

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η πολυγλωσσία στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η πολυγλωσσία στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόλογος του Προέδρου Koen Lenaerts

7

1. Πολυγλωσσία και πολυμορφία

1.1 Η σημασία της πολυγλωσσίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση – In varietate concordia 11

1.2 Οι επίσημες γλώσσες της Ένωσης και οι επίσημες γλώσσες των κρατών μελών 15

2. Η πολυγλωσσία στο επίκεντρο των διαδικασιών ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2.1 Η πολυγλωσσία ως αναπόσπαστο μέρος των διαδικασιών 21

2.2 Η έγγραφη διαδικασία 23

2.2.1 Οι προδικαστικές διαδικασίες 23

2.2.2 Οι ευθείες προσφυγές και οι αιτήσεις αναιρέσεως 29

2.2.3 Οι διαδικασίες γνωμοδοτήσεως 35

2.2.4 Η επιτάχυνση των διαδικασιών 35

2.2.5 Το τέλος της έγγραφης διαδικασίας 37

2.3 Η προφορική διαδικασία 37

2.3.1 Η επ' ακροατηρίου συζήτηση 37

2.3.2 Οι προτάσεις των γενικών εισαγγελέων 39

2.4 Οι διατάξεις, οι αποφάσεις και οι γνωμοδοτήσεις 42

2.5 Η πολυγλωσσία ως αντικείμενο διαφορών ενώπιον του Δικαστηρίου 51

2.5.1 Η σύγκλιση των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων των πράξεων της Ένωσης:
Η θεωρία της acte clair 51

2.5.2 Οι διαφορές με αντικείμενο το γλωσσικό καθεστώς των διαγωνισμών πρόσληψης
και των προκηρύξεων κενών θέσεων 55

2.5.3 Η ιδιαίτερη περίπτωση του γλωσσικού καθεστώτος του Ευρωπαϊκού διπλώματος
ευρεσιτεχνίας με ενιαία ισχύ 59

3. Η διαχείριση της πολυγλωσσίας στο Δικαστήριο

3.1 Η οργάνωση της Γενικής Διεύθυνσης Πολυγλωσσίας	62
3.2 Το προσωπικό της Γενικής Διεύθυνσης Πολυγλωσσίας	67
3.2.1 Οι γλωσσομαθείς νομικοί	67
3.2.2 Οι διερμηνείς	71
3.2.3 Οι διορθωτές τυπογραφικών δοκιμών / γλωσσικοί επιμελητές	74
3.2.4 Οι βοηθοί διαχείρισης και οι γραμματείς	75
3.2.5 Το προσωπικό ειδικών καθηκόντων	77
3.3 Οι εξωτερικοί συνεργάτες	78
3.3.1 Οι γλωσσομαθείς νομικοί και οι freelance μεταφραστές	78
3.3.2 Οι freelance διερμηνείς ή AIC	83
3.4 Η σημασία της ποιοτικής νομικής μετάφρασης και διερμηνείας στο Δικαστήριο	84
3.4.1 Η ποιότητα των νομικών μεταφράσεων	84
3.4.2 Η ποιότητα της διερμηνείας	89
3.5 Πρόσληψη και συνεχής κατάρτιση	89
3.5.1 Οι διαγωνισμοί πρόσληψης μόνιμων υπαλλήλων	89
3.5.2 Οι διαδικασίες επιλογής έκτακτων υπαλλήλων	90
3.5.3 Η συνεχής κατάρτιση για τους επαγγελματίες της πολυγλωσσίας	91
3.6 Εξορθολογισμός της πολυγλωσσίας	94
3.6.1 Η γλώσσα των διασκέψεων	94
3.6.2 Οι ενδιάμεσες γλώσσες (μετάφραση)	96
3.6.3. Γλώσσα «relais» και γλώσσα «retour» (έμμεση και αντίστροφη διερμηνεία)	102
3.6.4 Τα μέτρα εξοικονόμησης μεταφραστικών πόρων	106
3.6.5 Η πολυγλωσσία ως παράγοντας της διάρκειας των διαδικασιών	110

4. Μετάφραση και διερμηνεία: στρατηγικές, μέθοδοι και εργαλεία

4.1 Η νομική μετάφραση	115
4.1.1 Ο γλωσσομαθής νομικός και η μετάφρασή του	118
4.1.2 Η ιδιαιτερότητα της νομικής μετάφρασης στο Δικαστήριο	123

4.1.3 Ο ορολογικός προβληματισμός σε νομικό πλαίσιο	124
4.1.4 Η επιλογή της στρατηγικής, μια τελεολογική προσέγγιση	128
4.1.5 Ο διάλογος μεταξύ συντακτών και μεταφραστών	132
4.2 Η διερμηνεία στις επ' ακροατηρίου συζητήσεις	135
4.2.1 Οι αρχές της διερμηνείας και η διερμηνεία στην πράξη	135
4.2.2 Οι ειδικές προκλήσεις της ταυτόχρονης διερμηνείας στο Δικαστήριο	136
4.2.3 Οι στρατηγικές και οι τακτικές	138
4.2.4 Η προετοιμασία για την επ' ακροατηρίου συζήτηση	140
4.2.5 Οι δεξιότητες και τα καθήκοντα του διερμηνέα	141
4.2.6 Η ευαισθητοποίηση των ομιλητών	142
4.3 Τα εργαλεία για την υποστήριξη της πολυγλωσσίας	145
4.3.1 Η ορολογία	145
4.3.2 Τα εργαλεία πολυγλωσσικής αναζήτησης	151
4.3.3 Τα εργαλεία υποβοήθησης της μετάφρασης	152
4.3.4 Τα εργαλεία υποβοήθησης της διερμηνείας	158
4.3.5 Η διερμηνεία των εξ αποστάσεως αγορεύσεων	158
4.3.6 Η τηλεδιερμηνεία	161

5. Ποιο το μέλλον της πολυγλωσσίας;

5.1 Οι προϋποθέσεις για την ανάδειξη ταλέντων	163
5.2 Η συνειδητοποίηση των διακυβευμάτων: Βραχυπρόθεσμη ή μακροπρόθεσμη οπτική;	167
5.3 Η χρηματοδότηση της πολυγλωσσίας έναντι του κόστους της μη πολυγλωσσίας	169
5.3.1 Το κόστος της πολυγλωσσίας	172
5.3.2 Το κόστος της μη πολυγλωσσίας	173
5.3.3 Οι συνέπειες μιας ενδεχόμενης απόφασης για εξάλειψη της πολυγλωσσίας στο Δικαστήριο	175
5.3.4 Η αποκεντρωμένη υποστήριξη των διαδικασιών	178

Συμπέρασμα	181
-------------------	------------

Γλωσσάριο	184
------------------	------------

«Αγάπη για τη δημοκρατία σημαίνει αγάπη για την ισότητα»
Μοντεσκιέ, *Το πνεύμα των νόμων*, 1748, Βιβλίο V, Κεφάλαιο III

Πρόλογος του Προέδρου Koen Lenaerts

Στις απαρχές του ευρωπαϊκού εγχειρήματος οι γλώσσες που χρησιμοποιούνταν στο θεσμικό όργανο ήταν μόλις τέσσερις. Σήμερα, στις αίθουσες ακροατηρίου ηχούν 24 επίσημες γλώσσες, προς τις οποίες μεταφράζεται η μεγάλη πλειονότητα των αποφάσεων και των διατάξεων του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου. Μέσα σε αυτή την «πολυγλωσσική χορωδία» που έχει σχηματιστεί προϊόντος του χρόνου, με τις διαδοχικές διευρύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όλες οι επίσημες γλώσσες είναι ισότιμες βάσει του κανονισμού 1/58, ο οποίος διέπει το γλωσσικό καθεστώς των θεσμικών οργάνων της Ένωσης.

Αυτή η «αρχή της ισοτιμίας των γλωσσών», πέραν του ότι αντανakλά τη μεγάλη ευρωπαϊκή γλωσσική και πολιτιστική πολυμορφία της οποίας τον σεβασμό κατοχυρώνει η Ένωση στο άρθρο 22 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, συνιστά επίσης για το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης μια μόνιμη επιχειρησιακή πρόκληση, αλλά, ταυτόχρονα, και μείζον προτέρημα της νομολογίας του.

Πράγματι, για να είναι οι δικαστικές αποφάσεις διαθέσιμες και στις 24 επίσημες γλώσσες της Ένωσης απαιτείται σημαντική κινητοποίηση ανθρώπινου δυναμικού και τεχνικών πόρων, τούτο όμως δεν είναι παρά το αναγκαίο τίμημα προς διασφάλιση της διαφάνειας και της διάχυσης της ευρωπαϊκής νομολογίας στις εθνικές έννομες τάξεις. Έτσι λειτουργεί καλύτερα το δημοκρατικό σύστημα στην Ένωση και έρχονται πιο κοντά στην Ευρωπαϊκή Δικαιοσύνη οι πολίτες, οι επιχειρήσεις και οι διοικητικές αρχές των 27 κρατών μελών.

Προκειμένου να αντεπεξέλθει στη γλωσσική αυτή πρόκληση, το θεσμικό όργανο στηρίζεται στην αταλάντευτη αφοσίωση των επαγγελματιών της διερμηνείας και της μετάφρασης, που μοχθούν ώστε το ενωσιακό δίκαιο να γίνεται αντιληπτό με τον ίδιο τρόπο σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ένωσης, συμβάλλοντας στην ενίσχυση της γενικότερης συνοχής και της ποιότητας της νομολογίας.

Ενώ το 2023 αναμένεται να εγκαινιαστεί ο Κήπος της Πολυγλωσσίας στις παρυφές του κτιριακού συγκροτήματος του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η παρούσα έκδοση έρχεται να περιγράψει πώς το θεσμικό όργανο διαχειρίζεται, στις διάφορες πτυχές της, την απονομή της δικαιοσύνης και τη διάδοση της νομολογίας στις 24 επίσημες γλώσσες της Ένωσης, υπό το πρίσμα των περιορισμών (κυρίως οικονομικών και χρονικών) που συνοδεύουν αναπόφευκτα την αποστολή την οποία καλείται να εκπληρώσει.

Ο τόμος κλείνει με μια σειρά σκέψεων σχετικά με τα διακυβεύματα και τις μελλοντικές προοπτικές της πολυγλωσσίας σε μια συγκυρία που χαρακτηρίζεται από την ολοένα εντεινόμενη παγκοσμιοποίηση και την ψηφιακή επανάσταση. Πρόκειται παράλληλα για έναν φόρο τιμής σε όλες εκείνες και όλους εκείνους που εργάζονται, συχνά μακριά από το προσκήνιο, για να επιτυγχάνεται η αρμονική συνύπαρξη μέσα σε αυτό το υπέροχο πολυπολιτισμικό μωσαϊκό.

1. Πολυγλωσσία και πολυμορφία

Η πολυγλωσσία στο Δικαστήριο – Ο συμβολισμός του Κήπου

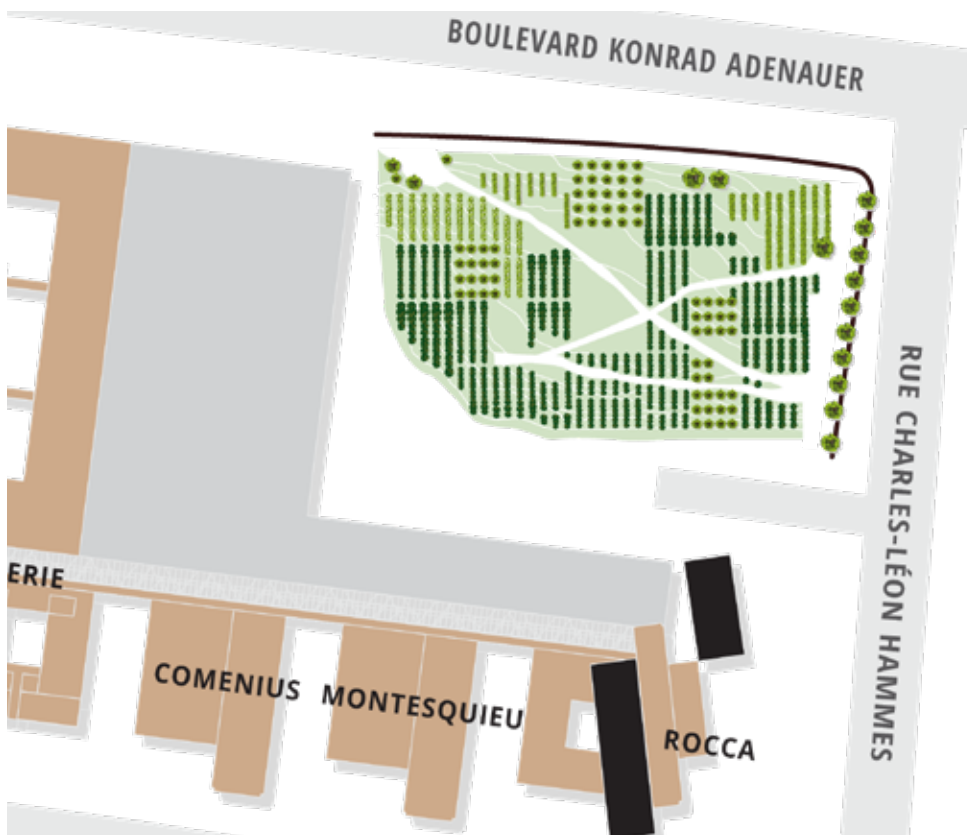
Ο Κήπος της Πολυγλωσσίας, ο οποίος εγκαινιάζεται στις 9 Μαΐου 2023 στις παρυφές του κτιριακού συγκροτήματος του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποτελεί προέκταση του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού του Δικαστικού Μεγάρου και των αξιών που αυτός φιλοδοξεί να αναδείξει: της διαφάνειας και της προσβασιμότητας. Πρόκειται για μια φυσική συνέχεια, αφού η πολυγλωσσία του θεσμικού οργάνου, χάρη στην οποία οι πολίτες μπορούν να επικοινωνούν με το Δικαστήριο στη γλώσσα ή στις γλώσσες της χώρας τους, είναι μία από τις αναγκαίες προϋποθέσεις για εύκολη και διαφανή πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Η απόφαση για τη δημιουργία του κήπου συνιστά μεν απόρροια της πάγιας επιθυμίας να ενσωματώνονται οργανικά οι αξίες του θεσμικού οργάνου στον ίδιο τον φυσικό χώρο τον οποίο καταλαμβάνει το Δικαστήριο, προέκυψε όμως και από μια ευτυχή συγκυρία, καθώς απελευθερώθηκε αναπάντεχα ένα οικόπεδο λίγο μεγαλύτερο από ένα εκτάριο στους πρόποδες ακριβώς των πύργων που σχεδίασε ο αρχιτέκτονας Dominique Perrault. Το οικόπεδο αυτό, το οποίο έμεινε κενό μετά την κατεδάφιση των παλαιών, εγκαταλελειμμένων κτιρίων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μετατράπηκε σε κήπο αφιερωμένο στην πολυγλωσσία, ως σύμβολο της ποικιλομορφίας των ευρωπαϊκών πολιτισμών. Ο σύνδεσμος ανάμεσα στην προστασία της βιοποικιλότητας και στον σεβασμό των γλωσσικών ταυτοτήτων αναδεικνύεται μέσα από τη διαρρύθμιση του κήπου και από την επιλογή των θάμνων που τον κοσμούν, σε συνδυασμό με πλήθος ανθοφόρων και αρωματικών φυτών. Υπάρχει επίσης ένα Άλσος της Πολυγλωσσίας, όπου έχουν φυτευτεί τόσα δέντρα όσες είναι και οι επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συν ένα ακόμη για τα λουξεμβουργιανά, την εθνική γλώσσα του Μεγάλου Δουκάτου, όπου έχει την έδρα του το θεσμικό όργανο.

Άλλωστε η υλοποίηση αυτού του κήπου είναι καρπός στενής συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου, όπου ομιλούνται 24 γλώσσες, και των λουξεμβουργιανών αρχών. Το ίδιο το Λουξεμβούργο είναι μια γλωσσικά πλουραλιστική χώρα και, ταυτόχρονα, διαπρύσιος υπερασπιστής μιας πολιτισμικής και γλωσσικής πολυμορφίας που βιώνεται εδώ ως καθημερινή πραγματικότητα και λειτουργεί ως γόνιμο έδαφος. Σε μια εποχή που η παγκοσμιοποίηση των συναλλαγών επιβάλλει ολοένα και γρηγορότερους ρυθμούς, ωθώντας μας σταθερά προς μια «μονογλωσσία στον βωμό της χρησιμοθηρίας», ο κήπος θα μας υπενθυμίζει ότι η πολυγλωσσία, ως αυθύπαρκτη αξία, επιβάλλεται να διασωθεί και να μη θυσιαστεί. Ο κήπος είναι, με άλλα λόγια, ένας φόρος τιμής

στην πολυγλωσσία των θεσμικών οργάνων, η οποία κατοχυρώνεται στις Συνθήκες, αλλά και στον γλωσσικό πλουραλισμό του Λουξεμβούργου, ο οποίος καθιστά αυτή τη μικρή κοσμοπολίτικη χώρα έναν πραγματικό «κήπο γλωσσών».

Ισότητα των γλωσσών, σεβασμός των γλωσσικών ταυτοτήτων, ελεύθερη πρόσβαση στη δικαιοσύνη: αυτές είναι οι αξίες τις οποίες υπηρετεί το Δικαστήριο μέσω της πολυγλωσσίας των διαδικασιών και της νομολογίας του. Κοινό όραμα του θεσμικού οργάνου και των αρμόδιων για θέματα χωροταξίας φορέων του Λουξεμβούργου είναι να γίνει ο Κήπος της Πολυγλωσσίας ένας ζωντανός τόπος έκφρασης της ποικιλομορφίας της φύσης και των πολιτισμών. Όπως υπογραμμίζει ο Heinz Wismann, ιστορικός της φιλοσοφίας και συγγραφέας του βιβλίου *Penser entre les langues*¹, «η βασική αρχή της ζωής είναι η διαφοροποίηση», η οποία αντιτίθεται τόσο στη μονοπολιτισμικότητα όσο και στη μονογλωσσία.

1 | Heinz Wismann, *Penser entre les langues*, Éditions Albin Michel, Παρίσι, 2012.

Σαν φυσικό προαύλιο του Δικαστικού Μεγάρου, ο κήπος αποτελεί χώρο όχι μόνο χαλάρωσης αλλά και αναψυχής, αφού θα φιλοξενεί πολιτιστικές εκδηλώσεις οι οποίες θα προάγουν τις γλώσσες και την πολιτισμική ποικιλομορφία. Ταγμένο στην προάσπιση, τη διατήρηση και την προώθηση της πολυγλωσσίας, το Δικαστήριο χαιρετίζει με ικανοποίηση τη γειτνίασή του με έναν τέτοιο ζωντανό χώρο, εμπνευσμένο από την πολυμορφία των ευρωπαϊκών πολιτισμών.

Ο Κήπος της Πολυγλωσσίας απηχεί έτσι τα λόγια της Πολωνής μυθιστοριογράφου και βραβευμένης με το Νόμπελ Λογοτεχνίας για το 2018 Olga Tokarczuk, η οποία, εξαίροντας το έργο των μεταφραστών και των διερμηνέων, δήλωνε το 2019: «Η μετάφραση δεν είναι μόνο το πέρασμα από μια γλώσσα σε μιαν άλλη ή από έναν πολιτισμό σε έναν άλλο, αλλά θυμίζει και μια γνωστή τεχνική της κηπουρικής, το μπόλιασμα: παίρνεις το βλαστάρι από ένα αρχικό στέλεχος και το μεταφέρεις στον κορμό ενός άλλου φυτού, απ' όπου θα ξεπηδήσουν νέοι, δυνατοί βλαστοί που θα δώσουν κλαδιά»².

2| Απόσπασμα από την ομιλία της Olga Tokarczuk στην εναρκτήρια διάσκεψη της Τέταρτης Λογοτεχνικής Συνάντησης του Γκντάνσκ (Πολωνία), 2019.

1.1 Η σημασία της πολυγλωσσίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση – In varietate concordia

Εδώ και αιώνες, αν όχι χιλιετίες, η ευρωπαϊκή ήπειρος μαστιζόταν από αλληλοσπαραγμούς καθώς η δίψα για εξουσία από τη μία και ο φόβος και η άγνοια από την άλλη κατέστρεφαν κάθε προοπτική ειρήνης, ευημερίας και ισότιμης πρόσβασης των λαών και των ατόμων στις ευκαιρίες για μια καλύτερη ζωή. Η τραυματική εμπειρία του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου έκανε τα έθνη να συνειδητοποιήσουν πόσο απαραίτητο ήταν να οργανωθούν σε διεθνές επίπεδο, για να προκύψουν συγκεκριμένες διαδικασίες διαλόγου, συνεργασίας ή ακόμη και ρυθμιστικών παρεμβάσεων. Σε αυτή τη λογική, τα Ηνωμένα Έθνη (ΟΗΕ) διαδέχθηκαν την Κοινωνία των Εθνών (ΚΤΕ), η οποία είχε εξαντλήσει τη δυναμική της.

Ειδικότερα στην Ευρώπη, η ανάγκη για μια τέτοιου είδους οργάνωση προέβαλλε επιτακτικότερη από ποτέ και οι εμπνευστές των ευρωπαϊκών Συνθηκών μοιράζονταν επιπλέον το όραμα της οικονομικής και πολιτικής ολοκλήρωσης των ευρωπαϊκών εθνών. Επιθυμία τους ήταν όχι μόνο να λειτουργούν τα όργανα διαλόγου σε μόνιμη βάση, αλλά επίσης να συμπλέκονται τα συμφέροντα των λαών και των ατόμων και οι επαφές μεταξύ τους να είναι διαρκείς, έτσι ώστε κάθε ιδέα σύγκρουσης να απορρίπτεται αυτομάτως ως αντιπαραγωγική. Για να συμβεί όμως αυτό θα έπρεπε να καταργηθούν οι εθνικοί φραγμοί, να αμβλυνθεί η πνευματική χειραγώγηση και να εκλείψει παράλληλα ο οικονομικός προστατευτισμός.

Το πρώτο βήμα έγινε με τη Συνθήκη Μπενελούξ του 1948, την οποία ακολούθησε η εγκαθίδρυση μιας ενιαίας αγοράς άνθρακα και χάλυβα το 1951 και, εν συνεχεία, την ίδια χρονιά που συνήφθη η Συνθήκη Ευρατόμ για την κοινή έρευνα στον τομέα της ατομικής ενέργειας, η υπογραφή, στις 25 Μαρτίου 1957, της Συνθήκης της Ρώμης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ)³, η οποία σηματοδότησε το γενικό άνοιγμα των αγορών, μαζί με ολοένα μεγαλύτερες ελευθερίες στην κυκλοφορία των προσώπων, των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων. Σε αυτά τα θεμελιώδη στάδια, στα οποία ήρθε να προστεθεί αργότερα η εισαγωγή ενιαίου νομίσματος, δρομολογήθηκε η πορεία προς την επίτευξη του οράματος της διαφύλαξης της ειρήνης μέσα σε συνθήκες ευημερίας. Όλη αυτή η πρόοδος έπρεπε να πλαισιωθεί

3| Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 25 Μαρτίου 1957 και τέθηκε σε ισχύ από 1ης Ιανουαρίου 1958.

νομικά από διεθνείς συνθήκες και, για οργανωτικούς λόγους, από νόμιμους θεσμούς (τα θεσμικά όργανα) που θα προβλέπονταν από τις Συνθήκες.

Τα θεσμικά όργανα δεν έχουν παύσει, από τότε που συστάθηκαν, να συνεργάζονται με τα κράτη μέλη για να φέρουν τους λαούς της Ευρώπης όλο και πιο κοντά. Ορόσημο στην προσπάθεια αυτή αποτέλεσε η άμεση εκλογή των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου από το 1979 και μετά. Οι προοδευτικές κατακτήσεις έφτασαν να επηρεάζουν αισθητά την καθημερινότητα των Ευρωπαίων πολιτών, καθώς μάλιστα ένα σημαντικό μέρος της νομοθεσίας που ισχύει και εφαρμόζεται στα κράτη μέλη προέρχεται πια από τις ευρωπαϊκές ρυθμίσεις ⁴. Το πεδίο δραστηριότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης επεκτάθηκε λοιπόν σταδιακά σε τομείς που άπτονται του πυρήνα της ιδιότητας του πολίτη, όπως τα θεμελιώδη δικαιώματα, τα κοινωνικά δικαιώματα και τα πολιτικά δικαιώματα.

Η Ένωση και τα θεσμικά της όργανα βρίσκονται, επομένως, στο επίκεντρο της καθημερινής ζωής περίπου 450 εκατομμυρίων (μετά το Brexit) Ευρωπαίων πολιτών και, για να διατηρήσουν τη νομιμοποίησή τους, οφείλουν να παραμένουν με ουσιαστικό και από τρόπο στο πλευρό του κάθε πολίτη, να αφουγκράζονται τις ανάγκες του και να του αποδεικνύουν αδιάκοπα ότι δεν είναι περιθωριοποιημένο μέλος μιας ανοικονόμητης, μακρινής κι απρόσιτης ομάδας, αλλά ότι συμμετέχει σε αυτήν ισότιμα με τους υπόλοιπους πολίτες και λαούς της Ευρώπης.

Το ευρωπαϊκό οικοδόμημα είναι πρωτίστως ένα πολιτισμικό εγχείρημα το οποίο χαρακτηρίζεται από μια κοινότητα αξιών και από την ποικιλομορφία των πολιτιστικών, και δη γλωσσικών, εκφράσεων. Η δε γλώσσα είναι ταυτόχρονα εργαλείο επικοινωνίας, στοιχείο ταυτότητας και πολιτισμική παρακαταθήκη. Οι γλώσσες δεν καθορίζουν μόνο την προσωπική ταυτότητα, αλλά αποτελούν επίσης μέρος μιας κοινής κληρονομιάς.

4| Διάφοροι πολιτικοί έχουν κατά καιρούς επιχειρήσει να αναφερθούν σε συγκεκριμένα ποσοστά, συχνά υπερβάλλοντας, προκειμένου να εξυμνήσουν ή, αντιθέτως, να κατακεραυνώσουν τη διάχυση του δικαίου της Ένωσης στις εθνικές έννομες τάξεις. Στην πραγματικότητα, δεν θα ήταν σκόπιμο, ούτε καν δυνατό, να ποσοτικοποιηθεί το φαινόμενο αυτό ως μέγεθος, δεδομένης ιδίως της διαπλοκής κανόνων διαφορετικής προέλευσης στα ίδια νομοθετήματα, αλλά και της απουσίας οποιουδήποτε συστήματος αναφοράς βάσει του οποίου θα μπορούσαν οι κανόνες να σταθμιστούν ανάλογα με τον πραγματικό νομικό αντίκτυπό τους σε βάθος χρόνου.

Είναι συνεπώς αναγκαίο να γίνονται σεβαστές όλες οι πτυχές της ταυτότητας των πολιτών: η εθνική, η θρησκευτική, η φιλοσοφική, η εθνοτική, η έμφυλη ή οποιαδήποτε άλλη. Επειδή ακριβώς βρίσκονται στην καρδιά της ταυτότητας, οι γλώσσες πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα, διαφορετικά οι πολίτες θα αισθάνονται ότι η ταυτότητά τους δεν γίνεται το ίδιο σεβαστή με εκείνη άλλων γλωσσικών ή εθνικών κοινοτήτων ⁵, θα νιώθουν δηλαδή ότι είναι, τρόπον τινά, «λιγότερο ίσοι» από τους άλλους. Μια τέτοια γλωσσική ανισότητα θα οδηγούσε με μαθηματική ακρίβεια στην αποξένωση του πολίτη τόσο από τους θεσμούς όσο και από το εθνικό ή το ευρωπαϊκό εγχείρημα στο σύνολό του. Η θεσμικά κατοχυρωμένη πολυγλωσσία αποσοβεί αυτόν τον κίνδυνο και λειτουργεί ως εγγυητής της συμπερίληψης των πολιτών και ως πυλώνας της ειρήνης των εθνών. Είναι θετικό ότι όλο και περισσότεροι Ευρωπαίοι πολίτες γνωρίζουν πλέον και άλλες γλώσσες πέραν της μητρικής τους. Η γλωσσομάθεια είναι κι αυτή μία από τις πτυχές της πολυγλωσσίας. Αλλά η πολυγλωσσία στη θεσμική της διάσταση είναι κάτι πολύ περισσότερο. Συνιστά το επιστέγασμα της προσπάθειας να διασφαλιστεί ότι όλοι οι πολίτες θα μπορούν, πάντοτε και χωρίς διακρίσεις, να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες, να απευθύνονται στα θεσμικά όργανα και να λαμβάνουν απάντηση στη γλώσσα τους. Πράγματι, κάθε πολίτης έχει το δικαίωμα να χρησιμοποιεί αποκλειστικώς τη δική του γλώσσα, αφού είναι αλήθεια ότι, ακόμη και αν μιλάει περισσότερες, η κατανόηση μιας άλλης γλώσσας σπανίως θα μπορεί να συγκριθεί, σε πληρότητα και βάθος, με τη γνώση και την αντίληψη της μητρικής του. Από μια ανάλυση την οποία πραγματοποίησε η Eurostat το 2016 προκύπτει ότι δεν υπάρχει

5| Εξάλλου, η σχετική αρχή αποτυπώνεται στο άρθρο 3, παράγραφος 3, τελευταίο εδάφιο, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), το οποίο ορίζει ότι «[η] Ένωση σέβεται τον πλούτο της πολιτιστικής και γλωσσικής της πολυμορφίας και μεριμνά για την προστασία και ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς», όπως επίσης και στο άρθρο 22 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, όπου επισημαίνεται ότι «[η] Ένωση σέβεται την πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία». Το Δικαστήριο, από την πλευρά του, έχει τονίσει επανειλημμένως τη σπουδαιότητα της πολυγλωσσίας για την Ένωση. Αρκετά πρόσφατο παράδειγμα από τη νομολογία του αποτελεί η απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2018, C-73/17, Γαλλία κατά Κοινοβουλίου, [EU:C:2018:787](#), και πιο συγκεκριμένα η σκέψη 41 της αποφάσεως αυτής, όπου το τμήμα μείζονος συνθέσεως έκρινε ότι: «Επομένως, το Κοινοβούλιο οφείλει να ενεργεί στον τομέα αυτό με όλη την προσοχή, την επιμέλεια και την προσήλωση που επιβάλλει μια τέτοια ευθύνη (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2012, Γαλλία κατά Κοινοβουλίου, C-237/11 και C-238/11, [EU:C:2012:796](#), σκέψη 68), όπερ συνεπάγεται ότι η κοινοβουλευτική συζήτηση και ψηφοφορία πρέπει να στηρίζονται σε ένα κείμενο το οποίο να έχει διαβιβασθεί εγκαίρως στους βουλευτές και να είναι μεταφρασμένο σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ένωσης. Πράγματι, η Ένωση είναι αφοσιωμένη στη διατήρηση της πολυγλωσσίας, της οποίας η σημασία υπενθυμίζεται στο άρθρο 3, παράγραφος 3, τέταρτο εδάφιο, ΣΕΕ (βλ., υπ' αυτή την έννοια, αποφάσεις της 5ης Μαΐου 2015, Ισπανία κατά Συμβουλίου, C-147/13, [EU:C:2015:299](#), σκέψη 42, και της 6ης Σεπτεμβρίου 2017, Σλοβακία και Ουγγαρία κατά Συμβουλίου, C-643/15 και C-647/15, [EU:C:2017:631](#), σκέψη 203)».

κάποια επίσημη γλώσσα που να ομιλείται σε πολύ υψηλό επίπεδο από την πλειονότητα του πληθυσμού της Ένωσης. Περίπου το 20 % του ενήλικου πληθυσμού είναι σε θέση να επικοινωνήσει σε τέτοιο επίπεδο στα γερμανικά, 16 % στα γαλλικά, 14 % στα ιταλικά και 13 % στα αγγλικά. Αν ένα έγγραφο δημοσιευθεί αποκλειστικώς στα αγγλικά, το περιεχόμενό του γίνεται αντιληπτό σε ποσοστό που κυμαίνεται μεταξύ 13 και 45 % επί του συνόλου του ενήλικου πληθυσμού των 27 κρατών μελών. Το ποσοστό ανεβαίνει σε 43 με 65 %, αν το έγγραφο δημοσιευθεί σε τρεις γλώσσες (γερμανικά, αγγλικά και γαλλικά). Αντιθέτως, το σύστημα δημοσίευσης το οποίο καλύπτει όλο το φάσμα των επίσημων γλωσσών εγγυάται ότι το περιεχόμενο θα γίνει αντιληπτό σε ποσοστό 97 έως 99 % του ενήλικου πληθυσμού ⁶.

Το ως άνω δικαίωμα των πολιτών βρίσκει έκφραση σε πλήθος διατάξεων και νομικό έρεισμα στο άρθρο 20, παράγραφος 2, στοιχείο δ', της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), το οποίο έχει ως εξής: «[ο]ι πολίτες της Ένωσης έχουν [...] το δικαίωμα να απευθύνονται στα θεσμικά και στα συμβουλευτικά όργανα της Ένωσης σε μία από τις γλώσσες των Συνθηκών και να λαμβάνουν απάντηση στην ίδια γλώσσα». Το ίδιο δικαίωμα κατοχυρώνεται στον κανονισμό αριθ. 1 περί καθορισμού του γλωσσικού καθεστώτος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας ⁷, καθώς και στο άρθρο 41, παράγραφος 4, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την ακόλουθη διατύπωση: «Κάθε πρόσωπο μπορεί να απευθύνεται στα θεσμικά όργανα της Ένωσης σε μία από τις γλώσσες των Συνθηκών και πρέπει να λαμβάνει απάντηση στην ίδια γλώσσα».

Ως ουσιώδης έκφανση της ευρωπαϊκής ιθαγένειας, η πολυγλωσσία καθιστά δυνατό τον διαπολιτισμικό διάλογο, καλώντας όλους τους Ευρωπαίους να θεωρούν αλλήλους ως ισότιμους συμπολίτες. Οι επαγγελματίες της μετάφρασης στα θεσμικά όργανα (γλωσσομαθείς νομικοί και μεταφραστές) είναι εκείνοι που διασφαλίζουν ότι τα έγγραφα θα είναι προσβάσιμα σε όλες τις επίσημες γλώσσες.

Σημειωτέον ότι οι πατέρες του ευρωπαϊκού οικοδομήματος είχαν ήδη από τις απαρχές του αντιληφθεί πόσο σημαντικό θα ήταν αυτό το στοιχείο. Είναι ενδεικτικό ότι ο

6] The EU's approach to multilingualism in its own communication policy, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU\(2022\)699648](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU(2022)699648) (Σεπτέμβριος 2022)· ανακοινωθέν Τύπου: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_ATA\(2022\)733096](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_ATA(2022)733096) (Οκτώβριος 2022).

7] Κανονισμός αριθ. 1 του Συμβουλίου, της 15ης Απριλίου 1958, περί καθορισμού του γλωσσικού καθεστώτος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 01/001, σ. 14, στο εξής: κανονισμός 1/58).

πρώτος κανονισμός που εκδόθηκε από την ΕΟΚ, ήτοι ο κανονισμός 1/58, ο οποίος εγκαθίδρυσε το γλωσσικό καθεστώς της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) και εξακολουθεί να ισχύει μέχρι σήμερα, ορίζει τις επίσημες γλώσσες της Ένωσης και διέπει τη χρήση τους. Το άρθρο 1 του κανονισμού αυτού, όπως έχει τροποποιηθεί κατόπιν της διαδοχικής προσχώρησης νέων κρατών μελών, ορίζει ότι «[ο]ι επίσημες γλώσσες και γλώσσες εργασίας των οργάνων της Ένωσης είναι η αγγλική, η βουλγαρική, η γαλλική, η γερμανική, η δανική, η ελληνική, η εσθονική, η ιρλανδική, η ισπανική, η ιταλική, η κροατική, η λετονική, η λιθουανική, η μαλτεζική, η ολλανδική, η ουγγρική, η πολωνική, η πορτογαλική, η ρουμανική, η σλοβακική, η σλοβενική, η σουηδική, η τσεχική και η φινλανδική». Κατά το άρθρο 2, «[τ]α έγγραφα τα οποία απευθύνονται προς τα όργανα της [Ένωσης] από Κράτος μέλος ή πρόσωπο που υπάγεται στην δικαιοδοσία Κράτους μέλους, συντάσσονται[, κατ' επιλογήν του αποστέλλοντος, σε μία από τις επίσημες γλώσσες]. Η απάντηση συντάσσεται στην ίδια γλώσσα». Το δε άρθρο 7 προβλέπει ότι «[τ]ο γλωσσικό καθεστώς της διαδικασίας του Δικαστηρίου καθορίζεται στον κανονισμό διαδικασίας του». Επειδή το γλωσσικό καθεστώς έχει οιονεί συνταγματική ισχύ, απαιτείται ομοφωνία των κρατών μελών για να τροποποιηθεί ο εν λόγω κανονισμός, όπως άλλωστε και οι διατάξεις των κανονισμών διαδικασίας του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίες είναι αφιερωμένες στο γλωσσικό καθεστώς (άρθρα 36 έως 42 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου και άρθρα 44 έως 49 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου). Επίρρωση της θεμελιώδους αυτής αξίας συνιστά και το περιεχόμενο των άρθρων 21 (αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω γλώσσας) και 22 (αρχή του σεβασμού της πολυμορφίας, περιλαμβανομένης της γλωσσικής πολυμορφίας) του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, τα οποία εδραιώνουν την αρχή της γλωσσικής ισότητας στην έννομη τάξη της Ένωσης.

1.2 Οι επίσημες γλώσσες της Ένωσης και οι επίσημες γλώσσες των κρατών μελών

Οι 24 επίσημες γλώσσες της Ένωσης που απαριθμούνται στον κανονισμό 1/58 δεν πρέπει να συγχέονται με τις επίσημες γλώσσες των κρατών μελών. Ορισμένες γλώσσες, όπως τα λουξεμβουργιανά (η επίσημη γλώσσα στο Λουξεμβούργο, μαζί με τα γερμανικά και τα γαλλικά), δεν είναι επίσημες γλώσσες της Ένωσης.

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο οποίο εκπροσωπούνται όλα τα κράτη μέλη της Ένωσης, λαμβάνει αποφάσεις για το θέμα αυτό με ομοφωνία. Πριν από την ένταξή του στην Ένωση, κάθε μελλοντικό κράτος μέλος καθορίζει ποια γλώσσα

επιθυμεί να χρησιμοποιεί ως επίσημη γλώσσα στο πλαίσιο της Ένωσης. Οποιοσδήποτε μεταγενέστερες αλλαγές, είτε πρόκειται για προσθήκη είτε για κατάργηση επίσημης γλώσσας, πρέπει να εγκρίνονται ομόφωνα από όλα τα κράτη μέλη του Συμβουλίου.

Συνεπώς, ο κατάλογος των επίσημων γλωσσών έχει εξελικτικό χαρακτήρα. Γλώσσες έχουν προστεθεί ως αποτέλεσμα νέων προσχωρήσεων, ενίοτε δε, όπως στην περίπτωση της ιρλανδικής γλώσσας, και ως αποτέλεσμα της μεγαλύτερης σημασίας που αποκτά προοδευτικά μια γλώσσα η οποία είναι επίσημη στο οικείο κράτος μέλος, αλλά δεν καταλεγόταν στις επίσημες γλώσσες της Ένωσης κατά τη στιγμή της προσχώρησής του. Η αγγλική γλώσσα εξακολουθεί να βρίσκεται στον σχετικό κατάλογο παρά την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας από την Ένωση, μεταξύ άλλων διότι παραμένει επίσημη γλώσσα σε δύο άλλα κράτη μέλη: την Ιρλανδία και τη Μάλτα.

Το ίδιο πνεύμα συμπεριληπτικότητας διαπνέει και το άρθρο 55, παράγραφος 1, ΣΕΕ, το οποίο έχει ως εξής: «Η παρούσα Συνθήκη συντάσσεται σε ένα μόνο αντίτυπο στην αγγλική, βουλγαρική, γαλλική, γερμανική, δανική, ελληνική, εσθονική, ιρλανδική, ισπανική, ιταλική, λεττονική, λιθουανική, μαλτεζική, ολλανδική, ουγγρική, πολωνική, πορτογαλική, ρουμανική, σλοβακική, σλοβενική, σουηδική, τσεχική, και φινλανδική γλώσσα, και όλα τα κείμενα είναι εξίσου αυθεντικά· κατατίθεται στο αρχείο της κυβερνήσεως της Ιταλικής Δημοκρατίας, η οποία διαβιβάζει κυρωμένο αντίγραφο στην κυβέρνηση καθενός από τα άλλα υπογράφοντα κράτη». Το ίδιο ισχύει και για το άρθρο 24, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, όπου ορίζεται ότι: «Κάθε πολίτης της Ένωσης δύναται να απευθύνεται γραπτώς σε οποιοδήποτε από τα θεσμικά ή λοιπά όργανα, που αναφέρονται στο παρόν άρθρο ή στο άρθρο 13 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, σε μία από τις αναφερόμενες στο άρθρο 55, παράγραφος 1, γλώσσες, της εν λόγω Συνθήκης και να παίρνει απάντηση στην ίδια γλώσσα».

Επομένως, κάθε πολίτης έχει την ευχέρεια να απευθύνεται στα θεσμικά όργανα της Ένωσης στην επίσημη γλώσσα της επιλογής του και να λαμβάνει από αυτά απάντηση στην ίδια γλώσσα⁸. Όλοι οι γενικής ισχύος κανόνες του δικαίου της Ένωσης δημοσιεύονται στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* σε όλες τις επίσημες γλώσσες. Τούτο έχει επιβεβαιωθεί από τη νομολογία, για παράδειγμα, στην υπόθεση C-108/01, όπου το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι «η επιταγή της ασφάλειας δικαίου

8| Isabelle Pingel, «Le régime linguistique de l'Union européenne. Enjeux et perspectives», *Revue de l'Union européenne*, Ιούνιος 2014, σ. 328-330.

απαιτεί να παρέχει η κοινοτική ρύθμιση στους ενδιαφερομένους τη δυνατότητα να γνωρίζουν με ακρίβεια την έκταση των υποχρεώσεων που τους επιβάλλει», δεχόμενο έτσι το επιχείρημα ότι «[τ]ο περιεχόμενο και το αποτέλεσμα των κοινοτικών ρυθμίσεων πρέπει να είναι σαφή και προβλέψιμα από τους πολίτες, ειδάλλως προσβάλλονται η αρχή της ασφάλειας δικαίου και η αρχή της διαφάνειας. Οι θεσπιζόμενοι κανόνες πρέπει να δίδουν στους ενδιαφερόμενους τη δυνατότητα να γνωρίζουν επακριβώς το περιεχόμενο των υποχρεώσεών τους. Η μη δημοσίευση μιας πράξης αποτελεί κώλυμα για την επιβολή στους ιδιώτες των υποχρεώσεων που προβλέπει η πράξη αυτή. Επιπλέον, πρέπει να υπάρχει ευχέρεια προσβάσεως στο κείμενο με το οποίο επιβάλλεται υποχρέωση από το κοινοτικό δίκαιο, και μάλιστα στη γλώσσα του κράτους μέλους εντός του οποίου πρόκειται να εκτελεστεί η υποχρέωση αυτή»⁹.

Η νομολογία του Δικαστηρίου δημοσιεύεται επίσης στη *Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης* σε όλες τις επίσημες γλώσσες¹⁰.

Οι Συνθήκες συνάπτονται σε όλες τις επίσημες γλώσσες και οι πράξεις του παράγωγου δικαίου είναι αυθεντικές σε καθεμιά από αυτές, όπερ συνιστά και προϋπόθεση της εφαρμογής τους.

Η νομική πολυγλωσσία: Άσκηση ισορροπίας και επιτακτική απαίτηση

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, για να διατηρηθεί η πολυγλωσσία, έτσι ώστε να γίνονται σεβαστές τόσο οι ανάγκες όσο και η ταυτότητα των πολιτών και των κρατών μελών, απαιτούνται όχι μόνον οι κατάλληλοι πόροι αλλά και μια αδιάκοπη διανοητική διεργασία¹¹.

9| Απόφαση της 20ής Μαΐου 2003, *Consorzio del Prosciutto di Parma και Salumificio S. Rita SpA*, C-108/01, [EU:C:2003:296](#), σκέψεις 85 και 89.

10| Με την πάροδο του χρόνου, η παρέκκλιση σχετικά με την ιρλανδική γλώσσα αιρόταν σταδιακά, για να καταργηθεί εν τέλει πλήρως στις 31 Δεκεμβρίου 2021 [βλ. κανονισμό (ΕΕ, Ευρατόμ) 2015/2264 του Συμβουλίου, της 3ης Δεκεμβρίου 2015, για την παράταση και τη σταδιακή κατάργηση των προσωρινών παρεκκλίσεων από τον κανονισμό αριθ. 1/58 (ΕΕ 2015, L 322, σ. 1)].

11| Dorina Irimia, «Pour une nouvelle branche de droit? La traduction juridique, du droit au langage», *Revue Études de linguistique appliquée (ELA)*, αριθ. 183, 2016, σ. 329-341.

Δεδομένου ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια Ένωση δικαίου, πρέπει όλοι να είναι ίσοι ενώπιον του νόμου και, ως εκ τούτου, τα έννομα αποτελέσματα των κανόνων του δικαίου αυτού να είναι κατανοητά από όλους παρά το πλήθος των γλωσσών και την ποικιλομορφία των νομικών συστημάτων ¹². Ανεξαρτήτως της γλώσσας στην οποία έχουν συνταχθεί οι οδηγίες και οι κανονισμοί, πρέπει το περιεχόμενο των νομικών αυτών πράξεων να μπορεί να γίνεται αντιληπτό με τον ίδιο τρόπο σε όλες τις γλώσσες και σε όλες τις έννομες τάξεις ¹³. Οι νομικές έννοιες όμως δεν είναι ίδιες παντού ¹⁴. Ορισμένες έννοιες ενδέχεται να υπάρχουν σε ένα ή περισσότερα νομικά συστήματα, αλλά να μην έχουν αντίστοιχό τους σε κάποια άλλα. Δεν αποκλείεται επίσης ορισμένες έννοιες να υπάρχουν σε όλα τα νομικά συστήματα, αλλά να μην έχουν την ίδια ακριβώς σημασία, είτε επειδή διαφέρουν ουσιαστικά είτε επειδή το περιεχόμενό τους είναι αλλού ευρύτερο και αλλού στενότερο ¹⁵. Σε μια τέτοια περίπτωση η μετάφρασή τους καθίσταται δύσκολη, αν όχι αδύνατη ¹⁶. Επιπλέον, ένας όρος που είναι μονοσήμαντος σε μια δεδομένη γλώσσα μπορεί να εμπεριέχει περισσότερες σημασίες σε άλλες γλώσσες και έννομες τάξεις ¹⁷. Η Barbara Cassin, μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας (Académie française) προτείνει «να αποκαλούμε “αμετάφραστο” όχι μόνον ό,τι δεν μεταφράζουμε, αλλά και ό,τι παγίως αποφεύγουμε να μεταφράσουμε. Οι υποσημειώσεις των μεταφραστών, ως σήμανση των διαφορών, αποτελούν δείγμα ευφυΐας και νοητικό κεφάλαιο. [...] Μετάφραση σημαίνει να ξέρεις να χειρίζεσαι τις διαφορές, δηλαδή ακριβώς αυτό που χρειαζόμαστε, ως πολίτες, ως Ευρωπαίοι» ¹⁸.

12| Sylvie Monjean-Decaudin, «La juritraductologie, où en est-on en 2018?», στον συλλογικό τόμο *La traduction juridique et économique. Aspects théoriques et pratiques*, Classiques Garnier, σ. 17-31.

13| Βλ., παραδείγματος χάριν, Christoph Sobotta, «Die Mehrsprachigkeit als Herausforderung und Chance bei der Auslegung des Unionsrechts. Praktische Anmerkungen aus der Perspektive des Kabinetts einer Generalanwältin», *Zeitschrift für Europäische Rechtslinguistik (ZERL)*, 2015.

14| Caroline Reichling, «Terminologie juridique multilingue comparée», στο Cristina Mauro, Francesca Ruggieri (επιμ.), *Droit pénal, langue et Union européenne*, collection Droit de l'Union européenne – Colloques, Éditions Bruylant, Βρυξέλλες, 2012.

15| Ο όρος «crime» καλύπτει στο αγγλικό δίκαιο ένα πολύ ευρύτερο φάσμα ποινικών αδικημάτων απ' ό,τι στο γαλλικό ή το βελγικό δίκαιο, πράγμα που σημαίνει ότι ένας όρος ο οποίος χρησιμοποιείται τόσο πολύ στην καθημερινότητα είναι, στην πραγματικότητα, ψευδοφιλή λέξη.

16| Ο μεγάλος Ουμπέρτο Έκο δεν ήταν που είπε ότι η τέχνη της μετάφρασης συνίσταται, σε αδρές γραμμές, στο «να λες περίπου το ίδιο πράγμα»;

17| Η γερμανική λέξη Vertrag μπορεί να σημαίνει στα γαλλικά είτε contrat (σύμβαση) είτε traité (συνθήκη).

18| Barbara Cassin, «La langue de l'Europe?», τόμοι 160 και 161, αριθ. 2-3, Éditions Belin, Po&sie, 2017, σ. 154-159.

Παρά τα εμπόδια αυτά, οι μεταφραστές, οι γλωσσομαθείς νομικοί και οι διερμηνείς επιδίδονται σε ζογκλερικά με τις λέξεις και τις έννοιες για να μπορούν οι νομικές πράξεις και τα αποτελέσματά τους να γίνονται αντιληπτά με τον ίδιο τρόπο σε όλα τα κράτη. Στο πλαίσιο αυτό, καταφεύγουν ενίοτε σε νομικούς νεολογισμούς ή σε όρους που αντιστοιχούν μεν σε κάποια έννοια του εθνικού δικαίου, πλην όμως στο δίκαιο της Ένωσης προσλαμβάνουν αυτοτελές σημασιολογικό περιεχόμενο ¹⁹. Και έτσι το προσωπικό των γλωσσικών υπηρεσιών εργάζεται αδιάλειπτα, πασχίζοντας όχι απλώς να μεταφράσει, αλλά να επιτύχει τη διαμεσολάβηση του νοήματος, χάρη στην οποία κάθε πολίτης θα είναι σε θέση να αντιληφθεί σε κάθε κατάσταση ποιες ακριβώς είναι οι έννομες συνέπειες, παρότι σε αρκετές περιπτώσεις ούτε η γλώσσα ούτε το δίκαιο προσφέρουν απόλυτες αντιστοιχίες, και ενώ επιδιώκεται παράλληλα, σε συνολικό επίπεδο, μια διατομεακή και διαχρονική ορολογική συνέπεια ²⁰.

19| Λόγου χάριν, η «πρακτική αποτελεσματικότητα» (effet utile) είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα έννοιας του δικαίου της Ένωσης. Από την άλλη, οι έννοιες «άμεσο αποτέλεσμα» (απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 1963, van Gend & Loos, 26/62, [EU:C:1963:1](#), σ. 3) και «εργαζόμενος» (απόφαση της 19ης Μαρτίου 1964, Unger, 75/63, [EU:C:1964:19](#), σ. 347) χρησιμοποιούνται στις εθνικές έννομες τάξεις, αλλά έχουν αυτοτελές περιεχόμενο στο δίκαιο της Ένωσης.

20| Thierry Fontenelle, «La traduction au sein des institutions européennes», *Revue française de linguistique appliquée*, τόμος XXI, αριθ. 1, 2016, σ. 53-66.

Πολυγλωσσία και γλωσσομάθεια

Οι έννοιες «πολυγλωσσία» και «γλωσσομάθεια» έχουν οριστεί από το Συμβούλιο της Ευρώπης στο Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες (ΚΕΠΑ).

Με ενδεικτικό σημείο αναφοράς τους ορισμούς που δίνονται εκεί, για τις ανάγκες του παρόντος έργου νοείται ως «πολυγλωσσία» η συνύπαρξη περισσότερων γλωσσών μέσα σε έναν θεσμό, είτε πρόκειται για κράτος, όπως το Βέλγιο ή η Ελβετία, είτε για διεθνή οργανισμό, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, είτε ακόμη και για μια δημόσια ή ιδιωτική επιχείρηση.

Αντιθέτως, ως «γλωσσομάθεια», σε προσωπικό επίπεδο, νοείται η ικανότητα των ατόμων να επεκτείνουν τη γλωσσική τους εμπειρία εντός του πολιτισμικού τους πλαισίου, από τη γλώσσα της οικογένειας σε εκείνη της κοινωνικής ομάδας και, στη συνέχεια, σε εκείνη άλλων ομάδων εκτός του οικογενειακού πλαισίου. Γλωσσομαθής είναι όποιος μπορεί και εκφράζεται σε περισσότερες γλώσσες, ακόμη και αν δεν τις μιλάει τέλεια.

Υπ' αυτή την οπτική γράφει ο Γραμματέας του Δικαστηρίου Alfredo Calot Escobar τα ακόλουθα:

«Έχει κατορθώσει η Ευρώπη να φτιάξει γλώσσα αληθινή και όχι απλώς μια τεχνητή διάλεκτο; Ο Ουμπέρτο Έκο, ο οποίος υποστήριζε ότι η γλώσσα της Ευρώπης είναι η μετάφραση, θα απαντούσε ότι η Ευρώπη το έχει καταφέρει με όχημα ακριβώς τη μετάφραση. Στην πραγματικότητα όμως η δήλωση αυτή επιδέχεται μια διόρθωση, χάριν βελτίωσης: η γλώσσα της Ευρώπης είναι η πολυγλωσσία ως γλωσσικός πλουραλισμός, δηλαδή ο σεβασμός της αρχής της ισότητας όλων των επίσημων γλωσσών, ο οποίος δεν είναι μόνον το επακόλουθο της αναγνώρισης, από την Ένωση, της αρχής της ισότητας των κρατών μελών και του σεβασμού της εθνικής τους ταυτότητας, αλλά και ουσιώδης έκφανση της ευρωπαϊκής ιθαγένειας. Θα μπορούσαμε ενδεχομένως να προσθέσουμε ότι η γλώσσα της Ευρώπης είναι, εκτός από τη μετάφραση, και η πολυγλωσσία ως γλωσσομάθεια, τουτέστιν η ικανότητα του ανθρώπου, όταν βρίσκεται σε ένα πολύγλωσσο περιβάλλον, να εκφράζεται σε περισσότερες από μία εκ των γλωσσών που εκπροσωπούνται και, κατ' επέκταση, να χτίζει γέφυρες μεταξύ αυτών και των αντίστοιχων πολιτισμών» ²¹.

21 | Alfredo Calot Escobar, «Le multilinguisme à la Cour de justice de l'Union européenne d'une exigence légale à une valeur commune», στο Isabelle Pingel (επιμ.), *Le multilinguisme dans l'Union européenne*, Editions A. Pedone, Παρίσι, 2015, σ. 55-71.

2. Η πολυγλωσσία στο επίκεντρο των διαδικασιών ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η νομική πολυγλωσσία, μια λειτουργική απαίτηση στο Δικαστήριο

Κατά την καθημερινή εφαρμογή της, η πολυγλωσσία δεν συνιστά απλώς νομική επιταγή, αλλά προσλαμβάνει κυρίως τον χαρακτήρα λειτουργικής απαίτησης. Το Δικαστήριο, ως θεσμικό όργανο το οποίο οφείλει να είναι σε θέση να χρησιμοποιεί όλες τις επίσημες γλώσσες στο πλαίσιο της αποστολής του, καλείται να πραγματοποιήσει την πολυγλωσσία, ενσωματώνοντάς την στην καθημερινή του λειτουργία ²². Κατ' αυτόν τον τρόπο, μια κανονιστική επιταγή μεταμορφώνεται σε κοινή αξία που διαποτίζει το θεσμικό όργανο σε όλες τις διαστάσεις του.

2.1 Η πολυγλωσσία ως αναπόσπαστο μέρος των διαδικασιών

Το γλωσσικό καθεστώς του Δικαστηρίου, όπως ρυθμίζεται στους αντίστοιχους Κανονισμούς Διαδικασίας του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου, εγγυάται την πολύγλωσση πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Στην πράξη, το αιτούν δικαστήριο, σε περίπτωση που πρόκειται για προδικαστική παραπομπή ενώπιον του Δικαστηρίου, και ο διάδικος ο οποίος προσφεύγει ενώπιον κάποιου εκ των δύο δικαιοδοτικών οργάνων, σε περίπτωση που πρόκειται για προσφυγή ή αγωγή (στο εξής: ευθεία προσφυγή), καθορίζουν τη γλώσσα διαδικασίας κάθε υπόθεσης: είναι η γλώσσα του εισαγωγικού δικογράφου. Όταν η σχετική διαδικασία κινείται από τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία δεν έχουν μία δική τους γλώσσα αλλά χρησιμοποιούν όλες τις γλώσσες που απαριθμούνται στο άρθρο 1 του κανονισμού 1/58, το εισαγωγικό δικόγραφο –στην προκειμένη περίπτωση είτε της προσφυγής είτε της αναίρεσης– συντάσσεται στη γλώσσα του καθού, είτε πρόκειται για φυσικό ή νομικό πρόσωπο είτε για κράτος μέλος.

22| Hubert Legal, «La traduction dans les juridictions multilingues: le cas de la Cour de justice des Communautés européennes», στο Marie Cornu και Marie-Eugénie Laporte-Legeais (επιμ.), *Langues et procès*, Droit & Sciences sociales, LGDJ-Lextenso, Poitiers, 2015, σ. 143-147.

Συνεπώς, οποιαδήποτε από τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να είναι γλώσσα διαδικασίας ²³. Τα διάφορα υπομνήματα πρέπει, κατ' αρχήν, να συντάσσονται στη συγκεκριμένη γλώσσα, η οποία θα είναι και η γλώσσα της προφορικής διαδικασίας. Τέλος, η απόφαση με την οποία περατώνεται η δίκη υπογράφεται στην ίδια αυτή γλώσσα από τα μέλη του δικαστικού σχηματισμού.

Επομένως, οι υπηρεσίες του Δικαστηρίου πρέπει να είναι ανά πάσα στιγμή σε ετοιμότητα, ώστε τα εισερχόμενα δικόγραφα να μπορούν να μεταφραστούν το συντομότερο δυνατό σε γλώσσα την οποία να κατέχουν τα μέλη του δικαστικού σχηματισμού, ώστε οι διερμηνείς συνεδριάσεων να είναι σε θέση να διερμηνεύσουν, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, από τη γλώσσα διαδικασίας προς τις γλώσσες των παρεμβαινόντων και προς τις γλώσσες που κατέχουν τα μέλη του δικαστικού σχηματισμού καθώς και το αντίστροφο και, τέλος, ώστε οι γλωσσομαθείς νομικοί να είναι διαθέσιμοι να μεταφράσουν την απόφαση την οποία έχει λάβει ο δικαστικός σχηματισμός από τα γαλλικά προς τη γλώσσα διαδικασίας, διότι έτσι επέρχεται η τυπική έκδοσή της ²⁴.

Ο γλωσσικός πλουραλισμός είναι λοιπόν μια πραγματικότητα στο θεσμικό όργανο, δεδομένου ότι η γλωσσομάθεια αποτελεί χαρακτηριστικό όλων ανεξαιρέτως των μελών του προσωπικού του. Η πολυγλωσσία της δικαιοδοτικής δραστηριότητας και του θεσμικού οργάνου είναι όμως μια διαφορετική έννοια (βλ. σημείο 1.2) και, προφανώς, επαφίεται κατεξοχήν στη Γενική Διεύθυνση Πολυγλωσσίας (DGM), η οποία είναι αρμόδια για τη νομική μετάφραση και τη διερμηνεία. Δεν παύει ωστόσο να χαρακτηρίζει και αρκετές άλλες υπηρεσίες οι οποίες, στον τομέα της δραστηριότητάς τους και στον βαθμό που το επιτρέπουν οι υφιστάμενοι πόροι, προσπαθούν να καλύπτουν όσο το δυνατόν περισσότερες γλώσσες και όσο το δυνατόν περισσότερα νομικά συστήματα, όπως παραδείγματος χάριν η Διεύθυνση Επικοινωνίας, οι δύο Γραμματείες ή η Διεύθυνση Έρευνας και Τεκμηρίωσης (DRD). Άλλωστε, η όλη οργάνωση των υπηρεσιών αυτών βασίζεται στη στελέχυσή τους από προσωπικό με νομικές και γλωσσικές γνώσεις.

23| Κανονισμός Διαδικασίας του Δικαστηρίου, κεφάλαιο 8 «Γλωσσικό καθεστώς», άρθρα 36 επ., και Κανονισμός Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, τίτλος 2 «Γλωσσικό καθεστώς», άρθρα 44 επ.

24| Οι γλωσσομαθείς νομικοί μεταφράζουν επίσης τις αποφάσεις και προς όλες τις άλλες επίσημες γλώσσες ενόψει της δημοσίευσής τους, πλην ορισμένων αποφάσεων που, για λόγους εξοικονόμησης πόρων, δεν δημοσιεύονται στη *Συλλογή της Νομολογίας*, κατ' εφαρμογήν σχετικού μέτρου στο πλαίσιο της πολιτικής επιλεκτικής δημοσίευσης την οποία ακολουθεί το θεσμικό όργανο.

Όπως γίνεται αντιληπτό, η πολυγλωσσία είναι συνυφασμένη με ολόκληρο το έργο του Δικαστηρίου και η ίδια η δυνατότητα διεξαγωγής των ένδικων διαδικασιών εξαρτάται από τη διαθεσιμότητα επαρκών –από άποψη αριθμού, γλωσσικής κάλυψης και ποιότητας– πόρων μετάφρασης και διερμηνείας. Με άλλα λόγια, η πολυγλωσσία είναι πλέον κάτι παραπάνω από πλούτος και αξία: είναι νομική και λειτουργική απαίτηση, αφού οι Κανονισμοί Διαδικασίας την ανάγουν σε απαραίσιμο παραγωγικό στοιχείο όλων των διαδικασιών ²⁵.

2.2 Η έγγραφη διαδικασία

Κάθε διαδικασία περιλαμβάνει ένα γραπτό στάδιο, ανεξαρτήτως αν πρόκειται για προδικαστική διαδικασία, για απευθείας προσφυγή, για αίτηση αναιρέσεως ή για γνωμοδότηση κατ' εφαρμογήν του άρθρου 218, παράγραφος 11, ΣΛΕΕ.

2.2.1 Οι προδικαστικές διαδικασίες

Η προδικαστική παραπομπή αποτελεί τον βασικό μηχανισμό συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης, χάρη στον οποίο διασφαλίζεται η ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης. Είναι ένας δίαυλος επικοινωνίας πάντοτε ανοιχτός για τους εθνικούς δικαστές, σε περίπτωση που έχουν αμφιβολίες όσον αφορά το κύρος μιας πράξεως ή την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης. Η διαδικασία αυτή, η οποία προβλέπεται πλέον στο άρθρο 267 ΣΛΕΕ ²⁶, έχει επηρεάσει καθοριστικά την εξέλιξη του δικαίου της Ένωσης, ιδίως μέσω μιας μακράς σειράς αποφάσεων που ίδρυσαν, υπέρ των πολιτών, δικαιώματα τα οποία εν συνεχεία κατοχυρώθηκαν στο πλαίσιο μεταγενέστερων αναθεωρήσεων των Συνθηκών. Είτε αποφαινεται σε τελευταίο βαθμό είτε όχι, το εθνικό δικαστήριο εφόσον κρίνει ότι ένας ή περισσότεροι λόγοι ακυρότητας μιας πράξης της Ένωσης που προβάλλονται από τους διαδίκους ή που, ενδεχομένως, εξετάζονται αυτεπαγγέλτως μπορεί να είναι βάσιμοι οφείλει να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να προχωρήσει σε

25| Marc-André Gaudissart, «Le régime et la pratique linguistiques de la Cour de justice des Communautés européennes», *Cahiers du Collège d'Europe*, αριθ. 10, Peter Lang Publishing, Βρυξέλλες, 2010, σ. 137. Αν και γράφτηκε πριν τεθεί σε ισχύ η Συνθήκη της Λισσαβώνας, το άρθρο αυτό παραμένει επίκαιρο τόσο επί της αρχής όσο και ως προς την περιγραφή του ρόλου της πολυγλωσσίας στις διαδικασίες.

26| Βλ. Κανονισμός Διαδικασίας του Δικαστηρίου, τίτλος 3 «Αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως», άρθρα 93 επ.

προδικαστική παραπομπή με αντικείμενο την εκτίμηση του κύρους ²⁷. Επίσης, οποιοδήποτε εθνικό δικαστήριο διερωτάται ως προς την ορθή ερμηνεία κανόνα του δικαίου της Ένωσης έχει την ευχέρεια να υποβάλει στο Δικαστήριο ένα ή περισσότερα προδικαστικά ερωτήματα, ενώ η ευχέρεια αυτή μετατρέπεται σε υποχρέωση αν πρόκειται για εθνικό δικαστήριο το οποίο αποφαινεται σε τελευταίο βαθμό. Είναι σαφές το γιατί. Πρέπει οπωσδήποτε να αποφευχθεί το ενδεχόμενο έκδοσης από τα ανώτερα και τα ανώτατα δικαστήρια κράτους μέλους αποφάσεων που να έρχονται σε σύγκρουση με το δίκαιο της Ένωσης και να αποκτούν ισχύ δεδικασμένου χωρίς να υπάρχει καν δυνατότητα προσβολής τους.

Σημειωτέον ότι στις αρχές του 2023, οπότε και ολοκληρώθηκε η συγγραφή του παρόντος, είχε ήδη υποβληθεί στο Συμβούλιο αίτημα για τροποποίηση του Πρωτοκόλλου αριθ. 3 περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έτσι ώστε να επιτραπεί η μεταβίβαση μέρους των διαφορών από προδικαστικές παραπομπές στο Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πρόκειται για τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως οι οποίες εμπίπτουν αποκλειστικώς σε έναν ή περισσότερους από τους ακόλουθους τομείς: το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας, τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης, τον τελωνειακό κώδικα και τη δασμολογική κατάταξη των εμπορευμάτων στη συνδυασμένη ονοματολογία, την αποζημίωση των επιβατών και την παροχή συνδρομής σε αυτούς, καθώς και, τέλος, το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου.

Πάντως, κάθε αίτηση δυνάμει του άρθρου 267 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα εξακολουθήσει να υποβάλλεται ενώπιον του Δικαστηρίου. Απλώς, το Δικαστήριο θα την διαβιβάζει στο Γενικό Δικαστήριο, εφόσον διαπιστώσει κατόπιν του σχετικού ελέγχου ότι αυτή όντως εμπίπτει αποκλειστικώς σε έναν ή περισσότερους από τους προαναφερθέντες τομείς.

Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ως εισαγωγικό δικόγραφο

Για να κινηθεί η προδικαστική διαδικασία πρέπει εθνικό δικαστήριο να εκδώσει διάταξη ή απόφαση με την οποία να υποβάλει στο Δικαστήριο ερώτημα σχετικό με ζήτημα κύρους ή ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης. Αυτή η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως συντάσσεται στη γλώσσα του εθνικού δικαστηρίου, η οποία καθίσταται

27| Απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 2006, IATA και ELFAA, C-344/04, [EU:C:2006:10](#), σκέψη 30 (βλ. επίσης ανακοινωθέν Τύπου αριθ. 1/06).

και γλώσσα της διαδικασίας. Εάν το Δικαστήριο αποφασίσει να συνεκδικάσει υποθέσεις ²⁸ που δεν έχουν την ίδια γλώσσα διαδικασίας, τότε η γλώσσα διαδικασίας δεν θα είναι μόνο μία.

Άπαξ και πρωτοκολληθεί στη Γραμματεία του Δικαστηρίου, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως διαβιβάζεται στις διάφορες υπηρεσίες που θα εμπλακούν στη διαδικασία, δηλαδή στο γραφείο του Προέδρου, στην DRD και, ασφαλώς, στην υπηρεσία νομικής μετάφρασης ²⁹. Εκεί, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, ή, σε περίπτωση που αυτή είναι μακροσκελής, μια σύνοψή της η οποία καταρτίζεται από την αντίστοιχη γλωσσική μονάδα κατ' εφαρμογήν του άρθρου 98 του Κανονισμού Διαδικασίας, θα πρέπει να μεταφραστεί στις υπόλοιπες επίσημες γλώσσες. Στη συνέχεια η Γραμματεία την επιδίδει όχι μόνο στους διαδίκους της κύριας δίκης ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, αλλά και σε όλα τα κράτη μέλη, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και, ανάλογα με την περίπτωση, στο θεσμικό όργανο, το όργανο ή τον οργανισμό της Ένωσης που έχει εκδώσει την πράξη της οποίας αμφισβητείται το κύρος ή η ερμηνεία, καθώς και, όταν η υπόθεση άπτεται ενός εκ των τομέων εφαρμογής της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ), στα κράτη που είναι συμβαλλόμενα μέρη της Συμφωνίας αυτής και στην Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ ³⁰. Όλοι αυτοί οι παραλήπτες, και ιδίως οι εθνικές αρχές των κρατών μελών, πρέπει να έχουν στα χέρια τους την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως σε μια γλώσσα την οποία να κατέχουν πλήρως, προκειμένου να μπορέσουν να ασκήσουν υπό τις καλύτερες δυνατές συνθήκες και εμπροθέσμως (εντός δύο μηνών) το δικαίωμά τους να υποβάλουν γραπτές παρατηρήσεις και κατόπιν να αναπτύξουν προφορικές παρατηρήσεις κατά την αγόρευσή τους στην επ' ακροατηρίου συζήτηση. Η υπηρεσία νομικής μετάφρασης αναλαμβάνει λοιπόν να μεταφράσει, συνήθως μέσα σε προθεσμία 20 εργάσιμων ημερών, την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ή τη σύνοψή της από τη γλώσσα-πηγή προς όλες τις άλλες

28| Άρθρο 54 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου και άρθρο 68 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου.

29| Marjolaine Roccati, «Translation and Interpretation in the European Reference for a Preliminary Ruling», *Études de linguistique appliquée (ELA)*, τόμος 183, αριθ. 3, 2016, σ. 297-307.

30| Βλ. άρθρο 23 του πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αξίζει ακόμη να σημειωθεί ότι, στην περίπτωση των αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως επί των οποίων εφαρμόζεται η επείγουσα διαδικασία (άρθρο 107 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου), τα κράτη μέλη πέραν εκείνου του αιτούντος δικαστηρίου δεν έχουν τη δυνατότητα να υποβάλουν γραπτές παρατηρήσεις, αλλά μπορούν να προβάλουν τα επιχειρήματά τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η οποία διεξάγεται υποχρεωτικώς στο πλαίσιο τέτοιων διαδικασιών.

επίσημες γλώσσες της Ένωσης. Δεδομένου ότι μια αίτηση προδικαστικής αποφάσεως μπορεί να υποβληθεί σε οποιαδήποτε από τις 24 επίσημες γλώσσες της Ένωσης, η υπηρεσία νομικής μετάφρασης πρέπει να είναι σε θέση να καλύψει και τους 552 πιθανούς συνδυασμούς γλωσσών (24 x 23 γλώσσες). Μολονότι, στην πράξη, οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως μεταφράζονται από τα μαλτέζικα ή τα ιρλανδικά εφόσον υποβληθούν σε κάποια από τις ως άνω δύο γλώσσες ³¹, επί του παρόντος δεν μεταφράζονται προς τις συγκεκριμένες γλώσσες, καθώς η Μάλτα και η Ιρλανδία μπορούν να βασιστούν στην αγγλική μετάφραση, επειδή τα αγγλικά είναι επίσημη γλώσσα σε αμφότερες τις χώρες. Σημειωτέον ότι, εκτός από την ίδια την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, η υπηρεσία νομικής μετάφρασης μεταφράζει επίσης σε όλες τις επίσημες γλώσσες, περιλαμβανομένων της ιρλανδικής και της μαλτέζικης, ανακοίνωση με τα υποβληθέντα ερωτήματα, η οποία δημοσιεύεται στην *Επίσημη Εφημερίδα*. Τέλος, η απόφαση με την οποία περατώνεται η δίκη μεταφράζεται επίσης σε όλες τις επίσημες γλώσσες και δημοσιεύεται στην *Επίσημη Εφημερίδα*.

Οι παρατηρήσεις

Όσοι έχουν δικαίωμα υποβολής γραπτών παρατηρήσεων μπορούν να τις καταθέσουν εντός προθεσμίας δύο μηνών. Πρόκειται για τους διαδίκους της κύριας δίκης ενώπιον του αιτούντος εθνικού δικαστηρίου και, πλην των περιπτώσεων επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας (βλ. σημείο 2.2.4), τους λοιπούς ενδιαφερομένους κατά την έννοια του άρθρου 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ήτοι τα κράτη μέλη, την Επιτροπή και το εκάστοτε θεσμικό ή άλλο όργανο ή οργανισμό της Ένωσης που έχει εκδώσει την πράξη της οποίας αμφισβητείται το κύρος ή ζητείται η ερμηνεία. Επιπλέον, στις περιπτώσεις στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, δικαιούνται να υποβάλουν γραπτές παρατηρήσεις όσα κράτη είναι συμβαλλόμενα μέρη της Συμφωνίας ΕΟΧ, πέραν των κρατών μελών, καθώς και η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ, εφόσον η υπόθεση σχετίζεται με έναν από τους τομείς εφαρμογής της εν λόγω Συμφωνίας. Τρίτα κράτη μπορούν επίσης να διατυπώσουν γραπτώς τις παρατηρήσεις τους όταν μια συμφωνία η οποία αφορά συγκεκριμένο τομέα και έχει

31 | Η πρώτη αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στην ιρλανδική γλώσσα υποβλήθηκε το 2020 από το *Ard-Chúirt* (Ανώτερο δικαστήριο, Ιρλανδία). Η υπόθεση, επί της οποίας το Δικαστήριο εξέδωσε την απόφαση της 17ης Μαρτίου 2021, *An tAire Talmhaíochta Bia agus Mara κ.λπ.*, C-64/20, [EU:C:2021:207](#) (βλ. επίσης ανακοινωθέν Τύπου αριθ. 42/21), αφορούσε ειδικότερα το δικαίωμα κάθε πολίτη να λαμβάνει πληροφορίες στη γλώσσα του. Στην προκειμένη περίπτωση, οι επίμαχες πληροφορίες ήταν οι αναγραφόμενες στη συσκευασία κτηνιατρικών φαρμάκων.

συναφθεί από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ένα ή περισσότερα τρίτα κράτη προβλέπει ότι τα τελευταία έχουν τη δυνατότητα να καταθέσουν υπομνήματα ή γραπτές παρατηρήσεις σε περίπτωση που δικαστήριο κράτους μέλους υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα αναφορικά με τον τομέα εφαρμογής της συμφωνίας ³².

Οι παρατηρήσεις επιδίδονται στα ίδια πρόσωπα στα οποία επιδίδεται και η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως. Πρέπει να έχουν συνταχθεί οπωσδήποτε σε μία από τις επίσημες γλώσσες της Ένωσης, για να μεταφραστούν εν συνεχεία από την υπηρεσία νομικής μετάφρασης του Δικαστηρίου, όχι όμως σε όλες τις επίσημες γλώσσες, αλλά μόνο σε μία γλώσσα την οποία γνωρίζουν όλα τα Μέλη του Δικαστηρίου, τη λεγόμενη γλώσσα των διασκέψεων, που είναι η γαλλική (βλ. σημείο 3.6.1). Μεταφράζονται επίσης στη γλώσσα διαδικασίας, σε περίπτωση που δεν έχουν συνταχθεί σε αυτή τη γλώσσα. Υπάρχουν διάφορα πιθανά σενάρια, ανάλογα με το ποιος υποβάλλει τις παρατηρήσεις.

Οι παρατηρήσεις των διαδίκων της κύριας δίκης ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου και οι παρατηρήσεις των θεσμικών οργάνων στη γλώσσα διαδικασίας

Οι παρατηρήσεις των διαδίκων της κύριας δίκης συντάσσονται πάντοτε και υποχρεωτικώς στη γλώσσα διαδικασίας. Συνεπώς, χρειάζεται να μεταφραστούν μόνο στα γαλλικά για να καλυφθούν οι εσωτερικές ανάγκες του θεσμικού οργάνου. Οι παρατηρήσεις αυτές επιδίδονται στη γλώσσα διαδικασίας και στη γαλλική γλώσσα σε όλους τους υπόλοιπους μετέχοντες στη διαδικασία. Οι παρατηρήσεις της Επιτροπής, όπως και κάθε άλλου θεσμικού οργάνου, κατατίθενται στη γλώσσα διαδικασίας, μαζί με μετάφρασή τους στα γαλλικά, όπως ορίζουν το άρθρο 57, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

Οι παρατηρήσεις άλλων ενδιαφερομένων σε γλώσσα διαφορετική από τη γλώσσα διαδικασίας

Σε ορισμένα πρόσωπα επιτρέπεται, κατά παρέκκλιση, να καταθέτουν ορισμένα υπομνήματα σε γλώσσα διαφορετική από τη γλώσσα διαδικασίας (άρθρο 38, παράγραφοι 4 έως 6, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου). Αυτό ισχύει ιδίως για τα κράτη

32| Βλ. άρθρο 23, τέταρτο εδάφιο, του πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

μέλη, τα οποία έχουν το δικαίωμα στις προδικαστικές υποθέσεις να υποβάλλουν παρατηρήσεις στη δική τους γλώσσα. Επομένως, οι παρατηρήσεις τους πρέπει, βεβαίως, να μεταφραστούν προς τη γλώσσα διαδικασίας, αλλά και προς τα γαλλικά, για τις ανάγκες του Δικαστηρίου. Το έργο αυτό το αναλαμβάνει η υπηρεσία νομικής μετάφρασης του Δικαστηρίου. Πράγματι, είναι πολύ σημαντικό να έχουν τα κράτη μέλη τη δυνατότητα να γνωστοποιήσουν στο Δικαστήριο το πώς αναλύουν νομικά μια προδικαστική υπόθεση, δεδομένου ότι θα εκδοθεί εν τέλει μια απόφαση η οποία θα αποτελέσει «ερμηνευτικό δεδικασμένο» και θα είναι δεσμευτική για τις αρχές των κρατών μελών σε επίπεδο νομοθετικής, εκτελεστικής και δικαστικής εξουσίας.

Ο αριθμός των γλωσσών που εμπλέκονται, μέσω των υποβαλλόμενων παρατηρήσεων, σε μια διαδικασία είναι συχνά ενδεικτικός του πόσο ενδιαφέρει η υπόθεση τα κράτη μέλη.

Ομοίως, σε διαφορετική επίσημη γλώσσα από τη γλώσσα διαδικασίας μπορούν να υποβληθούν και οι παρατηρήσεις των κρατών που είναι συμβαλλόμενα μέρη της Συμφωνίας ΕΟΧ ή των τρίτων κρατών, στις περιπτώσεις στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 23, τέταρτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι παρατηρήσεις αυτές θα μεταφραστούν επίσης από την υπηρεσία νομικής μετάφρασης του Δικαστηρίου προς τη γλώσσα διαδικασίας και προς τα γαλλικά, για τις ανάγκες της διεκπεραίωσης του φακέλου και της εκδίκασης της υπόθεσης από το Δικαστήριο.

Στόχος της υπηρεσίας νομικής μετάφρασης είναι να παραδίδει τη μετάφραση των παρατηρήσεων στις προδικαστικές υποθέσεις εντός δύο μηνών από την ημερομηνία υποβολής τους, προκειμένου όλες οι απαραίτητες για την εξέταση της υπόθεσης μεταφράσεις να είναι διαθέσιμες το αργότερο ένα δίμηνο μετά την ολοκλήρωση της έγγραφης διαδικασίας, η οποία θεωρείται ότι επέρχεται με την κατάθεση των τελευταίων παρατηρήσεων στην υπόθεση.

2.2.2 Οι ευθείες προσφυγές και οι αιτήσεις αναιρέσεως

Στην έννομη τάξη της Ένωσης, υπάρχουν ένδικα βοηθήματα και ένδικα μέσα τα οποία ασκούνται απευθείας ενώπιον είτε του Δικαστηρίου είτε του Γενικού Δικαστηρίου ³³.

Ας θυμηθούμε ποια είναι αυτά.

- Η προσφυγή λόγω παραβάσεως ασκείται ενώπιον του Δικαστηρίου από την Επιτροπή ή, σπανιότερα, από ένα κράτος μέλος κατά άλλου και το Δικαστήριο καλείται να ελέγξει, στο πλαίσιο αυτό, αν το καθού κράτος μέλος έχει τηρήσει τις υποχρεώσεις που υπέχει από το δίκαιο της Ένωσης. Αν το Δικαστήριο διαπιστώσει ότι συντρέχει όντως παράβαση υποχρεώσεων, το εν λόγω κράτος οφείλει να θέσει αμέσως τέρμα σε αυτήν. Αν η Επιτροπή επανέλθει με νέα προσφυγή της και το Δικαστήριο διαπιστώσει ότι το ενδιαφερόμενο κράτος δεν έχει συμμορφωθεί με την προηγούμενη απόφασή του, τότε μπορεί να επιβληθεί κύρωση υπό τη μορφή εφάπαξ ποσού ή χρηματικής ποινής. Ωστόσο, σε περίπτωση παράλειψης κοινοποίησης προς την Επιτροπή των μέτρων μεταφοράς μιας οδηγίας στο εθνικό δίκαιο, το Δικαστήριο μπορεί, κατόπιν πρότασης της Επιτροπής, να επιβάλει χρηματική κύρωση στο καθού κράτος μέλος ήδη από το στάδιο της έκδοσης της πρώτης αποφάσεως επί της προσφυγής λόγω παραβάσεως ³⁴.
- Η προσφυγή ακυρώσεως μπορεί να ασκηθεί ενώπιον του Δικαστηρίου είτε από κράτος μέλος κατά πράξεως του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή του Συμβουλίου (πλην των πράξεων του τελευταίου που αφορούν τις κρατικές ενισχύσεις, τα μέτρα αντιντάμπινγκ και τις εκτελεστικές αρμοδιότητες) είτε από ένα θεσμικό όργανο της Ένωσης κατά άλλου, με αίτημα την ακύρωση πράξεως ³⁵ θεσμικού ή άλλου οργάνου ή οργανισμού της Ένωσης. Το δε Γενικό Δικαστήριο είναι αρμόδιο να εκδικάζει σε πρώτο βαθμό όλες τις άλλες προσφυγές αυτού του είδους, ιδίως δε εκείνες που ασκούνται από ιδιώτες ³⁶.

33| Βλ. Κανονισμός Διαδικασίας του Δικαστηρίου, τίτλος 4 «Ευθείες προσφυγές», άρθρα 119 επ., και Κανονισμός Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, τίτλος 3 «Ευθείες προσφυγές», άρθρα 50 επ.

34| Βλ. άρθρα 258 έως 260 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

35| Όπως, μεταξύ άλλων, κανονισμού, οδηγίας ή αποφάσεως.

36| Βλ. άρθρο 263 ΣΛΕΕ και άρθρο 256, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, καθώς και άρθρο 51 του πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- Η προσφυγή λόγω παραλείψεως ασκείται όταν ζητείται να ελεγχθεί η νομιμότητα της αδράνειας ενός θεσμικού ή άλλου οργάνου ή οργανισμού της Ένωσης. Εφόσον διαπιστωθεί ότι η αδράνεια ήταν παράνομη, το καθού υποχρεούται να θέσει τέρμα σε αυτή λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα. Η αρμοδιότητα για την εκδίκαση των προσφυγών λόγω παραλείψεως μοιράζεται μεταξύ του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου με βάση τα ίδια κριτήρια με τις προσφυγές ακυρώσεως ³⁷.
- Η αίτηση αναίρεσης ασκείται ενώπιον του Δικαστηρίου κατά αποφάσεως ή διατάξεως του Γενικού Δικαστηρίου και περιορίζεται αποκλειστικώς σε νομικά ζητήματα. Σε περίπτωση που χωρεί αναίρεση και η υπόθεση είναι ώριμη προς εκδίκαση, το Δικαστήριο μπορεί να αποφανθεί το ίδιο επί της διαφοράς. Σε αντίθετη περίπτωση, αναπέμπει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο, το οποίο δεσμεύεται από την απόφαση που έχει εκδώσει το Δικαστήριο κατ' αναίρεση ³⁸. Δεν θα υπεισέλθω σε ειδική ανάλυση της αναιρετικής διαδικασίας, δεδομένου ότι σε επίπεδο διεξαγωγής της ισχύουν, και όσον αφορά το μεταφραστικό έργο, τα όσα εκτίθενται για τις ευθείες προσφυγές.

Το Γενικό Δικαστήριο είναι, από την πλευρά του, αρμόδιο να εκδικάζει:

- τις προσφυγές που ασκούνται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα με αίτημα την ακύρωση πράξεων των θεσμικών ή άλλων οργάνων ή οργανισμών της Ένωσης των οποίων είναι αποδέκτες ή οι οποίες τα αφορούν άμεσα και ατομικά, καθώς και την ακύρωση κανονιστικών πράξεων οι οποίες τα αφορούν άμεσα και για την εφαρμογή των οποίων δεν απαιτούνται εκτελεστικά μέτρα, όπως επίσης και τις προσφυγές που ασκούνται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα με αίτημα τη διαπίστωση παράλειψης των θεσμικών ή άλλων οργάνων ή οργανισμών της Ένωσης ³⁹,

37| Βλ. άρθρο 265 ΣΛΕΕ και άρθρο 256, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, καθώς και άρθρο 51 του πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

38| Βλ. άρθρα 56 έως 58 και 61 του πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Βλ. επίσης τον τίτλο 5 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, ο οποίος επιγράφεται «Αναίρεσεις κατά των αποφάσεων και διατάξεων του Γενικού Δικαστηρίου».

39| Βλ. άρθρα 263 και 265 ΣΛΕΕ.

- τις προσφυγές που ασκούνται από τα κράτη μέλη κατά της Επιτροπής, καθώς και τις προσφυγές που ασκούνται από τα κράτη μέλη κατά πράξεων του Συμβουλίου οι οποίες αφορούν τους τομείς των κρατικών ενισχύσεων, των μέτρων εμπορικής άμυνας (ντάμπινγκ) και της άσκησης των εκτελεστικών του αρμοδιοτήτων ⁴⁰,
- τις αγωγές οι οποίες έχουν ως αίτημα την αποκατάσταση των ζημιών που έχουν προκληθεί από τα θεσμικά ή άλλα όργανα ή οργανισμούς της Ένωσης ή από τους υπαλλήλους τους,
- τις αγωγές οι οποίες βασίζονται σε συναφθείσες από την Ένωση συμβάσεις που προβλέπουν ρητώς αρμοδιότητα του Γενικού Δικαστηρίου,
- τις προσφυγές που άπτονται του τομέα της διανοητικής ιδιοκτησίας και ασκούνται κατά του Γραφείου Διανοητικής Ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕUIPO) και του Κοινοτικού Γραφείου Φυτικών Ποικιλιών (ΚΓΦΠ),
- τις διαφορές μεταξύ των θεσμικών οργάνων της Ένωσης και του προσωπικού τους, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο τις σχέσεις εργασίας και το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης ⁴¹.

Κατά των αποφάσεων και των διατάξεων του Γενικού Δικαστηρίου μπορεί να ασκηθεί, εντός δέμηνης προθεσμίας, αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου μόνον επί νομικών ζητημάτων ⁴².

40| Βλ. άρθρο 51 του πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

41| Βλ. άρθρα 268, 270 και 272 ΣΛΕΕ, αντιστοίχως.

42| Βλ. άρθρα 56 έως 58 του πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άρθρα 167 επ. του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου (τίτλος 5 «Αναιρέσεις κατά των αποφάσεων και διατάξεων του Γενικού Δικαστηρίου»).

Το εισαγωγικό δικόγραφο

Το εισαγωγικό έγγραφο της δίκης είναι το δικόγραφο της προσφυγής (ή της αναίρεσης) και η γλώσσα του καθίσταται *ipso facto* γλώσσα διαδικασίας⁴³. Αφού κατατεθεί στη Γραμματεία του αρμόδιου δικαιοδοτικού οργάνου, το εισαγωγικό δικόγραφο επιδίδεται στον καθού και διαβιβάζεται στην υπηρεσία νομικής μετάφρασης, προκειμένου να μεταφραστεί στη γλώσσα των διασκέψεων. Στη σπάνια περίπτωση που ένα κράτος μέλος ασκήσει προσφυγή κατά άλλου κράτους μέλους⁴⁴, το εισαγωγικό δικόγραφο, όπως και στη συνέχεια όλα τα υπόλοιπα υπομνήματα, πρέπει να μεταφραστούν και στη γλώσσα του καθού κράτους μέλους⁴⁵.

Για κάθε ευθεία προσφυγή και αίτηση αναιρέσεως δημοσιεύεται στην *Επίσημη Εφημερίδα* ανακοίνωση στην οποία παρουσιάζονται συνοπτικά οι λόγοι ή ισχυρισμοί και τα κύρια επιχειρήματα καθώς και τα αιτήματα που προβάλλονται με το αντίστοιχο δικόγραφο. Από τη δημοσίευση αυτή αρχίζει να τρέχει η προθεσμία των έξι εβδομάδων⁴⁶ (άρθρο 130 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου και άρθρο 143 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου) εντός της οποίας κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να ζητήσει να παρέμβει στη διαδικασία.

43| Οι ιδιώτες και τα κράτη μέλη μπορούν να χρησιμοποιήσουν στο εισαγωγικό δικόγραφο τη γλώσσα της επιλογής τους, ενώ τα θεσμικά και τα λοιπά όργανα ή οργανισμοί της Ένωσης δεσμεύονται να χρησιμοποιούν τη γλώσσα του καθού.

44| Όπως συνέβη στην ευαίσθητη υπόθεση Ουγγαρία κατά Σλοβακίας (C-364/10, [EU:C:2012:630](#)), επί της οποίας το Δικαστήριο αποφάνθηκε στις 16 Οκτωβρίου 2012 (βλ. επίσης ανακοινωθέν Τύπου αριθ. 131/12), στην υπόθεση Σλοβενία κατά Κροατίας (C-457/18, [EU:C:2020:65](#)), επί της οποίας το Δικαστήριο αποφάνθηκε στις 31 Ιανουαρίου 2020 (βλ. επίσης ανακοινωθέν Τύπου αριθ. 9/20), και στην υπόθεση C-121/21 R, Τσεχική Δημοκρατία κατά Πολωνίας, στην οποία εκδόθηκαν δύο διατάξεις της Αντιπροέδρου του Δικαστηρίου τον Μάιο και τον Σεπτέμβριο του 2021 (βλ. επίσης ανακοινωθέντα Τύπου αριθ. 89/21, 159/21 και 23/22).

45| Αξίζει να σημειωθεί παρεμπιπτόντως η εξαίρεση που προβλέπεται στο άρθρο 45, παράγραφος 4, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, το οποίο ορίζει ότι ο προσφεύγων είναι ελεύθερος να επιλέξει τη γλώσσα διαδικασίας όταν προσβάλλει απόφαση τμήματος προσφυγών του ΕUIPO σχετική με την εφαρμογή κανόνων που διέπουν κάποιο δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας. Εντούτοις, αν άλλος διάδικος στην ενώπιον του τμήματος προσφυγών διαδικασία προβάλει εμπροθέσμως αντίρρηση, τότε καθίσταται γλώσσα διαδικασίας η γλώσσα της προσβαλλομένης αποφάσεως. Σε μια τέτοια περίπτωση είναι και πάλι η υπηρεσία νομικής μετάφρασης που αναλαμβάνει να μεταφράσει το δικόγραφο προς τη γλώσσα αυτή.

46| Στην περίπτωση των αιτήσεων αναιρέσεως, η προθεσμία διαρκεί ένα μήνα (βλ. άρθρο 190, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου).

Τα υπομνήματα

Κατ' αρχήν, ο προσφεύγων καταθέτει το δικόγραφο της προσφυγής και ο καθού το υπόμνημα αντικρούσεως⁴⁷. Στις ευθείες προσφυγές ενώπιον του Δικαστηρίου (άρθρο 126 του Κανονισμού Διαδικασίας του) και του Γενικού Δικαστηρίου (άρθρο 83 του Κανονισμού Διαδικασίας του) προβλέπεται και δεύτερος γύρος υπομνημάτων, εκτός αν το οικείο δικαιοδοτικό όργανο κρίνει ότι τούτο δεν είναι αναγκαίο, παραδείγματος χάριν σε περίπτωση εφαρμογής της ταχείας διαδικασίας ή αν οι ίδιοι οι διάδικοι δεν κάνουν χρήση της σχετικής δυνατότητας. Αν όντως υπάρξει δεύτερος γύρος, τότε κατατίθεται από τον μεν προσφεύγοντα υπόμνημα απαντήσεως, από τον δε καθού υπόμνημα ανταπαντήσεως, και το οικείο δικαιοδοτικό όργανο μπορεί να προσδιορίσει ποια σημεία θα πρέπει να αφορούν τα υπομνήματα αυτά.

Αντιθέτως, δεν προβλέπεται κατ' αρχήν δεύτερος γύρος υπομνημάτων στο πλαίσιο των αιτήσεων αναιρέσεως ενώπιον του Δικαστηρίου και των προσφυγών ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου σε υποθέσεις διανοητικής ιδιοκτησίας. Βάσει του άρθρου 175 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, η κατάθεση υπομνήματος απαντήσεως υπόκειται σε ρητή έγκριση του Προέδρου του Δικαστηρίου, ο οποίος μπορεί, εφόσον την επιτρέψει, να προσδιορίσει τον αριθμό των σελίδων και το αντικείμενο του υπομνήματος αυτού, όπως και του υπομνήματος ανταπαντήσεως.

Οι αιτήσεις παρεμβάσεως, οι παρατηρήσεις επί των αιτήσεων παρεμβάσεως και τα ίδια τα υπομνήματα των παρεμβαίνόντων, οι αντίθετες προσφυγές ή οι ανταναιρέσεις καθώς και τα αντίστοιχα απαντητικά υπομνήματα τυγχάνουν, από γλωσσικής απόψεως, της ίδιας μεταχείρισης με τα υπομνήματα που κατατίθενται στο πλαίσιο της κύριας προσφυγής ή αιτήσεως αναιρέσεως.

Δεδομένου ότι όλα αυτά τα υπομνήματα πρέπει να υποβάλλονται στη γλώσσα διαδικασίας, η υπηρεσία νομικής μετάφρασης του Δικαστηρίου καλείται να τα μεταφράσει μόνο στη γλώσσα των διασκέψεων, πλην της περίπτωσης που ασκείται παρέμβαση από κράτος μέλος. Τούτο διότι το κράτος μέλος παρεμβαίνει στη δική του γλώσσα⁴⁸, οπότε η αίτηση παρεμβάσεως και το υπόμνημα παρεμβάσεως χρειάζεται να μεταφραστούν όχι μόνον προς τη γλώσσα των διασκέψεων, αλλά και προς τη

47| Στις υποθέσεις διανοητικής ιδιοκτησίας γίνεται λόγος για «υπόμνημα επί της προσφυγής» και στις αιτήσεις αναιρέσεως για «υπόμνημα επί της αιτήσεως αναιρέσεως».

48| Άρθρο 38, παράγραφος 4, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου και άρθρο 46, παράγραφος 4, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου.

γλώσσα διαδικασίας. Πάγιος στόχος της υπηρεσίας νομικής μετάφρασης είναι να ολοκληρώνει το έργο της, κατά κανόνα, εντός δύο μηνών, τουλάχιστον όσον αφορά τα εισαγωγικά δικόγραφα και τα κάθε είδους απαντητικά υπομνήματα.

Οι παρεμβάσεις

Οι παρεμβαίνοντες

Η πολυγλωσσία ως εχέγγυο της ίσης μεταχείρισης των διαδίκων καλύπτει μόνον τους κύριους διαδίκους στις προδικαστικές διαδικασίες και στις ευθείες προσφυγές. Δεν επεκτείνεται στους παρεμβαίνοντες ⁴⁹, οι οποίοι, ακόμη και αν προέρχονται από κράτος μέλος του οποίου η επίσημη γλώσσα δεν είναι η γλώσσα διαδικασίας, οφείλουν παρά ταύτα να παρέμβουν στη γλώσσα διαδικασίας, και άρα να καταφύγουν ενδεχομένως, ενόψει της παρέμβασής τους, σε ιδιωτικές μεταφραστικές υπηρεσίες ⁵⁰.

Κι αυτή όμως η εξαίρεση έχει μια εξαίρεση. Ειδικότερα, δυνάμει του άρθρου 38, παράγραφος 4 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου και του άρθρου 46, παράγραφος 4, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, επιτρέπεται κατά παρέκκλιση στα κράτη μέλη να χρησιμοποιούν τη δική τους επίσημη γλώσσα όταν παρεμβαίνουν σε υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου ή του Γενικού

49| Η παρέμβαση ρυθμίζεται από το άρθρο 40 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της Ένωσης δύνανται να παρεμβαίνουν στις διαφορές που υποβάλλονται στο Δικαστήριο.

Το ίδιο δικαίωμα έχουν τα λοιπά όργανα και οι οργανισμοί της Ένωσης καθώς και κάθε άλλο πρόσωπο το οποίο έχει συμφέρον στην επίλυση της διαφοράς που έχει υποβληθεί στο Δικαστήριο. Τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα δεν δύνανται να παρεμβαίνουν στις υποθέσεις μεταξύ κρατών μελών, μεταξύ θεσμικών οργάνων της Ένωσης ή μεταξύ κρατών μελών, αφενός, και θεσμικών οργάνων της Ένωσης, αφετέρου.

Υπό την επιφύλαξη του δευτέρου εδαφίου, τα συμβαλλόμενα στη Συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο κράτη, εκτός των κρατών μελών, καθώς και η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ που προβλέπεται από την εν λόγω συμφωνία, δύνανται να παρεμβαίνουν στις διαφορές που υποβάλλονται στο Δικαστήριο, όταν οι διαφορές αυτές αφορούν έναν από τους τομείς εφαρμογής της εν λόγω συμφωνίας.

Η παρέμβαση έχει ως αντικείμενο την υποστήριξη των αιτημάτων του ενός των διαδίκων.»

50| Άρθρο 38, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου και άρθρο 46, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου.

Δικαστηρίου. Κατά την ίδια αρχή, τα συμβαλλόμενα μέρη της Συμφωνίας ΕΟΧ και η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ μπορούν, δυνάμει του άρθρου 38, παράγραφος 5, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου και του άρθρου 46, παράγραφος 5, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, να επιλέξουν να μη χρησιμοποιήσουν τη γλώσσα διαδικασίας, αλλά μια άλλη από τις επίσημες γλώσσες της Ένωσης. Οι παρεμβάσεις αυτές μεταφράζονται κατόπιν στη γλώσσα διαδικασίας, για να μπορούν και οι κύριοι διάδικοι να λάβουν γνώση τους και, εφόσον το επιθυμούν, να υποβάλουν παρατηρήσεις επί της παρεμβάσεως. Οι παρεμβάσεις μεταφράζονται από την υπηρεσία νομικής μετάφρασης του Δικαστηρίου.

2.2.3 Οι διαδικασίες γνωμοδοτήσεως

Πολύ ιδιαίτερη, από πλευράς του γλωσσικού καθεστώτος που τη διέπει, είναι η προβλεπόμενη στο άρθρο 218, παράγραφος 11, ΣΛΕΕ διαδικασία γνωμοδότησης⁵¹, στο πλαίσιο της οποίας οποιοδήποτε κράτος μέλος, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο ή η Επιτροπή μπορούν να ζητήσουν από το Δικαστήριο να αποφανθεί κατά πόσον μια συμφωνία την οποία σχεδιάζει να συνάψει η Ένωση με τρίτα κράτη ή διεθνείς οργανισμούς είναι σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης, ή κατά πόσον η Ένωση ή τα θεσμικά της όργανα έχουν πράγματι αρμοδιότητα να τη συνάψουν. Η ιδιαιτερότητα της συγκεκριμένης διαδικασίας έγκειται στο γεγονός ότι όλες οι επίσημες γλώσσες της Ένωσης καθίστανται αυτομάτως γλώσσες διαδικασίας. Τούτο σημαίνει ότι τα ερωτήματα που τίθενται προς το Δικαστήριο με την αίτηση γνωμοδότησεως πρέπει να μεταφραστούν σε όλες τις επίσημες γλώσσες για να δημοσιευθούν στην *Επίσημη Εφημερίδα*. Λαμβάνοντας υπόψη πόσο σημαντικές είναι οι διαδικασίες αυτές και πόσο πολύ απασχολούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, η υπηρεσία νομικής μετάφρασης φροντίζει να παραδίδει ακόμη γρηγορότερα τις μεταφράσεις της, ώστε να μπορεί το Δικαστήριο να ξεκινήσει το έργο του χωρίς την παραμικρή καθυστέρηση.

2.2.4 Η επιτάχυνση των διαδικασιών

Αναφέρθηκα ήδη παραπάνω στις προθεσμίες εντός των οποίων γίνεται η μετάφραση. Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι οι προθεσμίες αυτές ενδέχεται, κατά περίπτωση, να είναι αισθητά μικρότερες, εφόσον το απαιτούν λόγοι ορθής απονομής της δικαιοσύνης ή προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

51 | Βλ. Κανονισμός Διαδικασίας του Δικαστηρίου, τίτλος 7 «Αιτήσεις γνωμοδοτήσεως», άρθρα 196 επ.

Στην πράξη, η επιτάχυνση των διαδικασιών, όπου προβλέπεται από τους Κανονισμούς Διαδικασίας, επιβάλλει μια ενίοτε δραστική μείωση του χρόνου μετάφρασης:

- στις ταχείες διαδικασίες (άρθρα 105, 133 και 190 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου και άρθρο 151 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου). Η εφαρμογή ταχείας διαδικασίας μπορεί να αποφασιστεί είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν αιτήσεως ενός εκ των διαδίκων ή του εθνικού δικαστηρίου, αν πρόκειται για προδικαστική παραπομπή. Μια τέτοια απόφαση συνεπάγεται σύντμηση των προθεσμιών σε όλα τα στάδια, περιλαμβανομένου και εκείνου της μετάφρασης.
- στην επείγουσα προδικαστική διαδικασία (άρθρα 107 έως 114 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου). Πιο συγκεκριμένα, κατόπιν αιτήσεως του εθνικού δικαστηρίου, ή ακόμη και αυτεπαγγέλτως, το Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει να εφαρμόσει την επείγουσα προδικαστική διαδικασία στους τομείς στους οποίους αναφέρεται ο τίτλος V του τρίτου μέρους της ΣΛΕΕ, δηλαδή στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Ένα άλλο χαρακτηριστικό της διαδικασίας αυτής, πέραν της σύντμησης των προθεσμιών σε όλα της τα στάδια, είναι ο περιορισμός του αριθμού των δικαιουμένων να υποβάλουν γραπτές παρατηρήσεις: με εξαίρεση το κράτος μέλος του αιτούντος δικαστηρίου, τα υπόλοιπα κράτη μέλη, ακόμη και αν διεξάγεται σε αυτά εθνική διαδικασία η οποία μνημονεύεται στην αίτηση, δεν μπορούν να καταθέσουν γραπτές παρατηρήσεις, αλλά μπορούν, αντιθέτως, να προβάλουν τα επιχειρήματά τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Μάλιστα, σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις, το τμήμα στο οποίο έχει ανατεθεί η υπόθεση μπορεί να αποφασίσει ότι πρέπει να παραλειφθεί εντελώς η έγγραφη διαδικασία. Έτσι, κατά έναν παράδοξο τρόπο, η απόφαση εφαρμογής της επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας, από τη μία πλευρά, επιβαρύνει τη μεταφραστική υπηρεσία, δημιουργώντας συνθήκες ασφυκτικής πίεσης όσον αφορά τον χρόνο παράδοσης της γαλλικής μετάφρασης της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, και, από την άλλη, διευκολύνει το έργο της, απαλλάσσοντάς την από την υποχρέωση να μεταφράσει παρατηρήσεις άλλων κρατών μελών, πέραν του κράτους μέλους του αιτούντος δικαστηρίου.
- στις υποθέσεις που εκδικάζονται κατά προτεραιότητα λόγω της συνδρομής έκτακτων περιστάσεων (άρθρο 53 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου και άρθρο 67 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου). Η απόφαση να εξεταστεί μια υπόθεση κατά προτεραιότητα συνεπάγεται επίσης μείωση του διαθέσιμου χρόνου για τη μετάφραση.

2.2.5 Το τέλος της έγγραφης διαδικασίας

Η έγγραφη διαδικασία περατώνεται:

- στις αιτήσεις προδικαστικών αποφάσεων, με την κατάθεση των τελευταίων παρατηρήσεων,
- στις ευθείες προσφυγές και τις αιτήσεις αναιρέσεως, με την κατάθεση του τελευταίου υπομνήματος, συνήθως του υπομνήματος αντικρούσεως ή, αν υπάρξει δεύτερος γύρος, του υπομνήματος ανταπαντήσεως ή, ενδεχομένως, του απαντητικού υπομνήματος επί αντίθετης προσφυγής ή υπομνήματος παρεμβάσεως που έχει τυχόν κατατεθεί μετά τις τελευταίες παρατηρήσεις.

2.3 Η προφορική διαδικασία

2.3.1 Η επ' ακροατηρίου συζήτηση

Η επ' ακροατηρίου συζήτηση είναι το κατεξοχήν προφορικό τμήμα της διαδικασίας. Όλοι οι διάδικοι της κύριας δίκης, οι παρεμβαίνοντες καθώς και τα εκπροσωπούμενα κράτη μέλη μπορούν να διατυπώσουν προφορικά τα επιχειρήματά τους ενώπιον του δικαστικού σχηματισμού καθώς και, ανάλογα με την περίπτωση, του γενικού εισαγγελέα. Είναι επίσης μια ευκαιρία για τον τελευταίο και για τα μέλη του δικαστικού σχηματισμού να θέσουν διευκρινιστικές ερωτήσεις προκειμένου να λάβουν απαντήσεις σε σχέση με την υπόθεση.

Οι διάφοροι μετέχοντες στην επ' ακροατηρίου συζήτηση (διάδικοι, δικαστές, γενικός εισαγγελέας, εκπρόσωποι των κρατών μελών κ.λπ.) δεν έχουν συνήθως την ίδια μητρική γλώσσα. Παρότι οι περισσότεροι εξ αυτών είναι σε θέση να καταλάβουν και να μιλήσουν άλλες γλώσσες, το επίπεδο της κατανόησης και της έκφρασης είναι αναμφίβολα υψηλότερο στη μητρική γλώσσα, ιδίως στο πλαίσιο μιας νομικής διαδικασίας. Καλούνται λοιπόν να αναλάβουν δράση οι διερμηνείς συνεδριάσεων του θεσμικού οργάνου. Διερμηνεία γίνεται πάντοτε προς τη γλώσσα των διασκέψεων, δηλαδή τη γαλλική, τόσο για τις ανάγκες εκείνων των μελών του εκάστοτε δικαστικού σχηματισμού που έχουν επιλέξει να έχουν διερμηνεία προς τη μητρική τους γλώσσα όσο και για τις ανάγκες της ηχογράφησης της επ' ακροατηρίου συζήτησης. Υπάρχει επίσης διερμηνεία από και προς τη γλώσσα διαδικασίας καθώς και από και προς τη γλώσσα όσων κρατών μελών έχουν δηλώσει ότι θα συμμετάσχουν στην επ' ακροατηρίου συζήτηση. Ο καθορισμός των γλωσσών από και προς τις οποίες θα υπάρξει διερμηνεία

κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση είναι, πρωτίστως, ένα πρακτικό ζήτημα. Λαμβάνονται δε, προπάντων, υπόψη οι πραγματικές ανάγκες των μελών του δικαστικού σχηματισμού, του γενικού εισαγγελέα και των εκπροσώπων των θεσμικών οργάνων και των κρατών μελών. Λόγου χάριν, όπως προεκτέθηκε, το άρθρο 38, παράγραφος 4, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου προβλέπει ειδικώς για τα κράτη μέλη ότι μπορούν να διατυπώνουν τις προφορικές παρατηρήσεις τους σε γλώσσα διαφορετική από τη γλώσσα διαδικασίας. Λαμβάνεται επίσης υπόψη το διαθεσίμο δυναμικό σε διερμηνείς, τόσο από πλευράς αριθμού εσωτερικών ή εξωτερικών διερμηνέων όσο και από πλευράς γλωσσικής κάλυψης, ιδίως με δεδομένο ότι συμβαίνει συχνά να διεξάγονται περισσότερες επ' ακροατηρίου συζητήσεις σε διαφορετικές αίθουσες του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου. Άλλος παράγοντας που πρέπει να συνεκτιμάται είναι η ανάγκη να εξοικονομούνται πόροι στο μέτρο του δυνατού, όπως όταν δεν κρίνεται απολύτως απαραίτητη η συνδρομή εξωτερικών (freelance) διερμηνέων, οι οποίοι ειδάλλως θα έπρεπε να επιστρατεύονται πάντοτε για να εξασφαλίζεται πλήρης αμφίδρομη διερμηνεία σε όλες τις επ' ακροατηρίου συζητήσεις. Πράγματι, η διερμηνεία μπορεί ενίοτε να μην είναι αμφίδρομη (ή συμμετρική): ενδέχεται, για παράδειγμα, να γίνεται μόνον από, αλλά όχι προς, μια συγκεκριμένη γλώσσα.

Υπάρχει ωστόσο ένα είδος διαδικασίας που απαιτεί ταυτόχρονη διερμηνεία από και προς όλες τις γλώσσες κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Είναι η διαδικασία γνωμοδότησης, στην οποία, όπως προαναφέρθηκε (βλ. σημείο 2.2.3), όλες οι επίσημες γλώσσες είναι γλώσσες διαδικασίας. Στο πλαίσιο των υγειονομικών μέτρων λόγω της πανδημίας Covid-19, δεν επιτρεπόταν να μοιράζονται την ίδια καμπίνα περισσότεροι διερμηνείς, οπότε χρειάστηκε να δοθούν ορισμένες τεχνικά προχωρημένες και πρωτότυπες λύσεις για να εξασφαλιστεί επαρκής αριθμός καμπίνων διερμηνείας, όπως παραδείγματος χάριν να συνδεθούν σε δίκτυο περισσότερες αίθουσες ακροατηρίου.

Από τον Απρίλιο του 2022 οι επ' ακροατηρίου συζητήσεις ενώπιον του τμήματος μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου μεταδίδονται διαδικτυακά.

2.3.2 Οι προτάσεις των γενικών εισαγγελέων

Το Δικαστήριο έχει έντεκα γενικούς εισαγγελείς. Πέντε μόνιμες θέσεις γενικών εισαγγελέων επιφυλάσσονται στη Γερμανία, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Ιταλία και την Πολωνία, αντίστοιχα ⁵². οι υπόλοιπες έξι εναλλάσσονται εκ περιτροπής μεταξύ των άλλων κρατών μελών. Οι γενικοί εισαγγελείς αναπτύσσουν προτάσεις σε πολλές υποθέσεις ενώπιον του Δικαστηρίου. Ο πρώτος γενικός εισαγγελέας αποφασίζει για την κατανομή των υποθέσεων στους γενικούς εισαγγελείς ⁵³. Θεωρητικά, ένα Μέλος του Γενικού Δικαστηρίου μπορεί επίσης να οριστεί γενικός εισαγγελέας στο πλαίσιο των υποθέσεων ενώπιον του συγκεκριμένου δικαιοδοτικού οργάνου ⁵⁴. Στις σπάνιες περιπτώσεις που έχει συμβεί κάτι τέτοιο ⁵⁵ ορίστηκε κάποιος Μέλος του Γενικού Δικαστηρίου το οποίο δεν μετείχε στον δικαστικό σχηματισμό.

Οι προτάσεις των γενικών εισαγγελέων αποτελούν τυπικά μέρος της προφορικής διαδικασίας. Στην πράξη, είθισται οι γενικοί εισαγγελείς να ανακοινώνουν στο τέλος της επ' ακροατηρίου συζήτησης την πιθανή ημερομηνία ανάπτυξης των προτάσεών τους, σε κάποια από τις επικείμενες δημόσιες συνεδριάσεις στο πλαίσιο της οποίας θα εκφωνηθεί η κατακλείδα των προτάσεων. Οι γενικοί εισαγγελείς έχουν ρόλο *amicus curiae*, ήτοι προβαίνουν σε νομική ανάλυση, η οποία είναι χρήσιμη για τον δικαστικό σχηματισμό, και προτείνουν τρόπους επίλυσης της διαφοράς. Ως εκ τούτου, το πλήρες κείμενο των προτάσεων μεταφράζεται οπωσδήποτε στη γαλλική γλώσσα για τις ανάγκες του δικαστικού σχηματισμού και στη γλώσσα διαδικασίας ενόψει της επίδοσής του στους διαδίκους· μεταφράζεται όμως και στις άλλες επίσημες γλώσσες, διότι οι προτάσεις δημοσιεύονται ολόκληρες στη *Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου*, μαζί με την απόφαση που θα εκδοθεί αργότερα από τον δικαστικό σχηματισμό.

Για πρακτικούς λόγους, όλοι οι γενικοί εισαγγελείς γράφουν σε μία από τις έξι γλώσσες τις οποίες γνωρίζει ο μεγαλύτερος αριθμός γλωσσομαθών νομικών στην υπηρεσία νομικής μετάφρασης – δηλαδή στα γαλλικά, που είναι και η γλώσσα των διασκέψεων, ή στα ισπανικά, τα γερμανικά, τα αγγλικά, τα ιταλικά ή τα πολωνικά, που λειτουργούν

52| Πριν από το Brexit, τη μία από τις έξι θέσεις μόνιμων γενικών εισαγγελέων καταλάμβανε το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας.

53| Άρθρο 16 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

54| Άρθρα 30 και 31 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου.

55| Για παράδειγμα, στην υπόθεση *Stahlwerke Peine-Salzgitter* κατά Επιτροπής (T-120/89).

ως ενδιάμεσες γλώσσες (*langues pivot*) για τις ανάγκες της μετάφρασης (βλ. σημείο 3.6.2). Συνακόλουθα, κάθε γλωσσική μονάδα της υπηρεσίας νομικής μετάφρασης φροντίζει να διατηρεί επαρκές μεταφραστικό δυναμικό ώστε να μπορεί ανά πάσα στιγμή να μεταφράσει οποιοδήποτε κείμενο προτάσεων απευθείας από μία εξ αυτών των γλωσσών προς τη δική της γλώσσα.

Η υπηρεσία νομικής μετάφρασης καταβάλλει κάθε προσπάθεια ώστε οι προτάσεις να έχουν μεταφραστεί και να είναι έτοιμες προς δημοσίευση ήδη την ημέρα της ανάπτυξής τους σε όσο το δυνατόν περισσότερες γλώσσες· όσες τυχόν γλωσσικές μονάδες δεν έχουν ακόμη ολοκληρώσει τη μετάφραση κατά την ημερομηνία αυτή, θα την έχουν, σε κάθε περίπτωση, διαθέσιμη το αργότερο κατά την έκδοση της αποφάσεως με την οποία θα περατωθεί η δίκη. Για να είναι σε θέση η υπηρεσία νομικής μετάφρασης να επιτύχει τους ως άνω στόχους, είναι απαραίτητο οι γενικοί εισαγγελείς να βρίσκονται σε διαρκή συνεννόηση με το Τμήμα Κεντρικού Σχεδιασμού της υπηρεσίας νομικής μετάφρασης. Θεωρητικά τουλάχιστον, οι προτάσεις τους δεν πρέπει να υπερβαίνουν σε έκταση τις 40 σελίδες κατά μέσο όρο, πλην των περιπτώσεων στις οποίες αφορούν αναίρεση, διότι εκεί τίθενται, κατά κανόνα, προς εξέταση πολυάριθμα και πιο τεχνικά νομικά ζητήματα.

Οι γενικοί εισαγγελείς συντάσσουν τις προτάσεις τους κατόπιν της διεξαγωγής της επ' ακροατηρίου συζήτησης στην εκάστοτε υπόθεση. Όσοι έχουν γράψει σε γλώσσα διαφορετική από τη μητρική τους, μπορούν να απευθυνθούν στην υπηρεσία νομικής μετάφρασης και να ζητήσουν μια δεύτερη ανάγνωση των προτάσεων προκειμένου να επέλθουν τυχόν βελτιωτικές διορθώσεις. Εφόσον θεωρηθεί, μετά και από τις ενδεχόμενες παρεμβάσεις των διορθωτών και των γλωσσομαθών νομικών της αντίστοιχης γλωσσικής μονάδας, ότι το πρωτότυπο κείμενο των προτάσεων είναι εντάξει, το γραφείο του γενικού εισαγγελέα το στέλνει στο Τμήμα Κεντρικού Σχεδιασμού της υπηρεσίας νομικής μετάφρασης. Η τελευταία θα προχωρήσει εν συνεχεία:

- πρώτον, στην τυπογραφική διόρθωση του πρωτοτύπου (δεν πρέπει να συγχέεται με τη δεύτερη ανάγνωση για την οποία έγινε λόγος παραπάνω). Αυτή θα την αναλάβει, ανάλογα με τη γλώσσα στην οποία έχουν συνταχθεί οι προτάσεις, η αντίστοιχη γλωσσική μονάδα. Μόλις την ολοκληρώσει, θα αποστείλει το κείμενο στο γραφείο του γενικού εισαγγελέα, όπου θα αποφασιστεί αν θα γίνουν δεκτές οι προτεινόμενες αλλαγές. Το νέο έγγραφο καταλήγει και πάλι στο Τμήμα Κεντρικού Σχεδιασμού. Πρόκειται για το λεγόμενο «πρώτο διορθωτικό»·

- δεύτερον, και κυριότερον, στη μετάφραση των προτάσεων προς όλες τις υπόλοιπες επίσημες γλώσσες. Ενώσω το κείμενο βρίσκεται στα χέρια της μετάφρασης, δεν αποκλείεται να ακολουθήσουν περαιτέρω «διορθωτικά». Το πρώτο, όπως είδαμε, είναι το αποτέλεσμα της τυπογραφικής διόρθωσης. Μπορεί να έπονται όμως και άλλα, όταν οι γενικοί εισαγγελείς εκτιμούν ότι είναι αναγκαίο να επιφέρουν επιπλέον τροποποιήσεις. Δεδομένου ότι τα «διορθωτικά» διαταράσσουν σημαντικά την πρόοδο του έργου της μετάφρασης, οι γενικοί εισαγγελείς μεριμνούν ώστε να μην γίνεται κατάχρηση ούτε ως προς τον αριθμό τους ούτε ως προς την έκτασή τους. Ιδανικά, στόχος κάθε γενικού εισαγγελέα είναι να περιορίζεται σε δύο «διορθωτικά»: το πρώτο στην αρχή της διαδικασίας, άπαξ και ολοκληρωθεί ο τυπογραφικός έλεγχος, και το δεύτερο στο τέλος της, αφού προηγηθεί ο διάλογος μεταξύ του γραφείου του και των γλωσσομαθών νομικών των διαφόρων γλωσσικών μονάδων, μέσω του συναδέλφου τους που έχει οριστεί ως «διαβιβαστής» (centralisateur des questions) για την εκάστοτε υπόθεση. Πρόκειται για τον γλωσσομαθή νομικό της γλωσσικής μονάδας της γλώσσας διαδικασίας στον οποίο έχει ανατεθεί το καθήκον να συγκεντρώνει τις ερωτήσεις και τις απορίες που δημιουργούνται στους συνάδελφους των άλλων γλωσσικών μονάδων στο πλαίσιο της δικής τους μεταφραστικής εργασίας, είτε για να τις απαντήσει απευθείας ο ίδιος είτε, εφόσον παρίσταται ανάγκη, για να τις διαβιβάσει στο γραφείο του γενικού εισαγγελέα προκειμένου να δοθούν οι απαραίτητες διευκρινίσεις.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι γενικοί εισαγγελείς επιθυμούν να ξαναδιαβάσουν τη μετάφραση των προτάσεών τους σε μία συγκεκριμένη γλώσσα πριν από τη δημόσια εκφώνησή τους. Το φαινόμενο παρατηρείται κατεξοχήν σε σχέση με τη μετάφρασή τους στη γαλλική γλώσσα, γιατί αυτή είναι που θα σταλεί στον δικαστικό σχηματισμό.

Στη συνέχεια, ακολουθεί η ανάγνωση των προτάσεων σε δημόσια συνεδρίαση. Ειδικότερα, ο γενικός εισαγγελέας δεν εκφωνεί ολόκληρο το κείμενο των προτάσεων, αλλά μόνο την κατακλείδα τους, η οποία διαβάζεται ταυτόχρονα από τους διερμηνείς στη γλώσσα διαδικασίας και στη γλώσσα των διασκέψεων όπως έχει ήδη μεταφραστεί στις γλώσσες αυτές από τους γλωσσομαθείς νομικούς.

Οι προτάσεις των γενικών εισαγγελέων αντιπροσωπεύουν σχεδόν το 27 % του συνολικού φόρτου εργασίας της υπηρεσίας νομικής μετάφρασης, αντιστοιχώντας σε περίπου 306 000 σελίδες το 2020.

Η προφορική διαδικασία ολοκληρώνεται με την επ' ακροατηρίου συζήτηση ή με την εκφώνηση των προτάσεων, εφόσον έχει αποφασιστεί η εκδίκαση της υπόθεσης να περιλαμβάνει την ανάπτυξη προτάσεων γενικού εισαγγελέα. Ο πρόεδρος του δικαστικού σχηματισμού κηρύσσει εν συνεχεία την έναρξη της διάσκεψης, η οποία θα καταλήξει στην υπογραφή της διάταξης ή στην υπογραφή και την απαγγελία της αποφάσεως που θα περατώνει τη δίκη.

2.4 Οι διατάξεις, οι αποφάσεις και οι γνωμοδοτήσεις

Μετά την ολοκλήρωση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και την έναρξη της διάσκεψης, ο εισηγητής δικαστής συντάσσει το σχέδιο διατάξεως, αποφάσεως ή γνωμοδοτήσεως (στο εξής: σχέδιο αποφάσεως) και το υποβάλλει στον δικαστικό σχηματισμό προς συζήτηση στο πλαίσιο της διάσκεψης. Ο δικαστικός σχηματισμός θα καταλήξει, μέσω της διάσκεψης, σε μια κοινή θέση και η κρίση του θα αποτυπώνεται στη διάταξη, την απόφαση ή τη γνωμοδότηση. Το σχετικό κείμενο αποστέλλεται κατόπιν στην υπηρεσία νομικής μετάφρασης προκειμένου να μεταφραστεί στη γλώσσα διαδικασίας, καθώς και σε όλες τις άλλες επίσημες γλώσσες, εφόσον πρόκειται για διάταξη ή απόφαση που δημοσιεύεται στη *Συλλογή*, ή για γνωμοδότηση, οι οποίες δημοσιεύονται πάντοτε.

Οι αποφάσεις υπογράφονται από τα μέλη του δικαστικού σχηματισμού και από τον Γραμματέα, είτε του Δικαστηρίου είτε του Γενικού Δικαστηρίου ανάλογα με την περίπτωση, και απαγγέλλονται σε δημόσια συνεδρίαση. Οι διατάξεις υπογράφονται από τον πρόεδρο του δικαστικού σχηματισμού και από τον Γραμματέα του αντίστοιχου δικαιοδοτικού οργάνου, αλλά δεν απαγγέλλονται σε δημόσια συνεδρίαση. Στη συνέχεια επιδίδονται στους διαδίκους. Οι δε γνωμοδοτήσεις υπογράφονται από τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου, από τους δικαστές που συμμετείχαν στη διάσκεψη και από τον Γραμματέα και απαγγέλλονται σε δημόσια συνεδρίαση.

Στόχος της μεταφραστικής υπηρεσίας είναι να υπάρχουν διαθέσιμες οι μεταφράσεις σε όσο το δυνατόν περισσότερες γλώσσες την ημέρα της υπογραφής (για τις διατάξεις) ή την ημέρα της δημόσιας συνεδρίασης (για τις αποφάσεις και τις γνωμοδοτήσεις). Το κείμενο στη γλώσσα διαδικασίας είναι εξ ορισμού πάντοτε διαθέσιμο, ειδάλλως πολύ απλά δεν θα υπήρχε κάτι για να υπογραφεί και να επιδοθεί στους διαδίκους. Παρά τους αγώνες και τις επενδύσεις που γίνονται, οι μεταφράσεις στις άλλες γλώσσες δεν είναι πάντοτε διαθέσιμες εγκαίρως, δεδομένης και της ολοένα πιο δυσανάλογης σχέσης μεταξύ των πόρων της υπηρεσίας νομικής μετάφρασης και του φόρτου εργασίας της. Οι προσπάθειες επικεντρώνονται γενικότερα στις σημαντικότερες αποφάσεις, σε εκείνες που παρουσιάζουν, κατά τεκμήριο, ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα εμπλεκόμενα

κράτη μέλη (παραδείγματος χάριν, επειδή έχουν υποβάλει παρατηρήσεις ή έχουν παρέμβει στη διαδικασία) και σε εκείνες των οποίων η μετάφραση μοιάζει πιο εφικτό να ολοκληρωθεί σύντομα (παραδείγματος χάριν, αν δεν είναι μακροσκελείς). Ορισμένες αποφάσεις που είναι λιγότερο σημαντικές ή εκτενέστερες αφήνονται αναγκαστικά προσωρινά στην άκρη, για να μεταφραστούν όμως με την πρώτη ευκαιρία και στις υπόλοιπες γλώσσες ενόψει της ανάρτησής τους στο διαδίκτυο και της δημοσίευσής τους στη Συλλογή. Στόχος της μεταφραστικής υπηρεσίας είναι να μη μένουν οι αποφάσεις αμετάφραστες για διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών από την ημερομηνία της απαγγελίας τους, πλην όμως ακόμη και αυτός ο στόχος γίνεται ολοένα και λιγότερο ρεαλιστικός.

Γλώσσες προς τις οποίες μεταφράζονται τα βασικά έγγραφα

Γλώσσα-πηγή

Γλώσσα-στόχος

Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

1 από τις 24 επίσημες γλώσσες

Όλες οι άλλες επίσημες γλώσσες (πλην MT και GA)

Προτάσεις

1 από τις επίσημες γλώσσες που χρησιμοποιεί ο γενικός εισαγγελέας

Όλες οι άλλες επίσημες γλώσσες

Αποφάσεις και διατάξεις

Γλώσσα των διασκέψεων

Όλες οι άλλες επίσημες γλώσσες

Δικόγραφα στις ευθείες προσφυγές

1 από τις 24 επίσημες γλώσσες

Γλώσσα των διασκέψεων

Υπομνήματα παρεμβάσεως

1 από τις 24 επίσημες γλώσσες

Γλώσσα των διασκέψεων και γλώσσα διαδικασίας

Παρατηρήσεις

1 από τις 24 επίσημες γλώσσες

Γλώσσα των διασκέψεων και γλώσσα διαδικασίας

Το αυθεντικό κείμενο

Βάσει του άρθρου 41 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου και του άρθρου 49 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, τα κείμενα που συντάσσονται στη γλώσσα διαδικασίας είναι αυθεντικά, ανεξαρτήτως αν πρόκειται για διατάξεις ή αποφάσεις. Ως εκ τούτου, το κείμενο στη συγκεκριμένη γλώσσα έχει ιδιαίτερη σημασία. Η διάταξη που εκδόθηκε πρόσφατα στην υπόθεση C-706/20 αποτελεί ενδεικτικό παράδειγμα. Στην υπόθεση αυτή υποβλήθηκε στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως με την οποία ζητήθηκε, μεταξύ άλλων, να ερμηνευθεί η απόφαση *Amoena* που είχε εκδοθεί στην υπόθεση C-677/18, επειδή η σκέψη 53 της αποφάσεως εκείνης δεν ήταν επαρκώς σαφής όπως είχε διατυπωθεί στα αγγλικά, που ήταν η γλώσσα διαδικασίας. Το Δικαστήριο κλήθηκε να διευκρινίσει σε ποιο ή σε ποια ουσιαστικά αναφέρονταν οι αντωνυμίες «them», «their» και «they». Το Δικαστήριο προχώρησε σε γραμματική ανάλυση της επίμαχης σκέψης της αποφάσεως *Amoena* στην αγγλική γλώσσα, αφού αυτό ήταν το αυθεντικό κείμενο.

Προκειμένου να αποφεύγονται στο μέτρο του δυνατού τέτοιες καταστάσεις, οι γλωσσικές μονάδες επαγρυπνούν όταν μεταφράζουν σε υποθέσεις όπου η γλώσσα τους είναι γλώσσα διαδικασίας, ασκώντας ενδεδειγμένο ποιοτικό έλεγχο και αναζητώντας ενίοτε τη συνδρομή των Μελών του δικαιοδοτικού οργάνου τα οποία έχουν ως μητρική τους τη συγκεκριμένη γλώσσα.

Μέχρι σήμερα δεν έχει υπάρξει προδικαστική παραπομπή ενώπιον του Δικαστηρίου η οποία να αφορά απόκλιση μεταξύ των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων του περιεχομένου μιας αποφάσεώς του. Σε αυτό συμβάλλει, πιθανότατα, το γεγονός ότι το κείμενο στη γλώσσα διαδικασίας είναι το αυθεντικό. Παρά ταύτα, ορισμένες υποθέσεις έχουν περισσότερες από μία γλώσσες διαδικασίας, ενώ όλες οι επίσημες γλώσσες είναι γλώσσες διαδικασίας στην περίπτωση των γνωμοδοτήσεων (βλ. σημείο 2.2.3). Ο άλλος καθοριστικός παράγοντας είναι η υψηλή ποιότητα της νομικής μετάφρασης στο Δικαστήριο, διότι, ακόμη και αν δεν είναι τα κείμενα σε όλες τις γλώσσες αυθεντικά, όπως συμβαίνει με τις νομοθετικές και τις κανονιστικές πράξεις της Ένωσης, η ποιότητα και η συνέπεια παραμένουν ως κοινά χαρακτηριστικά τους, ουσιώδη για την ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης.

Για τον λόγο αυτό, το Δικαστήριο έχει ανάγκη από επαρκείς πόρους και από το πλέον καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό για κάθε γλώσσα-στόχο, τόσο σε επίπεδο μετάφρασης όσο και σε επίπεδο διερμηνείας (βλ. σημείο 3.1)..

Η ανακοίνωση των αποφάσεων και των γνωμοδοτήσεων στην Επίσημη Εφημερίδα

Για όλες τις διατάξεις, τις αποφάσεις και τις γνωμοδοτήσεις του Δικαστηρίου και για όλες τις διατάξεις και τις αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου δημοσιεύεται στην *Επίσημη Εφημερίδα* μια πολύγλωσση ανακοίνωση, η οποία περιλαμβάνεται στα έγγραφα που ανατίθενται προς μετάφραση στις γλωσσικές μονάδες της υπηρεσίας νομικής μετάφρασης⁵⁶. Οι ανακοινώσεις αυτές περιλαμβάνουν το διατακτικό των διατάξεων, των αποφάσεων και των γνωμοδοτήσεων, δηλαδή, στις μεν προδικαστικές υποθέσεις, τις απαντήσεις του Δικαστηρίου προς τα ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο, στις δε ευθείες προσφυγές και τις αιτήσεις αναιρέσεως, την κρίση επί του ενδίκου βοηθήματος ή του ενδίκου μέσου (ήτοι, αν γίνεται δεκτό ή αν απορρίπτεται) και επί των δικαστικών εξόδων.

Η δημοσίευση και η δημοσιοποίηση των διατάξεων, των αποφάσεων και των γνωμοδοτήσεων

Δεδομένου ότι η νομολογία των δικαιοδοτικών οργάνων που απαρτίζουν το Δικαστήριο είναι πηγή δικαίου, η δημοσίευση και η δημοσιοποίηση των διατάξεων, των αποφάσεων και των γνωμοδοτήσεων είναι απαραίτητη για την ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης. Πριν το 2012 συνέβαινε να περνάει αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα από την προσωρινή δημοσιοποίηση της τρέχουσας νομολογίας στους δικτυακούς τόπους του Δικαστηρίου και της Υπηρεσίας Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΟΡ) μέχρι την επίσημη δημοσίευσή της στη *Συλλογή*. Αυτό οφειλόταν στην πρακτική της δημοσίευσης της *Συλλογής* σε έντυπη μορφή. Αφενός, ο εκάστοτε τόμος της *Συλλογής* μπορούσε να εκδοθεί μόνο αν ήταν έτοιμα όλα τα περιεχόμενα κείμενα, όπερ σήμαινε ότι αν καθυστερούσε η μετάφραση έστω και ενός μόνο κειμένου, ακόμη και μιας περίληψης αποφάσεως, ήταν αδύνατον να κυκλοφορήσει ολόκληρος ο μηνιαίος τόμος στη σχετική γλώσσα. Αφετέρου, άπαξ και παραδίδονταν όλα τα κείμενα, έπρεπε να επακολουθήσουν και όλες οι αναγκαίες υλικές εργασίες για την παραγωγή και τη

56| Αναφερόμαστε εδώ στις ανακοινώσεις για τις γνωμοδοτήσεις, τις διατάξεις και τις αποφάσεις των δικαιοδοτικών οργάνων, οι οποίες δεν πρέπει να συγχέονται με τις ανακοινώσεις που αφορούν την άσκηση ενδίκου βοηθήματος ή ενδίκου μέσου ή την υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων. Εκείνες καταρτίζονται αμέσως μετά την κατάθεση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως ή του δικογράφου της προσφυγής ή της αναίρεσης και μεταφράζονται επίσης σε όλες τις γλώσσες, προκειμένου να δημοσιευθούν στην *Επίσημη Εφημερίδα*.

διανομή του οικείου τόμου. Από το 2012, το Δικαστήριο και η ΟΡ έχουν στραφεί στην ψηφιακή δημοσίευση της *Συλλογής*. Η δημοσίευση αυτή γίνεται χωριστά για κάθε έγγραφο, οπότε η απουσία ενός δεν καθυστερεί πλέον τη δημοσίευση των άλλων. Το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί ανάμεσα στη δημοσιοποίηση ενός προσωρινού κειμένου στο διαδίκτυο και στη δημοσίευση του επίσημου κειμένου στη *Συλλογή* έχει μειωθεί σε λίγες μόνο εβδομάδες, περίοδος η οποία αξιοποιείται για την τελική διεκπεραίωση της τυπογραφικής διόρθωσης των εγγράφων.

Η ψηφιακή δημοσίευση δεν αφορά, προφανώς, μόνο τις διατάξεις και τις αποφάσεις, αλλά το σύνολο των εγγράφων που δημοσιεύονται στη *Συλλογή*, δηλαδή και τις γνωμοδοτήσεις, τις προτάσεις των γενικών εισαγγελέων και τις πληροφορίες για τις μη δημοσιευόμενες αποφάσεις.

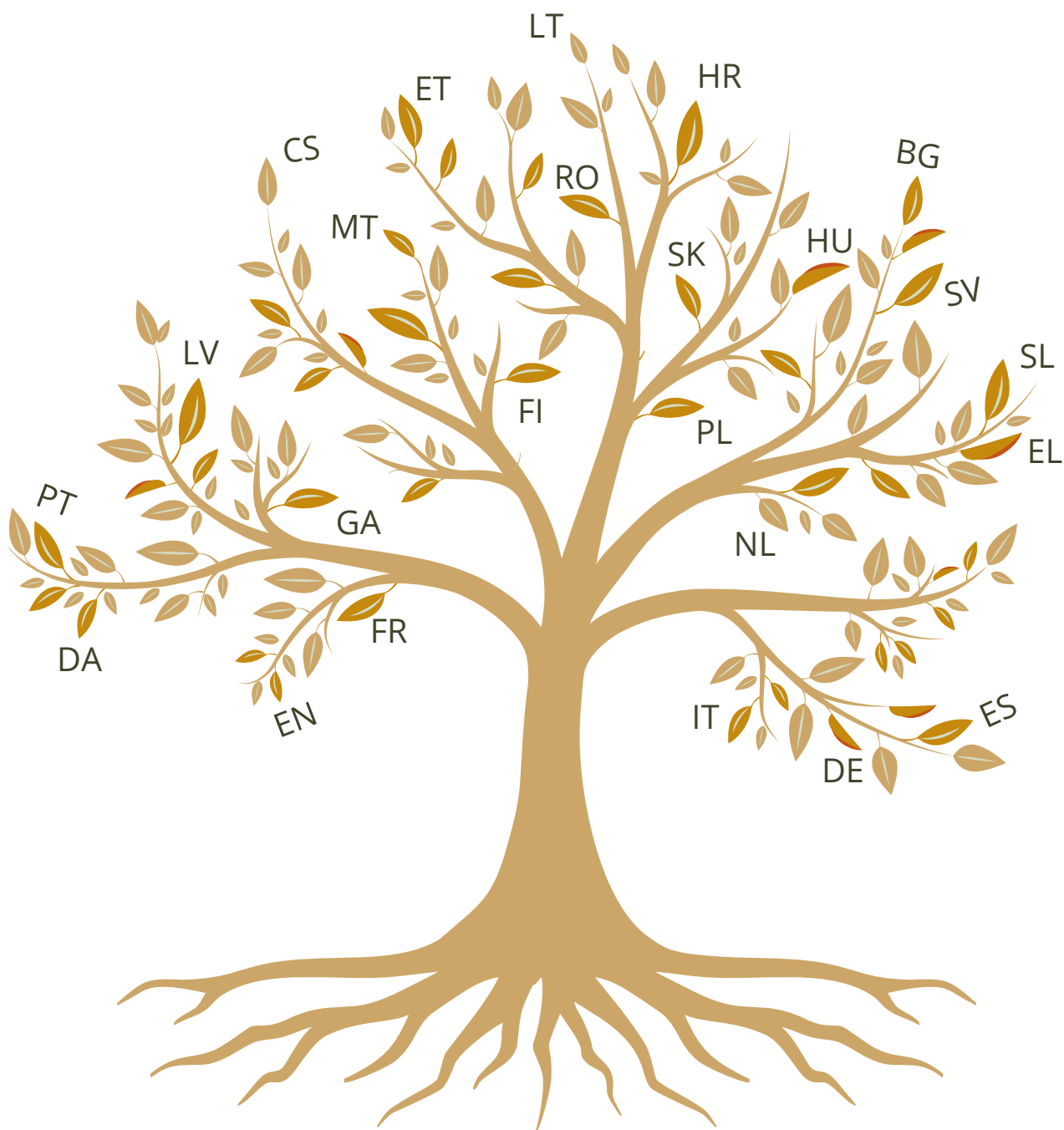
Οι περιλήψεις ή συνόψεις και οι πληροφορίες για τις μη δημοσιευόμενες αποφάσεις

Μέχρι το τέλος του 2018, κάθε διάταξη ή απόφαση που δημοσιευόταν στη Συλλογή συνοδευόταν από μια περίληψη, ένα έγγραφο το οποίο περιείχε μια αλληλουχία λέξεων-κλειδιών και μια συγκεφαλαίωση της κρίσης του δικαιοδοτικού οργάνου. Το έγγραφο αυτό, το οποίο αποσκοπούσε στη διευκόλυνση της νομικής έρευνας, δημοσιευόταν σε καθεμιά από τις γλώσσες της Συλλογής μαζί με τη διάταξη ή την απόφαση που αφορούσε.

Από το 2019, οι περιλήψεις αντικαταστάθηκαν από συνόψεις οι οποίες περιέχουν, όπως και οι περιλήψεις, λέξεις-κλειδιά, πλην όμως εμφανίζουν τις ακόλουθες διαφορές: πρώτον, οι συνόψεις είναι μακροσκελέστερες και αναλυτικότερες από τις περιλήψεις. Δεύτερον, οι συνόψεις δεν καταρτίζονται για όλες τις διατάξεις και τις αποφάσεις των δικαιοδοτικών οργάνων, αλλά μόνο για εκείνες που θεωρούνται από αυτά τα ίδια ως οι σημαντικότερες. Στην περίπτωση του Δικαστηρίου, πρόκειται για τις αποφάσεις του τμήματος μείζονος συνθέσεως και για ορισμένες αποφάσεις των πενταμελών τμημάτων του. Για κάθε άλλη απόφαση και διάταξη του Δικαστηρίου δημιουργείται ένα αναλυτικό αρχείο με λέξεις-κλειδιά και έναν σύνδεσμο προς τη δημοσίευσή της στη Συλλογή. Αντιθέτως, στην περίπτωση του Γενικού Δικαστηρίου, γίνεται σύνοψη για όσες αποφάσεις και διατάξεις του δημοσιεύονται. Για τις υπόλοιπες όμως αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου που δεν δημοσιεύονται στη Συλλογή, γίνεται μια σύντομη περιγραφή υπό τη μορφή πληροφοριών για τις μη δημοσιευόμενες αποφάσεις.

Συμπερασματικά, η πολυγλωσσία, ενισχυμένη όπου χρειάζεται και από την απαραίτητη εξωτερική συνδρομή, είναι μια πλήρης πηγή γλωσσικών γνώσεων από την οποία το Δικαστήριο μπορεί να αντλήσει οποιαδήποτε επίσημη γλώσσα για τις ανάγκες των διαδικασιών ενώπιόν του. Από την πηγή αυτή εξορύσσονται αρχικά, στην κάθε υπόθεση, η γλώσσα διαδικασίας (η οποία καθορίζεται κατά την κατάθεση του εισαγωγικού δικογράφου) καθώς και, με τη βοήθεια της μετάφρασης, μια κοινή γλώσσα, επί του παρόντος η γαλλική, για να καταστεί δυνατή η διεκπεραίωση και η εκδίκαση της υπόθεσης σε διοικητικό και δικαιοδοτικό επίπεδο αντίστοιχα. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο εγκολπώνεται και πάλι, χάρη στη μετάφραση και τη διερμηνεία, τις άλλες γλώσσες που απαιτούνται κατά τα στάδια της επ' ακροατηρίου συζήτησης, της ανάπτυξης των προτάσεων και της έκδοσης των αποφάσεων.

Αυτή η διεξαγωγή των διαδικασιών με την εμπλοκή πλειάδας γλωσσών αποτυπώνεται γλαφυρά με μια μεταφορά, αν η πολυγλωσσία παρομοιαστεί με δέντρο. Οι ρίζες του δέντρου χάνονται βαθιά στο πλούσιο υπόστρωμα της γλωσσικής, νομικής και πολιτισμικής πολυμορφίας των κρατών μελών· το υπόστρωμα τροφοδοτεί τον χυμό που ανεβαίνει για να διατρέξει τον κορμό της διαδικασίας, το στενό τμήμα του δέντρου όπου η πολυμορφία μπαίνει αναγκαστικά για λίγο σε ένα αυλάκι ώστε να μπορέσει να διοχετευθεί αποτελεσματικά· τέλος, ο κορμός διακλαδίζεται για να δώσει φύλλα, τα οποία τρέφονται από τον χυμό της πολυμορφίας και επιστρέφουν, εν τέλει, στο κοινό υπόστρωμα για να το γονιμοποιήσουν.

Κανονισμός 1/58

2.5 Η πολυγλωσσία ως αντικείμενο διαφορών ενώπιον του Δικαστηρίου

Μολονότι η πολυγλωσσία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με όλες τις διαδικασίες ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης, αποτελεί ενίοτε και η ίδια αντικείμενο διαφορών ενώπιον του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου. Αυτός ο κλάδος της νομολογίας περιλαμβάνει μείζονες αποφάσεις, όπως την περίφημη απόφαση *Cilfit* ⁵⁷.

2.5.1 Η σύγκλιση των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων των πράξεων της Ένωσης: Η θεωρία της *acte clair*

Στις ειδικές περιπτώσεις όπου τα δικαστήρια καλούνται να ερμηνεύσουν το δίκαιο, πρωτογενές ή παράγωγο, όταν οι γλωσσικές αποδόσεις μιας πράξεως δεν συμφωνούν, η διαδικασία της μετάφρασης αποκτά πρόσθετη αξία. Τούτο διότι, σύμφωνα με τη νομολογία *Cilfit*, ο δικαστής μπορεί να προχωρήσει σε «σύγκριση των γλωσσικών αποδόσεων» της πράξεως προκειμένου να την ερμηνεύσει. Από την πλευρά του, ο δικαστής της Ένωσης στηρίζει την ανάλυσή του όχι μόνο στις μεταφράσεις των εγγράφων που κατατέθηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας, αλλά και σε μια δέσμη άλλων στοιχείων, όπως οι προπαρασκευαστικές εργασίες, η φύση και η έκταση των αποκλίσεων καθώς και η συμβολή του γλωσσομαθούς νομικού (ιδίως εκείνου της γλώσσας διαδικασίας), που είναι το πλέον κατάλληλο πρόσωπο να εξηγήσει τι σημαίνει η συγκεκριμένη απόδοση στη δική του γλώσσα και πώς διαμορφώνεται, συνακόλουθα, η σχέση μεταξύ του ενωσιακού και του εθνικού δικαίου. Έτσι, η πολυγλωσσία μετατρέπεται και σε ένα εργαλείο νομικής ανάλυσης στην υπηρεσία του δικαστή ⁵⁸.

Εν αντιθέσει προς ό,τι ισχύει για τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου, η νομοθεσία της Ένωσης δεν έχει γλώσσα διαδικασίας και αυθεντικά είναι τα κείμενα σε όλες τις επίσημες γλώσσες. Αντιμέτωπο με περιπτώσεις στις οποίες κλήθηκε να αποφανθεί επί της ερμηνείας πράξεων των οποίων οι διάφορες γλωσσικές αποδόσεις παρουσίαζαν αποκλίσεις, το Δικαστήριο ανέπτυξε τη θεωρία της *acte clair* (σαφούς πράξεως). Με την απόφαση *Cilfit*, το Δικαστήριο έκρινε ότι δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου οφείλει,

57| Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1982 (283/81, [EU:C:1982:335](#)).

58| Jean-Marie Gardette, «Éloge et illustration du multilinguisme. En quoi le multilinguisme participe-t-il de la protection juridictionnelle en droit de l'Union?», *Revue des affaires européennes*, αρ. 3, 2016, σ. 345.

όταν ανακύπτει ενώπιόν του ζήτημα κοινοτικού δικαίου, να συμμορφώνεται με την υποχρέωσή του προς παραπομπή, εκτός εάν έχει διαπιστώσει ότι η ορθή εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου είναι τόσο προφανής που δεν αφήνει περιθώρια εύλογης αμφιβολίας, και ότι η συνδρομή μιας τέτοιας περίπτωσης πρέπει να εκτιμάται, μεταξύ άλλων, υπό το πρίσμα του κινδύνου εμφάνισης αποκλίσεων στη νομολογία εντός της Ένωσης (σκέψη 21 και διατακτικό). Το εθνικό δικαστήριο μπορεί λοιπόν να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η ορθή εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου είναι τόσο προφανής που δεν αφήνει κανένα περιθώριο εύλογης αμφιβολίας, αλλά μόνον αν έχει σχηματίσει την πεποίθηση ότι η λύση θα ήταν επίσης εξίσου προφανής στα δικαστήρια των άλλων κρατών μελών και στο Δικαστήριο (σκέψη 5). Θα πρέπει δε ο δικαστής να λάβει υπόψη του ότι τα κείμενα του κοινοτικού δικαίου συντάσσονται σε περισσότερες γλώσσες και ότι οι διάφορες γλωσσικές αποδόσεις είναι εξίσου αυθεντικές· η ερμηνεία μιας διατάξεως του κοινοτικού δικαίου προϋποθέτει επομένως σύγκριση των γλωσσικών αποδόσεων (σκέψη 18).

Έκτοτε, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως επιβεβαιώσει με πάγια νομολογία του ότι, όταν υπάρχει διαφορά μεταξύ των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων ενός κειμένου του δικαίου της Ένωσης, η επίμαχη διάταξη πρέπει να ερμηνεύεται με γνώμονα την όλη οικονομία και τον σκοπό της ρύθμισης της οποίας αποτελεί μέρος και ότι η διατύπωση που χρησιμοποιείται σε μία από τις γλωσσικές αποδόσεις μιας διατάξεως του δικαίου της Ένωσης δεν είναι δυνατόν να χρησιμεύει ως μοναδική βάση για την ερμηνεία της, ούτε να της αναγνωρίζεται, ως προς το ζήτημα αυτό, προτεραιότητα έναντι των υπολοίπων γλωσσικών αποδόσεων. Μια τέτοια προσέγγιση θα ήταν πράγματι ασυμβίβαστη με την απαίτηση ομοιόμορφης εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης.

Η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 17ης Ιουλίου 1997, *Ferriere Nord SpA κατά Επιτροπής*⁵⁹, αφορούσε μια απόκλιση μεταξύ της ιταλικής και των λοιπών γλωσσικών αποδόσεων του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ. Σύμφωνα με το κείμενο στην ιταλική γλώσσα, για να συντρέχει παράβαση του άρθρου 85 της Συνθήκης μια σύμπραξη έπρεπε να έχει αντικείμενο και αποτέλεσμα («per oggetto e per effetto») αντίθετο προς τον ανταγωνισμό, ενώ η ίδια διάταξη, στις άλλες γλώσσες, όριζε ότι οι δύο αυτές προϋποθέσεις δεν ήταν σωρευτικές, δηλαδή αρκούσε να έχει η σύμπραξη είτε αντικείμενο είτε αποτέλεσμα αντίθετο προς τον ανταγωνισμό. Το Δικαστήριο

59| Απόφαση C-219/95 P ([EU:C:1997:375](#)).

αποφάνθηκε ότι «από πάγια νομολογία προκύπτει ότι οι κοινοτικές διατάξεις πρέπει να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται κατά τρόπο ενιαίο, υπό το φως των διατυπώσεών τους στις άλλες κοινοτικές γλώσσες [...]. Το συμπέρασμα αυτό δεν θίγεται από το γεγονός ότι, εν προκειμένω, η ιταλική απόδοση του άρθρου 85, θεωρούμενη μεμονωμένα, είναι σαφής και χωρίς διφορούμενα, εφόσον όλες οι λοιπές γλωσσικές αποδόσεις αναφέρουν ρητώς τον εναλλακτικό χαρακτήρα της προϋποθέσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης» (σκέψη 15).

Η απόφαση Cilfit II

Η πρόσφατη απόφαση Cilfit II ⁶⁰ στάθηκε αφορμή για να αποσαφηνίσει το Δικαστήριο την προγενέστερη νομολογία του.

Πρώτον, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, στην περίπτωση που η ορθή ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης είναι τόσο προφανής ώστε να μην αφήνει περιθώρια εύλογης αμφιβολίας, η απουσία τέτοιας αμφιβολίας πρέπει να αξιολογείται υπό το πρίσμα των ιδιαζόντων χαρακτηριστικών του δικαίου της Ένωσης, των ιδιαίτερων δυσκολιών τις οποίες ενέχει η ερμηνεία του και του κινδύνου εμφάνισης αποκλίσεων στη νομολογία εντός της Ένωσης. Πριν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι δεν υφίσταται εύλογη αμφιβολία, το εθνικό δικαστήριο το οποίο αποφαινεται σε τελευταίο βαθμό πρέπει να έχει σχηματίσει την πεποίθηση ότι η λύση θα ήταν εξίσου προφανής και για τα δικαστήρια τελευταίου βαθμού δικαιοδοσίας των υπολοίπων κρατών μελών και για το Δικαστήριο. Τα εθνικά δικαστήρια των οποίων οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου οφείλουν να αξιολογούν με δική τους ευθύνη, κατά τρόπο ανεξάρτητο και με τη δέουσα προσοχή, κατά πόσον συντρέχει τέτοια περίπτωση. Συνεπώς, υπέχουν αυξημένη ευθύνη ως προς το ζήτημα αυτό (βλ. ιδίως σκέψη 50).

Όσον αφορά ειδικότερα τη σύγκριση των γλωσσικών αποδόσεων που εμφανίζουν διαφορές, το Δικαστήριο έκρινε με τη σκέψη 44 πως παρότι το εθνικό δικαστήριο το οποίο αποφαινεται σε τελευταίο βαθμό δεν υποχρεούται, ασφαλώς, να εξετάσει χωριστά καθεμιά από τις γλωσσικές αποδόσεις της επίμαχης διατάξεως του δικαίου της Ένωσης, μολαταύτα οφείλει να λάβει υπόψη του τις αποκλίσεις μεταξύ εκείνων των γλωσσών τις οποίες γνωρίζει, και δη όταν πρόκειται για αποκλίσεις που του επισημαίνονται από τους διαδίκους και είναι επαληθεύσιμες.

60| Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2021, Consorzio Italian Management και Catania Multiservizi (C-561/19, [EU:C:2021:799](#)). Βλ. επίσης ανακοινωθέν Τύπου αριθ. 175/21.

2.5.2 Οι διαφορές με αντικείμενο το γλωσσικό καθεστώς των διαγωνισμών πρόσληψης και των προκηρύξεων κενών θέσεων

Το ζήτημα της πολυγλωσσικής έκδοσης των προκηρύξεων διαγωνισμών, των προκηρύξεων για κενές θέσεις και των προσκλήσεων εκδήλωσης ενδιαφέροντος έχει αποτελέσει αντικείμενο πλούσιας νομολογίας του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου, στην οποία είναι χρήσιμο να επανέλθουμε. Η νομολογία αυτή καταδεικνύει τη σημασία που αποδίδεται στην πολυγλωσσία ως οιονεί συνταγματική αρχή η οποία διέπει τη δράση και τη λειτουργία των θεσμικών οργάνων της Ένωσης.

Το γλωσσικό καθεστώς των διαγωνισμών πρόσληψης που διοργανώνονται από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Επιλογής Προσωπικού (EPSO) έχει προσβληθεί ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης σε πολλές περιπτώσεις, ιδίως από την Ισπανία και την Ιταλία, οι οποίες αμφισβήτησαν την πρακτική της EPSO να δημοσιεύει προκηρύξεις διαγωνισμών μόνο στα αγγλικά, τα γαλλικά και τα γερμανικά, κατά παραβίαση των αρχών του κανονισμού 1/58, όπου ορίζεται ότι όλες οι γλώσσες των κρατών μελών είναι επίσημες γλώσσες και γλώσσες εργασίας των θεσμικών οργάνων.

Παραδείγματος χάριν, στην απόφαση Ιταλία κατά Επιτροπής⁶¹, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι το γλωσσικό καθεστώς της Ένωσης όριζε ως επίσημες γλώσσες και γλώσσες εργασίας των θεσμικών οργάνων και τις 23 γλώσσες που μνημονεύονταν τότε στον κανονισμό 1/58. Ως εκ τούτου, οι προσβαλλόμενες προκηρύξεις διαγωνισμών ακυρώθηκαν. Κατά το Δικαστήριο, οι λεπτομέρειες εφαρμογής του γλωσσικού καθεστώτος πρέπει να καθορίζονται από τα θεσμικά όργανα με τέτοιον τρόπο ώστε οποιαδήποτε εξαίρεση από τον κανονισμό 1/58 να είναι δεόντως αιτιολογημένη. Ειδικότερα, η επιλογή των γλωσσών στις προκηρύξεις διαγωνισμών πρέπει να αιτιολογείται. Υπενθύμισε κατά συνέπεια, με τη σκέψη 71 της αποφάσεώς του, ότι «χωρίς να παρίσταται ανάγκη να κριθεί εάν η προκήρυξη διαγωνισμού αποτελεί έγγραφο γενικής εφαρμογής υπό την έννοια του άρθρου 4 του κανονισμού 1/58, αρκεί η διαπίστωση ότι, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 2, του παραρτήματος III του ΚΥΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 5 του κανονισμού 1/58, κατά το οποίο η *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* εκδίδεται σε όλες τις επίσημες γλώσσες, οι επίδικες προκηρύξεις έπρεπε να είχαν δημοσιευθεί πλήρως σε όλες τις επίσημες γλώσσες».

61 | Απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 2012 (C-566/10 P, [EU:C:2012:752](#)). Βλ. επίσης ανακοινωθέν Τύπου αριθ. 153/12.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι «[ε]ν πάση περιπτώσει [...] αν υποτεθεί ότι οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαβάζουν την *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* στη μητρική τους γλώσσα και δεδομένου ότι η γλώσσα αυτή είναι μία από τις επίσημες γλώσσες της Ένωσης, ένας εν δυνάμει υποψήφιος του οποίου η μητρική γλώσσα δεν ήταν μία από τις γλώσσες στις οποίες δημοσιεύτηκαν πλήρως οι επίδικες προκηρύξεις ήταν υποχρεωμένος να αναζητήσει την εφημερίδα σε μία από τις γλώσσες αυτές και να διαβάσει την προκήρυξη στη γλώσσα αυτή πριν αποφασίσει αν επιθυμεί να υποβάλει υποψηφιότητα σε έναν από τους διαγωνισμούς» (σκέψη 73). Επομένως, «[ο] υποψήφιος αυτός βρισκόταν σε μειονεκτικότερη θέση σε σχέση με τον υποψήφιο που είχε ως μητρική του γλώσσα μία από τις τρεις γλώσσες στις οποίες δημοσιεύτηκαν πλήρως οι επίδικες προκηρύξεις, τόσο από απόψεως ορθής κατανόησης των προκηρύξεων αυτών όσο και από απόψεως προθεσμίας για την προετοιμασία και την υποβολή της υποψηφιότητάς του στους ως άνω διαγωνισμούς» (σκέψη 74). Κατέληξε λοιπόν ότι «[ε]ξ αυτού έπεται ότι η πρακτική της περιορισμένης δημοσίευσης δεν συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας και, επομένως, συνεπάγεται δυσμενή διάκριση λόγω [...] γλώσσας, απαγορευόμενη από το άρθρο 18 του ΚΥΚ» (σκέψη 77).

Το Δικαστήριο δέχθηκε ωστόσο, με την προαναφερθείσα απόφαση Ιταλία κατά Επιτροπής (σκέψεις 86 έως 88), ότι μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να χωρεί παρέκκλιση από τις ως άνω αρχές:

«Πρέπει να προστεθεί ότι τα θεσμικά όργανα για τα οποία εκδόθηκαν οι επίδικες προκηρύξεις δεν υπόκεινται σε ειδικό γλωσσικό καθεστώς (βλ., όσον αφορά το γλωσσικό καθεστώς του ΓΕΕΑ, απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2003, C 361/01 P, Kik κατά ΓΕΕΑ, [EU:C:2003:434](#), σκέψεις 81 έως 97). Εντούτοις, πρέπει να εξεταστεί εάν η σχετική με τη γνώση μίας από τις επίμαχες τρεις γλώσσες απαίτηση θα μπορούσε, όπως προβάλλει η Επιτροπή, να δικαιολογηθεί με βάση το συμφέρον της υπηρεσίας. Όπως συναφώς προκύπτει [...], το συμφέρον της υπηρεσίας δύναται να συνιστά θεμιτό σκοπό που μπορεί να λαμβάνεται υπόψη. Ειδικότερα, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 82 της παρούσας αποφάσεως, το άρθρο 18 του ΚΥΚ επιτρέπει περιορισμούς στην εφαρμογή της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων και της αρχής της αναλογικότητας. Εντούτοις, το συμφέρον της υπηρεσίας πρέπει να μπορεί να δικαιολογείται αντικειμενικά, το δε απαιτούμενο επίπεδο γνώσεως της γλώσσας πρέπει να τελεί σε αναλογία προς τις πραγματικές ανάγκες της υπηρεσίας (βλ., επ' αυτού, αποφάσεις της 19ης Ιουνίου 1975, 79/74, Küster κατά Κοινοβουλίου, [EU:C:1975:85](#), σκέψεις 16 και 20, και της 29ης Οκτωβρίου 1975, 22/75, Küster κατά Κοινοβουλίου, [EU:C:1975:140](#), σκέψεις 13 και 17).»

Την ίδια προσέγγιση ακολούθησε και το Γενικό Δικαστήριο με την κρίση που διατύπωσε στις αποφάσεις Ιταλία κατά Επιτροπής, της 24ης Σεπτεμβρίου 2015 (T-124/13 και T-191/13), της 17ης Δεκεμβρίου 2015 (T-275/13, T-295/13 και T-510/13) και της 15ης Σεπτεμβρίου 2016 (T 353/14 και T-17/15).

Κατά της τελευταίας αυτής απόφασεως ασκήθηκε αίτηση αναίρεσεως, επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 26ης Μαρτίου 2019, Επιτροπή κατά Ιταλίας (C-621/16 P), όπου το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου έκρινε ως ακολούθως: «επισημαίνεται ότι εναπόκειται στο θεσμικό όργανο που έχει προβλέψει διαφορετική μεταχείριση λόγω γλώσσας να αποδεικνύει ότι η μεταχείριση αυτή όντως ανταποκρίνεται σε πραγματικές ανάγκες σχετικές με τα καθήκοντα τα οποία θα κληθούν να ασκήσουν τα προς πρόσληψη πρόσωπα. Εξάλλου, κάθε όρος που αφορά τις ειδικές γλωσσικές γνώσεις πρέπει να τελεί σε αναλογία προς το συμφέρον αυτό και να βασίζεται σε κριτήρια σαφή, αντικειμενικά και προβλέψιμα, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα στους μεν υποψηφίους να γνωρίζουν τους λόγους για τους οποίους επελέγη ο όρος αυτός, στα δε δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης να ελέγχουν τη νομιμότητά του (βλ. σημερινή απόφαση Ισπανία κατά Κοινοβουλίου, C-377/16, σκέψη 69)» (σκέψη 93)· «είναι δυνατόν να επιτραπεί, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 1δ, παράγραφος 6, του ΚΥΚ, διαφορετική μεταχείριση όσον αφορά το γλωσσικό καθεστώς των διαγωνισμών, εφόσον μια τέτοια μεταχείριση δικαιολογείται αντικειμενικά και εύλογα από θεμιτό σκοπό γενικού συμφέροντος στο πλαίσιο της πολιτικής προσωπικού» (σκέψη 120)· «μολονότι δεν αποκλείεται να μπορεί το συμφέρον της υπηρεσίας να δικαιολογήσει τον περιορισμό της επιλογής της γλώσσας 2 του διαγωνισμού σε μικρό αριθμό επίσημων γλωσσών των οποίων η γνώση είναι η ευρύτερα διαδεδομένη στην Ένωση (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2003, Kik κατά ΓΕΕΑ, C-361/01 P, [EU:C:2003:434](#), σκέψη 94), και μάλιστα ακόμη και στο πλαίσιο διαγωνισμών γενικής φύσεως, όπως είναι ο διαγωνισμός τον οποίο αφορά η Προκήρυξη γενικού διαγωνισμού – EPSO/AD/276/14 – Διοικητικοί υπάλληλοι (AD 5)», εντούτοις, ένας τέτοιος περιορισμός πρέπει, λαμβανομένων υπόψη των απαιτήσεων που υπομνήσθηκαν στις σκέψεις 92 και 93 της παρούσας αποφάσεως, να στηρίζεται οπωσδήποτε σε στοιχεία αντικειμενικώς επαληθεύσιμα τόσο από τους υποψηφίους στον διαγωνισμό όσο και από τα δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης και ικανά να δικαιολογήσουν τις απαιτούμενες γλωσσικές γνώσεις, τα οποία πρέπει να τελούν σε αναλογία προς τις πραγματικές ανάγκες της υπηρεσίας» (σκέψη 124).

Το γλωσσικό καθεστώς των προκηρύξεων για κενές θέσεις εργασίας και των προσκλήσεων εκδήλωσης ενδιαφέροντος έχει επίσης αποτελέσει αντικείμενο σημαντικών διαφορών ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης.

Η απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου (τότε Πρωτοδικείου) της 20ής Νοεμβρίου 2008, Ιταλία κατά Επιτροπής (T-185/05), αφορούσε προσφυγή κράτους μέλους (Ιταλία) κατά, αφενός, αποφάσεως της Επιτροπής να δημοσιεύει τις προκηρύξεις για κενές θέσεις ανώτερων διοικητικών στελεχών στα αγγλικά, τα γαλλικά και τα γερμανικά και, αφετέρου, προκήρυξης κενής θέσης την οποία δημοσίευσε η Επιτροπή στις τρεις αυτές γλώσσες για τη θέση του γενικού διευθυντή της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF). Προς στήριξη των αιτημάτων της για ακύρωση των ανωτέρω πράξεων, η Ιταλία επικαλέστηκε τις αρχές της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας και του σεβασμού της γλωσσικής πολυμορφίας.

Από την πλευρά της, η Επιτροπή προέβαλε θεμιτούς, κατά την άποψή της, λόγους που συνδέονταν με την εύρυθμη λειτουργία της υπηρεσίας.

Το Γενικό Δικαστήριο έκανε δεκτή την προσφυγή της Ιταλίας με το σκεπτικό ότι, «όταν η Επιτροπή αποφασίζει να δημοσιεύσει στην Επίσημη Εφημερίδα το πλήρες κείμενο μιας ανακοινώσεως κενής θέσεως για υψηλόβαθμα στελέχη αποκλειστικώς σε ορισμένες γλώσσες, πρέπει να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα για να ενημερώσει το σύνολο των υποψηφίων περί της υπάρξεως της οικείας ανακοινώσεως κενής θέσεως και για τα έντυπα στα οποία δημοσιεύεται το πλήρες κείμενό της, προκειμένου να αποφύγει δυσμενείς διακρίσεις λόγω γλώσσας μεταξύ των υποψηφίων τους οποίους ενδέχεται να ενδιαφέρει η εν λόγω ανακοίνωση» (σκέψη 130) και ότι «[λ]αμβανομένου υπόψη επίσης του γεγονότος ότι η ίδια η Απόφαση δεν δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα, προς ενημέρωση των αναγνωστών των λοιπών εκδόσεων πέραν της αγγλικής, της γαλλικής και της γερμανικής περί της σημαντικής μεταβολής της ακολουθούμενης πρακτικής που επήλθε με τον τρόπο αυτό, υπάρχει σοβαρός κίνδυνος οι ενδεχόμενοι υποψήφιοι με μητρική γλώσσα διαφορετική από κάποια από τις τρεις γλώσσες τις οποίες απαριθμεί η Απόφαση να μην ενημερωθούν για την ύπαρξη ανακοινώσεως κενής θέσεως η οποία ενδέχεται να τους ενδιαφέρει. Έστω και αν οι εν λόγω υποψήφιοι γνωρίζουν μια τουλάχιστον από τις τρεις ως άνω γλώσσες, ήτοι την αγγλική, τη γαλλική ή τη γερμανική, δεν μπορεί θεωρηθεί ως δεδομένο ότι θα συμβουλευόνται μian έκδοση της Επίσημης Εφημερίδας πέραν εκείνης που δημοσιεύεται στη μητρική τους γλώσσα» (σκέψη 138).

Στην υπόθεση C-377/16, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου εξέδωσε στις 26 Μαρτίου 2019 την απόφασή του επί της προσφυγής την οποία άσκησε η Ισπανία κατά του Κοινοβουλίου ζητώντας από το Δικαστήριο να ακυρώσει πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος στο πλαίσιο διαδικασίας επιλογής συμβασιούχων υπαλλήλων (οδηγών). Η Ισπανία επικαλέστηκε τις αρχές της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω γλώσσας και του σεβασμού της γλωσσικής πολυμορφίας, δεδομένου ότι η προσβαλλόμενη προκήρυξη όριζε ότι μόνον τα γερμανικά, τα αγγλικά και τα γαλλικά μπορούσαν να επιλεγούν ως γλώσσα 2 στη διαδικασία επιλογής, αλλά και να χρησιμοποιηθούν ως γλώσσα επικοινωνίας. Το Κοινοβούλιο προέβαλε, από την πλευρά του, το συμφέρον της υπηρεσίας, το οποίο απαιτούσε να είναι οι νεοπροσλαμβανόμενοι αμέσως λειτουργικοί, δεδομένου ότι οι ως άνω τρεις γλώσσες είναι οι πιο συχνά χρησιμοποιούμενες στο θεσμικό όργανο. Επιπλέον, κατά το Κοινοβούλιο, ανεξαρτήτως του ότι το έντυπο εγγραφής ήταν, για τεχνικούς λόγους, διαθέσιμο αποκλειστικώς στη γερμανική, την αγγλική και τη γαλλική γλώσσα, οι υποψήφιοι δεν ήταν υποχρεωμένοι να το συμπληρώσουν οπωσδήποτε σε μία από αυτές τις τρεις γλώσσες.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, «[υ]πό τις περιστάσεις αυτές, δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι οι υποψήφιοι πράγματι στερήθηκαν τη δυνατότητα να επιλέξουν την επίσημη γλώσσα της Ένωσης για την υποβολή της υποψηφιότητάς τους» (σκέψη 44). Υπενθύμισε εξάλλου ότι «από το άρθρο 1δ, παράγραφος 6, του ΚΥΚ προκύπτει ότι δεν είναι επιτρεπτή η διαφορετική μεταχείριση λόγω γλώσσας κατά την εφαρμογή του ΚΥΚ, εκτός αν είναι εύλογα και αντικειμενικά δικαιολογημένη και ανταποκρίνεται σε θεμιτούς σκοπούς γενικού συμφέροντος στο πλαίσιο της πολιτικής προσωπικού» (σκέψη 49). Το Κοινοβούλιο όμως δεν απέδειξε, ως όφειλε, ότι κάτι τέτοιο ίσχυε εν προκειμένω. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη πράξη.

2.5.3 Η ιδιαίτερη περίπτωση του γλωσσικού καθεστώτος του Ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας με ενιαία ισχύ

Το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας (EPO) διαχειρίζεται το Ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας με ενιαία ισχύ (ενιαίο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας) που καθιερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΕ) 1257/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2012, για τη θέσπιση ενισχυμένης συνεργασίας στον τομέα της δημιουργίας ενιαίου καθεστώτος προστασίας των ευρεσιτεχνιών. Όσον αφορά τη μετάφραση, το Γραφείο εφαρμόζει τις ρυθμίσεις του κανονισμού (ΕΕ) 1260/2012 του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2012. Το EPO έχει ως επίσημες γλώσσες του τα

γερμανικά, τα αγγλικά και τα γαλλικά. Η μετάφραση των διπλωμάτων λοιπόν γίνεται μόνο προς τις προαναφερθείσες γλώσσες, όπερ συνιστά εξαίρεση από τον κανονισμό 1/58. Το ειδικό αυτό γλωσσικό καθεστώς έχει αμφισβητηθεί από πλείονα κράτη μέλη, τα οποία έχουν επικαλεστεί συναφώς την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω γλώσσας.

Ενδεικτική είναι η απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 5ης Μαΐου 2015, Ισπανία κατά Συμβουλίου (C-147/13), που εντάσσεται σε αυτό το πλαίσιο. Στην υπόθεση εκείνη, η Ισπανία ζήτησε την ακύρωση του κανονισμού 1260/2012. Υπέρ της παρενέβησαν το Βέλγιο, η Τσεχική Δημοκρατία, η Δανία, η Γερμανία, η Γαλλία, το Λουξεμβούργο, η Ουγγαρία, οι Κάτω Χώρες, η Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας, καθώς και το Κοινοβούλιο και η Επιτροπή.

Το Δικαστήριο δέχθηκε τελικά ότι η διαφορετική μεταχείριση των επίσημων γλωσσών της Ένωσης δεν απαγορευόταν, επειδή ήταν κατάλληλη και ανάλογη προς τον θεμιτό σκοπό τον επιδίωκε ο κανονισμός (δηλαδή τη δημιουργία ενός απλουστευμένου και ενιαίου καθεστώτος μετάφρασης για το ενιαίο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, ώστε να είναι οικονομικά αποδοτικό για τους εφευρέτες). Το ζητούμενο ήταν επίσης να διαφυλαχθεί η ασφάλεια δικαίου, να προαχθεί η καινοτομία, να ενισχυθούν ιδίως οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις καθώς και να καταστεί ευκολότερη, οικονομικότερη και νομικά ασφαλέστερη η πρόσβαση στο ενιαίο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και, γενικότερα, στο σύστημα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (σκέψεις 31 έως 48).

Η επικοινωνία του Δικαστηρίου με τους πολίτες στη γλώσσα τους

Εκτός από τη δικαιοδοτική του δραστηριότητα, το Δικαστήριο δέχεται και κάθε είδους αιτήματα στο πλαίσιο της σχέσης του με την κοινωνία των πολιτών. Τέτοια είναι, για παράδειγμα, τα αιτήματα πρόσβασης σε διοικητικά έγγραφα ή στα ιστορικά αρχεία του θεσμικού οργάνου. Άλλοτε πάλι πρόκειται για ερωτήματα, τα οποία μπορεί να ποικίλλουν εντυπωσιακά ως προς το περιεχόμενό τους και ενίοτε μάλιστα να απευθύνονται στο Δικαστήριο εκ παραδρομής (ενώ στην πραγματικότητα αφορούν, λόγου χάριν, άλλο διεθνές δικαστήριο, όπως το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου). Το Δικαστήριο λαμβάνει επίσης αιτήσεις για πρακτική άσκηση, αιτήσεις υποψηφιότητας για θέσεις εργασίας, προσφορές στο πλαίσιο προκηρύξεων για σύναψη δημοσίων συμβάσεων, αιτήσεις για επισκέψεις ή σεμινάρια σπουδών κ.λπ.

Δεδομένου ότι όλα αυτά τα έγγραφα μπορούν να υποβληθούν σε οποιαδήποτε επίσημη γλώσσα της Ένωσης, το Δικαστήριο οφείλει να διαθέτει προσωπικό με την απαιτούμενη γλωσσική επάρκεια ώστε να τα κατανοεί, να τα επεξεργάζεται και να απαντά στην ίδια γλώσσα ⁶², προσαρμόζοντας κάθε φορά το ύφος (νομικό, διοικητικό, τεχνικό ή παιδαγωγικό) στον συνομιλητή ανάλογα με την ιδιότητά του.

Το Δικαστήριο πρέπει επίσης να είναι σε θέση να επικοινωνεί με τον έξω κόσμο, να ενημερώνει το κοινό, να ανοίγει τις πόρτες του σε όλους τους Ευρωπαίους πολίτες που επιθυμούν να γνωρίσουν το έργο και τους χώρους του και να τους υποδέχεται μιλώντας τη γλώσσα τους. Για όλους αυτούς τους λόγους, ο δικτυακός τόπος Curia είναι πολυγλωσσικός. Ομοίως, οι επισκέψεις, οι εθιμοτυπικές εκδηλώσεις και οι επαφές με δικαστικούς από τα κράτη μέλη οργανώνονται στις γλώσσες των συμμετεχόντων, συχνά με την υποστήριξη διερμηνέων της Γενικής Διεύθυνσης Πολυγλωσσίας.

Τέλος, αξίζει να γίνει αναφορά και στα ανακοινωθέντα Τύπου, τα οποία καταρτίζονται και κατόπιν μεταφράζονται σε όσες επίσημες γλώσσες χρειάζεται ανάλογα με τις ανάγκες της υπόθεσης ή με το είδος του θέματος που παρουσιάζεται στο κοινό.

62| Πρβλ. άρθρο 13 του Ευρωπαϊκού Κώδικα Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς (ο οποίος υπάρχει δημοσιευμένος στον ιστότοπο του Ευρωπαίου Διαμεσολαβητή: <https://www.ombudsman.europa.eu/el/publication/el/3510>).

3. Η διαχείριση της πολυγλωσσίας στο Δικαστήριο

«Ως φυσικό επακόλουθο της πολυγλωσσίας, η μετάφραση είναι συχνά η μόνη πλευρά της που είναι ορατή στον κόσμο. Είναι όμως [...] ο ιστός που συνδέει και διατρέχει τα πάντα, ο θρίαμβος της σκέψης έναντι της βίας. Και προϋποθέτει, για να μπορεί να λειτουργήσει πλήρως, έναν αδιάκοπο πνευματικό κάματο, τόσο σε επίπεδο έρευνας όσο και σε επίπεδο κατάρτισης»⁶³.

Αρμόδιος για τα θέματα της πολυγλωσσίας στο πλαίσιο των διαδικασιών είναι ο Γραμματέας. Για την άσκηση της αρμοδιότητάς του αυτής βασίζεται πρωτίστως στη Γενική Διεύθυνση Πολυγλωσσίας (DGM), η οποία συγκεντρώνει τις υπηρεσίες διερμηνείας και νομικής μετάφρασης υπό την εποπτεία του Γενικού Διευθυντή της.

3.1 Η οργάνωση της Γενικής Διεύθυνσης Πολυγλωσσίας

Η DGM δημιουργήθηκε την 1η Ιανουαρίου 2018. Απαρτίζεται από δύο υπηρεσίες που ήταν έως τότε χωριστές, ήτοι την υπηρεσία νομικής μετάφρασης και την υπηρεσία διερμηνείας. Η Γενική Διεύθυνση αποτελείται από 30 μονάδες, δύο εκ των οποίων υπάγονται απευθείας στον Γενικό Διευθυντή, ενώ οι υπόλοιπες 28 είναι κατ' αρχήν κατανεμημένες σε τρεις διευθύνσεις. Ωστόσο, όταν αναλαμβάνει νέος προϊστάμενος σε κάποια μονάδα, συχνά αναφέρεται απευθείας στον Γενικό Διευθυντή για ορισμένο χρονικό διάστημα.

Οι οριζόντιες υπηρεσίες περιλαμβάνουν τις δύο μονάδες υπό τον Γενικό Διευθυντή και μία τρίτη, αυτόνομη μονάδα:

- Η Μονάδα Εργαλείων Υποστήριξης της Πολυγλωσσίας, η οποία συγκροτείται από έναν προϊστάμενο μονάδας, τρεις διοικητικούς υπαλλήλους και 23 βοηθούς, είναι υπεύθυνη για την παρακολούθηση της εφαρμογής και την ανάπτυξη των ειδικών προγραμμάτων πληροφορικής που χρησιμοποιεί η μεταφραστική υπηρεσία, είτε πρόκειται για εργαλεία διαχείρισης είτε για μεταφραστικά εργαλεία. Σε συνεργασία με τις άλλες υπηρεσίες, παρέχει το αναγκαίο υπόβαθρο για την επεξεργασία των εγγράφων, από τη στιγμή που φθάνουν στη μεταφραστική υπηρεσία μέχρι την έξοδό τους (αποστολή στην

63| Isabelle Pingel, «Le régime linguistique des institutions de l'Union européenne», *Revue des affaires européennes*, αριθ. 3, 2016, σ. 360 και 361.

υπηρεσία η οποία ζήτησε τη μετάφραση ή αποστολή προς δημοσίευση). Επίσης, από κοινού με τη Διεύθυνση Διερμηνείας, συντονίζουν και εποπτεύουν την επικοινωνία με τη Διεύθυνση Τεχνολογιών Πληροφορίας (DTI) για οτιδήποτε σχετίζεται με ειδικές ανάγκες των διερμηνέων όσον αφορά την πληροφορική. Η αγαστή συνεργασία με την τελευταία αυτή Διεύθυνση είναι εξαιρετικά σημαντική. Η Μονάδα Εργαλείων Υποστήριξης της Πολυγλωσσίας συμμετέχει επιπλέον σε διοργανικές εργασίες που έχουν ως αντικείμενο τα εργαλεία υποστήριξης της πολυγλωσσίας και την παρακολούθηση της εξέλιξης των τεχνολογιών πληροφορίας. Η μονάδα χωρίζεται σε τρία τμήματα, πιο συγκεκριμένα το Τμήμα Ανάπτυξης και Διαχείρισης Πολυγλωσσικών Εργαλείων Πληροφορικής, το Τμήμα Ηλεκτρονικής Προεπεξεργασίας Εγγράφων και Παρακολούθησης Δημοσιεύσεων και το Τμήμα Διαχείρισης και Υποστήριξης Εργαλείων. Διαθέτει επίσης ένα Γραφείο υπεύθυνο για την παραγωγή πινάκων και διαφόρων στατιστικών στοιχείων. Πέραν τούτου, εκτελεί διάφορα καθήκοντα οριζόντιου χαρακτήρα τόσο σε θεσμικό όσο και σε διοργανικό επίπεδο, όπως η παρακολούθηση της εξέλιξης των τεχνολογιών πληροφορίας.

- Η Μονάδα Σχεδιασμού και Εξωτερικής Μετάφρασης, η οποία αποτελείται από έναν προϊστάμενο μονάδας, τρεις διοικητικούς υπαλλήλους και 20 βοηθούς, διαχειρίζεται τη ροή των αιτημάτων μετάφρασης καθώς και τις διοικητικές, συμβατικές και οικονομικές διαδικασίες για την εξωτερική ανάθεση μεταφράσεων και τη χρηματοδότηση των διοργανικών εργαλείων. Διαρθρώνεται σε δύο τμήματα: το Τμήμα Κεντρικού Σχεδιασμού και το Τμήμα Freelance. Το Τμήμα Κεντρικού Σχεδιασμού είναι ο σύνδεσμος μεταξύ των υπηρεσιών που ζητούν μεταφράσεις (γραφεία δικαστών και γενικών εισαγγελέων, Γραμματείες, άλλες υπηρεσίες του Δικαστηρίου) και των μεταφραστικών μονάδων. Προτείνει προθεσμίες σε όσους ζητούν μετάφραση και προγραμματίζει τη ροή των εργασιών μέχρι την τελική παράδοση των μεταφράσεων. Μεριμνά ώστε τα αιτήματα να συνοδεύονται από πληροφορίες χρήσιμες για τη μετάφραση και λειτουργεί ως δίαυλος για όλη τη συναφή επικοινωνία, όπως παραδείγματος χάριν για την κίνηση των «διορθωτικών» στα προς μετάφραση κείμενα. Από την πλευρά του, το Τμήμα Freelance αναλαμβάνει, σε συνεργασία με τις γλωσσικές μονάδες, ό,τι έχει να κάνει με τον προγραμματισμό, την εκτέλεση και την πληρωμή των υπηρεσιών που παρέχουν οι εξωτερικοί συνεργάτες, φροντίζοντας παράλληλα να τηρούνται ορθές διοικητικές και οικονομικές πρακτικές. Η εξωτερική ανάθεση μπορεί να αφορά εργασίες μετάφρασης ή τυπογραφικής διόρθωσης.

Η μονάδα αυτή δεν καλύπτει μεν άμεσα τις δραστηριότητες προγραμματισμού και εξωτερικής ανάθεσης της Διεύθυνσης Διερμηνείας, η οποία διαθέτει άλλη δική της οριζόντια μονάδα για τα καθήκοντα αυτά, πλην όμως παραμένει κεντρικός φορέας διαχείρισης των ζητημάτων προϋπολογισμού και των οικονομικών θεμάτων ολόκληρης της DGM, ενώ συμμετέχει και σε διάφορες διοργανικές ομάδες εργασίας.

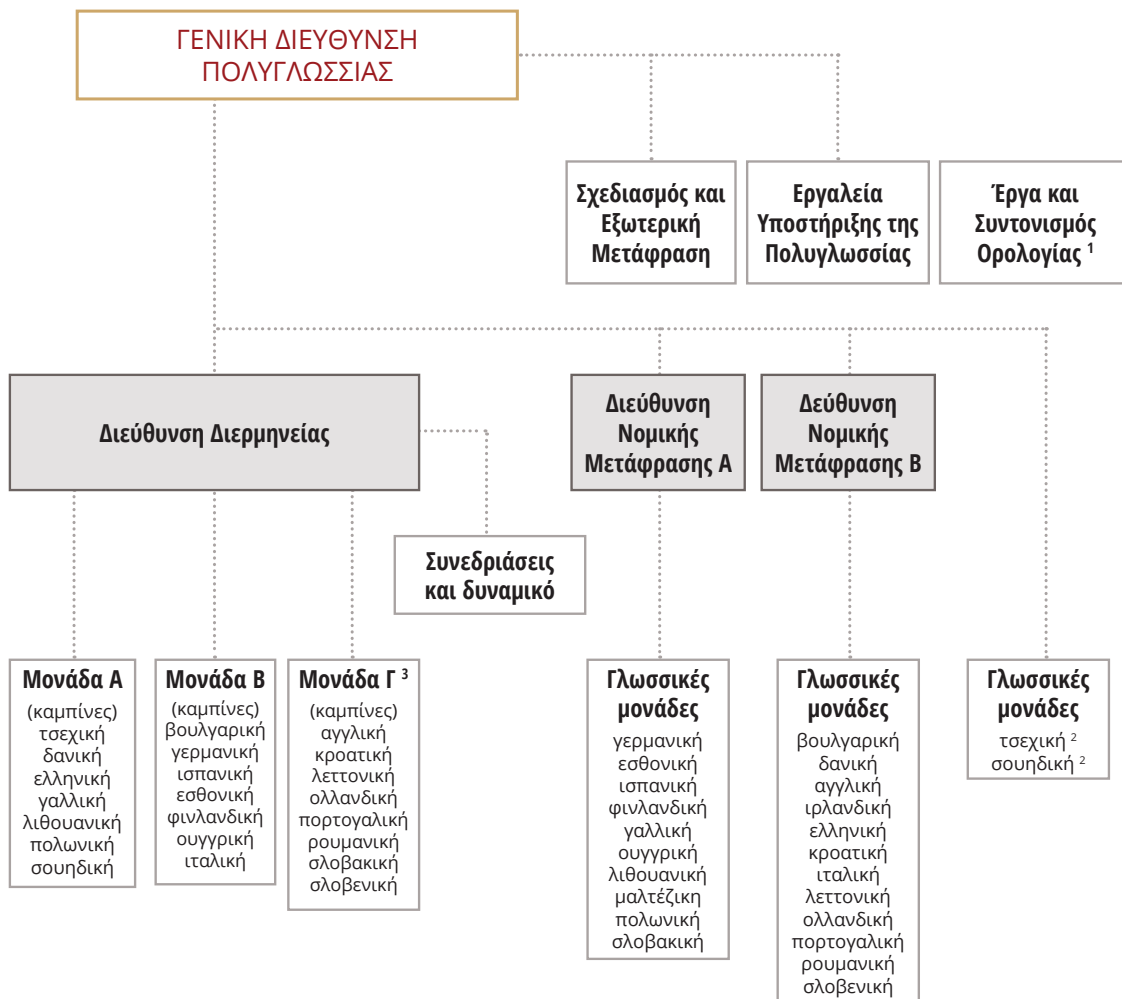
- Στο σημείο αυτό αξίζει να γίνει μνεία σε μια ακόμη μονάδα, η οποία, χωρίς να έχει τυπικώς οργανωτικό δεσμό με την DGM, βοηθάει με το έργο της συνολικά τις υπηρεσίες της. Πρόκειται για τη Μονάδα Έργων και Συντονισμού Ορολογίας, η οποία έχει την εποπτεία των ορολογικών εργασιών (προεπεξεργασία ορολογίας, συλλογές ορολογίας, όπως το Πολύγλωσσο Νομικό Λεξιλόγιο, ορολογία των Κανονισμών Διαδικασίας, ονομασίες των εθνικών δικαστηρίων). Η μονάδα αυτή επιβλέπει επίσης τις εργασίες τεκμηρίωσης (έρευνα και κατάρτιση οδηγών και βάσεων τεκμηρίωσης μέσω των οποίων τροφοδοτούνται ειδικές μεταφραστικές μνήμες), υποστηρίζει και καθοδηγεί τις γλωσσικές μονάδες στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας για διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας και, τέλος, διαχειρίζεται τα εργαλεία και τις πλατφόρμες εσωτερικής επικοινωνίας που χρησιμοποιεί η DGM, όπως το ενδοδίκτυο της (Intranet), το ενημερωτικό δελτίο και τα διάφορα μέσα παρουσίασης.

Οι υπόλοιπες μονάδες εντάσσονται στις τρεις επιμέρους διευθύνσεις

Κατά τα λοιπά, η υπηρεσία νομικής μετάφρασης χωρίζεται σε δύο διευθύνσεις στις οποίες υπάγονται αποκλειστικώς και μόνο γλωσσικές μονάδες, μία για κάθε επίσημη γλώσσα. Οι γλωσσικές μονάδες αριθμούν, πέραν του προϊσταμένου τους και ανάλογα με τον φόρτο της μεταφραστικής εργασίας προς κάθε γλώσσα, από 20 το λιγότερο έως 57 γλωσσομαθείς νομικούς, οι οποίοι πλαισιώνονται από διορθωτές τυπογραφικών δοκιμίων / γλωσσικούς επιμελητές και από τη γραμματεία κάθε μονάδας.

Η Διεύθυνση Διερμηνείας απαρτίζεται από τέσσερις μονάδες. Τρεις από αυτές τις μονάδες αποτελούνται από επτά ή οκτώ μόνιμες καμπίνες, με τον συνολικό τους αριθμό να ανέρχεται σε 22 (επί του παρόντος δεν υπάρχει μόνιμη μαλτέζικη ούτε ιρλανδική καμπίνα). Σε κάθε καμπίνα απασχολούνται από δύο έως δέκα μόνιμοι υπάλληλοι-διερμηνείς, ανάλογα με τον φόρτο εργασίας που υπάρχει για διερμηνεία προς την κάθε γλώσσα. Η τέταρτη μονάδα, υπό την ονομασία Μονάδα Συνεδριάσεων και Δυναμικού, έχει οριζόντιο ρόλο στον σχεδιασμό των εργασιών της διερμηνείας και στη διαχείριση των εξωτερικών διερμηνέων. Η Μονάδα Συνεδριάσεων και Δυναμικού

ρυθμίζει όχι μόνον το πώς θα κατανεμηθούν όλοι οι μόνιμοι και οι freelance διερμηνείς στις επικείμενες συνεδριάσεις, αλλά και το πώς θα αξιοποιηθεί, σε εβδομαδιαία βάση ανάλογα με τις τρέχουσες ανάγκες, ο διοργανικός κατάλογος ο οποίος περιλαμβάνει πάνω από 3 000 freelance διερμηνείς. Συνεπώς, η μονάδα αυτή βρίσκεται σε τακτικές επαφές με τις Γραμματείες και τις άλλες υπηρεσίες του θεσμικού οργάνου. Την ευθύνη ειδικά για τον οριζόντιο προγραμματισμό της Διεύθυνσης Διερμηνείας και την αναζήτηση των εξωτερικών διερμηνέων την έχει ο προϊστάμενος μονάδας, τον οποίο επικουρούν ένας διοικητικός υπάλληλος σε μόνιμη βάση, καθώς και εκ περιτροπής άλλοι πέντε διερμηνείς, γνωστοί ως rotators, προς ενίσχυση της ομάδας προγραμματισμού. Η μονάδα υποστηρίζεται διοικητικά από πέντε βοηθούς πολλαπλών καθηκόντων, οι οποίοι διεκπεραιώνουν, μεταξύ άλλων, ό,τι γραφειοκρατικό σχετίζεται με την απασχόληση και την υποδοχή των διερμηνέων στους χώρους του Δικαστηρίου καθώς και με την προετοιμασία των φακέλων που αποστέλλονται στους εξωτερικούς συνεργάτες για κάθε συνεδρίαση στην οποία θα διερμηνεύσουν.

1 Η Μονάδα Έργων και Συντονισμού Ορολογίας υπάγεται απευθείας στον Γραμματέα του Δικαστηρίου.

2 Όταν μια γλωσσική μονάδα έχει νεοδιορισμένο προϊστάμενο, ο Γενικός Διευθυντής αναλαμβάνει προσωρινά την εποπτεία της μέχρι αυτή να υπαχθεί σε μία εκ των δύο Διευθύνσεων Νομικής Μετάφρασης.

3 Η Μονάδα Γ είναι επίσης υπεύθυνη για την κάλυψη της μαλτέζικης και της ιρλανδικής γλώσσας, δεδομένου ότι επί του παρόντος δεν υπάρχουν καμπίνες για τις δύο αυτές γλώσσες.

3.2 Το προσωπικό της Γενικής Διεύθυνσης Πολυγλωσσίας

Το άρθρο 42 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου ορίζει ότι «το Δικαστήριο συγκροτεί μεταφραστική υπηρεσία από ειδικούς που διαθέτουν κατάλληλη νομική κατάρτιση και ευρεία γνώση πλειόνων επισήμων γλωσσών της Ένωσης». Ως εκ τούτου, προσλαμβάνονται κυρίως μέσω διαγωνισμών υπάλληλοι που έχουν τα κατάλληλα προσόντα για να ασκήσουν τα καθήκοντα και να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της διερμηνείας ή της νομικής μετάφρασης.

3.2.1 Οι γλωσσομαθείς νομικοί

Για τις ανάγκες της νομικής μετάφρασης, το Δικαστήριο απασχολούσε ανέκαθεν γλωσσομαθείς νομικούς, δηλαδή νομικούς που έχουν πανεπιστημιακό πτυχίο νομικών σπουδών στο εθνικό δίκαιο και καλή γνώση τουλάχιστον δύο ακόμη γλωσσών και νομικών συστημάτων κατά τη στιγμή της πρόσληψής τους. Απολύτως απαραίτητη για τη μετάφραση είναι η άριστη (συνολικά, αλλά και ειδικότερα ως προς τη νομική ορολογία) γνώση της γλώσσας-στόχου, η οποία είναι συνήθως η μητρική γλώσσα. Πέραν της μετάφρασης, ο γλωσσομαθής νομικός μπορεί επίσης να κληθεί να συντάξει ένα έγγραφο το οποίο εν συνεχεία θα πρέπει να μεταφραστεί (παραδείγματος χάριν, σύνοψη αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως) ή, κατόπιν αιτήματος της Γραμματείας, μια ανακοίνωση στην *Επίσημη Εφημερίδα* ή, κατόπιν αιτήματος της Διεύθυνσης Έρευνας και Τεκμηρίωσης (DRD), κάποιο έγγραφο που θα χρησιμεύσει κατόπιν στη διεκπεραίωση της υπόθεσης (προκαταρκτική ανάλυση).

Ενώ η λογοτεχνική μετάφραση είναι ουσιαστικά μια «ανάπλαση» και η τεχνική μετάφραση, καίτοι ενέχει το πέρασμα από μία γλώσσα σε άλλη, υπόκειται στους αυστηρούς περιορισμούς μια μάλλον άκαμπτης, καθολικής και δεσμευτικής ορολογίας, η νομική μετάφραση είναι ένα «υβρίδιο» μεταξύ των δύο: η μεταφορά του νοήματος γίνεται σε δύο επίπεδα, γλωσσικό-υφολογικό και νομικό-τεχνικό. Ο βαθμός γλωσσικής τυποποίησης ποικίλλει ανάλογα με το είδος του κειμένου (αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως, αποφάσεις, προτάσεις γενικών εισαγγελιών). Απαιτείται μια συγκριτική προσέγγιση: στόχος είναι να βρεθεί στο νομικό σύστημα της γλώσσας-στόχου το φυσικό ισοδύναμο ή, ελλείψει τέτοιου, το λειτουργικό ισοδύναμο της νομικής έννοιας για την οποία γίνεται λόγος στο κείμενο-πηγή. Αυτό όμως προϋποθέτει συχνά εκτεταμένη νομική έρευνα, ανάλυση και έλεγχο της αξιοπιστίας των πηγών. Ο μεταφραστής είναι ο πιο προσεκτικός αναγνώστης ενός κειμένου.

Ένα θεμελιώδες χαρακτηριστικό της νομικής μετάφρασης στην περίπτωση του Δικαστηρίου είναι ότι αυτή ιδρύει δικαιώματα και υποχρεώσεις για όλους τους πολίτες, οπότε πρέπει να είναι ανεπίληπτη επί της ουσίας.

Κάθε κείμενο το δουλεύουν πολλοί άνθρωποι, αλλά δεν ανήκει σε κανέναν τους: ό,τι λέει το Δικαστήριο, το λέει με τον ίδιο τρόπο σε όλες τις γλώσσες. Συνεπώς, ο γλωσσομαθής νομικός δεν έχει την ελευθερία ενός ατομικού δημιουργού, αλλά φέρει αντιθέτως την ευθύνη να διαφυλάξει την πιστότητα μιας συλλογικής προσπάθειας.

Για εκείνον, μεταφράζω σημαίνει βρίσκω τις γλωσσικές και νομικές αντιστοιχίες (συγκριτικό δίκαιο) και αποδίδω το δίκαιο της Ένωσης (ενδεχομένως με τις ειδικές έννοιές του) στις διάφορες γλώσσες, αναζητώντας τη σωστή ισορροπία ανάμεσα στις διατυπώσεις που προέρχονται από το δίκαιο της Ένωσης και σε εκείνες που προέρχονται από το εθνικό δίκαιο. Η νομική μετάφραση στο Δικαστήριο είναι μια «ανακατασκευή» του πρωτότυπου κειμένου, στο πλαίσιο της οποίας ο μεταφραστής δεσμεύεται ως προς τα τυπικά και ουσιαστικά στοιχεία που θα χρησιμοποιήσει (πρωτογενές δίκαιο, παράγωγο δίκαιο, παραπομπές, παραθέματα, καθιερωμένη ορολογία και πλαίσιο αναφοράς των διαφόρων εθνικών νομικών συστημάτων) ⁶⁴.

Στη συγκριτική αυτή εργασία μπορεί να εμπλέκονται τρία διαφορετικά νομικά συστήματα: το εθνικό δίκαιο «πηγή», το εθνικό δίκαιο «στόχος» και το δίκαιο της Ένωσης. Ένα σύστημα όμως ενδέχεται να μετέρχεται περισσότερες γλώσσες, όπως και μια γλώσσα ενδέχεται να χρησιμοποιείται από περισσότερα συστήματα.

Οι γλωσσομαθείς νομικοί καλούνται κυρίως να μεταφράσουν:

- κείμενα κανονιστικού χαρακτήρα (Οργανισμός του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Κανονισμοί Διαδικασίας του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου),
- τις αποφάσεις των δύο δικαιοδοτικών οργάνων (αποφάσεις, διατάξεις και γνωμοδοτήσεις),

64| Από την άποψη αυτή, όπως παρατηρεί ο Gwénaél Glâtre, «το Δικαστήριο (ΔΕΕ) λειτουργεί σήμερα ως καταλυτικός μεταφραστής-μεσολαβητής μεταξύ των εθνικών δικαίων. Οι μεταφραστικές του δεξιότητες έχουν θεμελιώδη ρόλο στην ερμηνεία του ευρωπαϊκού δικαίου» («L'anti-Babel: la forme "Europe" au défi de ses frontières linguistiques», Blog des Club de Mediapart, 16 Νοεμβρίου 2017: <https://blogs.mediapart.fr/gwenaél-glâtre/blog/161117/l-anti-babel-la-forme-europe-au-defi-de-ses-frontieres-linguistiques>).

- τις συνόψεις τους (πρώην περιλήψεις) και τις πληροφορίες σχετικά με τις μη δημοσιευόμενες αποφάσεις,
- τις αιτήσεις προδικαστικών αποφάσεων, οι οποίες προέρχονται από διαφορετικούς συντάκτες και αντικατοπτρίζουν διαφορετικά νομικά συστήματα,
- τα υπόλοιπα διαδικαστικά έγγραφα, τα οποία είναι εξωτερικής προέλευσης και ποικίλλουν σημαντικά από πλευράς γλώσσας, μορφής και ύφους,
- τις προτάσεις των γενικών εισαγγελέων,
- τις ανακοινώσεις στην *Επίσημη Εφημερίδα*,
- τα ανακοινωθέντα Τύπου, τα οποία είναι ενημερωτικά κείμενα και συντάσσονται σε πιο απλό ύφος, χωρίς όμως να θυσιάζεται η νομική ακριβολογία του πρωτοτύπου,
- πλήθος άλλων εγγραφών, όπως επιστολές, ιστοσελίδες του επίσημου δικτυακού τόπου του Δικαστηρίου κ.λπ.

Ο γλωσσομαθής νομικός εκτελεί και άλλα καθήκοντα πέραν της νομικής μετάφρασης. Το πρώτο εξ αυτών είναι η αναθεώρηση. Πρόκειται για τον έλεγχο της αντιστοιχίας ανάμεσα σε ένα πρωτότυπο κείμενο και στη μετάφραση που έχει ήδη γίνει είτε από άλλον γλωσσομαθή νομικό είτε από freelance μεταφραστή (προς διασφάλιση, μεταξύ άλλων, της πληρότητας, της απουσίας νομικών αστοχιών και της τήρησης των κανόνων γραμματικής και σωστής χρήσης της γλώσσας-στόχου), με γνώμονα τρεις κατευθυντήριες αρχές: εμπιστοσύνη (σεβασμό στο προϊόν της εργασίας του μεταφραστή), φειδώ (αποφυγή επεμβάσεων αν δεν συντρέχει αντικειμενικός λόγος) και ενότητα (ευθυγράμμιση με τις πρακτικές που ακολουθούνται στη γλωσσική μονάδα). Ο γλωσσομαθής νομικός ο οποίος αναλαμβάνει την αναθεώρηση προτείνει βελτιώσεις προσθέτοντας, όπου χρειάζεται, σχόλια για να καθίσταται σαφής η διάκριση μεταξύ των διορθώσεων σφαλμάτων, των παρεμβάσεων που γίνονται χάριν ακριβολογίας ακρίβειας και των υφολογικών βελτιώσεων. Είναι σημαντικό να τηρείται σε κάθε γλωσσική μονάδα μια εναρμονισμένη προσέγγιση στο ζήτημα της αναθεώρησης, όπερ προϋποθέτει κάποιου είδους τυποποίηση και περιοδική επανεξέταση στο πλαίσιο τακτικών συναντήσεων, ενώ χρήσιμη είναι και η ανταλλαγή καλών πρακτικών μεταξύ των γλωσσικών μονάδων. Είναι όμως επίσης σημαντικό να μην επιβραδύνεται με τρόπο υπερβολικό κι ενίοτε αντιπαραγωγικό η διεκπεραίωση των εργασιών: ο

έλεγχος ποιότητας, στο πλαίσιο του οποίου εντάσσεται η αναθεώρηση, πρέπει να επικεντρώνεται πρωτίστως στα ευαίσθητα ή τα σημαντικά έγγραφα, καθώς και στις μεταφράσεις εκείνων των γλωσσομαθών νομικών που είναι λιγότερο αυτόνομοι, παραδείγματος χάριν επειδή βρίσκονται ακόμη στο στάδιο εκμάθησης της δουλειάς. Ο αναθεωρητής γλωσσομαθής νομικός μπορεί επίσης να κληθεί να ενημερώσει την ιεραρχία για τις επιδόσεις των συναδέλφων του (ή των freelance μεταφραστών), εφόσον αυτό είναι αναγκαίο στο πλαίσιο της αξιολόγησης και της βαθμολόγησής τους ή, πρωτίστως, προκειμένου να διαφυλαχθεί η ομοιογένεια στην ποιότητα του μεταφραστικού έργου.

Άλλα καθήκοντα του γλωσσομαθούς νομικού είναι τα εξής:

- συνεισφέρει στη συνολική ποιότητα των εγγράφων, επικοινωνώντας με τους συντάκτες τους καθώς και με τους συναδέλφους από άλλες γλωσσικές μονάδες (αμοιβαία συνδρομή, διασταυρούμενη ανάγνωση, απάντηση σε διευκρινιστικές ερωτήσεις σχετικά με το εθνικό δίκαιο κ.λπ.)·
- συντάσσει συνόψεις των ιδιαίτερα μακροσκελών αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως ⁶⁵, ακολουθώντας κατά την κατάρτιση των σχετικών κειμένων ορισμένους κανόνες που συμβάλλουν γενικά στην πιο δομημένη και συνεκτική παρουσίαση του περιεχομένου των αιτήσεων αυτών. Η σύνοψη αντικαθιστά την αρχική προδικαστική παραπομπή, υπό την έννοια ότι θα μεταφραστεί και θα επιδοθεί αντί εκείνης σε όλες τις γλώσσες, με εξαίρεση τη μετάφραση στη γαλλική γλώσσα, η οποία θα πρέπει, για τις εσωτερικές ανάγκες του δικαιοδοτικού οργάνου και χάριν των ενδιαφερομένων μερών που θα καταθέσουν γραπτές παρατηρήσεις, να γίνει επί του πλήρους κειμένου της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως όπως είχε υποβληθεί από το εθνικό δικαστήριο·
- βοηθάει στη νομική ανάλυση των υποθέσεων, παρέχοντας υποστήριξη σε άλλες υπηρεσίες του Δικαστηρίου (Γραμματείες και DRD) με την προετοιμασία σημειωμάτων που διευκολύνουν την κατανόηση και τη μετάφραση·

65| Άρθρο 98 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

- λειτουργεί ως πρόσωπο αναφοράς, δίνοντας στους συναδέλφους άλλων γλωσσικών μονάδων χρήσιμες εξηγήσεις σε υποθέσεις που προέρχονται από το κράτος μέλος καταγωγής του·
- λειτουργεί ως «διαβιβαστής», συγκεντρώνοντας τις ερωτήσεις των συναδέλφων άλλων γλωσσικών μονάδων στο πλαίσιο της μετάφρασης προτάσεων ή αποφάσεων, απαντώντας σε αυτές εφόσον είναι δυνατόν και επικοινωνώντας οργανωμένα και στοχευμένα με το γραφείο του συντάκτη του κειμένου προς επίλυση τυχόν αποριών που απομένουν (βλ. σημείο 2.3.2)·
- συμμετέχει στις έρευνες και στα διάφορα projects που αφορούν την τεκμηρίωση και την ορολογία, ιδίως νομικού περιεχομένου (εθνική νομοθεσία, ορισμός βασικών εννοιών κ.λπ.), και την εναρμόνιση της τελευταίας·
- συνεισφέρει στην κατάρτιση συναδέλφων ή freelance μεταφραστών·
- συμβάλλει στην προβολή του έργου της υπηρεσίας με παρουσιάσεις σχετικές με το γλωσσικό καθεστώς και με την οργάνωση και τη φύση της εργασίας του γλωσσομαθούς νομικού εντός του θεσμικού οργάνου, σε διοργανικό επίπεδο αλλά και προς το κοινό και τους πολίτες των κρατών μελών, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο ενημερωτικών πρωτοβουλιών και δράσεων εκτός του Δικαστηρίου·
- ενεργεί ως ανταποκριτής μεταξύ της γλωσσικής μονάδας του και των οριζόντιων υπηρεσιών, παραδείγματος χάριν, για ζητήματα πληροφορικής, ορολογίας, κατάρτισης ή διαχείρισης των εξωτερικών αναθέσεων·
- συμμετέχει στις διαδικασίες πρόσληψης προσωπικού (επιτροπές διαγωνισμών, ομάδες επιλογής έκτακτων υπαλλήλων και freelance μεταφραστών, διόρθωση γραπτών).

Το επάγγελμα του γλωσσομαθούς νομικού μετεξελίσσεται ραγδαία, σε συνδυασμό με την προϊούσα και ολοένα πιο απαιτητική χρήση νέων εργαλείων πληροφορικής, όπως είναι μεταξύ άλλων η επενομαζόμενη «νευρωνική μετάφραση» (βλ. σημείο 4.3.3).

3.2.2 Οι διερμηνείς

Οι διερμηνείς του Δικαστηρίου είναι όλοι πτυχιούχοι διερμηνείς συνεδριάσεων, ικανοί να διερμηνεύουν από τουλάχιστον δύο, στην πράξη δε συνήθως από τρεις έως έξι, επίσημες γλώσσες της Ένωσης. Καθ' όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους,

μαθαίνουν νέες γλώσσες για να εμπλουτίσουν το γλωσσικό τους προφίλ μέσω μιας δοκιμασίας που ονομάζεται «τεστ προσθήκης γλώσσας». Οι περισσότεροι δεν είναι νομικοί, καθώς θα ήταν παράλογο να απαιτείται από κάθε διερμηνέα να έχει τη διπλή αυτή ιδιότητα, ωστόσο οι ιδιαιτερότητες του συγκεκριμένου εργασιακού περιβάλλοντος αντανakλώνται έντονα στο έργο τόσο της υπηρεσίας διερμηνείας στο σύνολό της όσο και κάθε διερμηνέα χωριστά. Αναπόφευκτα, όλοι αποκτούν εν τέλει μια εξειδίκευση στα νομικά, αναπτύσσοντας στην πορεία ιδιαίτερη κλίση και δεξιότητες ειδικά προσαρμοσμένες σε αυτόν τον κλάδο. Αν και τα καθήκοντά τους περιλαμβάνουν την ανάγνωση του διατακτικού των αποφάσεων και της κατακλείδας των προτάσεων των γενικών εισαγγελών στις δημόσιες συνεδριάσεις, το κατεξοχήν πεδίο στο οποίο οι διερμηνείς χρειάζεται να ασκήσουν και να ξεδιπλώσουν όλη την τέχνη τους είναι οι επ' ακροατηρίου συζητήσεις. Εκεί, οι διερμηνείς καλούνται να μεταφράσουν προφορικά σε πραγματικό χρόνο, κατά κανόνα προς τη μητρική τους γλώσσα, τις αγορεύσεις των εκπροσώπων των διαδίκων και τις ερωτήσεις των μελών του δικαστικού σχηματισμού. Η νομική γλώσσα κυριαρχεί στα λεγόμενα, ενώ ο ρυθμός, η ποιότητα και η καθαρότητά τους εμφανίζουν μεγάλες διαφοροποιήσεις, αφού εξαρτώνται εν πολλοίς από το χάρισμα και την άρθρωση του εκάστοτε ομιλητή. Πολύ συχνά, οι εκπρόσωποι των διαδίκων είναι δικηγόροι εγγεγραμμένοι σε εθνικούς δικηγορικούς συλλόγους και εκφράζονται με βάση τη δική τους νομική και γλωσσική παράδοση, ανατρέχοντας σε νομικές έννοιες του αντίστοιχου κράτους μέλους ενώ επιχειρούν να εκθέσουν μια πειστική συλλογιστική για την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης. Οι προκλήσεις στην ταυτόχρονη διερμηνεία είναι πολλές: πώς είναι δυνατόν να συγκεντρωθεί κανείς την ίδια στιγμή στη φωνή του ομιλητή, στο γραπτό κείμενο της αγόρευσης, το οποίο έχει παραδοθεί στην καμπίνα την ύστατη ώρα, στο νήμα της επιχειρηματολογίας αλλά και στην παρουσίαση που προβάλλεται με τεχνικά μέσα στην αίθουσα ακροατηρίου, όταν μάλιστα ο ομιλητής μπορεί να μιλάει ιταλικά, ενώ οι διαφάνειές του είναι στα αγγλικά;

Εκτός από τις επ' ακροατηρίου συζητήσεις αμφότερων των δικαιοδοτικών οργάνων, όπου οι διερμηνείς παρέχουν τις υπηρεσίες τους για τις 24 επίσημες γλώσσες, η διερμηνεία είναι απαραίτητη και σε άλλες εκδηλώσεις εντός του θεσμικού οργάνου, όπως οι εθιμοτυπικές επισκέψεις, οι συναντήσεις των εκπροσώπων των κρατών μελών, το ετήσιο Forum Δικαστών και οι πανηγυρικές συνεδριάσεις. Πέραν της διερμηνείας στην καμπίνα, εντατικά είναι και τα στάδια που προηγούνται, καθώς ο διερμηνέας βασίζεται κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση στη σχολαστική του προετοιμασία, η οποία πολλές φορές αρχίζει αρκετές ημέρες πριν και καταλαμβάνει σημαντικό μέρος του χρόνου εργασίας του. Για να μπορεί να κάνει τη δουλειά του, ο

διερμηνέας πρέπει να έχει στη διάθεσή του τον ίδιο φάκελο που έχουν οι μετέχοντες στην επ' ακροατηρίου συζήτηση· έναν φάκελο ο οποίος συχνά είναι ογκώδης, συνοδεύεται από παραρτήματα πολλών εκατοντάδων σελίδων και βρίθει νομικών εννοιών, εκφράσεων και επιχειρημάτων που πρέπει να αφομοιωθούν. Η συνεχής κατάρτιση και η διατήρηση των γλωσσικών δεξιοτήτων σε υψηλό επίπεδο είναι επίσης ουσιώδεις πτυχές της εργασίας των διερμηνέων, οι οποίοι δεσμεύονται επιπλέον από τους αυστηρότερους κανόνες επαγγελματικού απορρήτου. Από την ίδρυση του Δικαστηρίου το 1952, η υπηρεσία διερμηνείας έχει εξελιχθεί σημαντικά, λόγω των ολοένα αυξανόμενων αναγκών του θεσμικού οργάνου. Η Διεύθυνση Διερμηνείας αριθμεί σήμερα περίπου 70 μόνιμους διερμηνείς.

Ο ρόλος των διερμηνέων σε ένα πολύγλωσσο περιβάλλον όπως αυτό του Δικαστηρίου είναι να βοηθούν ώστε το μήνυμα κάθε ομιλητή να μεταφέρεται με σαφήνεια, φυσικότητα και ευφράδεια στους υπόλοιπους μετέχοντες στην επ' ακροατηρίου συζήτηση.

Πάντως, το γλωσσικό καθεστώς το οποίο κατοχυρώνεται και στους Κανονισμούς Διαδικασίας του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου σπανίως εφαρμόζεται σε ολόκληρη την έκτασή του, δηλαδή με τρόπο που να εμπλέκονται και οι 24 γλώσσες. Η μονάδα Συνεδριάσεων και Δυναμικού συγκροτεί ομάδες προσαρμοσμένες σε κάθε επ' ακροατηρίου συζήτηση. Η σύνθεση των ομάδων ποικίλλει ανάλογα με τη γλώσσα διαδικασίας, τις γλώσσες των κρατών μελών που παρεμβαίνουν και τις γλωσσικές ανάγκες των μελών του δικαστικού σχηματισμού. Το γλωσσικό καθεστώς είναι συγκεκριμένο για κάθε επ' ακροατηρίου συζήτηση και συνήθως εμπλέκεται περιορισμένος αριθμός καμπίνων ανάλογα με τον αριθμό των γλωσσών που μιλούν οι μετέχοντες.

Η υπηρεσία χρησιμοποιεί τακτικά και freelance διερμηνείς. Η επιλογή τους γίνεται από έναν κοινό κατάλογο διερμηνέων διαπιστευμένων στα θεσμικά όργανα της Ένωσης. Οι ρυθμίσεις για την απασχόλησή τους περιέχονται στη συμφωνία που έχει συναφθεί μεταξύ των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Διεθνούς Ένωσης Διερμηνέων Συνεδριάσεων (AIIC). Στο Δικαστήριο, η σύμβαση περιλαμβάνει υποχρεωτικά μια ημέρα προετοιμασίας στους χώρους του. Οι μόνιμοι διερμηνείς που θα βρίσκονται στην καμπίνα για την ίδια επ' ακροατηρίου συζήτηση κατατοπίζουν τους freelance συναδέλφους τους, οι οποίοι ενσωματώνονται στην ομάδα και υποχρεούνται να τηρούν τους ίδιους κανόνες δεοντολογίας, όσον αφορά το απόρρητο, την όλη στάση τους και την επίδειξη συναδελφικού πνεύματος.

Το επάγγελμα του διερμηνέα επίσης διέρχεται μια φάση που χαρακτηρίζεται από ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις, με τελευταίες, αφενός, την εξ αποστάσεως σύνδεση και αγόρευση ορισμένων μετεχόντων στην επ' ακροατηρίου συζήτηση, η οποία κατέστη αναγκαία λόγω των περιορισμών μετακίνησης που επιβλήθηκαν στη διάρκεια της υγειονομικής κρίσης εξαιτίας της πανδημίας Covid-19, αλλά είναι πιθανό να παγιωθεί σε κάποιο βαθμό ως πρακτική⁶⁶, και, αφετέρου, την αναμετάδοση ορισμένων επ' ακροατηρίου συζητήσεων μέσω διαδικτύου.

3.2.3 Οι διορθωτές τυπογραφικών δοκιμών / γλωσσικοί επιμελητές

Διατήρηση της πολυγλωσσίας σημαίνει επίσης διατήρηση της ποιότητας της γλώσσας. Ένα μέρος του προσωπικού του θεσμικού οργάνου είναι ταγμένο στην αποστολή αυτή, με πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα τους διορθωτές τυπογραφικών δοκιμών, οι οποίοι αποκαλούνται και γλωσσικοί επιμελητές. Τα καθημερινά τους καθήκοντα περιλαμβάνουν τον έλεγχο της τήρησης των γλωσσικών και τυπογραφικών συμβάσεων, την παρακολούθηση της εξέλιξης της γλώσσας, την εποπτεία της ορθής χρήσης της και, γενικότερα, τη διαφύλαξη της μητρικής τους γλώσσας.

Η τελική επιμέλεια των κειμένων, και δη των αποφάσεων, των διατάξεων, των προτάσεων των γενικών εισαγγελέων και των συνόψεων, είναι απαραίτητη πριν από τη δημοσιοποίησή τους στο διαδίκτυο ή τη δημοσίευσή τους, προκειμένου να είναι από κάθε άποψη σύμφωνα με προκαθορισμένους τυπογραφικούς κανόνες και κανόνες μορφοποίησης. Αυτή είναι η βασική δουλειά των διορθωτών.

Ωστόσο, το επάγγελμά τους έχει εξελιχθεί με την πάροδο του χρόνου. Όταν επήλθε για πρώτη φορά πλήρης μηχανοργάνωση της ροής των εργασιών, η μορφοποίηση έγινε ξαφνικά ιδιαίτερα περίπλοκη και χρονοβόρα. Εντούτοις, ύστερα από συντονισμένες προσπάθειες τυποποίησης της δομής των εγγράφων που παράγονται εντός του θεσμικού οργάνου και από την καθιέρωση της χρήσης ενός εργαλείου υποβοήθησης της μετάφρασης (συγκεκριμένα του λογισμικού Trados Studio), το οποίο αποκαθιστά κι επαναφέρει την τυποποιημένη δομή μετά το τέλος της μεταφραστικής εργασίας,

66| Marc-André Gaudissart, «La Cour de justice de l'Union européenne face à la crise sanitaire», *Revue des affaires européennes*, αριθ. 1, 2020, σ. 97-107. Το άρθρο επικαιροποιήθηκε το 2021 και δημοσιεύθηκε στον τόμο των Edouard Dubout και Fabrice Picod, *Le Coronavirus et le droit de l'Union européenne*, Éditions Bruylant, 2021, σ. 573-593. Επιπλέον, δημοσιεύθηκε αναθεωρημένο στη ρουμανική γλώσσα: «Funcționarea Curții de Justiție a Uniunii Europene în timpul pandemiei Covid-19», *EuRoQuod Revista Rețelei naționale de judecători-coordonatori în materia dreptului Uniunii Europene*, 2020.

η μορφοποίηση απαιτείται πλέον μόνο για ορισμένα έγγραφα που δεν έχουν τυποποιηθεί ως προς τη δομή τους.

Παράλληλα, το πεδίο των καθηκόντων του διορθωτή άρχισε προοδευτικά να διευρύνεται. Στην πράξη, την ίδια στιγμή που διατρέχουν ένα κείμενο για να το τελειοποιήσουν τυπογραφικά, ή και μορφολογικά, ενδέχεται να εντοπίσουν και άλλα σημεία που επιδέχονται βελτίωση. Μπορεί, λόγου χάριν, να πρόκειται για τμήματα κειμένου τα οποία παραλείφθηκαν εκ παραδρομής κατά τη μετάφραση· για την υπόδειξη μιας κομψότερης ή σαφέστερης διατύπωσης· για επεμβάσεις σε επίπεδο ορθογραφίας ή γραμματικής προς εναρμόνιση με τις τελευταίες γλωσσικές εξελίξεις, τις οποίες οι διορθωτές οφείλουν να παρακολουθούν και να γνωρίζουν. Αυτά ακριβώς τα νέα καθήκοντα δικαιολογούν τον τίτλο του «γλωσσικού επιμελητή», ο οποίος τείνει πλέον να επικρατήσει αντί του παλαιότερου «διορθωτή τυπογραφικών δοκιμίων».

Ακόμη, συμβουλεύουν και διαφωτίζουν τους συναδέλφους τους σε ζητήματα που άπτονται των αρμοδιοτήτων τους, συνεισφέρουν στον συνολικό προβληματισμό για τη χάραξη της στρατηγικής του θεσμικού οργάνου ως προς τα έγγραφα και εισηγούνται τρόπους αναβάθμισης της γλωσσικής ποιότητας των εγγράφων που μεταφράζονται. Τέλος, συμβάλλουν στη διαμόρφωση και στη συστηματοποίηση εσωτερικών και διοργανικών κανόνων σύνταξης κειμένων στη γλώσσα της μονάδας τους.

3.2.4 Οι βοηθοί διαχείρισης και οι γραμματείς

Ο βοηθός διαχείρισης είναι υπεύθυνος για την υλοποίηση και την πρακτική εφαρμογή των διοικητικών αποφάσεων που λαμβάνει ο προϊστάμενος της γλωσσικής μονάδας. Στο πλαίσιο αυτό, συντονίζει τις εργασίες της γραμματείας, οργανώνει την όλη διαδικασία της εξωτερικής ανάθεσης σε συνεργασία με τη Μονάδα Σχεδιασμού και Εξωτερικής Μετάφρασης (δελτία παραγγελίας, τιμολόγια και πληρωμές), καταρτίζει πίνακες παρακολούθησης και διαχείρισης και, σε ορισμένες περιπτώσεις, αναθέτει τις εσωτερικές μεταφράσεις και αναθεωρήσεις στους γλωσσομαθείς νομικούς σύμφωνα με τα κριτήρια που έχει θέσει ο προϊστάμενος της μονάδας.

Με τη σταδιακή εξαφάνιση της δακτυλογράφησης, η οποία αποτελούσε παραδοσιακά το κύριο καθήκον μιας γραμματείας, τα μέλη της γραμματείας ασχολούνται πλέον κυρίως με τη λήψη των προς μετάφραση κειμένων, την προεπεξεργασία τους ενόψει της ανάθεσής τους στους γλωσσομαθείς νομικούς και την έξοδο των τελικών εγγράφων με προορισμό τους χρήστες στα επόμενα στάδια της αλυσίδας.

Τα μέλη της γραμματείας παραλαμβάνουν τα αιτήματα μετάφρασης και άλλες πληροφορίες μέσω του εργαλείου πληροφορικής το οποίο χρησιμοποιείται από τις υπηρεσίες του θεσμικού οργάνου για την παρακολούθηση της ροής των εργασιών (*suivis*). Αναλαμβάνουν επιπλέον την προεπεξεργασία μεγάλου αριθμού εγγράφων, η οποία συνίσταται στην ανάκτηση κάθε στοιχείου που ενδέχεται να είναι χρήσιμο να ενσωματωθεί στο προς μετάφραση κείμενο, προτού καν αυτό φτάσει στα χέρια του γλωσσομαθούς νομικού· ειδικότερα, προεπεξεργασία μπορεί να σημαίνει αντιγραφή-επικόλληση ορισμένων αποσπασμάτων ή, ακόμη συνηθέστερα, την τελική παραμετροποίηση του υποστηρικτικού υλικού για το μεταφραστικό περιβάλλον (εν προκειμένω το εξειδικευμένο πρόγραμμα Trados Studio), μέσω της προσθήκης κατάλληλων εγγράφων αναφοράς ή ορολογικών βάσεων ανάλογα με τα χαρακτηριστικά του προς μετάφραση εγγράφου.

Επίσης, δεδομένης της αύξησης του αριθμού των εξωτερικών συνεργατών και του όγκου των σελίδων που τους ανατίθενται, τα μέλη της γραμματείας επικουρούν τον βοηθό διαχείρισης στη διεκπεραίωση των καθηκόντων που σχετίζονται με τους *freelance* μεταφραστές. Μεριμνούν για την τυποποίηση και την κωδικοποίηση των φύλλων ελέγχου ποιότητας των εξωτερικών μεταφράσεων, καθώς και για την επικοινωνία ή την αλληλογραφία με τους *freelance* συνεργάτες. Κάποια μέλη της γραμματείας πρέπει να είναι επιπροσθέτως σε θέση να εποπτεύουν, από διοικητικής απόψεως, την παροχή των υπηρεσιών από τους *freelance* μεταφραστές, εφαρμόζοντας τις ισχύουσες διαδικασίες, τη σύμβαση-πλαίσιο και τον δημοσιονομικό κανονισμό.

Η προεπεξεργασία των κειμένων πριν από την ανάθεσή τους στους γλωσσομαθείς νομικούς είναι το στοιχείο το οποίο κατεξοχήν μαρτυρεί τον προοδευτικό μετασχηματισμό του ρόλου των γραμματέων. Αυτή η ηλεκτρονική προεπεξεργασία, η οποία περνάει πια μέσα από το *kit fonctionnel* (πακέτο λειτουργιών) που διατίθεται στο πλαίσιο του λογισμικού μετάφρασης Trados Studio, αφορά τις αποφάσεις, τις διατάξεις, τις προτάσεις, τις συνόψεις, τις πληροφορίες για τις μη δημοσιευόμενες αποφάσεις και τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως. Σε άλλα πάλι έγγραφα, η επεξεργασία εξακολουθεί είναι παραδοσιακού τύπου.

Από εκεί και πέρα, η συνδρομή των βοηθών προς τους γλωσσομαθείς νομικούς αποκτά, ενόσω διαρκεί το έργο της μετάφρασης, διαφορετική μορφή: πληροφόρηση ιδίως σχετικά με τα «διορθωτικά», προγραμματισμός και οργάνωση της ροής των εγγράφων.

Μεγάλη σημασία αποδίδεται, εξάλλου, στα αιτήματα μετάφρασης. Οι γραμματείες είναι αρμόδιες να ελέγχουν ότι όλα τα στοιχεία στα οποία αναφέρεται ο αιτών έχουν

περιληφθεί στο έγγραφο και ότι αυτό πληροί όλες τις τυπικές και ποιοτικές προδιαγραφές.

Η γραμματεία της DGM και οι γραμματείες των μονάδων των οριζόντιων υπηρεσιών, από την πλευρά τους, παρέχουν συνδρομή σε σχέση με όλες τις παραπάνω δραστηριότητες, ασκώντας διάφορα επιχειρησιακά και διοικητικά καθήκοντα, εφαρμόζοντας τις διαδικασίες, τους κανόνες και τις πρακτικές της Γενικής Διεύθυνσης και συμβάλλοντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, στη συνολική ομαλή λειτουργία της. Ανταλλάσσουν και μοιράζονται πληροφορίες, παρακολουθούν την πρόοδο των εργασιών και επικοινωνούν τόσο με τους χρήστες όσο και με τους εσωτερικούς και τους εξωτερικούς παρόχους υπηρεσιών για λογαριασμό της Γενικής Διεύθυνσης.

3.2.5 Το προσωπικό ειδικών καθηκόντων

Για την υποστήριξη του έργου του προσωπικού των υπηρεσιών της μετάφρασης και της διερμηνείας, η DGM μπορεί να βασίζεται και σε μια σειρά ειδικοτήτων που δραστηριοποιούνται σε οριζόντιες ομάδες ή μονάδες (βλ. σημείο 3.1). Πρόκειται για βοηθούς και διοικητικούς υπαλλήλους που ασχολούνται, μεταξύ άλλων, με την παρακολούθηση των αναγκών σε προσωπικό, με την υποδοχή και την κατάρτιση των μελών του προσωπικού, με ορισμένα καθήκοντα στατιστικής ανάλυσης και με τη διαχείριση των διοικητικών φακέλων. Στους πιο τεχνικούς τομείς, η υπηρεσία στηρίζεται στην ειδημοσύνη, παραδείγματος χάριν, πληροφορικών που ειδικεύονται στην ανάπτυξη εργαλείων διαχείρισης ή υποβοήθησης της μετάφρασης ή ατόμων που αναλαμβάνουν είτε την ηλεκτρονική προεπεξεργασία των εγγράφων είτε, ακόμη, τη διαχείριση της ροής των αιτημάτων μετάφρασης καθώς και των διοικητικών, συμβατικών ή οικονομικών διαδικασιών που σχετίζονται με την εξωτερική ανάθεση.

Εξάλλου, ευεργετική για την DGM είναι και η συμβολή του εξειδικευμένου προσωπικού που στελεχώνει τη Μονάδα Έργων και Συντονισμού Ορολογίας. Πρόκειται, ως επί το πλείστον, για νομικούς οι οποίοι, έχοντας εντρυφήσει στην ορολογία και την τεκμηρίωση, σχεδιάζουν και επιβλέπουν τα projects του τομέα αυτού σε συνεργασία με τους γλωσσομαθείς νομικούς. Δημιουργούν και εμπλουτίζουν τα ορολογικά δελτία και ελέγχουν την ποιότητά τους ενόψει της μεταφοράς τους στην ορολογική βάση δεδομένων της Ένωσης, την επονομαζόμενη *IATE*⁶⁷. Στηρίζουν τους γλωσσομαθείς

67| Προσβάσιμη στη διεύθυνση: <https://iate.europa.eu/home>.

νομικούς στο έργο τους, πραγματοποιώντας, κατόπιν σχετικού αιτήματος, έρευνες ορολογίας και τεκμηρίωσης οι οποίες είναι ιδιαίτερα χρήσιμες για το θεσμικό όργανο, κυρίως στο πλαίσιο των προδικαστικών υποθέσεων. Οι ίδιοι υπάλληλοι προσφέρουν ακόμη πλειάδα επιμορφωτικών σεμιναρίων σε θέματα ορολογίας και αξιοποίησης γλωσσικών και ορολογικών πόρων ή τεχνικών και εργαλείων για τις έρευνες τεκμηρίωσης, ενώ συντονίζουν επιπροσθέτως τη διεκπεραίωση των αιτημάτων που προέρχονται από τα γραφεία των δικαστών και των γενικών εισαγγελέων και αφορούν τη συγκριτική ανάλυση των γλωσσικών αποδόσεων. Τέλος, λίγα άτομα με πιο τεχνικά προσόντα αναπτύσσουν, υπό την εποπτεία του προϊσταμένου της μονάδας και σε στενή συνεργασία με την DGM, τις πλατφόρμες εσωτερικής επικοινωνίας της τελευταίας.

3.3 Οι εξωτερικοί συνεργάτες

Στην προσπάθειά της να καλύψει το σύνολο των αναγκών της σε επίπεδο μετάφρασης και διερμηνείας, η DGM στηρίζεται εν πολλοίς και σε εξωτερικό προσωπικό, το οποίο συνεργάζεται όλο και περισσότερο με το εσωτερικό προσωπικό, εντός των ορίων, ασφαλώς, που θέτουν οι ρυθμίσεις για τις ατομικές και τις δημόσιες συμβάσεις, καθώς και ο βαθμός εμπιστευτικότητας του κάθε εγγράφου.

3.3.1 Οι γλωσσομαθείς νομικοί και οι freelance μεταφραστές

Ειδικότερα στην υπηρεσία νομικής μετάφρασης, η εξωτερική ανάθεση συνιστούσε ανέκαθεν πρακτική ορθολογικής διαχείρισης, διότι αν έπρεπε επαρκής αριθμός υπαλλήλων να είναι διαθέσιμος ανά πάσα στιγμή για να απορροφηθεί ο φόρτος εργασίας στις περιόδους αιχμής, τότε θα υπήρχε το ενδεχόμενο ένα μεγάλο μέρος αυτού του εργατικού δυναμικού να μένει υποαπασχολούμενο κατά τις υπόλοιπες περιόδους, όπου ο φόρτος είναι μικρότερος. Ούτως ή άλλως βέβαια στις μέρες μας το ενδεχόμενο αυτό έχει καταστεί απλώς θεωρητική πιθανότητα, αφού ο φόρτος εργασίας της Διεύθυνσης είναι τέτοιος που η συμβολή των freelance μεταφραστών είναι ζωτικής σημασίας για την εκπλήρωση ακόμη και των βασικών καθηκόντων της.

Η επιλογή των εξωτερικών αυτών συνεργατών γίνεται μέσω διαγωνισμών δημοσίων συμβάσεων. Υπάρχει δηλαδή ένας διαγωνισμός για κάθε γλώσσα-στόχο. Από την άλλη πλευρά, δεν καλύπτουν όλοι οι διαγωνισμοί όλες τις πιθανές γλώσσες-πηγές. Ο μόνος διαγωνισμός που τις καλύπτει όλες είναι εκείνος για τη νομική μετάφραση προς τα γαλλικά, δεδομένου ότι η γαλλική γλωσσική μονάδα καλείται να μεταφράσει τα διαδικαστικά έγγραφα απευθείας από την κάθε επίσημη γλώσσα, χωρίς να μεσολαβεί

ποτέ προς διευκόλυνση μια ενδιάμεση γλώσσα (βλ. σημείο 3.6.2). Οι άλλες γλωσσικές μονάδες αναζητούν μέσω του διαγωνισμού ενίσχυση για μετάφραση προς τη γλώσσα τους, τουλάχιστον, από τα γαλλικά και από τις πέντε ενδιάμεσες γλώσσες ⁶⁸, καθώς και, εφόσον συντρέχει ανάγκη στην πράξη, από τυχόν άλλες γλώσσες. Οι δε μονάδες των ενδιάμεσων γλωσσών, τουτέστιν εκείνες των οποίων τη μετάφραση θα χρησιμοποιήσουν άλλες γλωσσικές μονάδες για να μεταφράσουν στη δική τους γλώσσα, φροντίζουν να καλύπτουν και τις γλώσσες για λογαριασμό των οποίων λειτουργούν ως ενδιάμεσες. Συνήθως, οι υπόλοιπες γλωσσικές μονάδες, πλην της γαλλικής, επιδιώκουν να έχουν στη διάθεσή τους μια μεγάλη λίστα αντισυμβαλλομένων ικανών να μεταφράσουν από τα γαλλικά, δεδομένου ότι τα προς μετάφραση κείμενα συντάσσονται στην πλειονότητά τους στη συγκεκριμένη γλώσσα.

Στο πλαίσιο των σχετικών δημοσίων συμβάσεων, αφού η επιτροπή αποσφράγισης των προσφορών και οι ομάδες αξιολόγησης των αιτήσεων συμμετοχής και των προσφορών ολοκληρώσουν το έργο τους, ο δευτερεύων διατάκτης, στην προκειμένη περίπτωση ο προϊστάμενος της μονάδας ή ο αναπληρωτής του, καταρτίζει για κάθε παρτίδα (μία παρτίδα αντιστοιχεί σε έναν συνδυασμό γλωσσών) κατάλογο των προσφερόντων στους οποίους θα πρέπει να προταθεί προς σύναψη μια σύμβαση-πλαίσιο για την ανάθεση μεταφραστικών εργασιών ανάλογα με τη σειρά τους στον κατάλογο των αντισυμβαλλομένων, ο οποίος αναθεωρείται ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Η σειρά αυτή καθορίζεται με βάση την αναλογία τιμής (30 %) / ποιότητας (70 %).

Κατ' αρχήν, οι freelance μεταφραστές που μετέχουν στους διαγωνισμούς πρέπει να έχουν πτυχίο Νομικής, ήτοι πανεπιστημιακές σπουδές στο εθνικό δίκαιο. Ωστόσο, αντιμέτωπες με την πραγματικότητα μιας αγοράς που δεν παράγει σε αφθονία νομικούς ικανούς να μεταφράζουν από τις επιθυμητές γλώσσες, αρκετές γλωσσικές μονάδες έχουν ρίξει τον πήχυ για τις παρτίδες στις οποίες παρατηρούνται ελλείψεις και δέχονται πλέον και άλλα πτυχία εκτός του πτυχίου Νομικής, εφόσον ο προσφέρων αποδεικνύει ότι έχει πείρα στη νομική μετάφραση και υπό την επιφύλαξη ότι δίνεται πάντοτε προτεραιότητα στους προσφέροντες που είναι νομικοί.

Για κάθε αίτημα μετάφρασης εκδίδεται δελτίο παραγγελίας με βάση τον αριθμό των σελίδων, από τον οποίο αφαιρούνται όσες εξάγονται από τα ηλεκτρονικά εργαλεία

68| Υπενθυμίζουμε ότι οι ενδιάμεσες αυτές γλώσσες είναι τα αγγλικά, τα γερμανικά, τα ισπανικά, τα ιταλικά και τα πολωνικά.

αναζήτησης παρόμοιων κειμένων στις διοργανικές μεταφραστικές μνήμες (*Euramis*). Η ποιότητα κάθε μεταφραστικής εργασίας εξωτερικού συνεργάτη ελέγχεται πριν εκκαθαριστεί και πληρωθεί το αντίστοιχο τιμολόγιο. Η μετάφραση πρέπει να είναι άριστης ποιότητας, επί ποινή συμβατικών κυρώσεων, οι οποίες μπορεί να έχουν τη μορφή είτε της μείωσης του πληρωτέου ποσού είτε, σε σοβαρότερες περιπτώσεις, της καταγγελίας της σύμβασης-πλαισίου.

Όπως προεκτέθηκε, η συνδρομή των εξωτερικών μεταφραστών έχει καταστεί απολύτως αναγκαία. Θέλοντας να αξιοποιήσει με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο τους πόρους της σε μια συγκυρία που χαρακτηρίζεται από τον ολοένα αυξανόμενο φόρτο εργασίας, από την ύπαρξη δημοσιονομικών περιορισμών και από την επιτακτική ανάγκη τήρησης των προθεσμιών, η DGM έχει θέσει σε εφαρμογή από τα τέλη του 2015 ένα φιλόδοξο σχέδιο βελτιστοποίησης της συμβολής της εξωτερικής μετάφρασης, με πέντε κύριους στόχους:

- να υπάρχει, για κάθε γλώσσα-στόχο, επαρκής αριθμός εξωτερικών συνεργατών ώστε να καλύπτονται όλες οι απαραίτητες γλώσσες-πηγές·
- να προσελκύει εξωτερικούς μεταφραστές με πτυχίο πανεπιστημιακών σπουδών Νομικής, προκειμένου να περιοριστεί η προσφυγή σε υπηρεσίες μη νομικών μεταφραστών·
- να παραδίδονται ποιοτικές μεταφράσεις που να μπορούν να χρησιμοποιηθούν αμέσως·
- να επωφελείται από την εγγύτητα των νομικά καταρτισμένων εξωτερικών συνεργατών με τα εθνικά τους νομικά συστήματα, μετατρέποντάς την σε εχέγγυο αρτιότητας της νομικής ορολογίας·
- να φέρνει τους αντισυμβαλλομένους σε επαφή με τις μεθόδους εργασίας των γλωσσικών μονάδων, μεταξύ άλλων οργανώνοντας τακτικές συναντήσεις μαζί τους και θέτοντας στη διάθεσή τους όσο το δυνατόν περισσότερο υλικό από πλευράς εργαλείων πληροφορικής, ορολογίας και τεκμηρίωσης.

Προκειμένου να προσελκύσουν περισσότερους freelance συνεργάτες, υπάλληλοι όλων των γλωσσικών μονάδων μεταβαίνουν τακτικά στα κράτη μέλη σε αποστολές, για να επιμορφώσουν τους σημερινούς freelance μεταφραστές μέσω σεμιναρίων, παρουσιάσεων και συνεδριών ερωτήσεων-απαντήσεων, καθώς και για να επισκεφθούν πανεπιστήμια και επαγγελματικές ενώσεις με στόχο να ενημερώσουν το εξ ορισμού

ενδιαφερόμενο κοινό σχετικά με την προοπτική μιας επαγγελματικής σταδιοδρομίας στην εξωτερική μετάφραση για το Δικαστήριο, είτε ως κύρια είτε ως συμπληρωματική απασχόληση. Το 2019 για παράδειγμα διοργανώθηκαν, μεταξύ πολλών άλλων, μια αποστολή της μαλτεζικής γλωσσικής μονάδας σε σχολεία της χώρας, όπου πάνω από 500 μαθητές παρακολούθησαν ομιλίες με θέμα την ενίσχυση της εκμάθησης ξένων γλωσσών, και μια αποστολή της ολλανδικής γλωσσικής μονάδας, σε συνέχεια της οποίας εγκαινιάστηκε κύκλος μαθημάτων νομικής μετάφρασης στα πανεπιστήμια του Nijmegen (Κάτω Χώρες) και της Γάνδης (Βέλγιο).

Ανάλογη προώθηση γίνεται και στο πλαίσιο των διαγωνισμών δημοσίων συμβάσεων, με αφίσες, φυλλάδια και διαφημιστικά ένθετα στον εξειδικευμένο Τύπο και αναρτήσεις στο διαδίκτυο, ενώ οι πληροφορίες στον δικτυακό τόπο του Δικαστηρίου ενημερώνονται συστηματικά.

Η επένδυση αυτή έχει ήδη αποδώσει καρπούς, αν κρίνουμε από τη διαρκή αύξηση του αριθμού των προσφορών που αξιολογούνται στο πλαίσιο των προκηρύξεων για διαγωνισμούς freelance μεταφραστών.

Παράλληλα, αναλαμβάνοντας ενεργητικές πρωτοβουλίες προς διασφάλιση της ποιότητας των εξωτερικών μεταφράσεων, οι γλωσσικές μονάδες διοργανώνουν πολυάριθμες συναντήσεις με τους εξωτερικούς συνεργάτες, προκειμένου να τους εξοικειώσουν με τις απαιτήσεις της DGM και να τους παρουσιάσουν τις μεθόδους εργασίας, τα εργαλεία που τίθενται στη διάθεσή τους και τους πόρους στους οποίους έχουν πρόσβαση μέσω μια διοργανικής πλατφόρμας ασφαλούς επικοινωνίας. Οι συναντήσεις αυτές συνιστούν και μιας πρώτης τάξεως ευκαιρία για γόνιμο διάλογο, στο πλαίσιο του οποίου οι freelance μεταφραστές έχουν τη δυνατότητα να μιλήσουν για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην εργασία τους και να λάβουν συγκεκριμένες απαντήσεις από τις γλωσσικές μονάδες.

Στα τέλη του 2022, υπήρχαν σε ισχύ 1 425 συμβάσεις-πλαίσια για νομική μετάφραση, οι οποίες κάλυπταν 195 γλωσσικούς συνδυασμούς. Εντούτοις, οι περιστάσεις επιβάλλουν προνοητικότητα και έγκαιρη δράση. Πράγματι, για ορισμένους γλωσσικούς συνδυασμούς η προσφορά στην αγορά ήταν ανύπαρκτη· για άλλους γλωσσικούς συνδυασμούς, η κάλυψη η οποία εξασφαλίστηκε παραμένει ανεπαρκής. Η διαφήμιση στον Τύπο και σε άλλα μέσα ενημέρωσης δεν αρκεί, καθώς το ζητούμενο δεν είναι μόνο να κινητοποιηθούν οι ανθρόπινι πόροι που ήδη υφίστανται στην αγορά, αλλά και να προσανατολιστούν νέοι προς αυτή την επαγγελματική κατεύθυνση.

Χάρη στο σχέδιο βελτιστοποίησης της συμβολής της εξωτερικής μετάφρασης, το ποσοστό των εξωτερικών αναθέσεων έφτασε σταδιακά στο 42 % του συνολικού αριθμού σελίδων το 2021, όπερ σημαίνει ότι η συντριπτική πλειονότητα των λιγότερο εμπιστευτικών εγγράφων (αιτήσεις προδικαστικών αποφάσεων, ορισμένα διαδικαστικά έγγραφα, προτάσεις γενικών εισαγγελιών και, ενδεχομένως, ήδη δημοσιευμένες αποφάσεις) ανατίθεται πλέον σε freelance μεταφραστές, προς μεγάλη ανακούφιση του εσωτερικού προσωπικού, παρότι το τελευταίο δεν απαλλάσσεται από την υποχρέωση να ελέγχει τις μεταφράσεις των freelance συνεργατών από απόψεως τήρησης τόσο των συμβατικών όσο και των ποιοτικών προδιαγραφών.

Όσον αφορά την ποιότητα της εργασίας τους, η μεταφραστική υπηρεσία καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την περαιτέρω αναβάθμισή της, ιδίως εφοδιάζοντας τους freelance μεταφραστές με υλικό τεκμηρίωσης, ορολογίας και μεθοδολογίας και ακολουθώντας μια πολιτική κατατοπιστικής και συστηματικής ανατροφοδότησης (feed-back). Παράλληλα, συστάθηκε εντός της DGM ένα δίκτυο ποιότητας ώστε να μπορούν οι εσωτερικοί γλωσσομαθείς νομικοί οι οποίοι έχουν οριστεί ως σύμβουλοι ποιότητας στις διάφορες γλωσσικές μονάδες να μοιράζονται εμπειρίες και ιδέες σε σχέση με την ποιότητα των μεταφράσεων, περιλαμβανομένων και των εξωτερικών. Έτσι τέθηκαν επί τάπητος πολλά θέματα, όπως λόγου χάριν η ανάγκη εναρμόνισης των πρακτικών και των κριτηρίων του ελέγχου ποιότητας ή η ανάγκη συστηματοποίησης της διάθρωσης των σχολίων και των παρατηρήσεων προς τους freelance συνεργάτες.

Διόλου επουσιώδης δεν είναι και η προσπάθεια που γίνεται από τις οριζόντιες μονάδες για την παροχή στους freelance μεταφραστές υλικού αναφοράς και υποστηρικτικού υλικού μέσω της διοργανικής πλατφόρμας ασφαλούς επικοινωνίας (ορολογικές βάσεις δεδομένων, τεκμηρίωση και οδηγοί για την ορολογική έρευνα και την αναζήτηση εγγράφων κ.λπ.). Η πρωτοβουλία αυτή συνοδεύεται από μια μεθοδολογική και τεχνική υποστήριξη η οποία έχει ως σκοπό να διευκολύνει την προετοιμασία του φακέλου μετάφρασης, προκειμένου αυτός να περιέχει όλα τα έγγραφα αναφοράς που θα επιτρέψουν στον freelance συνεργάτη να επιτύχει ποιοτικό μεταφραστικό αποτέλεσμα.

Δεδομένου ότι μεταξύ 2015 και 2022 ο αριθμός των σελίδων αυξήθηκε κατά 35 % περίπου, των δελτίων παραγγελίας κατά 61 % περίπου και των πληρωμών κατά 42 % περίπου, έχει αυξηθεί συνακόλουθα και ο φόρτος εργασίας των υπαλλήλων των γλωσσικών και οριζόντιων μονάδων οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για τη διαχείριση των ζητημάτων που σχετίζονται με τους εξωτερικούς συνεργάτες.

Τα περιθώρια εξωτερικής ανάθεσης δεν είναι πάντως απεριόριστα. Τούτο διότι τα σχέδια αποφάσεων, τα οποία αντιπροσωπεύουν τη μερίδα του λέοντος από τον φόρτο εργασίας της υπηρεσίας νομικής μετάφρασης, είναι άκρως εμπιστευτικά έγγραφα που δεν επιτρέπεται να ανατεθούν σε εξωτερικούς συνεργάτες, πριν από την ημέρα της δημόσιας συνεδρίασης για την απαγγελία της απόφασης ή την υπογραφή της διατάξεως. Μετά την ημέρα της δημόσιας αυτής συνεδρίασης, οι αποφάσεις και οι διατάξεις καθίστανται δημόσια έγγραφα. Υπενθυμίζεται όμως ότι στόχος της υπηρεσίας νομικής μετάφρασης είναι να υπάρχουν διαθέσιμες όσο το δυνατόν περισσότερες γλωσσικές αποδόσεις ήδη κατά την ημέρα αυτή, οπότε αποκλείεται η εξωτερική ανάθεσή τους, ειδάλλως η επίτευξη του στόχου είναι αδύνατη.

3.3.2 Οι freelance διερμηνείς ή AIC

Η Διεύθυνση Διερμηνείας χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες διερμηνέων διαπιστευμένων στα θεσμικά όργανα της Ένωσης.

Οι freelance διερμηνείς, γνωστοί και ως «AIC» (agents interprètes de conférence, διερμηνείς συνεδριάσεων), είναι νευραλγικής σημασίας για την ομαλή λειτουργία της υπηρεσίας διερμηνείας και για την ικανότητά της να προσαρμόζεται διαρκώς στις ιδιαίτερες γλωσσικές απαιτήσεις των επ' ακροατηρίου συζητήσεων.

Οι ρυθμίσεις για την απασχόληση των AIC περιέχονται στη συμφωνία που έχουν συνάψει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Δικαστήριο με την AIIC.

Η κατανομή των εσωτερικών και των εξωτερικών διερμηνέων στις επ' ακροατηρίου συζητήσεις γίνεται μέσω της ειδικής εφαρμογής που συνδέεται με βάση δεδομένων η οποία φιλοξενείται στους εξυπηρετητές της Επιτροπής ([Webcalendar](#)) και χρησιμοποιείται από το Κοινοβούλιο, την Επιτροπή και το Δικαστήριο για τη διαχείριση του κοινού καταλόγου των AIC που έχουν επιτύχει στη διοργανική [δοκιμασία διαπίστευσης](#).

Στη διάρκεια του 2022, η Διεύθυνση Διερμηνείας συνήψε συμβάσεις με 416 freelance διερμηνείς για συνολικά 3 396 ημέρες απασχόλησης, όπερ αντιστοιχεί κατά μέσο όρο σε 92 ημέρες απασχόλησης ανά εβδομάδα δικαστικής δραστηριότητας. Η απασχόληση freelance διερμηνέων δίνει επίσης στις αρμόδιες υπηρεσίες την ευκαιρία να εντοπίζουν ταλέντα που θα μπορούσαν να αντικαταστήσουν μελλοντικά τους μόνιμους διερμηνείς, εδραιώνοντας εν τω μεταξύ σταθερές σχέσεις με έναν μικρό πυρήνα ικανών AIC.

Ένας συνάδελφος βρίσκεται εκεί για να καλωσορίσει και να κατατοπίσει τους εξωτερικούς διερμηνείς όταν έρχονται να δουλέψουν στο Δικαστήριο. Τους παραδίδεται επίσης πάντοτε ο πλήρης φάκελος της υπόθεσης που τους έχει ανατεθεί, περιλαμβανομένων και των κειμένων των αγορεύσεων, όπως οριστικοποιούνται την προηγούμενη ή, το αργότερο, το πρωί της ημέρας διεξαγωγής της επ' ακροατηρίου συζήτησης. Τις Κυριακές και τις αργίες, κάποιος από τους μόνιμους διερμηνείς είναι σε ετοιμότητα για να τους υποδεχθεί. Είτε πρόκειται για εργάσιμη είτε για αργία, οι freelance διερμηνείς έχουν πάντοτε μια ημέρα προετοιμασίας για να μελετήσουν τον φάκελο της υπόθεσης πριν από την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Αυτός ο χρόνος προετοιμασίας, ο οποίος δεν προβλέπεται από κανένα άλλο θεσμικό όργανο πλην του Δικαστηρίου, είναι απολύτως απαραίτητος προς διασφάλιση της ποιότητας της διερμηνείας στις επ' ακροατηρίου συζητήσεις, στις οποίες συχνά αναλύονται ιδιαιτέρως πολύπλοκα νομικά και τεχνικά ζητήματα.

Η προσήλωση στη στενή κι εντατική παρακολούθηση των freelance διερμηνέων θυμίζει, δίχως άλλο, το Σχέδιο βελτιστοποίησης της συμβολής της εξωτερικής μετάφρασης, με το οποίο έχει πολλά κοινά γνωρίσματα. Πρωτοβουλίες όπως οι επισκέψεις, οι αποστολές και τα μέτρα πρόληψης των μελλοντικών αναγκών και ενίσχυσης των δεξιοτήτων των freelance συνεργατών συνιστούν σημείο τομής και παρέχουν πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη συγκεκριμένων μορφών συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών της διερμηνείας και της μετάφρασης.

3.4 Η σημασία της ποιοτικής νομικής μετάφρασης και διερμηνείας στο Δικαστήριο

3.4.1 Η ποιότητα των νομικών μεταφράσεων

Η εξαιρετική ποιότητα της μετάφρασης προς τη γλώσσα διαδικασίας αποτελεί πρωταρχικό ζητούμενο, δεδομένου ότι το περιεχόμενο της κρίσης των δικαστών πρέπει να είναι απολύτως κατανοητό στους διαδίκους καθώς και, αν πρόκειται για προδικαστική παραπομπή, στο αιτούν δικαστήριο. Στόχος είναι να αγγίζει η ποιότητα της μετάφρασης επίπεδο σαφήνειας όμοιο με εκείνο που θα χαρακτηριζε μια απόφαση ανωτάτου δικαστηρίου κράτους μέλους σε αμιγώς εσωτερική υπόθεση. Ο λόγος είναι ότι, μολοντί τεχνικά το κείμενο της αποφάσεως είναι προϊόν μετάφρασης από τη γλώσσα των διασκέψεων, δηλαδή τη γαλλική, νομικά το αυθεντικό κείμενο είναι στη γλώσσα διαδικασίας, οπότε η απόφαση πρέπει να είναι τόσο ξεκάθαρη και ακριβής, σαν να είχε γραφτεί εξ αρχής στη συγκεκριμένη γλώσσα.

Η σημασία όμως της καλής μετάφρασης δεν εξαντλείται σε καμία περίπτωση εκεί. Με τις ιστορικές αποφάσεις van Gend & Loos (βλ. *υποσημείωση 18*) και Costa ⁶⁹ είχε αναγνωριστεί ότι το δίκαιο της Ένωσης έχει άμεσο αποτέλεσμα και υπερισχύει έναντι του εθνικού δικαίου. Ισχύει απευθείας χωρίς να απαιτείται η προηγούμενη λήψη εθνικών μέτρων μεταφοράς, πλην της περίπτωσης των οδηγιών. Η νομολογία των δικαιοδοτικών οργάνων που απαρτίζουν το Δικαστήριο εφαρμόζει ή ερμηνεύει το δίκαιο της Ένωσης. Ως εκ τούτου, η ύψιστη δυνατή ποιότητα είναι ζητούμενο όχι μόνο για τη γλώσσα διαδικασίας, που είναι τυπικώς η γλώσσα στην οποία έχει αποφανθεί το Δικαστήριο επί της εκάστοτε διαφοράς, αλλά και για όλες τις άλλες γλώσσες προς τις οποίες μεταφράζεται η απόφαση, ιδίως όταν πρόκειται για προδικαστική παραπομπή (*erga omnes* αποτέλεσμα). Τούτο διότι η κρίση ή η ερμηνεία του δικαστή της Ένωσης θα είναι δεσμευτική για όλα τα κράτη μέλη σε νομοθετικό, εκτελεστικό και δικαστικό επίπεδο. Έχει αντίκτυπο στις αποφάσεις που εκδίδουν οι εθνικοί δικαστές. Τυχόν νομικές διαφοροποιήσεις, ακόμη και ανεπαίσθητες, θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε αποκλίσεις στη νομολογία εντός των κρατών μελών και, κατ' επέκταση, να θίξουν την ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης. Οι επιπτώσεις σε μια τέτοια περίπτωση θα ήταν πολύ σοβαρές για την αρμονική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, για το διεθνές εμπόριο, για την εύρυθμη λειτουργία του κοινού χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, ακόμη και για τα θεμελιώδη δικαιώματα. Πέραν τούτου, θα υπονομευόταν σημαντικά η εικόνα του Δικαστηρίου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο σύνολό της. Τέλος, θα άνοιγε η κερκόπορτα της ανασφάλειας δικαίου, η οποία, αφενός, θα εγκυμονούσε κινδύνους υπό τη μορφή των οδυνηρών συνεπειών που προαναφέρθηκαν και, αφετέρου, θα μπορούσε να προκαλέσει αθρόα εισροή αιτήσεων προδικαστικών αποφάσεων, προκειμένου να αποσαφηνιστεί κάτι που θα έπρεπε να ήταν εξ αρχής σαφές.

Η ίδια η χρησιμότητα της ύπαρξης των γλωσσικών υπηρεσιών εξαρτάται από την ποιότητα του έργου τους. Αν οι νομικές μεταφράσεις δεν ήταν εξαιρετικής ποιότητας, οι αναγνώστες των αντίστοιχων γλωσσικών αποδόσεων θα το συνειδητοποιούσαν γρήγορα, καθώς θα δυσκολεύονταν να αντιληφθούν την πραγματική ουσία και θα παρασύρονταν ενίοτε σε παρανοήσεις. Αναπόφευκτα λοιπόν θα ανέτρεχαν, είτε αποκλειστικά είτε βοηθητικά, στο πρωτότυπο, δηλαδή στη γλώσσα στην οποία είχε συνταχθεί το κείμενο, έστω και αν δεν την γνώριζαν σε βάθος, παρότι αυτό θα επέφερε τεράστια απώλεια σε επίπεδο λεπτής κατανόησης συγκριτικά με μια ποιοτική μετάφραση

69| Απόφαση της 15ης Ιουλίου 1964 (6/64, [EU:C:1964:66](#)).

στη δική τους γλώσσα. Ακόμη χειρότερα, σε ορισμένες περιπτώσεις, ο αναγνώστης δεν θα είχε καν επίγνωση αυτής της απώλειας, επειδή ακριβώς θα στερούνταν οποιουδήποτε μέτρου σύγκρισης.

Τότε οι μεταφράσεις θα έχαναν εντελώς το νόημά τους και μία γλώσσα θα αντικαθιστούσε όλες τις άλλες: η γλώσσα του πρωτοτύπου. Όποια όμως και αν ήταν αυτή η γλώσσα (στο Δικαστήριο έχει τον ρόλο αυτό η γαλλική, αλλά στα περισσότερα ευρωπαϊκά και διεθνή όργανα η αγγλική), οι ομιλητές άλλων γλωσσών δεν θα είχαν τη δυνατότητα να τη διαβάσουν με την ίδια ευκολία και να την καταλάβουν σε όλη της τη λεπτομέρεια όπως τη μητρική τους. Τότε η ισότητα θα διαρρηγνυόταν και η πολυγλωσσία θα πέθαινε.

Αλλά τι είναι η ποιότητα; Πώς ορίζεται;

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα βασικά στοιχεία της ποιότητας μιας μετάφρασης είναι η πιστότητα στο πρωτότυπο, η πληρότητα, η συνέπεια, η σαφήνεια, η ακρίβεια, η ροή του κειμένου και ο σεβασμός των γλωσσικών κανόνων (ορθογραφία, στίξη, σύνταξη), το κατάλληλο ύφος, το οποίο πρέπει να είναι προσαρμοσμένο στο είδος του εγγράφου, και η τήρηση των προθεσμιών.

Η διασφάλιση της συνέπειας μπορεί να φαίνεται αυτονόητη, αλλά η συνέπεια στο πλαίσιο της νομικής μετάφρασης είναι πολυδιάστατη έννοια. Εμπεριέχει τη νομική συνέπεια (συνοχή της επιχειρηματολογίας), την εσωτερική συνέπεια (ορολογία, επαναλήψεις, παραπομπές κ.λπ.), την εξωτερική συνέπεια [διαχρονική (συνέπεια στον χρόνο) και συγχρονική (συνέπεια με τις άλλες γλωσσικές αποδόσεις)], την ορολογική συνέπεια (να μην «ανακαλύπτει τον τροχό» ο μεταφραστής κάθε φορά από την αρχή), τη φρασεολογική συνέπεια (η νομική φρασεολογία συμπληρώνει τη νομική ορολογία) και την τυπική συνέπεια (συμμόρφωση με τα πρότυπα τα οποία έχει υιοθετήσει η μονάδα) ⁷⁰.

Αν και μπορεί να θεωρηθεί ως εξωτερικό στοιχείο της εγγενούς ποιότητας μιας μετάφρασης, η τήρηση των προθεσμιών συνιστά επίσης ουσιώδη πτυχή της ποιότητας του έργου της μεταφραστικής υπηρεσίας. Πράγματι, τι σκοπό εξυπηρετεί μια μετάφραση που δεν είναι διαθέσιμη τη στιγμή που πρέπει; Η αργοπορημένη μετάφραση ενός

70| Thierry Lefèvre και Pierre Bové, «La Langue de la traduction dans le droit des traités internationaux et dans les juridictions internationales», *Journal des Tribunaux*, αριθ. 6540, 22 Νοεμβρίου 2013, σ. 755-757.

διαδικαστικού εγγράφου μπορεί να καθυστερήσει ολόκληρη την ένδικη διαδικασία· αν δεν είναι έτοιμη εγκαίρως η μετάφραση μιας αποφάσεως στη γλώσσα διαδικασίας, είναι πολύ απλά αδύνατο να εκδοθεί η απόφαση· η καθυστερημένη μετάφραση μιας αποφάσεως ενόψει της δημοσίευσης σημαίνει ότι ορισμένες κατηγορίες πολιτών δεν θα λάβουν γνώση της νέας νομολογίας το ίδιο γρήγορα με τους πολίτες στη γλώσσα των οποίων η νομολογία έχει ήδη μεταφραστεί, οπότε κατευθείαν παύει να υπάρχει ισότητα μεταξύ τους.

Στο πλαίσιο αυτό, η μεταφραστική υπηρεσία έχει από καιρό εκπονήσει ένα «σχέδιο ενίσχυσης της ποιότητας», το οποίο εφαρμόζει ενεργά, επιφέροντας διαρκώς βελτιώσεις με γνώμονα τις τρέχουσες ανάγκες και τους διάφορους παράγοντες που μπορεί να επηρεάζουν τις μεταφράσεις (φόρτος εργασίας και δημοσιονομικοί περιορισμοί, αλλά και εξελίξεις τόσο ως προς τον αριθμό και τη φύση των ένδικων διαφορών όσο και ως προς τις αρμοδιότητες του Δικαστηρίου, μεταβολές στη σύνθεση των δικαιοδοτικών οργάνων κ.λπ.) Αυτό το σχέδιο βασίζεται στην ιδέα ότι η προπαρασκευή για την εξασφάλιση της ποιότητας των κειμένων πρέπει να γίνεται όσο το δυνατόν νωρίτερα, στα στάδια που προηγούνται και στα στάδια που τρέχουν παράλληλα με τη μεταφραστική εργασία, ενδεχομένως και σε συνεργασία με τους συντάκτες των κειμένων.

Η μεταφραστική υπηρεσία έχει λάβει μια σειρά μέτρων για να βοηθήσει τους γλωσσομαθείς νομικούς να διαφυλάξουν την ποιότητα των μεταφράσεών τους στις προδικαστικές υποθέσεις, περιλαμβανομένων των μεταφράσεων από ενδιαμέση γλώσσα.

Στις υποθέσεις προδικαστικών παραπομπών, κεντρικό ρόλο διαδραματίζει το πρόσωπο αναφοράς. Είναι ο γλωσσομαθής νομικός που ορίζεται από τη μονάδα της γλώσσας διαδικασίας και έχει όλα τα απαιτούμενα (γλωσσικά και νομικά) προσόντα για να επικουρεί τους συναδέλφους (γλωσσομαθείς νομικούς επιφορτισμένους με τη μετάφραση και άλλους) καθ' όλη τη διάρκεια της ενασχόλησής τους με το έγγραφο. Μπορεί, παραδείγματος χάριν, να παρέμβει για να μειώσει την έκταση του κειμένου και να διευκολύνει τη μετάφραση (επεξηγηματικά σχόλια για όρους του εθνικού δικαίου, διαγραφή κομματιών μαζί με τις απαραίτητες διευκρινίσεις, επισήμανση κάποιων σημείων και διάφορες προσθήκες κ.λπ.), χωρίς να αλλοιώνεται το νόημα ή το πνεύμα του κειμένου. Εκεί όπου δεν χωρεί καμία επέμβαση είναι στα προδικαστικά ερωτήματα. Όπως αναφέρθηκε ήδη, συχνά το πρόσωπο αναφοράς μπορεί να κληθεί να συντάξει μια σύνοψη, εκθέτοντας περιληπτικά το βασικό περιεχόμενο της προδικαστικής παραπομπής. Η σύνοψη αυτή μεταφράζεται στη συνέχεια σε όλες τις

γλώσσες πλην της γαλλικής, αφού η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως μεταφράζεται πάντοτε ολόκληρη στη γλώσσα των διασκέψεων. Τέλος, πάντοτε χάριν διευκόλυνσης της διεκπεραίωσης και της μετάφρασης, το πρόσωπο αναφοράς αναλαμβάνει σε ορισμένες περιπτώσεις να κάνει μια προκαταρκτική ανάλυση του κειμένου και του νομικού πλαισίου ή να εντοπίσει ίδια ή παρόμοια αποσπάσματα τα οποία έχουν ήδη μεταφραστεί σε άλλες υποθέσεις.

Όσο διαρκεί η μεταφραστική εργασία, το πρόσωπο αναφοράς βοηθά τους άλλους γλωσσομαθείς νομικούς, απαντώντας στις ερωτήσεις τους σε έναν ειδικά διαμορφωμένο εικονικό χώρο (wiki) στον οποίο έχουν πρόσβαση όλοι τους ή παρέχοντάς τους οποιαδήποτε χρήσιμη διευκρίνιση για την κατανόηση της ορολογίας ή του εθνικού δικαίου. Στη συνέχεια, ξαναδιαβάζει τη μετάφραση στη γλώσσα των διασκέψεων και, κατά περίπτωση, στην ενδιάμεση γλώσσα, προκειμένου να αποφευχθούν οι κίνδυνοι τυχόν σφαλμάτων ή ανακρίβειών, που έχουν ιδιαίτερη σημασία στις δύο αυτές γλώσσες.

Η γλωσσική μονάδα της γλώσσας των διασκέψεων και οι γλωσσικές μονάδες των ενδιάμεσων γλωσσών έχουν επίσης ιδιαίτερη ευθύνη, δεδομένου ότι από την ποιότητα της δικής τους μετάφρασης εξαρτάται εκείνη των μεταφράσεων που θα γίνουν στα επόμενα στάδια. Η γλωσσική μονάδα της γλώσσας των διασκέψεων είναι υπεύθυνη για την ορολογική συνέπεια του φακέλου της υπόθεσης καθ' όλη τη διάρκεια και μέχρι το τέλος της έγγραφης διαδικασίας.

Οι δε ορολογικές εργασίες είναι απολύτως συνυφασμένες με το σχέδιο για την ενίσχυση της ποιότητας. Συμβάλλουν επίσης στις προσπάθειες εξορθολογισμού και, ως εκ τούτου, συμπληρώνουν και επεκτείνουν τα μέτρα τα οποία έχουν ληφθεί από τα δικαιοδοτικά όργανα για την εξοικονόμηση πόρων. Θα αναφερθούμε με περισσότερες λεπτομέρειες στην ορολογία παρακάτω, στο πλαίσιο των στρατηγικών μετάφρασης (βλ. σημείο 4.1.3).

3.4.2 Η ποιότητα της διερμηνείας

Οι ίδιες απαιτήσεις ποιότητας ισχύουν, τηρουμένων των αναλογιών, και για τη διερμηνεία, με τη διαφορά ότι η διερμηνεία γίνεται σε πραγματικό χρόνο και συνεπώς δεν αφήνει κανένα περιθώριο για εκ των υστέρων επαλήθευση ή διόρθωση. Ενώ ο γλωσσομαθής νομικός μπορεί να αφιερώσει τον χρόνο που απαιτείται για να υπηρετήσει όσο το δυνατόν καλύτερα το κείμενο ξανακοιτάζοντάς το και βελτιώνοντας τη μετάφρασή του, ενώ παράλληλα παρακολουθεί σχολαστικά και φράση-φράση τα γραφόμενα, ο διερμηνέας είναι αναγκασμένος να ενεργεί ακαριαία.

Η προπαρασκευή αποτελεί, επομένως, στοιχείο-κλειδί για την ποιότητα της διερμηνείας. Αντιθέτως προς ό,τι πιστεύει ο κόσμος, η δουλειά του διερμηνέα δεν αρχίζει τη στιγμή που αυτός κάθεται πίσω από το μικρόφωνο και βάζει τα ακουστικά του· ο διερμηνέας στηρίζεται σε ενδελεχή προετοιμασία, η οποία συχνά αρχίζει αρκετές ημέρες νωρίτερα και αντιπροσωπεύει σημαντικό μέρος του χρόνου εργασίας του. Η συνεχής κατάρτιση είναι επίσης απαραίτητη: ο διερμηνέας πρέπει να διαθέτει στέρεες γλωσσικές και θεματικές γνώσεις, ώστε να είναι σε θέση να αναλύει σε πραγματικό χρόνο τα λόγια του ομιλητή και να αναπαράγει πιστά το νόημά τους. Ασφαλώς, η άρθρωση, η ταχύτητα της ομιλίας και ο ειρμός του ομιλητή επηρεάζουν το έργο του διερμηνέα, αλλά μια καλή γνώση της υπόθεσης, του θέματος και της γλώσσας από την οποία διερμηνεύει αρκούν συνήθως για να ξεπεραστούν τέτοιες δυσκολίες.

Γι' αυτούς τους λόγους, η αιφνίδια αντικατάσταση ενός διερμηνέα είναι, στην πράξη, εξαιρετικά προβληματική. Η επ' ακροατηρίου συζήτηση πρέπει πάση θυσία να διεξαχθεί, ανεξαρτήτως των συνθηκών, και ο διερμηνέας ο οποίος έχει οριστεί οφείλει να είναι επιτόπου εγκαίρως. Κάπως έτσι πρέπει να γίνει κατανοητή η «τήρηση των προθεσμιών» σε ένα επάγγελμα όπου η αμεσότητα είναι το παν.

Τόσο για τη μετάφραση όσο και για τη διερμηνεία, η εύρεση του κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού είναι η πρώτη προϋπόθεση για την επίτευξη του στόχου της ποιότητας.

3.5 Πρόσληψη και συνεχής κατάρτιση

3.5.1 Οι διαγωνισμοί πρόσληψης μόνιμων υπαλλήλων

Οι προσλήψεις στην DGM εξακολουθούν να γίνονται κυρίως μέσω γενικών διαγωνισμών που διοργανώνει η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Επιλογής Προσωπικού (EPSO) για όλα τα επαγγέλματα. Αξιοσημείωτη είναι μια καινοτομία όσον αφορά τους διαγωνισμούς πρόσληψης γλωσσομαθών νομικών. Οι συγκεκριμένοι διαγωνισμοί, οι οποίοι μέχρι

πρότινος περιελάμβαναν δοκιμασίες μετάφρασης και προφορική εξέταση, από το 2020 περιλαμβάνουν πλέον, κατόπιν αιτήματος της DGM, και μια νέα δοκιμασία, που συνίσταται στον έλεγχο ποιότητας της νευρωνικής μετάφρασης ενός κειμένου. Ενσωματώνονται έτσι στην όλη διαδικασία οι πρόσφατες τεχνολογικές εξελίξεις, που έχουν ιδιαίτερα έντονο αντίκτυπο σε όλα τα μεταφραστικά επαγγέλματα.

Επικουρικά, υφίσταται η δυνατότητα διενέργειας εσωτερικών διαγωνισμών όταν δεν προβλέπεται να προκηρυχθεί γενικός διαγωνισμός.

3.5.2 Οι διαδικασίες επιλογής έκτακτων υπαλλήλων

Οι διαδικασίες επιλογής έκτακτου προσωπικού αποτελούν απαραίτητο συμπλήρωμα των διαγωνισμών, ιδίως για την κάλυψη των επικείμενων αναγκών αντικατάστασης που μπορούν να προβλεφθούν (άδεια μητρότητας, γονική και οικογενειακή άδεια κ.λπ.) και είναι χρονικά περιορισμένες. Πολύτιμη συνδρομή στην επιλογή έκτακτου προσωπικού παρέχουν ορισμένα διοργανικά εργαλεία, όπως οι κατάλογοι CAST: οι κατάλογοι αυτοί, τους οποίους διαχειρίζεται η EPSO, διευκολύνουν την εξεύρεση υποψηφίων που μπορούν να απασχοληθούν άμεσα ως συμβασιούχοι ή έκτακτοι υπάλληλοι στους τομείς της νομικής μετάφρασης, της τυπογραφικής διόρθωσης, της γλωσσικής επιμέλειας και της γραμματειακής υποστήριξης. Μια άλλη χρήσιμη πλατφόρμα είναι η διοργανική βάση δεδομένων «EU CV online», όπου συγκεντρώνονται όλες οι αιτήσεις οι οποίες παραλαμβάνονται σε απάντηση μόνιμης πρόσκλησης προς υποβολή υποψηφιοτήτων ή ειδικής πρόσκλησης προς εκδήλωση ενδιαφέροντος, όπως επίσης και οι αυθόρμητες αιτήσεις. Το Δικαστήριο έχει δημοσιεύσει στην ως άνω πλατφόρμα δύο μόνιμες προσκλήσεις προς υποβολή υποψηφιοτήτων, για διοικητικούς υπαλλήλους και βοηθούς.

Όσον αφορά ειδικότερα τη διερμηνεία, ο αριθμός των επιτυχόντων σε γενικούς διαγωνισμούς για διερμηνείς συνεδριάσεων παραμένει κατά κανόνα πολύ περιορισμένος, λόγω των ιδιαιτεροτήτων του επαγγέλματος και της ολοένα αραιότερης διεξαγωγής τέτοιων κοινών διαγωνισμών στις υπηρεσίες διερμηνείας. Κατά τα άλλα, υπάρχει η δυνατότητα πρόσληψης διερμηνέων ως έκτακτων υπαλλήλων σε κενές θέσεις. Σε μια τέτοια περίπτωση, οι υποψήφιοι επιλέγονται από τους διαπιστευμένους διερμηνείς που είναι εγγεγραμμένοι στον κοινό κατάλογο της Επιτροπής, του Κοινοβουλίου και του Δικαστηρίου.

3.5.3 Η συνεχής κατάρτιση για τους επαγγελματίες της πολυγλωσσίας

Η συνεχής επαγγελματική κατάρτιση είναι κλειδί για τη διατήρηση, αφενός, και τη διεύρυνση, αφετέρου, των επαγγελματικών δεξιοτήτων που απαιτούνται οπωσδήποτε για την άσκηση των καθηκόντων οποιουδήποτε επαγγέλματος της πολυγλωσσίας, ανεξαρτήτως αν είναι τεχνικής, γλωσσικής ή νομικής φύσης. Η DGM ακολουθεί λοιπόν μια ενεργητική προσέγγιση, αναδεικνύοντας την επαγγελματική κατάρτιση σε θεμελιώδη αρχή της πολιτικής της με την οποία επιδιώκει τη διασφάλιση ενός πολύ υψηλού επιπέδου ποιότητας στις υπηρεσίες μετάφρασης και διερμηνείας, κάτι που έχει ως αποτέλεσμα να συμμετέχει η πλειονότητα του προσωπικού της κάθε χρόνο σε τουλάχιστον ένα ή περισσότερα επιμορφωτικά προγράμματα. Το 2022, για παράδειγμα, 900 και πλέον υπάλληλοι αφιέρωσαν κατά μέσο όρο 6,5 ημέρες στην κατάρτισή τους.

Η κατάρτιση εντός της υπηρεσίας βασίζεται εν πολλοίς στην αρχή της ανταλλαγής γνώσεων, η οποία λειτουργεί υποδειγματικά, όπως μαρτυρεί η ενεργή εμπλοκή των συναδέλφων, είτε ως εκπαιδευτών είτε ως εκπαιδευομένων, στις διάφορες δράσεις επιμόρφωσης που περιγράφονται κατωτέρω.

Κάθε υπάλληλος της υπηρεσίας νομικής μετάφρασης, με το που αναλαμβάνει καθήκοντα, καλείται να παρακολουθήσει ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα το οποίο έχει ως πρωταρχικό στόχο την εξοικείωσή του με τα εργαλεία και το περιβάλλον εργασίας της υπηρεσίας. Μέσω των επιμορφώσεων που συνθέτουν αυτό το πρόγραμμα, το οποίο μπορεί να διαρκεί μέχρι και 35 ώρες ανάλογα με την ειδικότητα, οι νέοι συναδέλφοι ενισχύουν κυρίως τις τεχνικές τους γνώσεις μαθαίνοντας όχι μόνο να χρησιμοποιούν ειδικά λογισμικά και ειδικές εφαρμογές που έχουν αναπτυχθεί εν μέρει από το ίδιο το Δικαστήριο, αλλά και τεχνικές για την πραγματοποίηση έρευνας στο πλούσιο corpus πηγών το οποίο συγκροτούν τα έγγραφα, τα κείμενα και η ορολογία. Οι νέοι διερμηνείς, από την πλευρά τους, έχουν την τύχη να συνοδεύονται στα πρώτα τους βήματα από έμπειρους συναδέλφους, οι οποίοι, εστιάζοντας ατομικά στις προσωπικές ανάγκες του καθενός, τους βοηθούν να αφομοιώσουν και να κατακτήσουν τις μεθόδους και τα εργαλεία εργασίας. Συμβάλλει δε στην ομαλή ένταξη των νέων διερμηνέων το γεγονός ότι ορισμένοι από αυτούς έχουν ήδη αποκτήσει εργασιακή εμπειρία ως ασκούμενοι στην υπηρεσία.

Μέσω του μηχανισμού αυτού, η DGM επιδιώκει επίσης να δώσει στο νέο προσωπικό της μια συνολική εικόνα της λειτουργίας του Δικαστηρίου, καλώντας το, για παράδειγμα, να ανακαλύψει τον ρόλο τον οποίο διαδραματίζουν οι άλλες υπηρεσίες του θεσμικού οργάνου στη διαδρομή κάθε υπόθεσης από την κατάθεση του εισαγωγικού δικογράφου έως την έκδοση της αποφάσεως ή, πιο συγκεκριμένα για τους βοηθούς που δεν είναι δικηγόροι, ενθαρρύνοντάς τους να επιμορφωθούν σχετικά με το πλέγμα των διατάξεων που διέπουν τις διαφορές ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης.

Εκτός από το πρόγραμμα αυτό, και προκειμένου το προσωπικό να συμβαδίζει με τις εξελίξεις στο τεχνικό περιβάλλον της υπηρεσίας, παρέχονται σημαντικές επιμορφώσεις για θέματα όπως η μετάβαση από ένα σύστημα πληροφορικής σε άλλο ή η δημιουργία νέων εργαλείων προσαρμοσμένων στις ιδιαιτερότητες των διαφόρων ειδικοτήτων.

Πρέπει να τονιστεί ότι, σε όλες τις περιπτώσεις που αναφέρθηκαν παραπάνω, η κατάρτιση παρέχεται από άτομα τα οποία ανήκουν στο προσωπικό του θεσμικού οργάνου και είναι, εξ αυτού του λόγου, καλύτερα εξοικειωμένα με το περιβάλλον και τις μεθόδους εργασίας του Δικαστηρίου.

Η γλωσσική συνιστώσα των επαγγελματιών της πολυγλωσσίας πρέπει να συντηρείται και να καλλιεργείται καθ' όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας και τα διοργανικά μαθήματα γλωσσών είναι το κύριο μέσο που διαθέτουν οι διερμηνείς και οι μονάδες της νομικής μετάφρασης για να διατηρήσουν και να επεκτείνουν τη γλωσσική κάλυψη την οποία προσφέρουν. Συνεπώς, τα μαθήματα αυτά αντιπροσωπεύουν ένα πολύ σημαντικό μερίδιο των πόρων που διατίθενται από την DGM για την κατάρτιση του προσωπικού της. Μιλώντας με αριθμούς, η επένδυση στον συγκεκριμένο τομέα ανέρχεται περίπου στο 75 % των συνολικών ωρών κατάρτισης του προσωπικού της υπηρεσίας.

Τα μαθήματα γλώσσας ανατίθενται σε ιδιωτικές σχολές, οι οποίες επιλέγονται περιοδικά μετά από διαγωνισμό. Μαθήματα μπορούν να οργανωθούν, στο μέτρο του δυνατού και ανάλογα με τις ανάγκες της υπηρεσίας, για όλες τις επίσημες γλώσσες της Ένωσης, μολονότι στην πράξη, στην υπηρεσία νομικής μετάφρασης σχεδόν τα τρία τέταρτα των μαθημάτων είναι αφιερωμένα στην εκμάθηση μιας από τις πέντε ενδιάμεσες γλώσσες (γερμανικά, αγγλικά, ισπανικά, ιταλικά και πολωνικά) ή των γαλλικών (γλώσσα των διασκέψεων).

Η μορφή των μαθημάτων μπορεί να ποικίλλει ως προς το περιεχόμενο, το οποίο καθορίζεται με γνώμονα το επάγγελμα-στόχο (διερμηνέας, γλωσσομαθής νομικός, ή

άλλο), τον ρυθμό ή τον τόπο διεξαγωγής τους, ενώ, από ένα επίπεδο και πάνω, παρέχεται ως μέρος του προγράμματος γλωσσικής κατάρτισης και η δυνατότητα παρακολούθησης μαθημάτων στο εξωτερικό.

Αν και η συμμετοχή στα μαθήματα γλώσσας είναι απαραίτητη, δεν αρκεί από μόνη της. Έτσι, προκειμένου να συμπληρωθούν τα μαθήματα αυτά με ουσιαστικό και στοχευμένο τρόπο, έχουν διαπλαστεί μέσα από ζυμώσεις στην ίδια την υπηρεσία και άλλα είδη κατάρτισης, στο πλαίσιο των οποίων αξιοποιούνται οι δεξιότητες των διερμηνέων και των γλωσσομαθών νομικών. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι εβδομαδιαίες ασκήσεις διερμηνείας, οι οποίες συνιστούν αποδεδειγμένα ένα πολύτιμο εργαλείο στην προσπάθεια για τελειοποίηση των γλωσσικών γνώσεων, ή ακόμη τα εργαστήρια νομικής ανάγνωσης, τα οποία βασίζονται στην επεξηγηματική ανάγνωση νομικών κειμένων σε μία από τις 24 επίσημες γλώσσες της Ένωσης, συνήθως εξ αφορμής μιας προσφάτως υποβληθείσας αιτήσεως προδικαστικής απόφασης, ώστε να υποστηρίζεται ταυτόχρονα και η τρέχουσα μεταφραστική εργασία, ιδίως από απόψεως ποιότητας.

Τα εργαστήρια αυτά αποτελούν αναμφισβήτητα ένα μέσο γλωσσικής κατάρτισης, αλλά προσφέρουν επίσης στους συναδέλφους την ευκαιρία να εμπλουτίσουν τις νομικές τους γνώσεις, τις οποίες η υπηρεσία προσπαθεί επίσης να ενδυναμώσει με την τακτική διοργάνωση συνεδρίων και σεμιναρίων για συγκεκριμένο, κάθε φορά, τομέα του ενωσιακού ή του εθνικού δικαίου στον οποίο η εμβάθυνση είναι αναγκαία για να μπορούν οι συνάδελφοι να αντεπεξέλθουν στις ορολογικές εξελίξεις και να συνεχίσουν να παρέχουν υψηλού επιπέδου υπηρεσίες μετάφρασης και διερμηνείας.

Για τα σεμινάρια αυτά επιστρατεύεται, κατά το μέτρο του δυνατού, το έμπυχο δυναμικό του θεσμικού οργάνου, αφού τα αναλαμβάνουν είτε γλωσσομαθείς νομικοί είτε εισηγητές ή ασκούμενοι εθνικοί δικαστές στα γραφεία των Μελών του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου. Σε ορισμένες περιπτώσεις ωστόσο μπορεί να κριθεί αναγκαίο να απευθυνθεί πρόσκληση σε κάποιον εξωτερικό ομιλητή, συχνά από τον ακαδημαϊκό χώρο, αν το σεμινάριο αφορά, για παράδειγμα, μια σημαντική μεταρρύθμιση του εθνικού δικαίου.

Επιπλέον, για την περαιτέρω νομική του κατάρτιση, το προσωπικό μπορεί να συμμετέχει περιστασιακά και σε επιμορφωτικά προγράμματα που προσφέρονται από άλλα θεσμικά όργανα της Ένωσης ή άλλους εξωτερικούς οργανισμούς, όπως λόγου χάριν

τα ετήσια σεμινάρια για διερμηνείς τα οποία διοργανώνονται σε συνεργασία με ευρωπαϊκά πανεπιστήμια.

Εκτός από την κατάρτιση στους προαναφερθέντες τομείς, οι οποίοι συνθέτουν τον πυρήνα των επαγγελματιών της πολυγλωσσίας, τα μέλη του προσωπικού προσπαθούν να τελειοποιήσουν τις γνώσεις τους και σε άλλα πεδία ενδιαφέροντος για την υπηρεσία ή το θεσμικό όργανο, όπως η ανάπτυξη διοικητικών και ηγετικών ικανοτήτων, η μηχανοργάνωση ή η απόκτηση γενικών ή κοινωνικών δεξιοτήτων, παραδείγματος χάριν με την εξειδίκευση στην υλοποίηση projects ή ακόμη και στη διαχείριση του άγχους.

3.6 Εξορθολογισμός της πολυγλωσσίας

3.6.1 Η γλώσσα των διασκέψεων

Το ζήτημα της επικοινωνίας μεταξύ των Μελών του Δικαστηρίου είχε τεθεί ήδη από την ίδρυσή του το 1952. Μια πρόταση ήταν να υπάρχει στις συναντήσεις των Μελών διερμηνεία προς τις τέσσερις επίσημες γλώσσες της εποχής, καθώς και να μεταφράζεται το σύνολο των διαδικαστικών εγγράφων προς όλες αυτές τις γλώσσες. Η ως άνω λύση ενείχε όμως ένα διπλό μειονέκτημα, καθώς θα συνεπαγόταν, αφενός, την παρουσία διερμηνέων στις διασκέψεις, οι οποίες, όπως ορίζει το άρθρο 35 του πρωτοκόλλου αριθ. 3 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρέπει να είναι μυστικές, και, αφετέρου, υπερβολικό φόρτο εργασίας για τη διερμηνεία και τη μετάφραση. Το Δικαστήριο αποφάσισε επομένως να διεξάγονται οι διασκέψεις σε μία μόνο γλώσσα.

Πρόκειται για μια επιλογή η οποία επηρεάζει καθοριστικά την οργάνωση του Δικαστηρίου μέχρι τις μέρες μας.

Δεδομένου ότι τα Μέλη του Δικαστηρίου επικοινωνούν προφορικά και γραπτώς στη γλώσσα των διασκέψεων (η οποία εξακολουθεί και σήμερα να είναι η γαλλική), η χρήση της συγκεκριμένης γλώσσας έχει γενικευθεί, όπως ήταν απολύτως φυσικό, σε όλες τις εργασίες των υπηρεσιών του Δικαστηρίου ⁷¹.

71 | Valeriu M. Ciucă, «Limba de lucru a Tribunalului Uniunii Europene – de la vernaculum, de la “limba casei”, la vehiculum, la un limbaj cudestinație universală. Alocuțiune de deschidere a Conferinței internaționale Traducerile juridice in cadrul Uniunii Europene», *Analele Stiintifice Ale Universitatii Alexandru Ioan Cuza Din Iasi Stiinte Juridice*, τόμος 63, Συμπλήρωμα, 2017, σ. 25.

Ως εκ τούτου, οι υπάλληλοι οι οποίοι προσλαμβάνονται από το Δικαστήριο πρέπει να κατέχουν τη γλώσσα των διασκέψεων και, στις σπάνιες περιπτώσεις που το Δικαστήριο αναγκάζεται να προσλάβει άτομο το οποίο δεν πληροί την απαίτηση αυτή όταν αναλαμβάνει καθήκοντα, ο νεοπροσλαμβανόμενος παρακολουθεί οπωσδήποτε εντατικά μαθήματα ώστε να φθάσει στο απαιτούμενο επίπεδο γνώσεων. Η σπουδαιότητα της γλώσσας των διασκέψεων είναι ακόμη μεγαλύτερη στο πλαίσιο της λειτουργίας των γλωσσικών μονάδων, όπως αποδεικνύεται περίτρανα από το γεγονός ότι το υψηλό επίπεδο γνώσης της γλώσσας αυτής είναι προαπαιτούμενο και ελέγχεται ενόψει της πρόσληψης των διερμηνέων και των γλωσσομαθών νομικών ⁷².

Τούτο διότι όλα τα σχέδια αποφάσεων του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου συντάσσονται στη γλώσσα των διασκέψεων και μεταφράζονται προς τις άλλες απαιτούμενες γλώσσες. Και οι αποφάσεις αντιπροσωπεύουν αναμφίβολα τον κύριο όγκο της μεταφραστικής εργασίας των γλωσσικών μονάδων. Το γεγονός ότι η γλώσσα των διασκέψεων είναι μία δεν αντικατοπτρίζεται προφανώς μόνο στα σχέδια αποφάσεων, αλλά στο σύνολο των διαδικαστικών εγγράφων, όπως οι παρατηρήσεις ή τα υπομνήματα, που πρέπει να μεταφράζονται στη γλώσσα αυτή για να μπορούν τα Μέλη των δικαιοδοτικών οργάνων να κατανοούν πλήρως το περιεχόμενό τους. Δεδομένου ότι τα διαδικαστικά αυτά έγγραφα υπερβαίνουν σε αριθμό και όγκο σελίδων τα σχέδια αποφάσεων και ότι η μετάφρασή τους στη γλώσσα των διασκέψεων συνιστά προϋπόθεση για την απρόσκοπτη ροή των διαδικασιών, η αντίστοιχη γλωσσική μονάδα απασχολεί περισσότερο προσωπικό από τις άλλες γλωσσικές μονάδες.

Ομοίως, αν και η Διεύθυνση Διερμηνείας προσφέρει μεγάλο εύρος πιθανών γλωσσικών συνδυασμών, κάθε διερμηνέας πρέπει να είναι σε θέση να κατανοεί και να διερμηνεύει τα λεγόμενα σε περίπτωση που κάποιο μέλος του δικαστικού σχηματισμού επιλέγει, ενίοτε μάλιστα ακριβώς για να μην είναι αναγκαία η παρουσία πολλών διερμηνέων, να μιλήσει στη γλώσσα των διασκέψεων, και όχι στη μητρική του γλώσσα. Εξάλλου, σε όλες τις επ' ακροατηρίου συζητήσεις γίνεται διερμηνεία προς τη γλώσσα των διασκέψεων, ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες των Μελών που δεν θα μπορούσαν να έχουν διερμηνεία προς τη μητρική τους γλώσσα.

72| Εντούτοις, μερικές φορές γίνονται εξαιρέσεις, όπως όταν προστίθεται μια νέα επίσημη γλώσσα, γιατί τότε είναι μάλλον παράλογο η προσδοκία ότι θα υπάρχει αρκετά μεγάλη δεξαμενή υποψηφίων με καλή γνώση της γαλλικής. Κάτι τέτοιο συνέβη με τους γενικούς διαγωνισμούς που διεξήχθησαν επ' ευκαιρία των διευρύνσεων του 2004 καθώς και όταν καταργήθηκε η παρέκκλιση για την ιρλανδική γλώσσα.

3.6.2 Οι ενδιάμεσες γλώσσες (μετάφραση)

Οι τελευταίες διευρύνσεις της Ένωσης (2004, 2007 και 2013) υπήρξαν, σε επίπεδο διαχείρισης της πολυγλωσσίας, μια πρόκληση άνευ προηγουμένου: με 24 επίσημες γλώσσες, ο αριθμός των γλωσσικών συνδυασμών που έπρεπε να καλυφθούν για να μπορεί να διεκπεραιώνεται το δικαιοδοτικό έργο πέρασε από τους 110 προ του 2004⁷³ στους 552 το 2013.

Ακόμη και πριν από το 2004, η μεταφραστική υπηρεσία του Δικαστηρίου αδυνατούσε πλέον να καλύψει απευθείας όλους τους γλωσσικούς συνδυασμούς. Παρά τις διαρκείς και εντατικές προσπάθειες γλωσσικής κατάρτισης του προσωπικού της, αρκετές μονάδες δεν είχαν πια τους ανθρώπινους πόρους για να ικανοποιήσουν ορισμένα αιτήματα. Ο φόρτος εργασίας, ο κορεσμός πολλών γλωσσομαθών νομικών που μετέφραζαν ήδη από πέντε ή έξι γλώσσες και ο μικρός αριθμός αιτημάτων μετάφρασης από κάποιες πολύπλοκες γλώσσες ήταν παράγοντες οι οποίοι καθιστούσαν αποτρεπτική, αν όχι απαγορευτική, την προοπτική της επένδυσης σε μια πολύ μακροχρόνια κατάρτιση με πολύ μακροπρόθεσμα οφέλη για όλους. Μετά την προσχώρηση των νέων κρατών μελών που εντάχθηκαν στην Ένωση το 2004, έπαψε να είναι ρεαλιστική η ιδέα της διατήρησης ενός συστήματος το οποίο να καλύπτει όλους τους γλωσσικούς συνδυασμούς με απευθείας μετάφραση.

Το 2001 η υπηρεσία προέβλεψε τη μελλοντική καθιέρωση ενός μεικτού συστήματος που θα στηριζόταν στον συνδυασμό απευθείας μετάφρασης και μετάφρασης με ενδιάμεσες γλώσσες, αναλαμβάνοντας την ευθύνη να επιλέξει, βάσει τεχνικών κριτηρίων, τις γλώσσες οι οποίες θα χρησιμοποιούνταν ως ενδιάμεσες.

Έτσι, οι γλωσσικές μονάδες, παρότι συνεχίζουν να δείχνουν προτίμηση στην απευθείας μετάφραση όποτε υφίσταται αυτή η επιλογή χάρη στις γλωσσικές δεξιότητες του προσωπικού τους, έχουν τη δυνατότητα να καταφύγουν σε μια μετάφραση η οποία έχει γίνει προς ενδιάμεση γλώσσα, όταν πρόκειται για κείμενα που δεν είναι εξαρχής γραμμένα σε μία από τις ενδιάμεσες γλώσσες ή στα γαλλικά. Είναι σημαντικό στο πλαίσιο αυτό να γίνει μια διάκριση μεταξύ της μετάφρασης *«relais»* (έμμεσης μετάφρασης υπό την ευρεία έννοια) και της μετάφρασης από συγκεκριμένη «ενδιάμεση γλώσσα»: στο σύστημα *relais* η μετάφραση δεν γίνεται από τη γλώσσα του πρωτοτύπου, αλλά

73 | Η ιρλανδική γλώσσα αναγνωριζόταν από τους Κανονισμούς Διαδικασίας ως επιλέξιμη γλώσσα διαδικασίας πριν γίνει επίσημη γλώσσα της Ένωσης το 2007.

από την πρώτη μετάφραση που καθίσταται διαθέσιμη σε γλώσσα την οποία γνωρίζει ο μεταφραστής. Αντιθέτως, η ενδιάμεση γλώσσα είναι μια προκαθορισμένη γλώσσα προς την οποία μεταφράζεται ένα κείμενο από μια προκαθορισμένη ομάδα γλωσσών με σκοπό την επακόλουθη μετάφραση στις υπόλοιπες γλώσσες. Συνεπώς, κάθε ενδιάμεση γλώσσα θα καλύπτει έναν περιορισμένο αριθμό άλλων γλωσσών. Η λύση αυτή έχει σημαντικά πλεονεκτήματα:

Για την ποιότητα των μεταφράσεων:

- ο γλωσσομαθής νομικός της ενδιάμεσης γλώσσας έχει απόλυτη επίγνωση της ευθύνης του στο δεύτερο στάδιο, δηλαδή στο στάδιο της παραγωγής μεταφράσεων στις άλλες γλωσσικές μονάδες, κάτι που λειτουργεί ως κίνητρο για να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός με τη μετάφρασή του και δη να συνεργάζεται με τον γλωσσομαθή νομικό ο οποίος έχει τον ρόλο του προσώπου αναφοράς στη γλωσσική μονάδα της γλώσσας που εξυπηρετείται από την ενδιάμεση,
- η μετάφραση στην ενδιάμεση γλώσσα διαβάζεται με κριτικό μάτι από τους γλωσσομαθείς νομικούς που εμπλέκονται στο δεύτερο στάδιο, οπότε προστίθεται ένας επιπλέον έλεγχος συνέπειας και σφuryηλατείται το ομαδικό πνεύμα μεταξύ των γλωσσομαθών νομικών που είναι υπεύθυνοι για το ίδιο κείμενο,
- άπαξ και χρειαστεί κάποιο «διορθωτικό» στο κείμενο της ενδιάμεσης γλώσσας, είναι πιο εύκολο να περαστεί και σε όλες τις υπόλοιπες μεταφράσεις που ακολουθούν,
- όσον αφορά τις γλώσσες οι οποίες δεν είναι ενδιάμεσες, επειδή κάθε γλωσσική μονάδα, αν αδυνατεί να μεταφράσει από τη γλώσσα του πρωτοτύπου, οφείλει να είναι θέση να μεταφράζει τουλάχιστον από την ενδιάμεση γλώσσα, αποκλείεται οποιαδήποτε περίπτωση περαιτέρω μετάφρασης *relais* (από μετάφραση της μετάφρασης στην ενδιάμεση γλώσσα).

Το σύστημα της μετάφρασης από ενδιάμεση γλώσσα δεν εφαρμόζεται ως προς όλα τα έγγραφα που έχουν συνταχθεί σε γλώσσα η οποία δεν είναι είτε μία εκ των ενδιάμεσων είτε η γαλλική, αλλά μόνον ως προς τρεις κατηγορίες κειμένων: τις προτάσεις γενικών εισαγγελών, στις σπάνιες περιπτώσεις όπου ο γενικός εισαγγελέας δεν έχει ήδη γράψει σε κάποια από τις ενδιάμεσες γλώσσες τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως.

τα διαδικαστικά έγγραφα που έχουν κατατεθεί σε γλώσσα η οποία δεν είναι ούτε μία εκ των ενδιάμεσων ούτε η γαλλική⁷⁴.

Για την οργάνωση:

- δημιουργούνται στενότεροι δεσμοί μεταξύ της κάθε ενδιάμεσης μονάδας και των γλωσσικών μονάδων των οποίων τις γλώσσες αυτή εξυπηρετεί ως «ενδιάμεση». Έτσι όχι μόνο προλειάνθηκε το έδαφος για το ξεκίνημα της λειτουργίας των νέων γλωσσικών μονάδων, οι οποίες επωφελήθηκαν από τη στήριξη και την πείρα των ενδιάμεσων μονάδων, αλλά διευκολύνθηκε και η συνεργασία των γλωσσομαθών νομικών των μεν και των δε,
- μπορούν να υπολογιστούν ρεαλιστικές προθεσμίες μετάφρασης με βάση το κατά πόσον είναι απαραίτητο να προηγηθεί μετάφραση στην ενδιάμεση γλώσσα προτού αρχίσουν άλλες.

Δεδομένου ότι τα γαλλικά είναι η γλώσσα των διασκέψεων, η γαλλική μεταφραστική μονάδα πρέπει να είναι σε θέση να παρέχει απευθείας μεταφράσεις από όλες τις επίσημες γλώσσες της Ένωσης.

Κατά την επιλογή των ενδιάμεσων γλωσσών, η υπηρεσία νομικής μετάφρασης βασίστηκε στα ακόλουθα κριτήρια:

- όσον αφορά τον αριθμό των ενδιάμεσων γλωσσών, θεωρήθηκε τότε ότι με τέσσερις ενδιάμεσες γλώσσες (εκτός από τη γαλλική, τη «φυσική» ενδιάμεση γλώσσα) θα μοιραζόταν καλύτερα, από πλευράς οργάνωσης της κατάρτισης, η προσπάθεια για την εκμάθηση νέων γλωσσών, ενώ θα αυξάνονταν και οι πιθανότητες πρόσληψης γλωσσομαθών νομικών στα υποψήφια κράτη, αφού θα προσφερόταν ευρύτερο φάσμα γλωσσών για τις δοκιμασίες στους διαγωνισμούς,

74| Αυτό συμβαίνει όταν ένα κράτος μέλος υποβάλλει γραπτές παρατηρήσεις σε προδικαστική υπόθεση ή παρεμβαίνει σε ευθεία προσφυγή. Η γλωσσική μονάδα της γλώσσας διαδικασίας οφείλει να μεταφράσει τις παρατηρήσεις ή τα υπομνήματα στη δική της γλώσσα. Σε μια τέτοια περίπτωση, η μόνη άλλη γλωσσική μονάδα η οποία καλείται να μεταφράσει τα σχετικά έγγραφα είναι η γαλλική. Χρησιμοποιείται, με άλλα λόγια, η γαλλική ως «φυσική» ενδιάμεση γλώσσα, για να μη χρειάζεται να γίνει μια μετάφραση και σε άλλη ενδιάμεση γλώσσα ίσα ίσα για να μπορέσει η γλωσσική μονάδα της γλώσσας διαδικασίας να μεταφράσει από αυτήν.

- για τον καθορισμό των ενδιάμεσων γλωσσών ελήφθησαν υπόψη τα ακόλουθα στοιχεία:
 - το επίπεδο κάλυψης της κάθε γλώσσας εντός των γλωσσικών μονάδων, δηλαδή το πόσοι γλωσσομαθείς νομικοί μπορούσαν να μεταφράσουν από αυτή,
 - η συχνότητα χρησιμοποίησης της κάθε γλώσσας ως γλώσσας διαδικασίας,
 - η γλώσσα των μόνιμων γενικών εισαγγελέων, καθώς ευλόγως αναμένεται ότι οι προτάσεις οι οποίες συντάσσονται σε αυτές τις γλώσσες θα είναι περισσότερες, σε σύγκριση με τις γλώσσες των γενικών εισαγγελέων που καταλαμβάνουν τις θέσεις οι οποίες εναλλάσσονται εκ περιτροπής μεταξύ των άλλων κρατών μελών,
 - η σταθερότητα των διαφόρων γλωσσικών μονάδων (δυσκολίες πρόσληψης, κινητικότητα, διαχείριση του φόρτου εργασίας).

Τα κριτήρια αυτά οδήγησαν αρχικά στην επιλογή της γερμανικής, της αγγλικής, της ισπανικής και της ιταλικής γλώσσας, επειδή, όπως φάνηκε στην πράξη, ήταν γενικώς οι πιο διαδεδομένες γλώσσες στις μεταφραστικές μονάδες, καθώς και επειδή το 90 % των προς μετάφραση σελίδων προέρχονταν από τις γλώσσες αυτές και από τα γαλλικά.

Όσο για τις γλώσσες που θα εξυπηρετούνταν από κάθε ενδιάμεση γλώσσα, συνεκτιμήθηκαν διάφοροι παράγοντες, όπως:

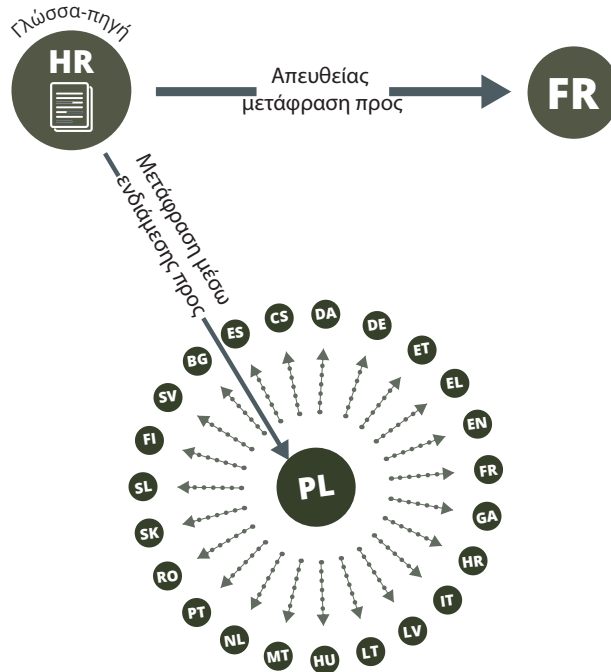
- η δίκαιη κατανομή του φόρτου μεταξύ των ενδιάμεσων μονάδων·
- το επίπεδο κάλυψης των νέων γλωσσών ή συγγενικών με αυτές γλωσσών εντός των ενδιάμεσων μονάδων, δεδομένου ότι, παραδείγματος χάριν, η γνώση της φινλανδικής γλώσσας αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα για την εκμάθηση της εσθονικής ή ότι η γνώση της τσεχικής αποτελεί πλεονέκτημα για την εκμάθηση της σλοβακικής γλώσσας·
- οι πολιτισμικές ή γλωσσικές σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών (παλαιών και νέων). Για παράδειγμα, η ύπαρξη σλοβενόφωνης μειονότητας στην Ιταλία σήμαινε ότι δεν ήταν παράλογη η προοπτική της εξεύρεσης εξωτερικών συνεργατών ικανών να μεταφράσουν προς τα ιταλικά.

Λόγω αφενός της προσθήκης πολλών επίσημων γλωσσών μετά το 2004 (βουλγαρικής, ιρλανδικής, κροατικής και ρουμανικής) και αφετέρου της δημιουργίας, δυνάμει της Συνθήκης της Λισσαβώνας, μιας έκτης μόνιμης θέσης γενικού εισαγγελέα, από την Πολωνία, αποφασίστηκε να προστεθεί η πολωνική ως πέμπτη ενδιάμεση γλώσσα από 1ης Οκτωβρίου 2019. Από εκείνη την ημερομηνία, η πολωνική γλωσσική μονάδα λειτουργεί ως ενδιάμεση για την τσεχική, την κροατική και τη σλοβακική γλώσσα. Το πλεονέκτημα είναι διπλό:

- ο μόνιμος Πολωνός γενικός εισαγγελέας μπορεί, εφόσον το επιθυμεί, να συντάσσει τις προτάσεις του στη μητρική του γλώσσα χωρίς αυτό να συνεπάγεται έξτρα προθεσμίες για τη μετάφραση,
- καθεμιά από τις άλλες ενδιάμεσες μονάδες απαλλάχθηκε συνακόλουθα από την ευθύνη μιας γλώσσας την οποία εξυπηρετούσε (η γερμανική έπαυσε να λειτουργεί ως ενδιάμεση για τα πολωνικά, η αγγλική για τα τσεχικά, ή ιταλική για τα σλοβακικά και η ισπανική για τα κροατικά).

Ασφαλώς, για να υλοποιηθεί η ως άνω απόφαση στην πράξη απαιτήθηκε σημαντική επένδυση σε επίπεδο κατάρτισης, δεδομένου ότι οι μεν γλωσσομαθείς νομικοί της πολωνικής γλωσσικής μονάδας έπρεπε να μάθουν, για να μπορούν να καλύψουν, τις γλώσσες οι οποίες θα είχαν πλέον τα πολωνικά ως ενδιάμεση, οι δε άλλες γλωσσικές μονάδες έπρεπε να εξασφαλίσουν επαρκή κάλυψη για την πολωνική γλώσσα. Παρατηρήθηκε λοιπόν, ως απόρροια της εξέλιξης αυτής, μια έντονη δραστηριότητα στο μέτωπο της γλωσσικής κατάρτισης, με διοργάνωση πολυάριθμων μαθημάτων, εργαστηρίων νομικής ανάγνωσης, σεμιναρίων και ταξιδιών για την εκμάθηση γλώσσας στο εξωτερικό.

Μετάφραση από ενδιάμεση γλώσσα

Γλώσσες τις οποίες εξυπηρετεί η ενδιάμεση

BG, ET, FI, NL	→	DE	} Ενδιάμεση γλώσσα
DA, LT, MT, SV, GA	→	EN	
EL, RO, SL	→	IT	
HU, LV, PT	→	ES	
CS, HR, SK	→	PL	

3.6.3 Γλώσσα «relais» και γλώσσα «retour» (έμμεση και αντίστροφη διερμηνεία)

Στις δημόσιες συνεδριάσεις, η κατακλείδα των προτάσεων που έχουν συνταχθεί από τον γενικό εισαγγελέα στη γλώσσα της επιλογής του εκφωνείται στη γαλλική γλώσσα και στη γλώσσα διαδικασίας, ενώ το διατακτικό των αποφάσεων απαγγέλλεται μόνο στη γαλλική γλώσσα από τους διερμηνείς. Στην πράξη, πρόκειται περισσότερο για «ανάγνωση» παρά για διερμηνεία, αφού τα έγγραφα είναι ήδη εξ ορισμού διαθέσιμα στις αντίστοιχες γλωσσικές αποδόσεις.

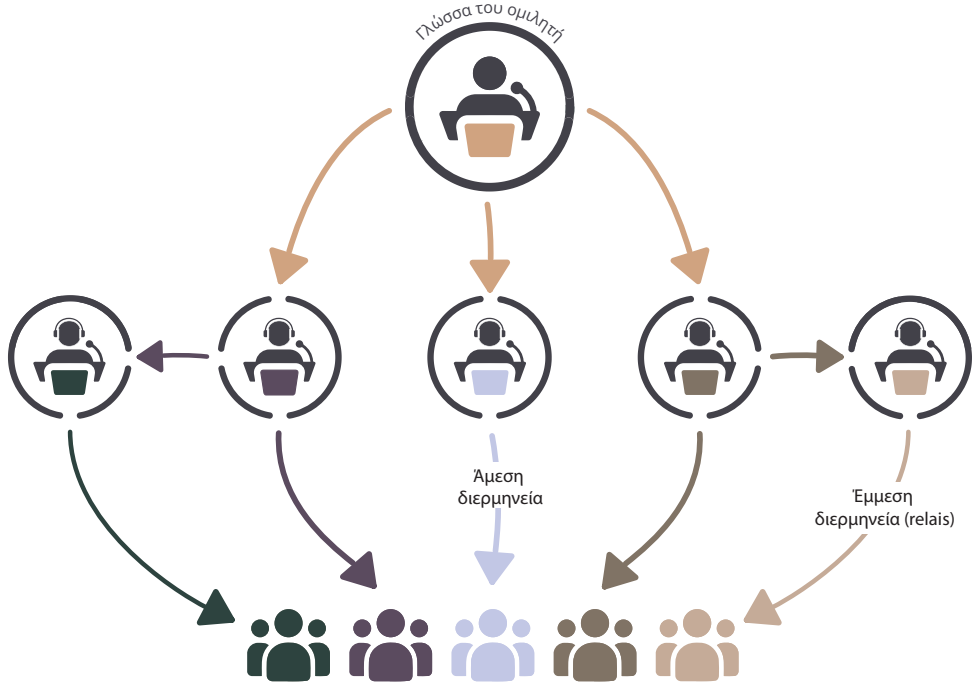
Αντιθέτως, όσον αφορά τις αγορεύσεις, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, γίνεται διερμηνεία οπωσδήποτε προς τα γαλλικά σε όλες τις επ' ακροατηρίου συζητήσεις, καθώς και ενδεχομένως διερμηνεία προς κάποιες άλλες γλώσσες ανάλογα με τις ανάγκες. Στη διάρκεια μιας επ' ακροατηρίου συζήτησης, είναι πιθανόν να χρειαστεί διερμηνεία σε οποιονδήποτε από τους 552 υφιστάμενους γλωσσικούς συνδυασμούς. Με ένα μόνιμο προσωπικό 70 διερμηνέων, και παρά τη συνδρομή των freelance που αντλούνται από μια μεγάλη δεξαμενή, δεν φαντάζει εφικτή η απευθείας κάλυψη όλων αυτών των γλωσσικών συνδυασμών. Όπως και για τη μετάφραση, έπρεπε να ληφθούν μέτρα προκειμένου να διασφαλιστεί ότι θα υπάρχει πάντοτε διερμηνεία, ακόμη και για τους λιγότερο συνηθισμένους συνδυασμούς. Ειδικότερα, τέθηκαν σε εφαρμογή δύο βασικές στρατηγικές.

Η πρώτη συνίσταται στο να ανατίθεται η διερμηνεία προς τη γλώσσα-στόχο σε έναν διερμηνέα ο οποίος είναι στην πραγματικότητα ομιλητής της γλώσσας-πηγής. Κατ' αρχήν, κάθε διερμηνέας διερμηνεύει μόνο προς τη μητρική του γλώσσα. Ωστόσο, ορισμένοι διερμηνείς ενδέχεται να κατέχουν και κάποια άλλη γλώσσα σε τέτοιον βαθμό ώστε να μπορούν να διερμηνεύουν προς αυτήν ως ενεργητική γλώσσα, σαν να επρόκειτο για τη μητρική τους: λόγου χάριν, ένας Τσέχος διερμηνέας ο οποίος διερμηνεύει από τα τσεχικά προς τα αγγλικά. Είναι η αποκαλούμενη διερμηνεία «retour» ή αντίστροφη διερμηνεία.

Η δεύτερη στρατηγική συνίσταται στην πρακτική της διερμηνείας «relais» ή έμμεσης διερμηνείας, στο πλαίσιο της οποίας οι διερμηνείς σε ορισμένες καμπίνες δεν διερμηνεύουν απευθείας από τη γλώσσα του ομιλητή, αλλά μέσω της διερμηνείας που γίνεται σε άλλη γλωσσική καμπίνα από συνάδελφό τους ο οποίος είναι σε θέση να διερμηνεύσει απευθείας στη γλώσσα του. Για παράδειγμα, αν ένας Ιταλός διερμηνέας γνωρίζει την τσεχική γλώσσα και διερμηνεύει απευθείας από αυτήν, άλλες καμπίνες μπορούν να τον ακούν και να διερμηνεύουν στη δική τους γλώσσα από τα ιταλικά.

Οι δύο προαναφερθείσες στρατηγικές, της αντίστροφης και της έμμεσης διερμηνείας, μπορούν επίσης να συνδυαστούν. Σε συνέχεια των παραπάνω παραδειγμάτων, μπορούμε να φανταστούμε έναν Τσέχο ομιλητή να διερμηνεύεται, αφενός, «αντίστροφα» από έναν συμπατριώτη του στα αγγλικά και, αφετέρου, από έναν Ιταλό διερμηνέα, με τις άλλες καμπίνες να διερμηνεύουν «έμμεσα», ανάλογα με τη γλωσσική τους κάλυψη και τη διαθεσιμότητά τους, είτε από την ιταλική διερμηνεία είτε από τα αγγλικά ως γλώσσα «retour». Πρόκειται προφανώς για ένα σενάριο στο οποίο δεν χωρεί αυτοσχεδιασμός, τουναντίον μάλιστα απαιτείται αυστηρός προσχεδιασμός, τόσο για να γίνει προσεκτικά η κατανομή των διερμηνέων στις καμπίνες όσο και για γνωρίζει επακριβώς ο κάθε διερμηνέας ποιος θα είναι ο ρόλος του, καθώς και σε ποιον βαθμό θα στηριχθούν άλλες καμπίνες στη δική του διερμηνεία.

Διερμηνεία, άμεση ή έμμεση (relais)

Ένα ευέλικτο καθεστώς διερμηνείας προσαρμοσμένο στις ανάγκες των μετεχόντων στις επ' ακροατηρίου συζητήσεις

Σε ένα καθεστώς πλήρους πολυγλωσσικής διερμηνείας ομιλούνται όλες οι επίσημες γλώσσες και υπάρχει επίσης διερμηνεία προς όλες αυτές τις γλώσσες: γίνεται τότε λόγος για συμμετρικό καθεστώς, το οποίο, σε ένα σύστημα 24 επίσημων γλωσσών, αντιστοιχεί σε ένα σύνολο 552 γλωσσικών συνδυασμών. Στην πράξη, σπανίως συντρέχει ανάγκη για τέτοια πλήρη γλωσσική κάλυψη, πιο συγκεκριμένα σε ορισμένες μόνο διαδικασίες όπως οι γνωμοδοτήσεις του άρθρου 218, παράγραφος 11, ΣΛΕΕ.

Άρα, όσο αφορά την υπηρεσία διερμηνείας του Δικαστηρίου, στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων το καθεστώς είναι «à la carte». Κάθε Μέλος του δικαιοδοτικού οργάνου και κάθε διάδικος ομιλεί στη γλώσσα της επιλογής του και διερμηνεύεται προς τη γλώσσα του καθενός από τους υπόλοιπους μετέχοντες στην επ' ακροατηρίου συζήτηση. Πρόκειται για ένα καθεστώς που προσαρμόζεται στις εκάστοτε ανάγκες: ενδέχεται ορισμένοι μετέχοντες να προτιμούν να εκφραστούν στη μητρική τους γλώσσα, αλλά να δεχθούν να ακούν τη γλώσσα του ομιλητή ή τη διερμηνεία προς άλλη γλώσσα· άλλοτε πάλι μπορεί, εκτός από το να ακούσουν, να προτιθενται και να μιλήσουν σε ξένη γλώσσα. Είναι το λεγόμενο ασύμμετρο καθεστώς. Το ευεργετικό αποτέλεσμα αυτού του ευέλικτου σχήματος είναι ότι μειώνεται ο αριθμός των γλωσσών για τις οποίες απαιτείται διερμηνεία.

Για παράδειγμα, στις επ' ακροατηρίου συζητήσεις, τα Μέλη των δικαιοδοτικών οργάνων μπορεί να επιλέξουν να παρακολουθήσουν τη συζήτηση και να μετάσχουν σε αυτή σε άλλη γλώσσα, και όχι στη μητρική τους, παρόλο που έχουν το δικαίωμα και υφίσταται πρακτικά η δυνατότητα για κάτι τέτοιο. Όλοι οι δικαστές και οι γενικοί εισαγγελείς γνωρίζουν πολλές γλώσσες, μεταξύ των οποίων και τα γαλλικά, και συμφωνούν, όταν είναι αναγκαίο, να χρησιμοποιούν γλώσσες κοινές ή κατανοητές από τα άλλα Μέλη και από το σύνολο ή την πλειονότητα των μετεχόντων στην επ' ακροατηρίου συζήτηση. Η υπηρεσία διερμηνείας επικοινωνεί με κάθε νέο Μέλος αμέσως μόλις αναλάβει τα καθήκοντά του, ζητώντας του να προσδιορίσει ποιες γλώσσες γνωρίζει, καθώς και το πώς και υπό ποιες συνθήκες προτιμάται να χρησιμοποιεί καθεμιά εξ αυτών. Στη συνέχεια, η Μονάδα Συνεδριάσεων και Δυναμικού της υπηρεσίας διερμηνείας σχεδιάζει με τη μέγιστη προσοχή και ακρίβεια την κατανομή των διερμηνέων στις επ' ακροατηρίου συζητήσεις.

Αντιστρόφως, συμβαίνει ενίοτε ορισμένοι διάδικοι ή εκπρόσωποί τους να ζητήσουν και να λάβουν κατ' εξαίρεση την άδεια να αγορεύουν σε γλώσσα διαφορετική από τη γλώσσα διαδικασίας. Τέτοια ευχέρεια αναγνωρίζεται μόνο στο πλαίσιο των προδικαστικών διαδικασιών⁷⁵.

75| Βλ. σημεία 62 έως 64 των πρακτικών οδηγιών προς τους διαδίκους, σχετικά με τις υποθέσεις που άγονται ενώπιον του Δικαστηρίου (ΕΕ 2020, L 42 I, σ. 1).

3.6.4 Τα μέτρα εξοικονόμησης μεταφραστικών πόρων

Το οικονομικό κόστος των υπηρεσιών της μετάφρασης και της διερμηνείας είναι σημαντικό (βλ. κεφάλαιο 5). Το ζήτημα αυτό θα αναλυθεί λεπτομερέστερα στο κεφάλαιο 5. Πριν καν όμως αποτιμηθεί το κόστος τους, πρέπει να γίνει αναφορά στα μέτρα εύλογης διευθέτησης της πολυγλωσσίας τα οποία ελήφθησαν εγκαίρως προκειμένου να περισταλεί η οικονομική επιβάρυνση που αυτή συνεπάγεται για τον προϋπολογισμό της Ένωσης.

Η πρώτη εύλογη διευθέτηση χρονολογείται ήδη από το 1952, όταν το Δικαστήριο επέλεξε μία γλώσσα για τις διασκέψεις του. Χάρη στην επιλογή αυτή δεν συντρέχει ανάγκη να μεταφράζονται σε όλες τις επίσημες γλώσσες τα διαδικαστικά έγγραφα τα οποία, με βασική εξαίρεση τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως, δεν επιδίδονται στα κράτη μέλη ούτε δημοσιεύονται ούτε δημοσιοποιούνται με άλλον τρόπο. Το γεγονός ότι έγινε τότε η συγκεκριμένη επιλογή εξηγεί επίσης γιατί δεν απαιτείται διερμηνεία στις πολλές συναντήσεις τις οποίες πραγματοποιούν μεταξύ τους τα Μέλη των δικαστικών σχηματισμών, κάτι που θωρακίζει το απόρρητο των διασκέψεων. Το αντίτιμο αυτής της πολύ σημαντικής εξοικονόμησης ⁷⁶ είναι ότι κάθε Μέλος των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης πρέπει να έχει την ικανότητα να εκφράζεται, τόσο προφορικά όσο και γραπτώς, στην κοινή γλώσσα που έχει επιλεγεί, γνωστή και ως γλώσσα των διασκέψεων.

Εν τω μεταξύ, προϊόντος του χρόνου, ο αριθμός των σελίδων μετάφρασης αυξανόταν, καθώς έρχονταν να προστεθούν νέες επίσημες γλώσσες, παράλληλα με την εισροή ολοένα περισσότερων και πολυπλοκότερων υποθέσεων. Το θεσμικό όργανο αντιλήφθηκε ότι όφειλε να δράσει και άδραξε την ευκαιρία για να μειώσει το βάρος της μετάφρασης χωρίς να θίξει ούτε τα δικαιώματα των διαδίκων ούτε, ουσιαστικά, το κεκτημένο ότι η νομολογία του είναι διαθέσιμη για τους πολίτες σε όλες τις γλώσσες.

Ορισμένα από αυτά τα μέτρα εξοικονόμησης πόρων έχουν προκύψει στο πλαίσιο μιας πραγματιστικής προσέγγισης, όπως, για παράδειγμα, η πρακτική της μεταφραστικής υπηρεσίας να μη μεταφράζει ορισμένα τμήματα των αποφάσεων περί παραπομπής, τα οποία απαλείφονται για να αναγραφεί στη θέση τους η λέξη «Παραλείπόμενα» ή άλλη παρόμοια, συνοδευόμενη από μια σύντομη αναφορά στο τι είδους κείμενο παραλείπεται, όπως λόγου χάριν ορισμένες σκέψεις που περιλαμβάνονται μεν στην

76| Αντιστοιχεί σε περίπου 2 000 000 σελίδες μετάφρασης ετησίως.

απόφαση περί παραπομπής, αλλά αφορούν ζητήματα παραδεκτού του εθνικού δικαίου τα οποία δεν σχετίζονται με την ίδια την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως. Το ίδιο ισχύει και για την επιλογή να μη μεταφράζονται συστηματικά τα ογκώδη παραρτήματα των υπομνημάτων, αλλά μόνον εάν και εφόσον κρίνεται ότι η μετάφραση εξακολουθεί να είναι απαραίτητη ακόμη και μετά τη δημιουργία μιας νευρωνικής μετάφρασης που ελέγχεται από γλωσσομαθή νομικό με γνώση της γλώσσας-πηγής. Το σύστημα της μετάφρασης από ενδιάμεσες γλώσσες (βλ. σημείο 3.6.2), το οποίο εξυπηρετεί πολλούς γλωσσικούς συνδυασμούς, συμβάλλει επίσης στην εξοικονόμηση πόρων, περιορίζοντας τις ανάγκες σε επίπεδο κατάρτισης και συγκρατώντας τον αριθμό των μόνιμων υπαλλήλων. Άλλα μέτρα πάλι αποτελούν καρπό εξίσου ώριμα μελετημένων επίσημων αποφάσεων του θεσμικού οργάνου.

Παραδείγματος χάριν, ήδη από το 1994, αποφασίστηκε ότι οι εκθέσεις ακροατηρίου δεν θα δημοσιεύονταν πλέον στη *Συλλογή*, όπερ σήμαινε ότι θα μπορούσαν πλέον να μεταφράζονται αποκλειστικώς στη γλώσσα διαδικασίας για τους σκοπούς της επίδοσής τους στους διαδίκους. Είναι άλλωστε αλήθεια ότι οι ίδιες οι αποφάσεις περιγράφουν επαρκώς το ιστορικό και τα επιχειρήματα των διαδίκων, οπότε δεν είναι πραγματικά αναγκαία η πλήρης δημοσίευσή τους μέσω των εκθέσεων ακροατηρίου.

Άλλα γενναία μέτρα εξοικονόμησης πόρων έχουν τεθεί σταδιακά σε εφαρμογή από το 2004, με την υποστήριξη των δικαιοδοτικών οργάνων. Ειδικότερα, παρατηρείται ότι οι μεταφραστικές ανάγκες του θεσμικού οργάνου έχουν περιοριστεί και σταθεροποιηθεί εδώ και αρκετά χρόνια χάρη στη λήψη, από το Δικαστήριο, μιας σειράς οργανωτικών μέτρων που είχαν άμεσο αντίκτυπο.

Το πρώτο ήταν η καθιέρωση, από το 2004 για το Δικαστήριο και από το 2005 για το Γενικό Δικαστήριο, της επιλεκτικής δημοσίευσης της νομολογίας. Έκτοτε δεν δημοσιεύεται στη *Συλλογή*, και συνεπώς δεν μεταφράζεται σε όλες τις γλώσσες, το σύνολο των αποφάσεων των δικαιοδοτικών οργάνων, αλλά μόνον εκείνες των οποίων το νομικό περιεχόμενο το δικαιολογεί πλήρως. Η πρακτική αυτή επεκτάθηκε και εντατικοποιήθηκε το 2011, ταυτόχρονα με την καθιέρωση της δυνατότητας αποσπασματικής δημοσίευσης ορισμένων αποφάσεων του Γενικού Δικαστηρίου. Η σημερινή πρακτική του Δικαστηρίου είναι να δημοσιεύονται οι αποφάσεις των τριμελών ή πενταμελών τμημάτων επί ευθειών προσφυγών ή αιτήσεων αναίρεσης μόνο στις υποθέσεις στις οποίες έχει προηγηθεί η ανάπτυξη προτάσεων από γενικό

εισαγγελέα. Στο Γενικό Δικαστήριο, αν ο εκάστοτε δικαστικός σχηματισμός δεν αποφασίσει διαφορετικά, δημοσιεύονται στη *Συλλογή* οι αποφάσεις του τμήματος μείζονος συνθέσεως και των πενταμελών τμημάτων. Στις περιπτώσεις των αποφάσεων των τριμελών τμημάτων, ο δικαστικός σχηματισμός αποφασίζει κατά περίπτωση σχετικά με τη δημοσίευσή τους. Όσο για τις αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου οι οποίες εκδίδονται σε υποθέσεις που εκδικάζονται από μονομελή σχηματισμό, καθώς και για τις διατάξεις δικαιοδοτικού χαρακτήρα, αυτές κατ' αρχήν δεν δημοσιεύονται στη *Συλλογή*, εκτός αν αποφασιστεί διαφορετικά. Χάρη στην επιλεκτική δημοσίευση, πάνω από 494 000 σελίδες δεν χρειάστηκε να μεταφραστούν το 2021 και πάνω από 375 000 σελίδες δεν χρειάστηκε να μεταφραστούν το 2022.

Το 2004 ήταν επίσης το έτος κατά το οποίο τροποποιήθηκε ο Κανονισμός Διαδικασίας του Δικαστηρίου για να προβλεφθεί η δυνατότητα σύνοψης των ιδιαίτερα μακροσκελών αιτήσεων προδικαστικής απόφασης ⁷⁷. Μιλώντας με αριθμούς, η οικονομία που έγινε σε μεταφραστικό φόρτο το 2022 μέσω του συνδυασμού, αφενός, της προαναφερθείσας πρακτικής των *Παραλειπομένων* και, αφετέρου, των συνόψεων στις προδικαστικές παραπομπές αντιστοιχεί σε περισσότερες από 153 000 σελίδες μετάφρασης.

Πολύ σημαντικά μέτρα εξοικονόμησης μεταφραστικών πόρων ελήφθησαν και το 2011. Έγινε ήδη λόγος για την επέκταση της επιλεκτικής δημοσίευσης και της δημοσίευσης αποσπασμάτων. Επιπροσθέτως, το θεσμικό όργανο αποφάσισε να θέσει κάποια όρια στο μέγεθος των προτάσεων των γενικών εισαγγελέων, επιχειρώντας να σταθεροποιήσει τη μέση έκτασή τους στις 40 σελίδες, εκτός από τις περιπτώσεις στις οποίες πρόκειται για αναιρετική διαδικασία. Καθώς οι προτάσεις μεταφράζονται σε όλες τις επίσημες γλώσσες, το πρόσθετο αυτό μέτρο επέφερε σημαντική μείωση του όγκου των σελίδων μετάφρασης.

Εξάλλου, από το 2012, οπότε και μεταρρυθμίστηκε ο Κανονισμός Διαδικασίας του, το Δικαστήριο έπαυσε να συντάσσει εκθέσεις ακροατηρίου, ενώ το Γενικό Δικαστήριο αποφάσισε να περιορίσει την έκτασή τους, κάτι που, σε οικονομία σελίδων μετάφρασης, είχε ως αποτέλεσμα ένα κέρδος 10 000 και πλέον σελίδων το 2022.

77| Άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου. Στην πράξη, στόχος της μεταφραστικής υπηρεσίας είναι να συνοψίζονται, ει δυνατόν, όλες οι αιτήσεις προδικαστικής απόφασης οι οποίες υπερβαίνουν τις 15 σελίδες.

Όπως προκύπτει από τις πρακτικές οδηγίες προς τους διαδίκους, τα δικαιοδοτικά όργανα έχουν επίσης προβλέψει κατ' αρχήν όρια και ως προς το μέγεθος των δικογράφων και των υπομνημάτων. Για παράδειγμα, στο πλαίσιο της έγγραφης διαδικασίας στις προδικαστικές παραπομπές, οι γραπτές παρατηρήσεις περιορίζονται, υπό κανονικές συνθήκες, στις 20 σελίδες. Όσον αφορά τις παρεμβάσεις σε ευθείες προσφυγές και αιτήσεις αναιρέσεως, τα υπομνήματα παρεμβάσεως πρέπει να είναι πιο ευσύνοπτα από το υπόμνημα του διαδίκου υπέρ του οποίου γίνεται η παρέμβαση και, σε κάθε περίπτωση, να μην υπερβαίνουν τις δέκα σελίδες⁷⁸. Το Γενικό Δικαστήριο έχει θέσει, και αυτό με τη σειρά του, ορισμένα «πλαφόν» ανάλογα με το είδος του υπομνήματος και της διαδικασίας⁷⁹.

Σταδιακά τίθενται σε εφαρμογή και άλλα μέτρα εξοικονόμησης πόρων. Χάρη στον μηχανισμό προηγούμενης έγκρισης της εξέτασης των αιτήσεων αναιρέσεως, ο οποίος θεσπίστηκε το 2019, το Δικαστήριο απαλλάχθηκε από την εκδίκαση 39 αναιρετικών υποθέσεων το 2022. Μολονότι η αίτηση έγκρισης της εξέτασης και η διάταξη που εκδίδεται επ' αυτής μεταφράζονται στα γαλλικά και στη γλώσσα διαδικασίας αντιστοίχως, υπολογίζεται ότι η καθαρή οικονομία η οποία έγινε επειδή δεν υπήρξαν δικόγραφα και απορριπτικές αποφάσεις για να μεταφραστούν αντιστοιχεί σε περισσότερες από 22 000 σελίδες για το 2022. Επιπλέον, το γραφείο του Προέδρου του Δικαστηρίου, ο Γραμματέας του Δικαστηρίου, η DRD και η DGM έχουν ενισχύσει τη συνεργασία τους, ώστε να εντοπίζονται γρηγορότερα οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως οι οποίες προσφέρονται για ταχεία περάτωση με αιτιολογημένη διάταξη κατά την έννοια του άρθρου 53, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου (προδήλως απαράδεκτο) ή του άρθρου 99 του ίδιου Κανονισμού (πανομοιότυπο προδικαστικό ερώτημα ή περίπτωση όπου η απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα μπορεί να συναχθεί σαφώς από τη νομολογία), όπερ σημαίνει ότι δεν θα χρειαστεί να μεταφραστούν στις άλλες γλώσσες πλην των γαλλικών. Η ενισχυμένη αυτή συνεργασία συμβάλλει στη χρηστή διοίκηση και στην αντιμετώπιση του φόρτου

78| Πρακτικές οδηγίες προς τους διαδίκους, σχετικά με τις υποθέσεις που άγονται ενώπιον του Δικαστηρίου (ΕΕ 2020, L 42 I, σ. 1).

79| Σημείο 105 των Διατάξεων για τη ρύθμιση πρακτικών ζητημάτων σχετικών με την εκτέλεση του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου της 20ής Μαΐου 2015 (ΕΕ 2015, L 152, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε στις 13 Ιουλίου 2016 (ΕΕ 2016, L 217, σ. 78) και στις 17 Οκτωβρίου 2018 (ΕΕ 2018, L 294, σ. 23, διορθωτικό ΕΕ 2018, L 296, σ. 40).

εργασίας της DGM, έστω και αν η εξοικονόμηση δεν είναι εύκολο να ποσοτικοποιηθεί και να αποδοθεί με αριθμητικά στοιχεία.

Η αναφορά στα μέτρα εξοικονόμησης θα ήταν ελλιπής αν δεν μνημονεύονταν οι ευεργετικές συνέπειες της εφαρμογής σύγχρονων και αποτελεσματικών εργασιακών μεθόδων και εργαλείων (βλ. σημείο 4.3), όπως η κατάρτιση και η ορολογία που διευκολύνουν τον γλωσσομαθή νομικό να βρει γρηγορότερα τις προσφορότερες λύσεις, όπως οι εξωτερικές αναθέσεις μέσω των οποίων η υπηρεσία εξασφαλίζει συχνά μεταφράσεις σε καλές τιμές, έστω και αν χρειάζονται εν συνεχεία εσωτερική αναθεώρηση ή, τέλος, όπως τα πολύ συμφέροντα, από πλευράς οικονομίας χρόνου, προγράμματα πληροφορικής, και δη τα λογισμικά μετάφρασης.

Τα ως άνω μέτρα, τα οποία έχουν ληφθεί από τα δικαιοδοτικά όργανα σε μια χαλεπή δημοσιονομική συγκυρία, η οποία χαρακτηρίζεται από περικοπές στους εσωτερικούς πόρους των γλωσσικών υπηρεσιών γενικότερα, και της μεταφραστικής υπηρεσίας ειδικότερα ⁸⁰, παρίστανται αναγκαία για την επίτευξη των τριών κύριων στόχων των Διευθύνσεων Νομικής Μετάφρασης: να συμβαδίζουν με τη ροή των διαδικασιών χωρίς να τις καθυστερούν, να διασφαλίζουν την ταχύτερη δυνατή διάδοση και δημοσίευση της νομολογίας και να διατηρούν σε υψηλό επίπεδο την ποιότητα των μεταφράσεων.

3.6.5 Η πολυγλωσσία ως παράγοντας της διάρκειας των διαδικασιών

Λέγεται μερικές φορές ότι οι διαδικασίες ενώπιον του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου επιβραδύνονται σημαντικά λόγω της μετάφρασης. Ισχύει όμως κάτι τέτοιο; Εκ πρώτης όψεως φαίνεται εύλογο, αφού το εγχείρημα της μετάφρασης σε όλες τις γλωσσικές αποδόσεις που πρέπει να είναι διαθέσιμες για να μπορεί να προχωρήσει η διαδικασία μοιάζει με μια μεγάλη πρόκληση. Ωστόσο, μια προσεκτικότερη ανάλυση δείχνει ότι η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Πιο συγκεκριμένα, για να υπολογιστεί πόσο επιμηκύνονται οι διαδικασίες αποκλειστικώς και μόνον εξαιτίας της μετάφρασης, πρέπει να αφαιρεθεί ο χρόνος που δαπανάται σε όλα τα υποχρεωτικά

80| Μεταξύ 2012 και 2021, εξαιρουμένων των θέσεων στις νεοσύστατες μονάδες της κροατικής και της ιρλανδικής γλώσσας, οι Διευθύνσεις Νομικής Μετάφρασης έχασαν 71 θέσεις στον προϋπολογισμό και η Διεύθυνση Διερμηνείας έχασε 4. Αντιθέτως, ο φόρτος εργασίας, ο οποίος είναι πέρα από τον έλεγχο του θεσμικού οργάνου, αυξάνεται συνεχώς.

στάδια της διαδικασίας τα οποία βρίσκονται σε εξέλιξη παράλληλα με τις μεταφραστικές εργασίες.

Η έγγραφη διαδικασία

Μόλις κατατεθεί το εισαγωγικό δικόγραφο ενώπιον ενός εκ των δύο δικαιοδοτικών οργάνων στο πλαίσιο ευθείας προσφυγής ή αιτήσεως αναιρέσεως, αρχίζει το έργο της μετάφρασης. Ταυτόχρονα με την επίδοσή του στους διαδίκους, το δικόγραφο διαβιβάζεται στη μεταφραστική υπηρεσία και τρέχει η δικονομική προθεσμία κατάθεσης του υπομνήματος αντικρούσεως ή του υπομνήματος επί της αναιρέσεως· εν συνεχεία ενεργοποιούνται, κατά περίπτωση, οι περαιτέρω προθεσμίες για την κατάθεση τυχόν υπομνημάτων απαντήσεως και ανταπαντήσεως. Εν τω μεταξύ, η μετάφραση προχωράει ολοταχώς. Επομένως, ο αντίκτυπος τον οποίο έχει η μετάφραση των διαδικαστικών εγγράφων από πλευράς δικονομικού χρόνου περιορίζεται, στην περίπτωση των ευθείων προσφυγών και των αιτήσεων αναιρέσεως, στον χρόνο που μεσολαβεί μεταξύ της κατάθεσης του τελευταίου δικογράφου, με την οποία περατώνεται η έγγραφη διαδικασία, και της παράδοσης της μετάφρασής του στη γαλλική γλώσσα, δεδομένου ότι από τη στιγμή αυτή ο εισηγητής δικαστής έχει στα χέρια του τον πλήρη φάκελο και μπορεί να εργαστεί έχοντας ολοκληρωμένη εικόνα της γραπτής επιχειρηματολογίας των διαδίκων. Μπορεί δε να υποστηριχθεί ευλόγως ότι είναι πλέον εφικτό να ξεκινήσει η δουλειά πάνω στην υπόθεση πριν καν καταστεί διαθέσιμο στη γλώσσα των διασκέψεων το τελευταίο δικόγραφο ⁸¹, αν και σε μια τέτοια περίπτωση οι συνθήκες δεν θα είναι ιδανικές.

Το ίδιο ισχύει και για τις προδικαστικές διαδικασίες, με την επιφύλαξη ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να επιδίδεται, εκτός από τους διαδίκους, και στα κράτη μέλη, και μάλιστα στη γλώσσα τους (η συνήθης προθεσμία για τη μετάφραση είναι 20 εργάσιμες ημέρες), οπότε, όπως είναι φυσικό, η προθεσμία υποβολής γραπτών παρατηρήσεων αρχίζει την ημερομηνία της επίδοσης αυτής, και όχι νωρίτερα. Συνεπώς, ο χρόνος αυτός προστίθεται στον χρόνο μετάφρασης του τελευταίου υπομνήματος, αλλά μόνο στις περιπτώσεις των προδικαστικών παραπομπών.

81 | Αν γινόταν νωρίτερα, με τη βοήθεια των σχετικών εργαλείων, μια νευρωνική αυτόματη μετάφραση, θα ήταν ήδη δυνατόν να εκτιμηθεί πόσο περίπλοκη είναι η υπόθεση, να δρομολογηθούν κάποιες έρευνες ή ακόμη και να ληφθούν μέτρα οργάνωσης της διαδικασίας, όπως η απόφαση ότι αρκεί ένας γύρος υπομνημάτων.

Η προφορική διαδικασία

Στον χρόνο που απαιτείται για τη διαχείριση της πολυγλωσσίας στην έγγραφη διαδικασία, προστίθεται:

- για το Γενικό Δικαστήριο, ο χρόνος ο οποίος χρειάζεται για να μεταφραστεί προς τη γλώσσα διαδικασίας η έκθεση ακροατηρίου, η οποία συντάσσεται στη γλώσσα των διασκέψεων (στο Δικαστήριο οι εκθέσεις ακροατηρίου έχουν καταργηθεί). Σημειωτέον ότι ο χρόνος μετάφρασης της έκθεσης ακροατηρίου δεν είναι ο μοναδικός κρίσιμος παράγοντας για τον καθορισμό της ημερομηνίας διεξαγωγής της επ' ακροατηρίου συζήτησης, καθώς πρέπει να συνυπολογιστεί κι ένας εύλογος χρόνος προετοιμασίας για τους διαδίκους μετά την επίδοση της έκθεσης, αλλά και να ληφθούν υπόψη στοιχεία όπως, για παράδειγμα, η διαθεσιμότητα αιθουσών ακροατηρίου και διερμηνέων με το κατάλληλο γλωσσικό προφίλ. Μέχρι σήμερα πάντως, η διερμηνεία δεν έχει σταθεί ποτέ εμπόδιο στην πραγματοποίηση των προγραμματισμένων επ' ακροατηρίου συζητήσεων αφού, έστω χάρη στη χρήση των υπηρεσιών εξωτερικών διερμηνέων, ουδέποτε αναβλήθηκε επ' ακροατηρίου συζήτηση λόγω της διερμηνείας.
- για το Δικαστήριο, στις υποθέσεις στις οποίες αναπτύσσονται προτάσεις, ο χρόνος που χρειάζεται για να μεταφραστούν στη γλώσσα των διασκέψεων οι προτάσεις γενικών εισαγγελιών οι οποίες δεν έχουν ήδη συνταχθεί στη συγκεκριμένη γλώσσα.

Τέλος, όσον αφορά αυτή καθαυτή την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η διερμηνεία δεν έχει ασφαλώς καμία επίπτωση στη διάρκεια της διαδικασίας, δεδομένου ότι είναι ταυτόχρονη.

Το στάδιο της διάσκεψης

Τέλος, πρέπει να συνυπολογιστεί κι ο χρόνος που απαιτείται για τη μετάφραση της ίδιας της αποφάσεως στη γλώσσα διαδικασίας. Είναι όμως σημαντικό να επισημανθεί ότι η μετάφραση εμπλέκεται ήδη προτού οριστικοποιηθεί το σχέδιο αποφάσεως, το οποίο συντάσσεται στα γαλλικά: σε διαφορετικό βαθμό ενώπιον του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου, τα σχέδια αποφάσεων τυγχάνουν επεξεργασίας από την ομάδα επιμελητών αποφάσεων, όπου, αφενός, ξαναδιαβάζονται από γαλλόφωνους νομικούς που αναλαμβάνουν να βελτιώσουν (και να εναρμονίσουν ή να τυποποιήσουν)

τη γλωσσική και τη νομική έκφραση και, αφετέρου, υποβάλλονται σε τυπογραφική διόρθωση. Κατά συνέπεια, από τον χρόνο που δαπανάται αποκλειστικώς στη μετάφραση πρέπει λογικά να αφαιρεθεί ο χρόνος επεξεργασίας και οριστικοποίησης του «πρωτοτύπου». Συμβαίνει δε ενίοτε οι εργασίες αυτές να ολοκληρώνονται πιο αργά σε σχέση με τον χρόνο στον οποίο θα μπορούσε να έχει παραδοθεί η μετάφραση, κάτι που συνεπάγεται μια αυτόματη αναβολή της προθεσμίας, η οποία όμως δεν οφείλεται πραγματικά στη μετάφραση.

Η λεπτομερής μελέτη την οποία πραγματοποίησαν οι ίδιες οι δύο Γραμματείες, αναλύοντας όλη την πορεία των εργασιών μέχρι την απαγγελία μιας απόφασης ή την υπογραφή μιας διατάξεως έδειξε ότι ο χρόνος που αναλώνεται αποκλειστικώς στη μετάφραση αντιστοιχούσε, το 2022, στο 13,6 % της συνολικής διάρκειας της διαδικασίας ⁸².

Ποσοστιαίο μερίδιο της μετάφρασης στη διάρκεια των διαδικασιών

Ιδού το αληθινό χρονικό αποτύπωμα της πολυγλωσσίας στις διαδικασίες ενώπιον των δύο δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης. Και απέχει παρασάγγας από ορισμένα αμφίβολης αξιοπιστίας στοιχεία τα οποία κυκλοφορούν στον Τύπο ή αναπαράγονται από κάποιους πολιτικούς ιθύνοντες.

82| 9,4 % στο Δικαστήριο. Στο Γενικό Δικαστήριο σημειώθηκε πτώση από 14,1 % το 2021 σε 8,9% το 2022 διότι περισσότερες υποθέσεις περατώθηκαν χωρίς διεξαγωγή επ' ακροατηρίου συζήτησης, με συνέπεια να μειωθεί η συνολική διάρκεια των διαδικασιών.

4. Μετάφραση και διερμηνεία: στρατηγικές, μέθοδοι και εργαλεία

Τόσο οι γλωσσομαθείς νομικοί όσο και οι διερμηνείς συνεχίζουν να παρέχουν, κατά βάση, τις ίδιες υπηρεσίες που παρείχαν ανέκαθεν: νομική μετάφραση και διερμηνεία. Ομολογουμένως, αναλαμβάνουν πλέον και ποικίλα άλλα καθήκοντα: σύνταξη αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως, παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων, εκπροσώπηση της υπηρεσίας εκτός του Δικαστηρίου. Εντούτοις, ο πυρήνας της δραστηριότητάς τους παραμένει ο ίδιος.

Για να μπορούν να ασκούν τα βασικά τους αυτά καθήκοντα επιτυγχάνοντας πολύ υψηλά επίπεδα ποιότητας και απόδοσης στην εργασία τους, οι γλωσσομαθείς νομικοί και οι διερμηνείς εφαρμόζουν συγκεκριμένες μεθόδους και στρατηγικές, στηριζόμενοι σε μια λελογισμένη διαχείριση, τόσο ατομικά όσο και συλλογικά, των ιδιαίτερων προκλήσεων που ενέχει η πολυγλωσσία στο Δικαστήριο.

Επιπλέον, βοηθούνται όλο και περισσότερο από εργαλεία πληροφορικής τα οποία πρέπει να τα κατέχουν για να μπορούν να τα αξιοποιούν στη δουλειά τους χωρίς να υπονομεύεται η ποιότητά της, ιδίως σε επίπεδο ακρίβειας και αξιοπιστίας.

4.1 Η νομική μετάφραση

Ο γλωσσομαθής νομικός βρίσκεται στο επίκεντρο της μεταφραστικής δραστηριότητας. Ασχολείται με ένα πολύπλοκο και τεχνικό αντικείμενο, δεσμεύεται από πιεστικές προθεσμίες και καλείται συχνά να αντιμετωπίσει απρόοπτα. Η συνεισφορά του είναι ένας κρίκος σε μια ενάρετη αλυσίδα παραγωγής κι έρχεται ως επιστέγασμα μιας συλλογικής και ατομικής διαχείρισης του εγχειρήματος της μετάφρασης, χάρη στην οποία καταφέρνει να αντεπεξέρχεται στο καθημερινό ζητούμενο: να συνδυάζει εξαίρετη ποιότητα και απόδοση με τήρηση των προθεσμιών.

Κάθε ανάθεση μεταφραστικής εργασίας είναι σαν το πρώτο βήμα μιας χορογραφίας που, για να εκτελεστεί σωστά, προϋποθέτει άρτια οργανωτική και τεχνική προετοιμασία, την οποία αναλαμβάνουν εν προκειμένω στα προηγούμενα στάδια της αλυσίδας οι οριζόντιες μονάδες και οι διοικητικές υπηρεσίες.

Αυτή η οργανωτική προετοιμασία αποτελεί κομμάτι μιας διαρκούς άσκησης που απαιτεί, στο επίπεδο της κάθε γλωσσικής μονάδας, προσεκτική ενορχήστρωση των ικανοτήτων και των αναγκών, υπό τη διεύθυνση του προϊσταμένου της, η οποία

εντάσσεται με τη σειρά της στο πλαίσιο μιας γενικότερης στρατηγικής της Γενικής Διεύθυνσης για τη διαχείριση των πόρων και της ποιότητας.

Έτσι, προτού αναθέσει μια μετάφραση σε γλωσσομαθή νομικό, ο προϊστάμενος κάθε μεταφραστικής μονάδας, ή όποιος εξουσιοδοτείται με αυτό το καθήκον, κάνει επιλογές με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες οι οποίες προέρχονται από τις Γραμματείες και τα γραφεία των Μελών και διοχετεύονται στους αποδέκτες από τις οριζόντιες μονάδες και ειδικότερα από το Τμήμα Κεντρικού Σχεδιασμού (της Μονάδας Σχεδιασμού και Εξωτερικής Μετάφρασης), όπου κωδικοποιούνται όλα αυτά τα στοιχεία στη βάση δεδομένων παρακολούθησης των μεταφράσεων.

Κατ' αρχάς, μόλις εμφανίζεται κάποιο εισερχόμενο έγγραφο, τίθεται το ζήτημα του χρόνου, καθώς η προθεσμία της μετάφρασης ήδη τρέχει. Τα έγγραφα με δεσμευτική προθεσμία ανατίθενται πάραυτα σε γλωσσομαθή νομικό ή, εφόσον δεν είναι εμπιστευτικά, σε freelance μεταφραστή. Μερικές φορές συμβαίνει να μην είναι δυνατόν ορισμένα κείμενα να ανατεθούν αμέσως, λόγω περιορισμένης διαθεσιμότητας ανθρώπινου δυναμικού είτε γενικώς είτε για τη συγκεκριμένη γλώσσα-πηγή. Τα κείμενα αυτά μπαίνουν σε «ουρά αναμονής», προκειμένου να ανατεθούν το συντομότερο δυνατόν. Η επιλογή των κειμένων που θα πρέπει να μπουν στην ουρά εξαρτάται από τη σημασία τους σε σχέση με τα υπόλοιπα. Για παράδειγμα, οι αποφάσεις και οι προτάσεις γενικών εισαγγελέων σε υποθέσεις όπου η γλώσσα διαδικασίας είναι η γλώσσα της οικείας μεταφραστικής μονάδας θα έχουν πάντα προτεραιότητα. Ακολουθούν οι υποθέσεις που έχουν ανατεθεί στους μεγαλύτερους δικαστικούς σχηματισμούς, αρχής γενομένης από το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου, καθώς και οι υποθέσεις που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το κράτος μέλος της αντίστοιχης γλώσσας, κάτι το οποίο συνάγεται, παραδείγματος χάριν, από το γεγονός ότι ασκήθηκε παρέμβαση ή υποβλήθηκαν γραπτές παρατηρήσεις ή απλώς από το ότι υπάρχει ευρεία κάλυψη από τα εθνικά μέσα ενημέρωσης.

Ταυτόχρονα ανακύπτει κι ένα άλλο ζήτημα: των μεταφραστικών πόρων που θα αφιερωθούν στο έγγραφο. Η πρώτη επιλογή αφορά το άτομο το οποίο θα κληθεί να το μεταφράσει: πεπειραμένος γλωσσομαθής νομικός, γλωσσομαθής νομικός ή freelance μεταφραστής με ειδίκευση σε συγκεκριμένο τομέα, γλωσσομαθής νομικός ο οποίος τώρα μαθαίνει τη δουλειά κ.λπ. Είναι αλήθεια, βεβαίως, ότι κάθε γλωσσική μονάδα προάγει την αυτονομία των γλωσσομαθών νομικών και των freelance συνεργατών της. Ο ποιοτικός έλεγχος είναι όμως συχνά απαραίτητος για τα πιο σημαντικά, δύσκολα ή ευαίσθητα έγγραφα, ιδίως όταν γλώσσα διαδικασίας στην υπόθεση είναι η γλώσσα αυτής της μεταφραστικής μονάδας. Ο έλεγχος γίνεται συνθηθέστατα υπό τη μορφή αναθεώρησης ή δεύτερης ανάγνωσης από έναν συνάδελφο, ή ακόμη και από τον ίδιο

τον προϊστάμενο της μονάδας, ο οποίος είναι εξάλλου αρμόδιος να διασφαλίζει την όλη ποιότητα της εργασίας τόσο του κάθε γλωσσομαθούς νομικού χωριστά όσο και της μονάδας στο σύνολό της. Ασφαλώς, ένας προϊστάμενος μονάδας δεν είναι δυνατόν να ξαναδιαβάξει τα πάντα: είναι πρωτίστως manager, υπεύθυνος για τη συνολική ποιότητα και τη βαθμολόγηση του κάθε συναδέλφου.

Εν συνεχεία, στο επίπεδο του γλωσσομαθούς νομικού, του τεχνίτη που καταπιάνεται με το κατεξοχήν αντικείμενο της διαδικασίας μόλις αναλαμβάνει να μεταφράσει, η στρατηγική αφορά την οργάνωση της προσωπικής εργασίας ανάλογα με τις απαιτήσεις και με τις αντικειμενικές του δυνατότητες να ανταποκριθεί. Στην πράξη, κάθε γλωσσομαθής νομικός διαχειρίζεται ένα χαρτοφυλάκιο μεταφράσεων φροντίζοντας να τηρηθούν όλες οι προθεσμίες, παρά τα όποια απρόβλεπτα. Στο πλαίσιο αυτό, καλείται διαρκώς να αναπροσαρμόζει τις επιμέρους προτεραιότητές του με γνώμονα τη δυσκολία, τη γλώσσα και το μέγεθος κάθε κειμένου, τον χρόνο που θα πρέπει να διαθέσει και, τέλος, τις προθεσμίες. Επιπλέον, υπάρχει ανά πάσα στιγμή το ενδεχόμενο να προστεθούν στο χαρτοφυλάκιο του και άλλα κείμενα, τα οποία θα πρέπει να τα ενσωματώσει στο πρόγραμμα, αναδιαμορφώνοντας την ατομική του διαχείριση. Μολονότι η συλλογική διαχείριση σε επίπεδο μονάδας συμβάλλει σε κάποιον βαθμό στην ισόρροπη κατανομή των πιο μακροσκελών κειμένων (προτάσεων, αποφάσεων, παρατηρήσεων κ.λπ.), είναι εκ των πραγμάτων αδύνατον να τους προφυλάξει από τα απρόοπτα τα οποία ανακύπτουν και επιβάλλουν τέτοιες αναπροσαρμογές.

Οι βασικοί λόγοι για τους οποίους οι γλωσσομαθείς νομικοί αναγκάζονται να αναπροσαρμόσουν την ατομική τους διαχείριση είναι οι εξής:

- τα εμβόλιμα αιτήματα προεπεξεργασίας, σύνοψης ή μετάφρασης από άλλη γλώσσα αιτήσεων προδικαστικής απόφασης. Σημειωτέον δε ότι μερικές φορές οι αιτήσεις αυτές συνοδεύονται παράλληλα και από αίτημα εφαρμογής της ταχείας ή της επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας·
- τα επείγοντα κάθε είδους: διατάξεις, ερωτήσεις προς τους διαδίκους και απαντήσεις τους, διοικητικά έγγραφα που πρέπει να μεταφραστούν αμέσως κ.λπ·
- τα «διορθωτικά» τα οποία στέλνουν οι συντάκτες των κειμένων ενώ αυτά ήδη μεταφράζονται. Οι τροποποιήσεις που επέρχονται με τα «διορθωτικά» είναι μεν κάτι το συνηθισμένο και οφείλονται, μεταξύ άλλων, σε ερωτήσεις ή παρατηρήσεις των ίδιων των γλωσσομαθών νομικών, πλην όμως συνεπάγονται

ενίστε, λόγω του αριθμού και της έκτασής τους, μείζονες και έκτακτες αλλαγές στη δουλειά που έχει ήδη γίνει·

- η συνειδητοποίηση, καθώς μεταφράζεται ένα κείμενο, ότι είναι πιο περίπλοκο απ' ό,τι αναμενόταν·
- μια ξαφνική ασθένεια ή απουσία συναδέλφου ο οποίος έχει μεταφραστικές εκκρεμότητες που πρέπει να διεκπεραιωθούν·
- η αβεβαιότητα ως προς τον φόρτο εργασίας που μπορεί να προκύψει εξαιτίας άλλων παραγόντων. Παραδείγματος χάριν, μπορεί να συμβεί μια απόφαση να έχει τελικά πολύ περισσότερες σελίδες απ' ό,τι είχε ανακοινωθεί ή να πρέπει να εκδοθεί ταυτόχρονα με μian άλλη, η οποία είχε αρχικώς διαφορετική προθεσμία και αίφνης καθίσταται επείγουσα. Τυχαίνει επίσης ορισμένες φορές να ζητείται από τη μεταφραστική υπηρεσία να τηρήσει κατά το δυνατόν την ίδια προθεσμία για όλες τις απαντήσεις στις ερωτήσεις που έχουν τεθεί σε μια υπόθεση, ανεξάρτητα από τη γλώσσα των απαντήσεων αυτών και παρόλο που κανείς δεν γνωρίζει ακόμη ούτε πόσες είναι ούτε πόσο μεγάλες.

Εξυπακούεται ότι η επιβάρυνση με πρόσθετο φόρτο λόγω απρόβλεπτων καταστάσεων είναι, σε κάποιον βαθμό, φυσιολογική και αποτελεί δείγμα υγιών αντανakλαστικών του θεσμικού οργάνου σε επίπεδο διαχείρισης. Είναι όμως εξίσου αυτονόητο ότι πρέπει να αποφεύγεται στο μέτρο του δυνατού, καθότι επηρεάζει αρνητικά την παραγωγικότητα των γλωσσομαθών νομικών, αφού τους αναγκάζει να παρατήσουν όπως όπως την τρέχουσα μεταφραστική εργασία και να «μπαλώνουν τρύπες», ώστε να αντιμετωπιστούν οι έκτακτες ανάγκες. Και αφού τακτοποιηθούν τα επείγοντα, ο γλωσσομαθής νομικός θα πρέπει να επιστρέψει στη δουλειά την οποία εγκατέλειψε, να ξανανοίξει όλους τους φακέλους και τα αρχεία, να εξοικειωθεί και πάλι με το αντικείμενο της υπόθεσης και να ανακτήσει την απαιτούμενη συγκέντρωση. Καμιά φορά μάλιστα χρειάζεται να μετατεθούν οι λιγότερο επείγουσες προθεσμίες για να δοθεί προτεραιότητα στις πιο επείγουσες, κάτι που συμβαίνει κατά κόρον στη γαλλική γλωσσική μονάδα, η οποία είναι η πλέον εκτεθειμένη σε αυτόν τον κίνδυνο.

4.1.1 Ο γλωσσομαθής νομικός και η μετάφρασή του

Προτού ξεκινήσει την καθεαυτό μετάφραση, ο γλωσσομαθής νομικός πρέπει οπωσδήποτε να αναζητήσει τα απαραίτητα έγγραφα αναφοράς. Η νομική μετάφραση, και δη στο Δικαστήριο, δεν είναι ελεύθερη μετάφραση: η νομοθεσία, η νομολογία, τα δικόγραφα

στα οποία γίνεται άμεση ή έμμεση παραπομπή πρέπει να αναπαράγονται πιστά. Το ίδιο ισχύει και για την ορολογία που χρησιμοποιείται: κατά την επιλογή της, πρέπει να διασφαλίζεται η συνέπεια με το κείμενο-πηγή και με τις παλαιότερες μεταφράσεις των ίδιων όρων, αλλά και να αξιοποιούνται οι ορολογικές βάσεις δεδομένων οι οποίες έχουν δημιουργηθεί και εμπλουτιστεί, προϊόντος του χρόνου, από γενεές μεταφραστών και γλωσσομαθών νομικών.

Όταν μιλάμε για έγγραφα αναφοράς, εννοούμε κυρίως:

- τα δικόγραφα που έχουν κατατεθεί στην ίδια την υπόθεση ή σε συνεκδικαζόμενη ή συναφή υπόθεση,
- τις ρυθμίσεις του δικαίου της Ένωσης οι οποίες παρατίθενται ή είναι κρίσιμες για την υπόθεση,
- τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου η οποία παρατίθεται ή είναι κρίσιμη για την υπόθεση,
- τυχόν κρίσιμες εθνικές ρυθμίσεις ή κρίσιμη εθνική νομολογία (υπάρχουν σίγουρα στην αντίστοιχη γλώσσα, αλλά μερικές φορές και σε άλλες γλώσσες),
- τυχόν κρίσιμες πράξεις του διεθνούς δικαίου,
- τη σχετική ορολογία.

Άπαξ και συγκεντρωθεί όλο το υλικό αναφοράς, μένει μετά να αξιοποιηθεί. Ο γλωσσομαθής νομικός θα πρέπει να το μελετήσει, να μπορέσει να κατανοήσει σε βάθος το νομικό πλαίσιο και να εντοπίσει τις βασικές έννοιες και τους όρους που θα τον απασχολήσουν.

Όλη αυτή η προετοιμασία διευκολύνεται πλέον σημαντικά από έναν συνδυασμό εργαλείων πληροφορικής και μεθοδολογικών εργαλείων, ιδίως όσον αφορά την τεκμηρίωση και την ορολογία.

Εκτενέστερη αναφορά στα μεν ειδικά εργαλεία πληροφορικής για την υποβοήθηση της μετάφρασης θα γίνει σε συνάρτηση με την ίδια τη νομική μετάφραση, στη δε ορολογία θα γίνει αμέσως παρακάτω, σε συνάρτηση τόσο με τη νομική μετάφραση όσο και με τη διερμηνεία, αφού αμφότερες χρειάζονται μια στέρεη ορολογική βάση (βλ. σημείο 4.3).

Οι 15 χρυσοί κανόνες του γλωσσομαθούς νομικού

1. Να θυμάται ότι συμβάλλει στο δικαιοδοτικό έργο.
2. Να λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για την τήρηση της εμπιστευτικότητας.
3. Να αντιμετωπίζει την κάθε μετάφραση ως έργο (ατομικό και συλλογικό) που απαιτεί πρωτίστως καλή προσωπική οργάνωση.
4. Να επιλέγει τη μεταφραστική στρατηγική του ανάλογα με το είδος του εγγράφου και με τον αποδέκτη της μετάφρασης.
5. Να εντάσσει το κείμενο στο πλαίσιό του λαμβάνοντας υπόψη:
 - ποιος κλάδος του δικαίου/ποιο νομικό σύστημα ή ποια νομικά συστήματα εμπλέκονται,
 - ποια κομμάτια υπάρχουν ήδη μεταφρασμένα (παρόμοιες ή συναφείς υποθέσεις),
 - ποια είναι τα κρίσιμα έγγραφα της ίδιας της υπόθεσης.
6. Να καταλαβαίνει προτού μεταφράσει, χωρίς να παρασύρεται από ψευδόφιλες λέξεις-νομικές έννοιες και έχοντας κατά νου τις ιδιαιτερότητες των διαφόρων νομικών συστημάτων.
7. Να κάνει την έρευνά του και τις απαραίτητες επαφές.
8. Να γνωρίζει και να χρησιμοποιεί τα μεταφραστικά εργαλεία.
9. Να μην παρεκκλίνει, εφόσον κάτι μεταφρασμένο πρέπει να παραμείνει ως έχει: νομοθεσία, νομολογία, ορολογία, φρασεολογία.
10. Να είναι σε θέση να αιτιολογήσει τις ορολογικές του επιλογές.
11. Να έχει ορολογική και γλωσσική συνέπεια σε ολόκληρο το κείμενο που μεταφράζει.
12. Να αναφέρει αμέσως τυχόν δυσκολίες τις οποίες συναντά, χωρίς να περιμένει να φτάσει στο τέλος.
13. Να εφαρμόζει τους συμβατικούς κανόνες που έχει ορίσει η μονάδα.
14. Να διαβάζει πάντοτε το τελικό κείμενο της μετάφρασης με αποστασιοποιημένη ματιά, κριτικό πνεύμα και κοινή λογική.
15. Να τηρεί τις προθεσμίες.

4.1.2 Η ιδιαιτερότητα της νομικής μετάφρασης στο Δικαστήριο

Οι προκλήσεις της νομικής μετάφρασης είναι κατ' αρχάς ίδιες με της μετάφρασης γενικότερα. Ο γλωσσομαθής νομικός πρέπει προπαντός να κατανοεί το κείμενο, τον νομικό συλλογισμό, τους όρους και τη σύνταξή του. Ωστόσο, λόγω της νομικής φύσης της μετάφρασης, ο γλωσσομαθής νομικός οφείλει επίσης να κάνει συγκρίσεις μεταξύ περισσοτέρων δικαίων. Να εντοπίζει τις συνάφειές τους, τις ψευδόφιλες λέξεις, να σταθμίζει τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των εννοιών που προέρχονται από διαφορετικά νομικά συστήματα και να προβαίνει στις ορολογικές επιλογές του λαμβάνοντας, μεταξύ άλλων, υπόψη τυχόν προηγούμενες μεταφράσεις.

Οι δυσκολίες που ενδέχεται να αντιμετωπίσει ο γλωσσομαθής νομικός σχετίζονται κυρίως με τις γνώσεις του για το νομικό σύστημα-πηγή (εκτός από την ίδια τη γλώσσα), με τη σαφήνεια και τη συντακτική ποιότητα του προς μετάφραση εγγράφου, καθώς και με το μέγεθός του, ενόψει της προθεσμίας την οποία δεσμεύεται να τηρήσει. Άλλα πιθανά προβλήματα είναι η αοριστία, η αμφισημία ή η πολυσημία, η συνωνυμία, οι ασυνήθιστοι όροι, οι νεολογισμοί.

Το δε πλαίσιο της νομικής μετάφρασης θέτει ορισμένους περιορισμούς στον γλωσσομαθή νομικό. Τούτο διότι τα κείμενα τα οποία καλείται να μεταφράσει αφορούν την ερμηνεία υφιστάμενης νομοθεσίας ή νομολογίας. Στο προς μετάφραση έγγραφο, οι παραπομπές σε αυτή τη νομοθεσία ή τη νομολογία θα είναι είτε άμεσες, με παράθεση κειμένου εντός εισαγωγικών, είτε έμμεσες, με αποσπάσματα τα οποία δεν σημειώνονται με εισαγωγικά, είτε διάχυτες, με τη χρήση ορισμένων φράσεων και όρων που απλώς προέρχονται από εκεί. Εφόσον υπάρχει επίσημη δημοσιευμένη έκδοσή τους στη γλώσσα-στόχο, ο γλωσσομαθής νομικός οφείλει να την ακολουθεί ευλαβικά. Επιτρέπεται να παρεκκλίνει μόνο κατ' εξαίρεση για τεκμηριωμένους λόγους τους οποίους, σε ορισμένες περιπτώσεις, θα εκθέσει και στον αναγνώστη είτε, αν πρόκειται για κείμενα που δημοσιεύονται, εισάγοντας στην άμεση παραπομπή την εναλλακτική του εκδοχή εντός αγκυλών ⁸³ είτε, αν πρόκειται για υπομνήματα προς μετάφραση στη γλώσσα των διασκέψεων, προσθέτοντας μια επεξηγηματική υποσημείωση, υπ' όψιν του γενικού εισαγγελέα και του δικαστικού σχηματισμού. Πρέπει επίσης να ανατρέχει στη φρασεολογία και την ορολογία που έχουν παγιωθεί στη γλωσσική του μονάδα και στο Δικαστήριο γενικότερα· άλλωστε αυτές συνηθέστατα θα συμπίπτουν και με

83| Αυτό κρίνεται αναγκαίο όταν η γλωσσική απόδοση του κειμένου που παρατίθεται είναι προβληματική από πλευράς ποιότητας ή, κατά μείζονα λόγο, έχει σφάλματα.

τη φρασεολογία και την ορολογία της νομοθεσίας. Αν όμως αποκλίνουν, τότε καλείται να κάνει τις επιλογές του.

Όσο πιο συγκεκριμένο και όσο πιο καθολικό είναι το περιεχόμενο μιας έννοιας που πρέπει να μεταφραστεί, τόσο πιθανότερο είναι να υφίσταται στενή αντιστοιχία από τη μία γλώσσα στην άλλη. Αντιθέτως, όσο πιο αφηρημένη είναι μια έννοια, και όσο πιο συνδεδεμένη με ορισμένη πολιτισμική παράδοση, τόσο εντονότερα τίθεται το ζήτημα της αντιστοιχίας, χωρίς να αποκλείεται και το ενδεχόμενο έλλειψης αντιστοιχίας. Για παράδειγμα, το χημικό στοιχείο «μαγγάνιο» θα είναι πάντοτε και παντού το μαγγάνιο. Αν υπάρχει λέξη γι' αυτό σε άλλη γλώσσα, η αντιστοιχία θα είναι απόλυτη και οποιαδήποτε ανακάλυψη για το μαγγάνιο θα αφορά το μαγγάνιο, ως έννοια, εξίσου σε όλες τις γλώσσες. Από την άλλη, ο γάμος είναι μια έννοια άρρηκτα συνδεδεμένη με την εκάστοτε πολιτισμική παράδοση και ο όρος ο οποίος χρησιμοποιείται για τον γάμο θα υποδηλώνει μια πραγματικότητα τόσο διαφορετική από τη μια γλώσσα στην άλλη ώστε, μοιραία, η όποια αντιστοιχία θα είναι κατά προσέγγιση, έστω και αν η έννοια γίνεται αντιληπτή από όλους, τρόπον τινά σαν πλατωνική ιδέα.

Η νομική μετάφραση είναι λοιπόν συνυφασμένη με την πολιτισμική παράδοση, γιατί το δίκαιο συμπλέκεται με αυτήν και, μάλιστα, αλληλεπιδρά με το πολιτισμικό γίνεσθαι στο οποίο εντάσσεται. Ως εκ τούτου, το εγχείρημα είναι εξόχως απαιτητικό. Οι ορολογικές (και σημασιολογικές) δυσκολίες αποτελούν μέρος μόνον του προβλήματος, αλλά ομολογουμένως σημαντικό.

4.1.3 Ο ορολογικός προβληματισμός σε νομικό πλαίσιο

Η έλλειψη πραγματικής αντιστοιχίας και η επικάλυψη εννοιών που γεννήθηκαν σε διαφορετικά νομικά συστήματα εμποτίζουν τη νομική ορολογία.

Στη σύγκριση μεταξύ δύο γλωσσών, όροι με παρόμοια μορφολογία ενδέχεται να αναφέρονται σε παρεμφερείς αλλά διαφορετικές έννοιες, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε σύγχυση. Συνεπώς, δεν είναι αδύνατον να εμπιστευόμαστε τυφλά το γλωσσικό κέλυφος των όρων. Μια μορφολογική ταυτότητα μεταξύ δύο γλωσσών δεν αποκλείεται, στην πραγματικότητα, να κρύβει διαφορετικές σημασίες. Πρόκειται για τα λεγόμενα «ψευδόφιλα»⁸⁴.

84| Για παράδειγμα, ο αγγλικός όρος «tax evasion» δηλώνει την ποινικά κολάσιμη «fraude fiscale» (φορολογική απάτη), ενώ ο γαλλικός όρος «évasion fiscale» (στα αγγλικά «tax avoidance», δηλαδή φοροαποφυγή) αναφέρεται στην αναζήτηση, νόμιμη ή μη, του τρόπου να φορολογηθεί κανείς λιγότερο.

Έννοιες τόσο θεμελιώδεις όσο η σύμβαση ή η κυβέρνηση είναι ταυτόχρονα καθολικές μεν ως αφηρημένες έννοιες (ο «γενότυπός» τους αντιστοιχεί τις περισσότερες φορές στον βασικό ορισμό τους), διαφορετικές δε ως προς τη συγκεκριμένη και ιδιαίτερη πραγματικότητά τους (ο «φαινότυπός» τους καθορίζεται από τις συνθήκες και από κανόνες)⁸⁵.

Παραπλήσιο πρόβλημα είναι και αυτό της «incongruence»⁸⁶, όπως την αποκαλεί ο Malcolm Harvey. Δύο όροι, ο καθένας από διαφορετική γλώσσα, οι οποίοι εκ πρώτης όψεως αντιστοιχούν ο ένας στον άλλον μπορεί, στην πράξη, να καλύπτουν έννοιες εν μέρει μόνο ισοδύναμες, επειδή η πραγματικότητα που αποδίδουν διαφέρει από τη μια γλώσσα στην άλλη, ή ακόμη, ενίοτε, κι εντός της ίδιας γλώσσας. Κι αυτές δεν είναι οι μόνες προκλήσεις.

Ο ίδιος όρος μπορεί να έχει πολλές σημασίες (πολυσημία), εντελώς διαφορετικές ή με ένα ευρύ φάσμα αποχρώσεων. Αυτές οι διαφορετικές έννοιες ή αποχρώσεις μπορεί, ανάλογα με την περίπτωση, να αντιστοιχούν σε μία μόνο ισοδύναμη λέξη στην άλλη γλώσσα, ιδίως όταν οι γλώσσες είναι κοντινές, ή αντίθετα σε πολλές διαφορετικές λέξεις⁸⁷.

Αν και η συνωνυμία είναι λιγότερο συχνό φαινόμενο σε ειδικούς τομείς απ' ό,τι στην καθημερινή γλώσσα, κάνει μερικές φορές την εμφάνισή της και στη γλώσσα του δικαίου. Ο γλωσσομαθής νομικός οφείλει να είναι σε θέση να εντοπίζει, στο κείμενο-πηγή, τους όρους που παραπέμπουν στην ίδια έννοια. Μπορεί να πρόκειται για συνώνυμα, παραλλαγές, λέξεις διαφορετικού ύφους ή λέξεις από διαφορετικές πηγές. Δεν αποκλείεται, σε διαφορετικά τμήματα της νομοθεσίας, να χρησιμοποιούνται περισσότεροι όροι για να δηλώσουν την ίδια έννοια. Παραδείγματος χάριν, στο πορτογαλικό δίκαιο, ο όρος «responsabilidade parental» αντικαθιστά προοδευτικά τον όρο «poder paternal». Ωστόσο, είναι σπάνιο να βρεθούν τέλεια συνώνυμα.

85| Βλ. Rodolfo Sacco, «Langue et Droit», στο Rodolfo Sacco και Luca Castellani (επιμ.), *Les Multiples langues du droit européen uniforme*, ISAIDAT, Torino, Éditions L'Hartmann, Ιταλία, 1999, σ. 172.

86| Malcolm Harvey, «Traduire l'intraduisible – Stratégies d'équivalence dans la traduction juridique», *Revue de l'Institut des langues et cultures d'Europe, Amérique, Afrique, Asie et Australie (ILCEA)*, αριθ. 3, 2002, σ. 39-49.

87| Για γεωγραφικούς και ιστορικούς λόγους, ορισμένες γλώσσες, όπως η γερμανική, η γαλλική και η πολωνική, διακρίνουν ανάμεσα στην «Εγγύς Ανατολή» και τη «Μέση Ανατολή», ενώ στην αγγλική γλώσσα αμφότερες οι περιοχές δηλώνονται με τον δεύτερο από τους όρους αυτούς, ήτοι «Middle East».

A fortiori, η αντιστοιχία μεταξύ συνωνύμων από τη μία γλώσσα στην άλλη δεν είναι διόλου δεδομένη. Η γλώσσα-στόχος μπορεί να έχει λιγότερα συνώνυμα απ' ό,τι η γλώσσα-πηγή, ή και καθόλου, ενώ ακόμη και όπου υπάρχουν ένα ή περισσότερα, ο βαθμός της συνωνυμίας ενδέχεται να ποικίλλει. Αν το κείμενο-πηγή αφορά τις αποχρώσεις μεταξύ των δύο συνωνύμων, αυτές οι αποχρώσεις δεν θα υπάρχουν πάντοτε στη γλώσσα-στόχο, τουλάχιστον όχι με τον ίδιο τρόπο. Πρέπει επομένως να αντιληφθεί ο γλωσσομαθής νομικός το ζήτημα, την ουσία της συζήτησης όπως οριοθετείται στη γλώσσα-πηγή, αλλιώς δεν θα είναι ικανός να αποδώσει το νόημα στη γλώσσα-στόχο ⁸⁸.

Αντιστρόφως, η χρήση ενός συγκεκριμένου όρου στη γλώσσα-πηγή μπορεί μερικές φορές να εξαναγκάζει σε επιλογή μεταξύ δύο διαφορετικών όρων στη γλώσσα-στόχο, καθένας από τους οποίους έχει ελαφρώς στενότερη έννοια. Χωρίς γνώση του συγκείμενου ή των συμφραζομένων, είναι αδύνατο να προσδιοριστεί ποιος θα πρέπει να επιλεγεί ⁸⁹.

Ακόμη και όταν δύο χώρες έχουν κοινή γλώσσα, ο ίδιος όρος μπορεί να καλύπτει δύο παραπλήσιες αλλά διαφορετικές έννοιες. Όσα είναι τα νομικά συστήματα, άλλες τόσες και οι δικαιοπραξίες, αφού το καθένα ορίζει τη δικαιοπραξία αλλιώς κι ας είναι η λέξη ίδια. Οι τρόποι με τους οποίους τα νομικά πρόσωπα αναγνωρίζονται από το δίκαιο υπό τη μορφή «εταιριών» ή «ενώσεων» είναι επίσης πολυάριθμοι και πολύ διαφορετικοί από το ένα νομικό σύστημα στο άλλο. Συμβαίνει ακόμη και να συναντούμε μια ποικιλία όρων για την ίδια έννοια σε περισσότερα νομικά συστήματα που μοιράζονται την ίδια γλώσσα (χαρακτηριστικό παράδειγμα ή «ανθρωποκτονία εξ

88| Ολλανδικό δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ζητώντας να διευκρινιστεί στο πλαίσιο ποινικής υπόθεσης αν, όπως ισχυριζόταν ο κατηγορούμενος, επιχειρώντας να αντλήσει γραμματικό επιχείρημα από τη διάκριση μεταξύ των ρημάτων «aanbinden» και «vastbinden», ένα μοσχάρι θεωρούνταν δεμένο μόνο αν είχε δεθεί με συγκεκριμένο τρόπο. Το Δικαστήριο, εφαρμόζοντας τις αρχές οι οποίες διέπουν την ερμηνεία του σε περίπτωση γλωσσικών αποδόσεων που αποκλίνουν, αποφάνθηκε πολύ απλά ότι «δένω» θα πει «δένω» (απόφαση της 3ης Απριλίου 2008, Endendijk, C-187/07, [EU:C:2008:197](#)).

89| Η «απόρριψη» μιας προσφυγής θα μεταφραστεί στα πολωνικά είτε με το ρήμα «odrzuć» είτε με το ρήμα «oddać» ανάλογα με το αν η προσφυγή απορρίπτεται ως απαράδεκτη ή ως αβάσιμη.

αμελείας»⁹⁰). Αξίζει να σημειωθεί ότι η ορολογία που χρησιμοποιείται στο δίκαιο της Ένωσης είναι συχνά σκοπίμως ευρεία, αν όχι τεχνητή. Η αυτοτέλεια της ενωσιακής έννομης τάξης και της ορολογίας του δικαίου της Ένωσης εξηγεί αυτή την επιθυμία για αποστασιοποίηση από την εθνική ορολογία.

Εν ολίγοις, είναι σπάνιο ένας νομικός όρος να έχει τέλειο ισοδύναμο σε άλλες γλώσσες, εκτός ίσως από τα πολύγλωσσα κράτη.

Το Βέλγιο, ως τρίγλωσσο κράτος, έχει μακρά παράδοση στη μετάφραση στην οποία κάθε νομικός όρος υποτίθεται ότι έχει το ακριβές ισοδύναμό του. Ένα «*arrêté royal*» (βασιλικό διάταγμα) είναι ταυτόχρονα και «*koninklijk besluit*»: ό,τι ισχύει για το ένα ισχύει και για το άλλο. Η αντιστοιχία όμως σταματάει στα εθνικά σύνορα, αφού το ολλανδικό «*koninklijk besluit*» δεν είναι ίδιο με το βελγικό «*koninklijk besluit*», αν και είναι πολύ παρόμοια.

Κατά τη σύγκριση των δικαίων, μπορεί να φαίνεται ότι μια έννοια υπάρχει σε ένα νομικό σύστημα χωρίς όμως να δηλώνεται από έναν όρο. Στην περίπτωση αυτή, ο γλωσσομαθής νομικός πρέπει να βρει μια περιγραφική λύση στη γλώσσα του. Για παράδειγμα, η έννοια που εκφράζεται με τον όρο «*filiation*» στα γαλλικά είναι κατά κάποιον τρόπο καθολική, αλλά σε πολλά νομικά συστήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν υφίσταται συγκεκριμένος όρος με το ίδιο ακριβώς περιεχόμενο.

Όλες αυτές οι προκλήσεις εμφανίζονται ακόμη εντονότερες όταν πρόκειται για δύο νομικά συστήματα που απέχουν πολύ μεταξύ τους. Το καλύτερο παράδειγμα είναι αυτό του *common law* (κοινοδικαίου), που διαφέρει θεμελιωδώς από τα λεγόμενα «*ηπειρωτικά*» συστήματα και χρησιμοποιεί λεξιλόγιο για το οποίο μπορούν να βρεθούν μόνον κατά προσέγγιση αντιστοιχίες στη γαλλική γλώσσα. Αυτή δε η διαφορετική λογική διαπερνά ακόμη και τον νομικό συλλογισμό.

Ο νομικός του *common law* θα χρησιμοποιήσει τη λέξη «*remedy*» για να αναφερθεί άλλοτε σε ένα μέσο έννομης προστασίας με τη δικονομική του έννοια, άλλοτε στο

90| «*Involuntary culpable homicide*» στη νομολογία των δικαστηρίων της Σκωτίας, «*involuntary homicide*» στο δίκαιο της Μάλτας, «*unintentional killing*» στην ενωσιακή νομολογία και, τέλος, «*involuntary manslaughter*» στη νομολογία των δικαστηρίων της Ιρλανδίας, αλλά και της Αγγλίας και της Ουαλίας, όπως επίσης και στην ενωσιακή νομολογία. Βλ., παραδείγματος χάριν, απόφαση της 29ης Μαρτίου 2017, *Alcohol Countermeasure Systems (International)* κατά EUIPO – Lion Laboratories (ALCOLOCK), T-638/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:229, σκέψη 73.

αποτέλεσμα της άσκησης του και άλλοτε, συχνά μάλιστα, αδιακρίτως και στα δύο, ενώ σε ορισμένες άλλες γλώσσες δεν υπάρχει όρος που να δίνει τέτοια τριπλή δυνατότητα. Ομοίως, όταν θα χρησιμοποιήσει τη λέξη «standing», θα είναι δύσκολο να γίνει αντιληπτό αν εννοεί την «ενεργητική νομιμοποίηση» ή το «έννομο συμφέρον», καθώς στο μυαλό του οι δύο έννοιες ταυτίζονται.

Σε όλα αυτά έρχονται να προστεθούν και έννοιες της γλώσσας-πηγής οι οποίες είναι ανύπαρκτες στη γλώσσα-στόχο. Ένα παράδειγμα είναι η «Revision» του γερμανικού δικαίου, η οποία είναι ένα είδος «recours», αν χρησιμοποιούσαμε τον γενικότερο όρο στα γαλλικά, αλλά στη Γερμανία η άσκησης της, σε αστικές, εμπορικές και ποινικές υποθέσεις, υπόκειται σε προηγούμενη έγκριση από τον δικαστή. Μια τέτοια απαίτηση δεν είναι άγνωστη, λόγου χάριν, στην Αγγλία, αλλά δεν υφίσταται σε ορισμένα άλλα δικονομικά συστήματα. Αν η «Revision» μεταφραζόταν στα γαλλικά ως «recours», θα εξαφανιζόταν ένα ουσιώδες στοιχείο της έννοιας.

4.1.4 Η επιλογή της στρατηγικής, μια τελεολογική προσέγγιση

Όλα αυτά τα προβλήματα οξύνονται και λόγω του ότι οι γλώσσες και το δίκαιο δεν μένουν στάσιμα, αλλά εξελίσσονται. Είναι πιθανόν όροι που απαντούν στο κείμενο-πηγή να μην είναι ορθοί ή να έχουν καταστεί παρωχημένοι: έτσι στη Γαλλία ο όρος «inculpation» αντικαταστάθηκε από τον όρο «mise en examen» (κατηγορητήριο ή απαγγελία κατηγορίας).

Το ζήτημα αρχής, όπως το διατυπώνει ο Friedrich Schleiermacher ⁹¹, έχει τη μορφή διλήμματος ως προς την προσέγγιση που πρέπει να υιοθετηθεί: από τη μία η «ηθική» προσέγγιση επιβάλλει να μεταφερθεί το κείμενο-πηγή ως έχει, χωρίς καμία απόπειρα να γεφυρωθεί για χάρη του αναγνώστη το γλωσσικό, νομικό και πολιτισμικό χάσμα που τον χωρίζει από τον συγγραφέα, ενώ από την άλλη η «εθνοκεντρική» προσέγγιση συνίσταται στη μείωση της μεταξύ τους απόστασης, παρά τον κίνδυνο να απομακρυνθεί ο μεταφραστής από το γράμμα και να θίξει την ακεραιότητα του κειμένου το οποίο μεταφράζει.

91 | Friedrich Schleiermacher, *Über die verschiedenen Methoden des Übersetzens* (Abhandlung verlesen am 24. Juni 1813 in der Königl. Akademie der Wissenschaften, Berlin), Elisabeth Edl, Wolfgang Matz (επιμ.), Alexander Verlag, Βερολίνο, 2022.

Η μεγαλύτερη μερίδα της θεωρίας και οι επαγγελματίες της μετάφρασης τείνουν υπέρ της ηθικής προσέγγισης, αλλά δεν είναι το είδος του ερωτήματος που έχει μία και μοναδική σωστή απάντηση. Υπάρχει μέση οδός, απαραίτητη, μεταξύ ηθικής και εθνοκεντρισμού, και ο γλωσσομαθής νομικός του Δικαστηρίου, σε αυτό το πνεύμα, προκρίνει μια τελεολογική προσέγγιση με βάση τον προορισμό, δηλαδή το πώς θα χρησιμοποιηθεί η μετάφρασή του, για να επιλέξει ποια διαδρομή θα ακολουθήσει προς τον αναγνώστη, προσέχοντας να μην περάσει ποτέ το όριο πέρα από το οποίο θα προδώσει τον συγγραφέα και θα παραπλανήσει τον αναγνώστη.

Ο Malcom Harvey διακρίνει τέσσερις τεχνικές για την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών: μεταγραφή, τυπική ισοδυναμία, περιγραφική μετάφραση και λειτουργική ισοδυναμία ⁹².

Μεταγραφή σημαίνει χρήση αυτούσιου του όρου από το κείμενο-πηγή, ενδεχομένως με την προσθήκη μιας σύντομης επεξήγησης. Αντί να αποδώσει εσφαλμένα τον όρο «common law» ως «droit commun», ο γλωσσομαθής νομικός θα κρατήσει τον όρο «common law» διευκρινίζοντας εν ανάγκη ότι πρόκειται για το σύστημα του αγγλοσαξονικού δικαίου το οποίο βασίζεται σε μεγάλο βαθμό σε δικαστικά προηγούμενα.

Η τυπική ισοδυναμία είναι κατά λέξη μετάφραση. Για παράδειγμα, το «Bundesverfassungsgericht» αποδίδεται ως «Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο».

Η περιγραφική μετάφραση στηρίζεται σε μια γενική φόρμουλα ή σε μια περίφραση, με κάποιο κίνδυνο ασάφειας. Έτσι, ο όρος «prescription extinctive» (αποσβεστική προθεσμία) θα αποδοθεί ως «time-bar» χωρίς να γίνει διάκριση μεταξύ παραγραφής και αποκλειστικής προθεσμίας.

Η λειτουργική ισοδυναμία συνίσταται στο να βρεθεί στη γλώσσα-στόχο και στο νομικό σύστημα-στόχο ένα σημείο αναφοράς που να έχει παρόμοια λειτουργία. Αντί να μεταφραστεί, παραδείγματος χάριν, η πολωνική λέξη «Sejm» ως «Diète» (Δίαιτα, διαβουλευτική συνέλευση), θα επιλεγεί ο όρος «Βουλή των Αντιπροσώπων», καθώς αποκλείεται να παραπλανηθεί ο αναγνώστης λόγω της εγγύτητας των δύο εννοιών.

Οι τέσσερις στρατηγικές μπορούν να τοποθετηθούν, όπως παραπάνω, σε μια κλίμακα από τη γλώσσα-πηγή (ηθική προσέγγιση) έως τη γλώσσα-στόχο (εθνοκεντρική

92| Malcom Harvey, ό.π.π.

προσέγγιση). Προσφέρουν στον γλωσσομαθή νομικό πολύτιμη καθοδήγηση κατά το έργο του.

Συνοψίζοντας, εκτός από τις περιπτώσεις απόλυτης αντιστοιχίας μεταξύ όρων και τέλει μεταφοράς από ένα νομικό σύστημα σε ένα άλλο, ο γλωσσομαθής νομικός, αντιμέτωπος με αυτές τις δυσκολίες, κινείται ανάμεσα στις στρατηγικές που αναφέρθηκαν παραπάνω, ήτοι μεταξύ μεταγραφής, τυπικής ισοδυναμίας, περιγραφικής μετάφρασης και λειτουργικής ισοδυναμίας.

Επομένως, καλείται να κάνει μια επιλογή την ώρα που μεταφράζει και να μείνει πιστός σε αυτήν χάριν της ορολογικής συνέπειας. Γενικότερα, οι όροι που επιλέγονται από τον γλωσσομαθή νομικό προέρχονται από μια εξειδικευμένη γλώσσα (τη νομική) και από αξιόπιστες πηγές (νομοθεσία ή νομολογία).

Μη λησμονούμε άλλωστε ότι οι αποφάσεις του Δικαστηρίου παράγουν έννομα αποτελέσματα. Η ευθύνη του γλωσσομαθούς νομικού είναι σημαντική στο πλαίσιο της διττής αποστολής του να υποστηρίζει το έργο των δικαιοδοτικών οργάνων και να συμβάλλει στη διάδοση της νομολογίας τους σε όλες τις γλώσσες. Δεν πρέπει να προσπαθεί να διορθώσει ή να καλλωπίσει το κείμενο, αλλά να αντιλαμβάνεται και να αποδίδει τις λεπτές αποχρώσεις του. Το περιθώριο ευελιξίας του είναι μικρό. Ωστόσο, η μεταφραστική στρατηγική του επιβάλλεται να είναι προσαρμοσμένη στο κάθε κείμενο. Να λαμβάνει υπόψη τη φύση του κειμένου και το ποιοι θα το διαβάσουν. Το μεταφρασμένο κείμενο πρέπει να είναι απόλυτα αξιόπιστο και να γίνεται αντιληπτό με τον ίδιο τρόπο σε όλες τις γλώσσες. Τυχόν μεταφραστικά σφάλματα έχουν συνέπειες, αφού ο αναγνώστης αντιδρά σε μια νομολογία ή μια απόφαση την οποία έχει διαβάσει στη γλώσσα του.

Οι μεταφραστικές στρατηγικές προσανατολίζονται άλλοτε προς τη γλώσσα-πηγή και άλλοτε προς τη γλώσσα-στόχο. Η επιλογή της στρατηγικής είναι πραγματιστική και εξαρτάται από τον σκοπό της μετάφρασης. Ο νομικός μεταφραστής οφείλει να είναι σε θέση να διακρίνει αυτόν τον σκοπό: το κείμενό του έχει απλώς ενημερωτικό χαρακτήρα ή έχει και έννομα αποτελέσματα;

Στην πρώτη περίπτωση, στόχος του μεταφραστή είναι να «διαφωτίσει» τον αναγνώστη σχετικά με το περιεχόμενο του προς μετάφραση εγγράφου, δηλαδή να του δώσει τη δυνατότητα να καταλάβει το μήνυμα του συντάκτη του κειμένου το οποίο μεταφράζει. Είναι το είδος μετάφρασης το οποίο ενδείκνυται, παραδείγματος χάριν, για τα διαδικαστικά έγγραφα που κατατίθενται ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της

Ένωσης ή για την περιγραφή των πραγματικών περιστατικών στις προτάσεις των γενικών εισαγγελιών ή στις προδικαστικές αποφάσεις. Πρέπει να μπορέσει ο αναγνώστης να κατανοήσει το ζήτημα, τη συλλογιστική και την επιχειρηματολογία και, ως εκ τούτου, να αντιληφθεί όλα εκείνα τα στοιχεία της γλώσσας-πηγής τα οποία του είναι αναγκαία για τον σκοπό αυτό, χωρίς να χρειάζεται να επιμείνει υπερβολικά στις επουσιώδεις διαφορές ή τις λεπτές αποχρώσεις. Έτσι, αν η ακριβής μορφή της «société» (εταιρίας) είναι άνευ σημασίας για την ουσία της υπόθεσης, ο μεταφραστής δεν θα αισθανθεί απαραίτητα την ανάγκη να εξηγήσει καταλεπτώς τις διαφορές που μπορεί να υπάρχουν μεταξύ των δύο γλωσσών, υπό την προϋπόθεση ότι ο αναγνώστης είναι σε θέση να αποκομίσει μια σωστή ιδέα του όλου πλαισίου στο οποίο εντάσσεται το μεταφρασμένο κομμάτι.

Όταν αντίθετα η «μετάφραση» συνιστά αυτή καθαυτήν πηγή δικαίου και, επομένως, δημιουργεί έννομα αποτελέσματα, επειδή το μετάφρασμα είναι το ίδιο αυθεντικό κείμενο, ο «μεταφραστής» είναι στην πραγματικότητα «συντάκτης». Βασίζεται στο πρωτότυπο, το έγγραφο αναφοράς το οποίο έχει συνταχθεί σε συγκεκριμένη γλώσσα, για να καταλήξει σε ένα αντίστοιχο κείμενο σε μιαν άλλη γλώσσα. Η ίδια ακριβώς διαδικασία ακολουθείται σε πολύγλωσσα κράτη όπως το Βέλγιο. Η μετάφραση σε μια γλώσσα εγείρει συχνά και προβληματισμούς ως προς το κείμενο που έχει συνταχθεί στην άλλη γλώσσα, δρομολογώντας μια αμφίδρομη κίνηση από το ένα κείμενο στο άλλο.

Ο γλωσσομαθής νομικός του Δικαστηρίου ο οποίος μεταφράζει μια απόφαση από τη γλώσσα των διασκέψεων στη γλώσσα διαδικασίας παράγει το αυθεντικό κείμενο που δεσμεύει τους διαδίκους (αποτέλεσμα *inter partes*). Ταυτόχρονα και όλες οι άλλες οι γλωσσικές αποδόσεις συνδιαμορφώνουν το δίκαιο, ιδίως δε στο πλαίσιο των προδικαστικών παραπομπών, διότι οι προδικαστικές αποφάσεις είναι δεσμευτικές έναντι όλων (αποτέλεσμα *erga omnes* ⁹³), περιλαμβανομένων όλων των εθνικών δικαστηρίων των κρατών μελών της Ένωσης. Στην πράξη όμως, και παρά τη νομολογία

93| Βλ., σε σχέση με το καθεστώς της πολυγλωσσίας στο Δικαστήριο, Gaudissart, όπ.π. (βλ. υποσημείωση 24).

Cilfit, καθένα από τα δικαστήρια αυτά λαμβάνει γνώση της ενωσιακής νομολογίας μόνο στη γλώσσα του ⁹⁴.

4.1.5 Ο διάλογος μεταξύ συντακτών και μεταφραστών

Οι συντάκτες των πρωτότυπων και αυθεντικών κειμένων μπορούν να καταφύγουν σε ορισμένες τεχνικές ως προληπτικά μέτρα, για να παρακάμψουν ή να αμβλύνουν τις παγίδες της πολυγλωσσίας. Οι τεχνικές αυτές απαλλάσσουν σε κάποιον βαθμό τον γλωσσομαθή νομικό από την ανάγκη να επιλέξει τη μία ή την άλλη προσέγγιση στα μεταφραστικά προβλήματα και διασφαλίζουν ότι τα κείμενα θα γίνονται αντιληπτά με τον ίδιο τρόπο και θα ερμηνεύονται ομοιόμορφα ⁹⁵.

Σκοπός της εκ των προτέρων «συμφωνίας» είναι, αφενός, να εντοπιστούν οι έννοιες των οποίων η μεταφορά σε άλλη γλώσσα και σε άλλο σύστημα ενδέχεται να οδηγήσει σε σύγχυση και, αφετέρου, να δοθεί *ab initio* ένας ορισμός προκειμένου να αποφευχθεί αυτός ο κίνδυνος. Ο συντάκτης μπορεί επίσης να «δανειστεί» μια έκφραση από άλλη γλώσσα για να αναφερθεί σε μια έννοια που προέρχεται από διαφορετικό μεν, γνωστό δε νομικό σύστημα. Για παράδειγμα, το αγγλικό κείμενο των άρθρων 18 και 39 της Σύμβασης του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας, του 1982, αναφέρεται ρητώς σε «*force majeure*» (τουτέστιν στον γαλλικό όρο για την ανωτέρα βία), αντί της πιο στενής έννοιας «*act of God*» ⁹⁶.

Η «από κοινού σύνταξη» συνίσταται στη συνάντηση εμπειρογνομόνων από κάθε εμπλεκόμενη γλώσσα και κάθε εμπλεκόμενο σύστημα, με σκοπό τον εντοπισμό των

94| Το δε κείμενο των γνωμοδοτήσεων που εκδίδει το Δικαστήριο βάσει του άρθρου 218 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) είναι αυθεντικό σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ένωσης κατά τον χρόνο έκδοσής τους, όπως ακριβώς και οι νομοθετικές και κανονιστικές πράξεις οι οποίες εκδίδονται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Εκεί λοιπόν όλες οι γλωσσικές αποδόσεις συνδιαμορφώνουν το δίκαιο και, μάλιστα, αποτελούν ενιαία πηγή δικαίου.

95| Πρβλ. Pierre Pescatore, *Vademecum - Recueil de formules et de conseils pratiques à l'usage des rédacteurs*, Éditions Bruylant, στο τμήμα που αφορά τη συνεργασία με τις μεταφραστικές υπηρεσίες. Βλ. επίσης το εγχειρίδιο του Μεταφραστικού Κέντρου των Οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης «*Écrire pour être traduit*» (<http://cdt.europa.eu/fr/documentation/ecrire-pour-etre-traduit>).

96| Ο όρος «*act of God*» (θεομηνία) αναφέρεται σε απρόβλεπτα, μη ανθρωπογενή φυσικά γεγονότα, όπως οι φυσικές καταστροφές, ενώ η έννοια «ανωτέρα βία» καλύπτει και ανθρωπογενείς καταστάσεις, όπως οι πόλεμοι ή οι επιδημίες.

σημείων όπου ελλοχεύει κίνδυνος αποκλίσεων και την αποφυγή του μέσω προληπτικών λύσεων όπως οι προαναφερθείσες. Στο Δικαστήριο, ο διάλογος μεταξύ του γλωσσομαθούς νομικού και του γραφείου του Μέλους που συντάσσει το εκάστοτε σχέδιο προτάσεων ή σχέδιο αποφάσεως εξυπηρετεί αυτήν ακριβώς την ανάγκη.

Τέλος, ο συντάκτης μπορεί, διατυπώνοντας μια «ερμηνευτική αρχή», να υποδείξει πώς θα επιλύονται τυχόν ασάφειες. Στο πνεύμα αυτό, το Δικαστήριο προβαίνει παγίως σε αυτοτελή ερμηνεία των εννοιών του δικαίου της Ένωσης, η οποία είναι απαλλαγμένη από τα δεσμά της ερμηνείας ανάλογων εννοιών στα εθνικά νομικά συστήματα ⁹⁷. Εφαρμόζει δε την αρχή αυτή όχι μόνον ως προς το πρωτογενές και το παράγωγο δίκαιο, αλλά και ως προς την ερμηνεία της δικής του νομολογίας.

97| Βλ. ιδίως αποφάσεις της 18ης Ιανουαρίου 1984, Ekro (327/82, [EU:C:1984:11](#), σκέψη 11), της 27ης Ιανουαρίου 2005, Junk (C-188/03, [EU:C:2005:59](#), σκέψεις 27 έως 30), και της 7ης Δεκεμβρίου 2006, SGAE (C-306/05, [EU:C:2006:764](#), σκέψη 31).

Η μετάφραση των αυτοτελών εννοιών του δικαίου της Ένωσης

Στη νομική μετάφραση, η αρχή της αυτοτελούς ερμηνείας των εννοιών του δικαίου της Ένωσης μπορεί να έρχεται σε αντίθεση προς τη συστηματική εφαρμογή μιας συγκριτικής προσέγγισης, δηλαδή στην επιλογή λειτουργικών ισοδυνάμων μεταξύ νομικών συστημάτων. Ασφαλώς, η προσέγγιση η οποία στηρίζεται στο συγκριτικό δίκαιο είναι πιο κατάλληλη, παραδείγματος χάριν, για τη μετάφραση των αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως και των παρατηρήσεων που υποβάλλονται σε συνέχειά τους, καθώς το εθνικό δίκαιο κυριαρχεί ως στοιχείο στα έγγραφα αυτά. Αντίθετα, στο στάδιο των προτάσεων και της αποφάσεως, η παρουσία του εθνικού δικαίου παραμένει μεν ιδιαίτερα αισθητή στην περιγραφή των πραγματικών περιστατικών, αντανακλώντας τις επιλογές που έχουν γίνει στα προηγούμενα στάδια και, ιδίως, στη μετάφραση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, πλην όμως υποχωρεί σε σημασία στη νομική ανάλυση και στην αιτιολογία. Εκεί η εξέταση και η επίλυση των ζητημάτων προσεγγίζεται μέσω της έννομης τάξης της Ένωσης, ενός άλλου αυτοτελούς νομικού συστήματος το οποίο οφείλει να κατέχει ο γλωσσομαθής νομικός. Υιοθετείται επομένως η οπτική του δικαίου της Ένωσης, το οποίο συγκροτείται, μεταξύ άλλων, από ιδιόζουσες έννοιες («άμεσο αποτέλεσμα», «ίση μεταχείριση») και από πραγματικούς νεολογισμούς. Ο «νεολογισμός» συνίσταται συγκεκριμένα στη δημιουργία μιας νέας έννοιας για να αποφευχθεί κάθε κίνδυνος σύγχυσης με τις εθνικές νομικές παραδόσεις. Το Δικαστήριο παγίωσε έτσι προοδευτικά τον όρο «άμεσο αποτέλεσμα» για να δώσει όνομα σε μια έννοια η οποία χαρακτηρίζει το δίκαιο της Ένωσης⁹⁸. Ο γλωσσομαθής νομικός και, κατ'επέκταση, ο διερμηνέας θα προσπαθήσουν να αναπαραγάγουν τις έννοιες αυτές στη δική τους γλώσσα και, εφόσον δεν αποτελούν ήδη μέρος μιας καθιερωμένης ορολογίας, να τις αποδώσουν με ουδέτερους όρους, απαλλαγμένους κατά το δυνατόν από συνδηλώσεις που τυχόν έχουν σε εθνικό επίπεδο.

98| Προαναφερθείσα απόφαση της 5ης Φεβρουαρίου 1963, van Gend & Loos, στην οποία το Δικαστήριο αναγνώρισε για πρώτη φορά την ύπαρξη και το περιεχόμενο του άμεσου αποτελέσματος, χρησιμοποιώντας όμως τότε την έκφραση «άμεση εφαρμογή».

4.2 Η διερμηνεία στις επ' ακροατηρίου συζητήσεις

4.2.1 Οι αρχές της διερμηνείας και η διερμηνεία στην πράξη

Ως ταυτόχρονη διερμηνεία μπορεί να οριστεί η παραγωγή, σε πραγματικό χρόνο και σε μια γλώσσα-στόχο, μιας ενιαίας και οριστικής εκδοχής των όσων λέγονται άπαξ σε μια γλώσσα-πηγή, χωρίς να υπάρχει ιδιαίτερο περιθώριο διόρθωσης⁹⁹. Με εξαίρεση τη νοηματική γλώσσα, η ταυτόχρονη αυτή μετάφραση παράγεται από τον διερμηνέα προφορικά, τουτέστιν εκφράζονται οι επικοινωνιακές προθέσεις του ομιλητή σε μια άλλη γλώσσα, διά της λεκτικής, της φωνητικής και της μιμητικής οδού. Ενν ο διερμηνέας ακούει χωρίς διακοπή τα λεγόμενα στη γλώσσα-πηγή, τα μεταφράζει κομμάτι-κομμάτι, έχοντας στη διάθεσή του ένα πολύ μικρό χρονικό παράθυρο¹⁰⁰.

Όπως όλοι οι γλωσσομαθείς νομικοί, έτσι και όλοι οι διερμηνείς της Διεύθυνσης Διερμηνείας υπηρετούν εξίσου τόσο το Δικαστήριο όσο και το Γενικό Δικαστήριο. Η κατανομή τους στις επ' ακροατηρίου συζητήσεις του κάθε δικαιοδοτικού οργάνου διέπεται από την αρχή της βέλτιστης αξιοποίησης των πόρων και ρυθμίζεται ανάλογα με τις ανάγκες των μελών των δικαστικών σχηματισμών και των διαδίκων. Οι διάφορες ομάδες επισκεπτών που παρευρίσκονται στις επ' ακροατηρίου συζητήσεις έχουν επίσης τη δυνατότητα να ακούν τη διερμηνεία. Εκτός των επ' ακροατηρίου συζητήσεων, οι διερμηνείς παρέχουν επίσης τις υπηρεσίες τους βοηθώντας σε ορισμένες εκδηλώσεις και εθιμοτυπικές επισκέψεις. Στο Δικαστήριο χρησιμοποιούνται δύο είδη διερμηνείας: η ταυτόχρονη διερμηνεία και η διαδοχική διερμηνεία.

Για την ταυτόχρονη διερμηνεία, οι διερμηνείς, χωρισμένοι στις καμπίνες ανάλογα με τη γλώσσα στην οποία εργάζονται, διερμηνεύουν συνήθως προς τη μητρική τους γλώσσα¹⁰¹ τις αγορεύσεις, τις ερωτήσεις και τις απαντήσεις των διαφόρων μετεχόντων στην επ' ακροατηρίου συζήτηση. Οι διερμηνείς είναι τουλάχιστον δύο ανά καμπίνα, διότι, λόγω της πνευματικής προσπάθειας που απαιτεί η διερμηνεία, χρειάζεται να εναλλάσσονται, για παράδειγμα, στο τέλος μιας αγόρευσης ή μιας σειράς

99| Franz Pöchhacker, *Introducing interpreting studies*, Routledge, Λονδίνο, 2004.

100| Heidemarie Salevsky, «The distinctive nature of interpreting studies», *Target*, 5(2), σ. 149-167.

101| Για ορισμένους γλωσσικούς συνδυασμούς χρησιμοποιείται στο Δικαστήριο και η λεγόμενη διερμηνεία «retour» ή αντίστροφη διερμηνεία, όπου ο διερμηνέας αποδίδει το περιεχόμενο μιας ομιλίας που γίνεται στη μητρική του γλώσσα προς μια άλλη γλώσσα, συνήθως τη γαλλική ή την αγγλική (βλ. σημείο 3.6.3).

ερωταποκρίσεων, προκειμένου να διατηρείται το ίδιο επίπεδο συγκέντρωσης και, συνεπώς, ποιότητας καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας.

Στη διαδοχική διερμηνεία, που είναι ο άλλος τρόπος εργασίας, ο διερμηνέας κρατά σημειώσεις κατά τη διάρκεια της παρέμβασης του ομιλητή και αποδίδει κατόπιν το περιεχόμενό της. Η τεχνική αυτή χρησιμοποιείται συχνά σε εθιμοτυπικές εκδηλώσεις, επισκέψεις, εγκαίνια ή ακόμη, στο Γενικό Δικαστήριο, κατά τις συναντήσεις στο πλαίσιο των φιλικών διακανονισμών ή κατά τις διμερείς συνομιλίες μεταξύ των δικαστών και των διαδίκων στο περιθώριο των επ' ακροατηρίου συζητήσεων.

4.2.2 Οι ειδικές προκλήσεις της ταυτόχρονης διερμηνείας στο Δικαστήριο

Σε ένα διεθνές δικαιοδοτικό όργανο όπως το Δικαστήριο, οι διερμηνείς συνεδριάσεων αντιμετωπίζουν δύο ειδών προσκλήσεις: αφενός, τις γενικότερες προκλήσεις της νομικής μετάφρασης για τις οποίες έγινε ήδη λόγος ανωτέρω και, αφετέρου, τις ιδιαίζουσες προκλήσεις της ταυτόχρονης διερμηνείας.

Η ταυτόχρονη διερμηνεία είναι μια μορφή μετάφρασης. Κατά συνέπεια, οι προκλήσεις για τους διερμηνείς στο Δικαστήριο θα μπορούσαν εκ πρώτης όψεως να θεωρηθούν όμοιες με εκείνες που αντιμετωπίζουν οι γλωσσομαθείς νομικοί. Σε μια επ' ακροατηρίου συζήτηση, οι διερμηνείς συνεδριάσεων οι οποίοι καλούνται να μεταφράσουν τις αγορεύσεις και τα διαμειβόμενα μεταξύ των διαδίκων και των μελών του εκάστοτε δικαστικού σχηματισμού έρχονται αναπόφευκτα αντιμέτωποι με τις γλωσσικές και πολιτισμικές παγίδες της νομικής μετάφρασης.

Στο Δικαστήριο, οι διερμηνείς βασίζονται στις λύσεις που έχουν δώσει οι γλωσσομαθείς νομικοί οι οποίοι έχουν μεταφράσει σε προηγούμενο στάδιο τα υπομνήματα των διαδίκων της υπόθεσης. Οι γλωσσομαθείς νομικοί βέβαια μεταφράζουν μεν τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως σε όλες τις γλώσσες, αλλά τα υπομνήματα τα μεταφράζουν μόνο προς τη γλώσσα διαδικασίας της υπόθεσης και προς τα γαλλικά. Οι διερμηνείς όμως διερμηνεύουν επίσης για τους δικαστές, τους γενικούς εισαγγελείς και τις ομάδες επισκεπτών, άρα προς γλώσσες που δεν συμπίπτουν κατ' ανάγκην με τη γλώσσα διαδικασίας ή με τη γλώσσα των διαδίκων. Αν δεν έχει γίνει μετάφραση στην επίμαχη γλώσσα κατά τη διάρκεια της έγγραφης διαδικασίας, εναπόκειται στους διερμηνείς να επιλέξουν τις σωστές μεταφραστικές στρατηγικές, όχι μόνον όταν μελετούν τον φάκελο της υπόθεσης, αλλά και ενώ διεξάγεται η επ' ακροατηρίου συζήτηση και εκείνοι ήδη διερμηνεύουν.

Επιπλέον, οι διερμηνείς των διεθνών εννόμων τάξεων συναντούν και προκλήσεις που χαρακτηρίζουν ειδικά το επάγγελμά τους. Ειδικότερα, τα λόγια τα οποία ο διερμηνέας πρέπει να καταλάβει και να αποδώσει σχεδόν ταυτόχρονα σε μια άλλη γλώσσα δεν επαναλαμβάνονται, ούτε υπάρχουν γραπτά. Για να μπορέσει να κατανοήσει το περιεχόμενο μιας αγόρευσης, η οποία συχνά εκφωνείται με γρήγορο ρυθμό, και να το μεταφράσει σε πραγματικό χρόνο με την απαιτούμενη ακρίβεια, ο διερμηνέας καταβάλλει για πολλή ώρα μια έντονη πνευματική προσπάθεια, η οποία συνοδεύεται από τρομερό διανοητικό φόρτο και κόπο.

Χάρη στο σχετικό επιστημονικό μοντέλο (effort model)¹⁰² μπορούμε να αντιληφθούμε καλύτερα ποιες είναι οι απαιτήσεις και ποιες οι συνέπειες αυτής της διανοητικής πρόκλησης. Στο μοντέλο αυτό, η διαχείριση του διανοητικού φόρτου από τους διερμηνείς αναπαριστάται ως συντονισμός πολλών παράλληλων, και εν μέρει αλληλοσυγκρουόμενων, γνωσιακών προσπαθειών, στο πλαίσιο ενός συστήματος με περιορισμένη ικανότητα επεξεργασίας. Μια σειρά από μη αυτοματοποιημένες νοητικές πράξεις προϋποθέτουν ταυτόχρονες γνωσιακές διεργασίες: ακρόαση και ανάλυση των λεγομένων του ομιλητή, αποθήκευση και ανάκτηση πληροφοριών στη βραχυπρόθεσμη μνήμη, παραγωγή ερμηνείας και συντονισμός της κατανομής της ικανότητας επεξεργασίας στις διάφορες επιμέρους λειτουργίες. Καθώς για κάθε λειτουργία αναλώνεται ικανότητα επεξεργασίας, η οποία δεν είναι ανεξάντλητη αλλά περιορισμένη, η διαφορά μεταξύ της συνολικής ικανότητας επεξεργασίας που απαιτείται για τη διερμηνεία (CTE) και της συνολικής διαθέσιμης ικανότητας επεξεργασίας (CTD) συνεπάγεται είτε τη διατήρηση της ποιότητας (CTE ≤ CTD) είτε, σε περίπτωση κορεσμού των νοητικών ικανοτήτων (CTE > CTD), την υποβάθμιση της ποιότητας της διερμηνείας. Η υποβάθμιση αυτή εκδηλώνεται με την εμφάνιση σφαλμάτων: ο διερμηνέας παραλείπει στοιχεία ή, αντιθέτως τα επαναλαμβάνει, διστάζει, αρχίζει να τονίζει αφύσικα τις λέξεις...

Όσο μεγαλύτερη είναι η γνωσιακή προσπάθεια την οποία απαιτεί η εργασία, τόσο αυξάνει ο κίνδυνος κορεσμού των νοητικών ικανοτήτων. Κατά τον Daniel Gile,

102| Daniel Gile, *Basic concepts and models for interpreter and translator training*, αναθεωρημένη έκδοση, John Benjamins publishing company, 2009.

103| Βλ. για τον χαρακτηριστικό τρόπο με τον οποίο τονίζουν οι διερμηνείς όταν μιλούν και για τα αποτελέσματά του, Cédric Lenglet και Christine Michaux, «The impact of simultaneous-interpreting prosody on comprehension: An experiment», *Interpreting*, 22(1), σ. 1-34.

παράγοντες κινδύνου για κορεσμό των νοητικών ικανοτήτων αποτελούν, μεταξύ άλλων, η γρήγορη ομιλία, ο πυκνός λόγος, το κείμενο που διαβάζεται, τα άγνωστα κύρια ονόματα, οι αριθμοί και τα ακρωνύμια, οι ασυνήθιστες προφορές, οι σύνθετοι συλλογισμοί, τα προβλήματα στη μετάδοση του ήχου, η πολύπλοκη σύνταξη, οι λεξιλογικές ή συντακτικές διαφορές μεταξύ της γλώσσας-πηγής και της γλώσσας-στόχου, η μονοτονία του ομιλητή και το άγχος του διερμηνέα.

Στο Δικαστήριο, οι διερμηνείς έρχονται πολύ συχνά αντιμέτωποι με τους περισσότερους από αυτούς τους παράγοντες κινδύνου. Για να μειώσουν τον κίνδυνο τέτοιου κορεσμού, καταφεύγουν συνήθως σε συγκεκριμένες στρατηγικές και τακτικές.

4.2.3 Οι στρατηγικές και οι τακτικές

Οι στρατηγικές

Οι στρατηγικές είναι συνειδητές επιλογές στις οποίες προβαίνουν οι διερμηνείς πριν από την εκάστοτε συνεδρίαση ή επ' ακροατηρίου συζήτηση. Ως στρατηγικές μπορούν να χαρακτηριστούν γενικότερα η ανάλυση των εγγράφων της συνεδρίασης ή του φακέλου της υπόθεσης, η ορολογική προετοιμασία, η εξάσκηση των γλωσσών εργασίας και η τακτική ενημέρωση για την επικαιρότητα.

Συγκεκριμένα στο Δικαστήριο, οι στρατηγικές περιλαμβάνουν τη σχολαστική προετοιμασία κάθε υπόθεσης, στην οποία αφιερώνεται η μερίδα του λέοντος του χρόνου εργασίας των διερμηνέων, την εμπιστευτική πρόσβαση στα δικόγραφα και στις γραπτές παρατηρήσεις, καθώς και τη συνεχή επιμόρφωση, τόσο νομική όσο και γλωσσική.

Η Sylvia Kalina εντάσσει τις στρατηγικές διερμηνείας σε ένα ευρύτερο πλαίσιο διασφάλισης της ποιότητας¹⁰⁴, το οποίο περικλείει όλα τα βήματα που απαιτείται να γίνουν πριν, στη διάρκεια και μετά τις διάφορες συναντήσεις και τις επ' ακροατηρίου συζητήσεις. Οι στρατηγικές περιλαμβάνουν λοιπόν όχι μόνον τις ατομικές ενέργειες προετοιμασίας και κατάρτισης, αλλά και τις συλλογικές δράσεις τις οποίες αναλαμβάνει μια υπηρεσία διερμηνείας για την προώθηση και την ενίσχυση της ποιότητας.

104| Sylvia Kalina, «Quality assurance for interpreting processes», *Meta: Translators' Journal*, 50(2), 2005, σ. 768-784.

Κατά τη Marie Mutttilainen, η Διεύθυνση Διερμηνείας του Δικαστηρίου έχει εδραιώσει μια σειρά από τέτοιες στρατηγικές¹⁰⁵: πρωτοβουλίες για την ευαισθητοποίηση των ομιλητών στις δυσκολίες της διερμηνείας, δίκαιη κατανομή του φόρτου εργασίας μεταξύ των διερμηνέων, παροχή χρόνου για ανάκτηση δυνάμεων, διάθεση αποτελεσματικών εργαλείων πληροφορικής προς διευκόλυνση της εργασίας και προγράμματα συνεχούς κατάρτισης.

Συνοψίζοντας, στρατηγικές είναι όλες οι προπαρασκευαστικές εργασίες που γίνονται στο παρασκήνιο από κάθε διερμηνέα χωριστά και από την εκάστοτε υπηρεσία διερμηνείας ως οργανωτική οντότητα. Έτσι δημιουργούνται οι αναγκαίες προϋποθέσεις για τη μείωση του κινδύνου του νοητικού κορεσμού και, κατ' επέκταση, για την ποιοτική απόδοση των διερμηνέων, η οποία είναι απαραίτητη για την καλή λειτουργία του δικαιοδοτικού μηχανισμού.

Οι τακτικές

Ενώ οι στρατηγικές διερμηνείας σχεδιάζονται και εφαρμόζονται «στο παρασκήνιο», οι τακτικές, από την άλλη πλευρά, ξεδιπλώνονται «επί σκηνής», κατά τη διάρκεια της επ' ακροατηρίου συζήτησης ή της συνεδρίασης, στην καμπίνα.

Στην πράξη, καθώς ο διερμηνέας διερμηνεύει, επιστρατεύει διάφορες τακτικές, υπό την έννοια ότι λαμβάνει *ad hoc* αποφάσεις για να μειώσει τον κίνδυνο νοητικής υπερφόρτωσης σε περίπτωση δυσκολιών. Ο Daniel Gile αναφέρει μερικές από τις πιο συνηθισμένες, περιγράφοντας πώς ο διερμηνέας μπορεί¹⁰⁶: να «καθυστερήσει» ελαφρώς, συνεχίζοντας να ακούει για λίγη ώρα παραπάνω ώστε να έχει περισσότερες πληροφορίες πριν αρχίσει να διερμηνεύει, να συναγάγει από τα συμφραζόμενα ή από τις γνώσεις του ένα τμήμα της ομιλίας το οποίο τυχόν του διέφυγε, να παραφράσει, να μεταφράσει κατά λέξη (έκτυπο, δάνειο, αναπαραγωγή του ίδιου ήχου), να χρησιμοποιήσει υπερώνυμο, να συμβουλευθεί τον συνάδελφο με τον οποίο μοιράζεται την καμπίνα ή τα έγγραφα της συνεδρίασης, να χωρίσει μια μακροσκελή πρόταση σε

105| Marie Mutttilainen, «Perroquets savants ou professionnels aguerris? L'importance de la préparation», στο Kilian G. Seeber, *100 Years of Conference Interpreting: A Legacy*, Cambridge Scholars Publishing, 2021, σ. 190.

106| Daniel Gile, ό.π.· βλ. επίσης Gérard Ilg, «L'apprentissage de l'interprétation simultanée. De l'allemand vers le français», *Parallèles*, αρθ. 1, 1978, σ. 69-99 (Cahiers de l'ETI, Πανεπιστήμιο Γενεύης), και Roderick Jones, *Conference interpreting explained*, Routledge, Μάντσεστερ, 1997.

πολλές μικρότερες, να προβλέψει τι θα ακολουθήσει αμέσως παρακάτω στην ομιλία-πηγή και να καταφύγει σε πιο αόριστες ή γενικόλογες εκφράσεις που μπορούν να διευκρινιστούν περαιτέρω στη συνέχεια.

Ανάλογα με την περίπτωση, ορισμένες τακτικές θα είναι πιο κατάλληλες από άλλες. Για παράδειγμα, η αναμονή πέντε δευτερολέπτων για την απόκτηση περισσότερων πληροφοριών πριν από τη διερμηνεία θα έχει διαφορετική επίδραση στην ποιότητα της απόδοσης ανάλογα με την ταχύτητα του ομιλητή, τη νευρική του ακροατηρίου και το αν γίνεται παρουσίαση με προβολή σε οθόνη, οπότε οι διαφάνειες μπορεί να μη συμβαδίζουν πλέον με τη διερμηνεία, αν η καθυστέρηση παραταθεί.

Επιπλέον, οι τακτικές μπορεί και να συγκρούονται μεταξύ τους. Για παράδειγμα, πρέπει άραγε ο διερμηνέας ο οποίος συναντά μια δυσκολία να παραλείψει ένα προβληματικό τμήμα της ομιλίας, προφυλάσσοντας τον εαυτό του από το ενδεχόμενο νοητικού κορεσμού, ή να καταβάλει πρόσθετη γνωσιακή προσπάθεια με τον κίνδυνο να επέλθει αργότερα νοητικός κορεσμός που θα δυσχεράνει την κατανόηση των επόμενων τμημάτων της ομιλίας; Ο διερμηνέας καλείται σε κάθε διαφορετική περίπτωση και σε κάθε στιγμή να επιλέγει, σε κλάσματα δευτερολέπτου, τη σωστή τακτική με γνώμονα τις προτεραιότητες στη συγκεκριμένη επικοινωνιακή κατάσταση. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης της κατάστασης και η καταλληλότητα των επιλογών τακτικής εξαρτώνται από την επάρκεια του διερμηνέα (γλωσσικές και θεματικές γνώσεις, γνώση των τεχνικών διερμηνείας), τις συνθήκες εργασίας του (δυνατότητες προετοιμασίας, θέα του κοινού, κόπωση, ποιότητα της ηχητικής μετάδοσης) και την προσωπική και επαγγελματική του δεοντολογία.

4.2.4 Η προετοιμασία για την επ' ακροατηρίου συζήτηση

Μια βασική στρατηγική για να διασφαλίζεται ότι η διερμηνεία θα έχει την απαιτούμενη υψηλή ποιότητα είναι να παρέχεται χρόνος προετοιμασίας στους διερμηνείς. Κάθε διερμηνέας στον οποίο ανατίθεται να διερμηνεύσει σε επ' ακροατηρίου συζήτηση στο Δικαστήριο ή στο Γενικό Δικαστήριο, είτε είναι εσωτερικός υπάλληλος είτε εξωτερικός συνεργάτης, έχει επαρκή χρόνο για να μελετήσει διεξοδικά τον φάκελο κάθε υπόθεσης. Η προπαρασκευή αυτή είναι απολύτως απαραίτητη και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εργασίας του, αν και προφανώς διαφοροποιείται ανάλογα με το μέγεθος του φακέλου, την πολυπλοκότητα της υπόθεσης και τον αριθμό των γλωσσών στην επ' ακροατηρίου συζήτηση.

Μόλις ο διερμηνέας μάθει το πρόγραμμα της επόμενης εβδομάδας και τις επικείμενες επ' ακροατηρίου συζητήσεις στις οποίες θα διερμηνεύσει στην καμπίνα, αρχίζει να μελετά τα έγγραφα του φακέλου. Προετοιμάζει το ειδικό λεξιλόγιο της υπόθεσης, τα νομοθετικά κείμενα και τις παραπομπές στη νομολογία. Στόχος είναι να αντιληφθεί την ουσία της υπόθεσης και τη συλλογιστική των διαδίκων. Χρησιμοποιεί διάφορες τεχνικές κατανόησης και απομνημόνευσης. Εντελώς ενδεικτικά, το mind-mapping (οπτική αναπαράσταση ιδεών ή πληροφοριών με τη μορφή διαγραμμάτων) είναι αρκετά διαδεδομένο μεταξύ των διερμηνέων του Δικαστηρίου.

Οι προπαρασκευαστικές εργασίες στηρίζονται σε όλα τα έγγραφα που σχετίζονται με την υπόθεση, όπως οι κρίσιμες νομοθετικές πράξεις και η νομολογία στον επίμαχο τομέα. Ειδικότερα, βασίζονται στις μεταφραστικές λύσεις και στην ορολογία που έχουν ήδη χρησιμοποιηθεί από τους γλωσσομαθείς νομικούς στην ίδια υπόθεση ή σε άλλες συναφείς, εκκρεμείς ή περατωθείσες υποθέσεις.

Τέλος, ο διερμηνέας παραλαμβάνει μερικές φορές την προηγούμενη της επ' ακροατηρίου συζήτησης ή ακόμη και λίγο πριν από την έναρξή της γραπτό κείμενο, συνήθως υπό μορφή σημειώσεων, των αγορεύσεων. Στα κείμενα αυτά, πρέπει να εντοπίσει τους αριθμούς, τις παραπομπές και τις αναφορές σε νομοθετικές πράξεις.

Όλη αυτή η προετοιμασία γίνεται με ομαδικό πνεύμα, σε συνεργασία τόσο με τους βοηθούς που προετοιμάζουν τους φακέλους και τα έγγραφα αναφοράς όσο και με τις οριζόντιες υπηρεσίες της Γενικής Διεύθυνσης, ιδίως σε ό,τι αφορά τις ορολογικές ανάγκες. Το ομαδικό αυτό πνεύμα είναι ακόμη πιο εμφανές στην καμπίνα, όπου ο συνάδελφος ο οποίος δεν είναι στο μικρόφωνο βρίσκεται στη διάθεση του διερμηνέα για να του υποδείξει διακριτικά μια αναφορά που του διέφυγε, μια διάταξη που μνημονεύθηκε ή απλώς τη σωστή λέξη τη σωστή στιγμή.

4.2.5 Οι δεξιότητες και τα καθήκοντα του διερμηνέα

Λόγω ακριβώς των ιδιαίτερων προκλήσεων της διερμηνείας στο Δικαστήριο, ο διερμηνέας ο οποίος εργάζεται για το θεσμικό όργανο πρέπει να διαθέτει μια σειρά από δεξιότητες και να τηρεί τις επαγγελματικές υποχρεώσεις της συνεχούς κατάρτισης, του απορρήτου και της πίστης.

Πρώτα απ' όλα, ο διερμηνέας, επειδή καλείται καθημερινά να αντεπεξέλθει στο υψηλό επίπεδο νομικής και τεχνικής πολυπλοκότητας των υποθέσεων και στην ταχύτητα των αγορεύσεων, πρέπει να έχει βαθιά γνώση των γλωσσών εργασίας του, οξυδέρκεια

και αναλυτική σκέψη, καθώς και την ικανότητα να εκφράζεται στη γλώσσα-στόχο με το ίδιο ύφος και την ίδια ακρίβεια όπως ο ομιλητής. Δεύτερον, ο διερμηνέας πρέπει να επιμορφώνεται διαρκώς, είτε πρόκειται για την απολύτως αναγκαία συντήρηση των γλωσσών του γλωσσικού προφίλ του, είτε για την προσθήκη νέων γλωσσών, είτε για τη συμμετοχή του σε νομικά σεμινάρια. Πρέπει επίσης να διαθέτει στέρεες γενικές γνώσεις, καθώς μερικές φορές χρειάζεται να απομακρυνθεί από το αυστηρά νομικό και να υιοθετήσει ένα πιο λογοτεχνικό ύφος, είτε στο πλαίσιο ομιλιών που δεν είναι αγορεύσεις είτε όταν οι ομιλητές διανθίζουν τα λόγια τους με παραθέματα ή πολιτιστικές αναφορές.

Τρίτον, ο διερμηνέας πρέπει να έχει σαφή συνείδηση του καθήκοντος πίστης του προς το θεσμικό όργανο και προς τους διαδίκους. Δεσμεύεται μάλιστα από το πλέον αυστηρό επαγγελματικό απόρρητο τόσο ως προς τις πληροφορίες τις οποίες μαθαίνει πριν από την επ' ακροατηρίου συζήτηση όσο και ως προς το περιεχόμενο των αγορεύσεων που του εμπιστεύονται οι δικηγόροι. Άλλωστε, οι σχετικές σημειώσεις παραδίδονται μόνο στους διερμηνείς: δεν διαβιβάζονται στα μέλη του δικαστικού σχηματισμού και στον γενικό εισαγγελέα στον οποίο έχει ανατεθεί η υπόθεση, ούτε κατατίθενται στη Γραμματεία για να περιληφθούν στον φάκελο της υπόθεσης¹⁰⁷. Αυτός ο δεσμός εμπιστοσύνης, τόσο με τα μέλη όσο και με τους δικηγόρους των διαδίκων, είναι πολύτιμος για την ποιότητα της διερμηνείας.

4.2.6 Η ευαισθητοποίηση των ομιλητών

Η συνεργασία με τους ομιλητές είναι μια πρόσθετη στρατηγική για τη βελτίωση της ποιότητας της διερμηνείας. Η ποιότητα μιας συνεδρίασης εξαρτάται εν μέρει από την αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφόρων μετεχόντων. Ως εκ τούτου, η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ διερμηνέων και ομιλητών έχει ευεργετικά αποτελέσματα. Εδώ και αρκετά χρόνια, γίνεται μια παρουσίαση του επαγγέλματος του διερμηνέα στους εκπροσώπους και τους δικηγόρους που αγορεύουν συχνά ενώπιον του Δικαστηρίου, ενώ ενθαρρύνονται και οι μεταξύ τους επαφές πριν, στη διάρκεια και μετά τις επ' ακροατηρίου συζητήσεις.

Έτσι, οι δικηγόροι και οι αντιπρόσωποι που προσέρχονται στο Δικαστήριο για να αγορεύσουν μπορούν να λάβουν συμβουλές και προτάσεις για το πώς μπορούν να

107| Προαναφερθείσες πρακτικές οδηγίες προς τους διαδίκους, σχετικά με τις υποθέσεις που άγονται ενώπιον του Δικαστηρίου, σημείο 67.

διευκολύνουν το έργο των διερμηνέων. Παραδείγματος χάριν, συνιστάται στους ομιλητές να εκφράζονται ελεύθερα, με λογικό ρυθμό, χωρίς να διαβάζουν από κείμενο, να προφέρουν πάντοτε αργά και καθαρά τα παραθέματα, τις παραπομπές, τους αριθμούς, τα ονόματα, τα ακρωνύμια κ.λπ. Αν όμως ο ομιλητής αποφασίσει να στηριχθεί σε γραπτό κείμενο, του ζητείται να το παραδώσει από πριν στην υπηρεσία διερμηνείας, ώστε να είναι οι διερμηνείς σε θέση να προετοιμαστούν.

Λίγο πριν από την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ένας διερμηνέας που έχει οριστεί ως επικεφαλής της ομάδας επικοινωνεί με τους ομιλητές για να τους υπενθυμίσει αυτές τις συμβουλές και να ενθαρρύνει οποιαδήποτε επικοινωνία θα μπορούσε να συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση των συζητήσεων.

Τέλος, μετά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η υπηρεσία απαντά στις ερωτήσεις των ομιλητών, οι οποίοι επιθυμούν μερικές φορές να λάβουν ανατροφοδότηση (feedback) σχετικά με την απόδοσή τους.

Εν ολίγοις, οι διερμηνείς συνεδριάσεων επιδίδονται καθημερινά σε μια εξαντλητική πνευματική άσκηση, στη διάρκεια της οποίας οι ιδιάζουσες γνωσιακές προκλήσεις της ταυτόχρονης διερμηνείας επικάθονται στις ήδη ευαίσθητες ισορροπίες που πρέπει να τηρούνται στο πλαίσιο της νομικής μετάφρασης.

Δεδομένης της σπουδαιότητας των υποθέσεων που εκδικάζονται ενώπιον ενός πολυγλωσσου δικαιοδοτικού οργάνου, η ταυτόχρονη διερμηνεία στις επ' ακροατηρίου συζητήσεις πρέπει να είναι ακριβής και υψηλής ποιότητας. Για τον λόγο αυτό, το δικαιοδοτικό όργανο και, πιο συγκεκριμένα, η υπηρεσία διερμηνείας δημιουργούν ένα εργασιακό περιβάλλον που προάγει την ποιότητα. Το περιβάλλον αυτό ευνοεί την ανάπτυξη και την καθιέρωση στρατηγικών που διαμορφώνουν τις βέλτιστες συνθήκες για τον μετριασμό του κινδύνου νοητικού κορεσμού των διερμηνέων κατά τη διάρκεια των επ' ακροατηρίου συζητήσεων. Οι στρατηγικές περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, την παροχή επαρκούς χρόνου προετοιμασίας, την τήρηση των προτύπων ποιότητας για τη μετάδοση ήχου και εικόνας, τη συνεχή κατάρτιση και τη συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη, ιδίως δε τους συμμετέχοντες στις διαδικασίες.

Στο επόμενο στάδιο, αφού πια βρεθούν στην καμπίνα, οι διερμηνείς συνεδριάσεων χρησιμοποιούν ανάλογα με την περίπτωση και με τις ανάγκες της κάθε στιγμής τις κατάλληλες τακτικές διερμηνείας οι οποίες θα τους επιτρέψουν να εκπληρώσουν την αποστολή τους. Επομένως, είναι σημαντικό να προσλαμβάνονται διερμηνείς που πληρούν τα υψηλότερα ποιοτικά εχέγγυα επάρκειας, απόδοσης και ακεραιότητας,

τα οποία συνήθως αποδεικνύονται από μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών και από την επιτυχή ολοκλήρωση μιας δοκιμασίας διαπίστευσης ή ενός απαιτητικού διαγωνισμού.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, λόγω της σπουδαιότητας αλλά και της δυσκολίας που έχει η μετάφραση στο περιβάλλον διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων, αναζητούνται νομικοί, καθώς είναι οι μόνοι οι οποίοι έχουν την αναγκαία κατάρτιση για να αντιληφθούν το νομικό περιεχόμενο και τη σημασία των επιλογών τους κατά τη μετάφραση των δικογράφων, των αποφάσεων και των προτάσεων. Από την άλλη πλευρά, κατά το προφορικό στάδιο μιας πολυγλωσσικής διαδικασίας, οι ειδικές γνωσιακές προκλήσεις της ταυτόχρονης διερμηνείας είναι τέτοιες που μόνον πεπειραμένοι διερμηνείς συνεδριάσεων, ικανοί να διαχειριστούν τον διαρκή κίνδυνο νοητικού κορεσμού, μπορούν να διασφαλίσουν τη ροή και τη σαφήνεια της επικοινωνίας, σε οποιαδήποτε γλώσσα.

4.3 Τα εργαλεία για την υποστήριξη της πολυγλωσσίας

4.3.1 Η ορολογία

Όπως είδαμε, οι ορολογικές δυσχέρειες τις οποίες αντιμετωπίζουν αναγνώστες, συντάκτες, μεταφραστές, διερμηνείς, γλωσσομαθείς νομικοί και απλοί πολίτες είναι μια απτή πραγματικότητα όταν πρόκειται για νομικά κείμενα: συνωνυμία, πολυσημία, δυσνόητοι όροι, κοινή γλώσσα αλλά διαφορετικές πολιτισμικές παραδόσεις, παρωχημένοι όροι, ψευδόφιλες λέξεις κ.λπ.

Η αξιόπιστη νομολογία είναι εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση για να έχουν τα κείμενα της νομολογίας άψογη ποιότητα σε όλες τις γλώσσες και, κατά συνέπεια, να διευκολύνεται η πρόσβαση σε αυτά αλλά και η κατανόησή τους. Ομοίως, η ορολογία είναι απαραίτητη για την καλή ποιότητα της διερμηνείας, η οποία, με τη σειρά της, συμβάλλει αποφασιστικά στην ακρίβεια της νομικής συζήτησης στο ακροατήριο.

Οι ορολογικές εργασίες οργανώνονται γύρω από διάφορους άξονες: τη δημιουργία συλλογών ορολογίας, την ανθρώπινη προεπεξεργασία των προς μετάφραση εγγράφων με παραπομπή σε ορολογικά δελτία χρήσιμα για την απόδοση ορισμένων εννοιών του εθνικού δικαίου, την υποστήριξη και την κατάρτιση των γλωσσομαθών νομικών, τον εμπλουτισμό και την ενοποίηση της γενικής ορολογικής βάσης δεδομένων IATE και την ενίσχυση της διοργανικής και της διεθνούς συνεργασίας σε θέματα ορολογίας.

Η κύρια πρόκληση για τον γλωσσομαθή νομικό είναι να βρει την προσφορότερη λύση όταν δεν υφίσταται λειτουργικό ισοδύναμο ούτε κατάλληλος όρος στη γλώσσα-στόχο για την ίδια νομική έννοια. Συχνά στο πλαίσιο της εργασίας του καλείται να συγκρίνει ετερογενή νομικά συστήματα και να καταλήξει σε μεταφραστικές λύσεις που μπορεί να είναι καινοφανείς. Η ορολογία πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο ομοιόμορφη, κάτι που προϋποθέτει τη δυνατότητα να αξιοποιηθούν οι καρποί προγενέστερων ορολογικών προβληματισμών. Οι καρποί αυτοί προκύπτουν, σε ανεπεξέργαστη μορφή, από τις παλιότερες μεταφράσεις. Για να είναι όμως αποτελεσματική η διαχείριση της ορολογίας πρέπει, αφενός, να συγκεντρώνονται τα αποτελέσματα του ορολογικού προβληματισμού σε μια κοινή βάση δεδομένων ανοικτή στους ενδιαφερομένους και, αφετέρου, να αποτυπώνονται οι νοητικοί και νομικοί συλλογισμοί που οδήγησαν στα αποτελέσματα αυτά. Όταν έχει βρεθεί λύση σε ένα μεταφραστικό πρόβλημα του εθνικού δικαίου κατόπιν εκτεταμένης συγκριτικής νομικής έρευνας, είναι σημαντικό να καταγράφεται η λύση με δομημένο και τεκμηριωμένο τρόπο σε ένα ορολογικό δελτίο. Η καταγραφή των αποτελεσμάτων οποιασδήποτε συγκριτικής νομικής έρευνας είναι θεμελιώδους σημασίας, ώστε να μην πηγαίνει χαμένη η δουλειά που έχει γίνει και να εξασφαλίζεται η συνέπεια των ορολογικών επιλογών.

Πράγματι, χάρη σε μια τέτοια καταγραφή μπορούν να βρεθούν όχι μόνον οι όροι που προτείνονται για την απόδοση κάθε έννοιας στα διάφορα νομικά συστήματα, αλλά και τα στοιχεία τεκμηρίωσης και ορολογίας τα οποία εγγυώνται τη συνάφεια, τη σαφήνεια, την ακρίβεια και την αξιοπιστία των επιλογών που έχουν κάνει οι γλωσσομαθείς νομικοί οι οποίοι έχουν συντάξει το κάθε ορολογικό δελτίο. Σε ένα πλαίσιο εργασίας που βασίζεται στην ύπαρξη 28 νομικών συστημάτων και 24 επίσημων γλωσσών, μια τέτοια βάση ορολογίας εμπλουτισμένη με σημειώσεις διευκολύνει εξαιρετικά τις συγκριτικές νομικές έρευνες οι οποίες απαιτούνται για τη μετάφραση κειμένων, ιδίως όταν πρόκειται για προδικαστικές διαδικασίες.

Στόχος της ολιστικής παρουσίασης της ορολογίας αλλά και της ορολογικής προεπεξεργασίας είναι να γίνουν πιο αποδοτικές οι έρευνες στις οποίες προβαίνουν οι γλωσσομαθείς νομικοί, δηλαδή να εξοικονομείται χρόνος κατά τη μεταφραστική εργασία, να εμπεδώνεται η ορολογική συνέπεια και να βελτιώνεται η ποιότητα των μεταφράσεων.

Συνεπώς, το αποτέλεσμα των ερευνών που πραγματοποιούν οι γλωσσομαθείς νομικοί, ιδίως σε επίπεδο συγκριτικού δικαίου, προσπαθώντας να αντιληφθούν το περιεχόμενο των εννοιών και να βρουν λύσεις σε μεταφραστικά προβλήματα, καταγράφεται συστηματικά σε μια βάση δεδομένων η οποία περιέχει ορολογικά δελτία εννοιολογικά

ταξινομημένα ¹⁰⁸. Όταν ο γλωσσομαθής νομικός δημιουργεί ορολογικό δελτίο στη βάση δεδομένων, ανεξαρτήτως αν εργάζεται στο πλαίσιο συγκεκριμένης μετάφρασης ή αν έχει αναλάβει να συστηματοποιήσει όρους ανά θεματικές ενότητες, στηρίζεται σε τριών ειδών πηγές. Είναι η νομοθεσία της Ένωσης (όπου δίνεται προτεραιότητα στους όρους του πρωτογενούς δικαίου και στη συνέχεια σε εκείνους του παράγωγου δικαίου, οι οποίοι ενίοτε πρέπει να διορθωθούν), η νομολογία (όπου συνιστάται προσοχή σε σχέση με τις αυτοτελείς έννοιες των οποίων η σημασία μπορεί να διαφέρει από εκείνη του εθνικού δικαίου) και, τέλος, το εθνικό δίκαιο. Από εκεί και πέρα, υπάρχουν διάφορα ενδεχόμενα. Αν ο όρος αντιστοιχεί και είναι απόλυτα μεταβιβάσιμος από το ένα νομικό σύστημα στο άλλο, το εγχείρημα είναι απλό. Αν η ταύτιση δεν είναι πλήρης, θα πρέπει να διευκρινιστούν οι διαφορές. Αν ένας όρος που απαντά σε ένα ή περισσότερα νομικά συστήματα της ίδιας γλώσσας έχει πλείονες σημασίες (πολυσημία), αυτό πρέπει επίσης να τεκμηριώνεται. Σε περίπτωση όμως έλλειψης αντιστοιχίας, μήπως ο όρος είναι αμετάφραστος; Ασφαλώς όχι, διότι οι αποφάσεις του Δικαστηρίου πρέπει να μεταφράζονται στο σύνολό τους και ο γλωσσομαθής νομικός μπορεί, όπως στο πλαίσιο της ίδιας της νομικής μετάφρασης, να ακολουθήσει κάποια από τις προσεγγίσεις που περιγράφηκαν παραπάνω (βλ. σημείο 4.1.3).

Σε όλες τις περιπτώσεις πάντως οι επιλογές πρέπει να αιτιολογούνται και να τεκμηριώνονται. Ο γλωσσομαθής νομικός ο οποίος φτιάχνει ένα ορολογικό λήμμα οφείλει, όπως και εκείνος που καλείται να κάνει μια επιλογή κατά τη μετάφραση, να είναι σε θέση να δικαιολογήσει τις επιλογές του. Συχνά θα συμβουλευθεί τους συναδέλφους του, τα γραφεία των δικαστών ή των γενικών εισαγγελέων και εθνικούς εμπειρογνώμονες.

Στο ορολογικό δελτίο εκτίθενται επομένως οι πληροφορίες στις οποίες βασίστηκε ο γλωσσομαθής νομικός για να καταλήξει σε μια ορολογική λύση και να δικαιολογήσει την επιλογή του. Γίνεται επίσης λόγος για τυχόν δυσκολίες που αντιμετωπίστηκαν. Οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται για την επίμαχη έννοια και καταγράφονται σε ένα ορολογικό δελτίο δεν βοηθούν απλώς στο να αναζητούνται οι όροι, αλλά και στο:

- να αποσαφηνίζεται το πλαίσιο της έννοιας (ο τομέας στον οποίο ανήκει και το συγκεκριμένο ή τα συμφραζόμενα των όρων),

108 | Caroline Reichling, όπ.π.

- να διαπιστώνεται γρήγορα αν η έννοια απαντά στο υπό εξέταση νομικό σύστημα,
- να γίνεται γρήγορα αντιληπτό το περιεχόμενο της έννοιας (ορισμός και επεξηγηματικές σημειώσεις),
- να εντάσσεται η έννοια σε ένα σύστημα και να διευκολύνεται η πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικές με συναφείς έννοιες («δέντρο τομέα»),
- να αποκαλύπτεται η προέλευση (νομικό σύστημα) και η πηγή των όρων (ορολογικές αναφορές) και να αξιολογείται η αξιοπιστία και η συνάφειά τους,
- να διακρίνονται οι όροι που δηλώνουν μια νομική έννοια από τις διατυπώσεις που διαμορφώθηκαν για να εκφράσουν έννοιες ενός αλλοδαπού δικαίου,
- να προστίθενται ενδείξεις για τη χρήση ή τη διαβάθμιση των όρων (ποιος προτιμάται, ποιος δεν συνιστάται, ποιος είναι παρωχημένος κ.λπ.),
- να συνοψίζονται τα αποτελέσματα στα οποία οδήγησε η σύγκριση μεταξύ νομικών συστημάτων (μεταξύ εθνικών νομοθεσιών ή μεταξύ εθνικού και ενωσιακού δικαίου) και να παρέχεται γρηγορότερη πρόσβαση στη νομική βιβλιογραφία που έχει επιλεγεί,
- να προειδοποιείται ο χρήστης προς αποφυγή ορισμένων παγίδων (ψευδόφιλες λέξεις, παρεμφερείς έννοιες, εσφαλμένοι όροι κ.λπ.).

Το ορολογικό υλικό που παράγεται από τους γλωσσομαθείς νομικούς προορίζεται πρωτίστως γι' αυτούς, δεδομένου ότι η αξιόπιστη ορολογία συντελεί στην αύξηση της παραγωγικότητας και στη βελτίωση της ποιότητας των νομικών μεταφράσεων. Ειδικότερα, τα ορολογικά δελτία ελαφρύνουν τον φόρτο που συνεπάγονται οι έρευνες συγκριτικού δικαίου οι οποίες είναι απαραίτητες για τη μετάφραση ορισμένων ειδών εγγράφων (ιδίως των προδικαστικών αποφάσεων και των παρατηρήσεων των κρατών μελών). Δεν είναι όμως μόνον αυτό: τα ορολογικά δελτία διευκολύνουν επίσης τις εργασίες των άλλων υπηρεσιών του Δικαστηρίου, οι οποίες καλούνται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων τους να κατανοήσουν, να συντάξουν ή να ερμηνεύσουν νομικό περιεχόμενο. Επιπλέον, τίθενται στη διάθεση και των γλωσσικών υπηρεσιών των άλλων θεσμικών οργάνων της Ένωσης μέσω της (διοργανικής και δημόσιας) βάσης δεδομένων IATE, γεγονός που συμβάλλει στην ενδυνάμωση της συνοχής μεταξύ της νομοθεσίας της Ένωσης και των εθνικών νομικών συστημάτων. Τέλος, το ορολογικό

έργο της Γενικής Διεύθυνσης Πολυγλωσσίας (DGM), ιδίως το Πολύγλωσσο συγκριτικό νομικό λεξιλόγιο (VJM) ¹⁰⁹, προσελκύει ολοένα εντονότερο ενδιαφέρον και εκτός του κύκλου των θεσμικών οργάνων, λόγω της χρησιμότητάς του για όποιον χρειάζεται συνδρομή προκειμένου να καταλάβει και να συντάξει νομικά κείμενα: είτε είναι πολίτης, είτε επαγγελματίας του νομικού κλάδου, είτε εθνικός δικαστής.

Η ορολογία και οι διερμηνείς

Οι διερμηνείς του Δικαστηρίου επικουρούν κατά περίπτωση τη μονάδα ορολογίας, εφόσον παρίσταται ανάγκη. Κατά κανόνα όμως οι διερμηνείς είναι χρήστες της ορολογίας, τόσο εκείνης που περιλαμβάνεται στη βάση δεδομένων IATE (βλ. σημείο 4.3.2) όσο και εκείνης που αντλείται από τη νομοθεσία, τη νομολογία και τις μεταφράσεις των δικογράφων της κάθε υπόθεσης από τους γλωσσομαθείς νομικούς. Εξάλλου, η εξοικείωση με την ορολογία της υπόθεσης εντάσσεται στο πλαίσιο της προετοιμασίας τους για τις επ' ακροατηρίου συζητήσεις (βλ. σημείο 4.2.4).

Όταν, ενόψει επ' ακροατηρίου συζήτησης, οι εμπλεκόμενοι διερμηνείς διατηρούν αμφιβολίες διότι ανακαλύπτουν ότι υφίστανται αποκλίσεις στην ορολογία, συνεργάζονται ώστε οι όροι που θα χρησιμοποιηθούν στην καμπίνα να είναι οι ίδιοι, ανεξάρτητα από το ποιος διερμηνέας βρίσκεται στο μικρόφωνο ανά πάσα στιγμή. Στις πολύ σπάνιες περιπτώσεις που διαπιστώνουν ότι στη διάρκεια της επ' ακροατηρίου συζήτησης ανακύπτει ζήτημα λόγω κάποιου προβληματικού ορολογικού στοιχείου, ενημερώνουν τη μεταφραστική υπηρεσία για να το λάβει υπόψη της στα επόμενα στάδια της διαδικασίας, για τις προτάσεις και την απόφαση, ή ακόμη και για να επικαιροποιήσει το σχετικό ορολογικό δελτίο.

Η ορολογία στο πλαίσιο των δικαστικών δικτύων της Ένωσης

Το 2017 καθιερώθηκε ένας νέος μηχανισμός συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των ανωτάτων και συνταγματικών δραστηριοτήτων των κρατών μελών, το Δικαστικό Δίκτυο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (RJUE), το οποίο ιδρύθηκε επ' ευκαιρία του Forum Δικαστών που διοργανώθηκε για την 60ή επέτειο της υπογραφής των Συνθηκών της Ρώμης. Τον Ιανουάριο του 2018 εγκαινιάστηκε μια πολυγλωσσική πλατφόρμα για την

109| Βλ., για αναζήτηση ανά θεσμικό όργανο ή ανά συλλογή, το ενημερωτικό φυλλάδιο https://iate.europa.eu/assets/brochure_search_by_collections_and_download.pdf.

ασφαλή ανταλλαγή και την κοινή χρήση εγγράφων και πληροφοριών από όλα τα μέλη των δικαστηρίων που συμμετέχουν στο δίκτυο.

Έτσι, η πλατφόρμα του RJUE θέτει στη διάθεση των μελών του μια σειρά εγγράφων που επιλέγονται από τα συμμετέχοντα δικαστήρια και αφορούν την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης από τα δικαστήρια των κρατών μελών και από το Δικαστήριο.

Λόγω της επιτυχίας της πλατφόρμας και λαμβανομένου υπόψη του ενδιαφέροντος που ενδέχεται να παρουσιάζουν κάποια από τα περιεχόμενά της για τους επαγγελματίες του νομικού κλάδου, προτάθηκε στα συμμετέχοντα δικαστήρια να καταστήσουν μέρος του περιεχομένου του RJUE διαθέσιμο στο κοινό σε ειδική ενότητα του δικτυακού τόπου Curia. Η ενότητα αυτή δημιουργήθηκε το 2021 και η πρώτη συμβολή του Δικαστηρίου στη συνεργασία ήταν να δημοσιοποιήσει τους υφιστάμενους γλωσσικούς και ορολογικούς του πόρους (περιλαμβανομένων των ορολογικών δελτίων και της τεκμηρίωσης). Η κοινή χρήση αυτών των πόρων συντελεί στην κατανόηση των διαφορετικών εθνικών νομοθεσιών, βοηθά όσους συντάσσουν ή μεταφράζουν νομικά κείμενα και ευνοεί τις επαφές μεταξύ νομικών από διαφορετικές νομικές κουλτούρες, οι οποίοι έχουν πλέον έναν δίαυλο επικοινωνίας, ενώ ταυτόχρονα μπορούν να ανατρέχουν στα ορολογικά δελτία του Δικαστηρίου για να αντιλαμβάνονται καλύτερα τις νομικές έννοιες, να περιγράφουν το περιεχόμενο των εγγράφων χρησιμοποιώντας ευρετηριασμένους όρους κ.λπ.

Ζητήθηκε ακόμη από κάθε δικαστήριο να ενημερώσει για την ύπαρξη τυχόν εθνικών γλωσσικών και ορολογικών πόρων που θα μπορούσαν να ενδιαφέρουν τα υπόλοιπα δικαστήρια, περιλαμβανομένου του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μια άλλη πιθανή μορφή ορολογικής και γλωσσικής συνεργασίας είναι η μελλοντική δημιουργία ενός εικονικού δικτύου (φόρουμ ή ισοδύναμου) όπου ο καθένας θα μπορούσε να συμβάλλει θέτοντας και απαντώντας ερωτήσεις σχετικές με έννοιες του εθνικού δικαίου. Από την πλευρά της, η υπηρεσία ορολογίας του Δικαστηρίου θα μπορούσε, μέσω των αντίστοιχων αναζητήσεων στην ορολογική βάση δεδομένων της, να διευκολύνει την κατανόηση των ερωτήσεων και τη διατύπωση των απαντήσεων. Στη συνέχεια, θα ήταν χρήσιμο να προστίθενται όλες οι πληροφορίες στην ορολογική βάση δεδομένων προς όφελος όλων.

Θα ήταν επίσης δυνατό, πάντοτε χάρη στο δίκτυο, να εμπλουτίζονται ή να διορθώνονται, κατά περίπτωση, οι κοινοί πλέον ορολογικοί πόροι του Δικαστηρίου. Τέλος, η ίδια συνεργασία θα μπορούσε να περιλαμβάνει ως σκέλος και την παρακολούθηση των

εξελίξων, υπό την έννοια ότι τα εθνικά δικαστήρια είναι τα πλέον αρμόδια να κρίνουν κατά πόσον η τρέχουσα νομοθετική και κανονιστική πραγματικότητα δικαιολογεί την αναθεώρηση κάποιων ορολογικών δεδομένων.

4.3.2 Τα εργαλεία πολυγλωσσικής αναζήτησης

Οι γλωσσομαθείς νομικοί και οι διερμηνείς του Δικαστηρίου χρειάζεται να κάνουν πολλές έρευνες στο πλαίσιο της καθημερινής τους εργασίας και υποστηρίζονται, στο συγκεκριμένο κομμάτι της δουλειάς τους, από εργαλεία πολυγλωσσικής αναζήτησης τα οποία αναπτύσσονται είτε σε διοργανικό επίπεδο είτε από το Δικαστήριο.

Όσον αφορά την ορολογία, οι γλωσσομαθείς νομικοί και οι διερμηνείς βασίζονται στην ΙΑΤΕ ¹¹⁰, τη βάση ορολογικών δεδομένων που είναι κοινή για όλα τα θεσμικά όργανα της Ένωσης και, σε μεγάλο βαθμό, δημόσια. Εκεί μπορούν επίσης να συμβουλευθούν τις συλλογές ορολογίας του Δικαστηρίου (Πολύγλωσσο συγκριτικό νομικό λεξιλόγιο ή VJM, ορολογία των Κανονισμών Διαδικασίας των δικαιοδοτικών οργάνων του Δικαστηρίου, ονομασίες εθνικών δικαστηρίων κ.λπ.). Τα (πολυγλωσσικά και πολυσυστημικά) δεδομένα τα οποία προκύπτουν από εκτεταμένη συγκριτική νομική έρευνα παρουσιάζονται με τη μορφή λεπτομερούς ορολογικού δελτίου.

Όσον αφορά την πολυγλωσσική νομική έρευνα πλήρους κειμένου, το πρώτο σημείο αναφοράς είναι το EUR-Lex ¹¹¹, το οποίο παρέχει πρόσβαση στο δίκαιο της Ένωσης. Αυτός ο ιστότοπος δίνει στον χρήστη τη δυνατότητα να συμβουλευτεί τη νομοθεσία και τη νομολογία σε δίγλωση ή τρίγλωση προβολή.

Η δε μηχανή αναζήτησης EURêka του Δικαστηρίου παρέχει πρόσβαση όχι μόνο στην ενωσιακή νομολογία αλλά και στα διαδικαστικά έγγραφα που κατατίθενται από τους διαδίκους των υποθέσεων καθώς και σε άλλα εσωτερικά και εξωτερικά έγγραφα (νομική βιβλιογραφία). Οι γλωσσομαθείς νομικοί ανατρέχουν ακόμη στο Curia, τον δικτυακό τόπο του Δικαστηρίου, ο οποίος περιλαμβάνει μια λεπτομερή φόρμα ¹¹² αναζήτησης της νομολογίας και αποτελεί πηγή αναφοράς για τις διάφορες γλωσσικές αποδόσεις των ρυθμίσεων που διέπουν τις διαδικασίες.

110| <https://iate.europa.eu/home>.

111| <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=el>.

112| <https://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=el>.

Το πλεονέκτημα της διοργανικής μηχανής μετα-αναζήτησης QUEST, η οποία λειτουργεί ως εργαλείο γλωσσικής αναζήτησης, είναι ότι πραγματοποιεί ταυτόχρονη αναζήτηση σε διάφορες πηγές, όπως, μεταξύ άλλων, η ΙΑΤΕ, οι διοργανικές μεταφραστικές μνήμες οι οποίες είναι προσβάσιμες μέσω του Euramis καθώς και οι βάσεις δεδομένων πλήρους κειμένου όπως το EUR-Lex.

Το Euramis είναι ένα σύνολο μεταφραστικών μνημών τροφοδοτούμενων από τα θεσμικά όργανα, περιλαμβανομένου του Δικαστηρίου. Με βάση το Euramis φτιάχνονται οι φάκελοι εργασίας που παρέχονται στους γλωσσομαθείς νομικούς στο περιβάλλον Trados Studio (βλ. σημείο 4.3.3).

4.3.3 Τα εργαλεία υποβοήθησης της μετάφρασης

Η DGM χρησιμοποιεί τα πιο σύγχρονα μεταφραστικά εργαλεία. Τα εργαλεία αυτά είτε έχουν σχεδιαστεί ειδικά σε διοργανικό επίπεδο είτε έχουν αναπτυχθεί από φορείς της αγοράς για να καλύψουν τις ανάγκες μεταφραστικών υπηρεσιών όπως των θεσμικών οργάνων της Ένωσης. Εν πάση περιπτώσει, συμβάλλουν ουσιαστικά στο έργο του γλωσσομαθούς νομικού. Η χρήση τους εξαρτάται από το είδος της διανοητικής διεργασίας που απαιτείται σε κάθε στάδιο της μετάφρασης. Ο γλωσσομαθής νομικός παραμένει στο επίκεντρο της μεταφραστικής δραστηριότητας και αποφασίζει ποια εργαλεία θα χρησιμοποιήσει. Πρόκειται για την αποκαλούμενη «augmented translation» (επαυξημένη μετάφραση) ¹¹³. Τα μεταφραστικά εργαλεία γίνονται όλο και πιο αποτελεσματικά το καθένα ξεχωριστά, αλλά η ικανότητά τους να επικοινωνούν μεταξύ τους και να αλληλοεμπλουτίζονται έχει μεγάλα περιθώρια βελτίωσης, ώστε να προσφέρουν όλο και πιο σχετικές και ακριβείς λύσεις στον γλωσσομαθή νομικό, ο οποίος εξακολουθεί να έχει τον έλεγχο της όλης διαδικασίας.

113| «[Η] “επαυξημένη μετάφραση” (De Palma, 2017) ή μετάφραση “υποβοηθούμενη από τη γνώση” (do Carmo et al. 2016:149) [...] συνίσταται στο να ενσωματώνονται στη μεταφραστική διαδικασία οι τεχνολογίες μετάφρασης οι οποίες είναι διαθέσιμες για κάθε περίπτωση, προκειμένου να βελτιστοποιηθεί η απόδοση των μεταφραστών, χωρίς όμως οι τεχνολογίες αυτές να αναλαμβάνουν πλήρως ή έστω εν μέρει τον έλεγχο της μεταφραστικής διαδικασίας». Chelo Vargas-Sierra, «La estación de trabajo del traductor en la era de la inteligencia artificial. Hacia la traducción asistida por conocimiento», *Revue Pragmalingüística*, Δεκέμβριος 2020.

Το περιβάλλον εργασίας: Trados Studio

Η μεταφραστική υπηρεσία του Δικαστηρίου θέτει στη διάθεση όλων των γλωσσομαθών νομικών της ένα περιβάλλον εργασίας ειδικό για τη μετάφραση. Επί του παρόντος, πρόκειται για το λογισμικό Trados Studio, καθώς το συγκεκριμένο προϊόν έχει επικρατήσει στους δύο τελευταίους διοργανικούς διαγωνισμούς για την ανάθεση της σχετικής δημόσιας σύμβασης. Σε αυτό το περιβάλλον εργασίας προβάλλονται ταυτόχρονα στην οθόνη το κείμενο-πηγή και το κείμενο-στόχος, έτσι ώστε να εμφανίζονται δίπλα δίπλα οι φράσεις που έχουν ήδη μεταφραστεί, πρόκειται να μεταφραστούν ή μεταφράζονται, καθώς και εκείνες για τις οποίες υπάρχουν «αυτόματες» μεταφραστικές προτάσεις. Χάρη στη στοίχιση των γλωσσικών αποδόσεων, τροφοδοτείται ευκολότερα, μόλις ολοκληρωθεί η μετάφραση, και η διοργανική βάση δεδομένων Euramis. Μέσω του Trados Studio, ο γλωσσομαθής νομικός έχει την ευχέρεια να αξιοποιήσει και άλλα εργαλεία υποβοήθησης της μετάφρασης. Η δυνατότητα αυτή αποτελεί μια σταθερή βάση για μελλοντικές βελτιώσεις, προσθήκες και εξελίξεις προς την κατεύθυνση της επαυξημένης μετάφρασης.

IATE, Quest, DocFinder και Euramis

Τα εργαλεία στα οποία έχουν πρόσβαση οι γλωσσομαθείς νομικοί του Δικαστηρίου μέσω του περιβάλλοντος εργασίας Trados Studio είναι, προς το παρόν, η IATE και το QUEST (βλ. σημείο 4.3.2), καθώς και το DocFinder, το Euramis και η νευρωνική αυτόματη μετάφραση.

Το DocFinder είναι μηχανή μετα-αναζήτησης που συγκεντρώνει, απλοποιεί και επιταχύνει την πρόσβαση στα έγγραφα, με τη χρήση μιας ενιαίας διεπαφής. Μια από τις πιο πρακτικές λειτουργίες του είναι ότι δημιουργεί αυτομάτως, από στοιχεία παραπομπής που μπορεί ενίοτε να είναι ακόμη και αποσπασματικά, έναν υπερσύνδεσμο προς το εκάστοτε έγγραφο αναφοράς.

Τέλος, μέσω του Euramis είναι δυνατή η εισαγωγή ήδη μεταφρασμένων «segments» (φράσεων ή τμημάτων φράσεων) στο Trados Studio. Ειδικότερα, το Trados Studio είναι προγραμματισμένο να αναλύει αυτομάτως κάθε segment του προς μετάφραση κειμένου και, αν αυτό έχει υψηλό ποσοστό ομοιότητας με ένα άλλο ήδη μεταφρασμένο segment το οποίο βρίσκεται στη βάση δεδομένων Euramis, το εργαλείο θα εμφανίσει το τελευταίο στην οθόνη επισημαίνοντας τυχόν διαφορές. Δεδομένου ότι στο Euramis καταχωρίζονται μόνον ποιοτικές μεταφράσεις οι οποίες έχουν γίνει και ελεγχθεί από γλωσσομαθείς νομικούς ή μεταφραστές, είτε με τη συνδρομή εργαλείων πληροφορικής

είτε όχι, οι μεταφραστικές προτάσεις που προέρχονται από το Euramis είναι γενικώς υψηλής ποιότητας. Ο γλωσσομαθής νομικός μπορεί να αποφασίσει ότι θα προβάλλονται μόνον τα προμεταφρασμένα segments των οποίων το ποσοστό ταύτισης με τα segments της πηγής υπερβαίνει ένα ελάχιστο ποσοστό, προεπιλεγμένο στο 65 %. Και πάλι όμως είναι απαραίτητο να επαληθεύεται η προέλευση των προμεταφρασμένων segments. Για παράδειγμα, όταν υπάρχει μια παραπομπή είτε εντός είτε εκτός εισαγωγικών, δεν γίνεται αυτομάτως αποδεκτή οποιαδήποτε μετάφραση απλώς επειδή είναι σημασιολογικά και γλωσσικά ορθή. Πρέπει οπωσδήποτε η μετάφραση να προέρχεται ακριβώς από την πηγή στην οποία παραπέμπει το προς μετάφραση κείμενο. Γι' αυτόν τον λόγο, η DGM έχει αναπτύξει ένα εργαλείο με βάση το οποίο μπορεί να επιλεγεί από το Euramis εκείνο το λήμμα που είναι κατά πάσα πιθανότητα το πιο σχετικό, και άρα το ενδεδειγμένο, για μια δεδομένη μετάφραση. Το Trados Studio θα δώσει, κατόπιν μιας στάθμισης, προτεραιότητα στα segments που έχουν ληφθεί από το αντίστοιχο λήμμα. Πράγματι, με τη δημιουργία κάθε νέου μεταφραστικού project, αποστέλλεται στον γλωσσομαθή νομικό ένα «πακέτο λειτουργιών» (*kit fonctionnel*), το οποίο μπορεί να εμπλουτιστεί περαιτέρω από εκείνον, αλλά περιέχει ούτως ή άλλως μια σειρά σχετικών εγγράφων: παραδείγματος χάριν, έγγραφα που έχουν ήδη μεταφραστεί στο πλαίσιο της ίδιας υπόθεσης ή συναφών υποθέσεων, έγγραφα στα οποία παραπέμπει το προς μετάφραση κείμενο κ.λπ. Για να είναι ακόμη πιο χρήσιμο το πακέτο, οι γλωσσικές μονάδες καθορίζουν, η καθεμιά για τη γλώσσα της, ποια θα είναι η φρασεολογία αναφοράς (γενική ή προσαρμοσμένη σε κάθε είδος διαφορών) και αυτή ενσωματώνεται στο πακέτο.

Η αναγκαιότητα της επαλήθευσης από τον γλωσσομαθή νομικό

Ανεξάρτητα από την ποιότητα των μεταφραστικών εργαλείων, ο επαγγελματίας της νομικής μετάφρασης οφείλει πάντοτε να ελέγχει την πρόταση της μηχανής, ακόμη και αν η πράξη-πηγή της μεταφραστικής πρότασης είναι όντως η κρίσιμη πράξη στο συγκεκριμένο συγκείμενο και το ποσοστό ταύτισης μεταξύ του ανακτηθέντος segment και του segment που πρέπει να μεταφραστεί είναι 100 % ¹¹⁴.

114| Για παράδειγμα, για ένα segment που προέρχεται από το άρθρο 39 της οδηγίας 2014/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, η μηχανή προτείνει, απέναντι από τη φράση «tous les États membres prennent les mesures nécessaires pour s'assurer que ...», δύο μεταφράσεις στην αγγλική γλώσσα, οι οποίες είναι ελαφρώς διαφορετικές αλλά έχουν αμφοτέρως ποσοστό ταύτισης 100 %: «all Member States shall take the measures necessary to ensure that...» και «all Member States shall take the necessary measures to ensure that...». Μόνο μία από αυτές τις μεταφράσεις είναι ακριβής, αλλά η μηχανή δεν το γνωρίζει· μόνον ο άνθρωπος μπορεί να ξεκαθαρίσει την κατάσταση.

Άλλωστε, η μηχανή μπορεί να παραγάγει εξαμβλώματα λόγω σφαλμάτων στη στοίχιση των γλωσσικών αποδόσεων στην ίδια τη βάση δεδομένων Euramis και να προτείνει τη μετάφραση άλλου segment, διαφορετικού από εκείνο το οποίο θα έπρεπε να έχει ανακτηθεί. Ομοίως, σε μεταφραστικά σφάλματα μπορεί να υποπέσουν και οι μεταφραστές ή οι γλωσσομαθείς νομικοί, οπότε, αν τυχόν τα σφάλματα δεν εντοπίζονται, παραμένουν στα κείμενα που τροφοδοτούν τη βάση δεδομένων και θα προταθούν, αναπόφευκτα, στους χρήστες της.

Τέλος, η ανάκτηση παλαιών μεταφράσεων είναι μεν συχνά χρήσιμη λύση, πλην όμως συνιστά μια ομολογουμένως συντηρητική πρακτική: δεν αποκλείεται οι μεταφραστικές προτάσεις να μην ανταποκρίνονται πλέον στις τρέχουσες προσεγγίσεις και νοοτροπίες, παραδείγματος χάριν, από πλευράς συμπεριληπτικότητας. Συνεπώς, η ορθότητα των segments της βάσης δεδομένων Euramis και της αντιστοίχισής τους είναι ουσιώδους σημασίας και όλα τα θεσμικά όργανα της Ένωσης την αντιμετωπίζουν με τη δέουσα σοβαρότητα και φροντίδα. Υφίσταται πάντοτε ένα περιθώριο λάθους ή ανεπάρκειας της μηχανής και εναπόκειται στον γλωσσομαθή νομικό να το διορθώσει. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι στη μεγάλη πλειονότητά τους οι φράσεις τις οποίες καλείται να μεταφράσει ο γλωσσομαθής νομικός δεν έχουν μεταφραστεί ποτέ στο παρελθόν: θα πρέπει λοιπόν να τις αποδώσει κάνοντας τις δικές του επιλογές, υπό την επιφύλαξη της τήρησης της κατάλληλης ορολογίας και με τη συνδρομή ενός ακόμη ισχυρού εργαλείου: της «αυτόματης» μετάφρασης.

Τα εργαλεία αυτόματης μετάφρασης: eTranslation και DeepL Pro

Το περιβάλλον Trados Studio περιλαμβάνει επίσης ένα εργαλείο αυτόματης μετάφρασης. Έως το 2018 τέτοιου είδους εργαλεία λειτουργούσαν απλώς σε στατιστική βάση, δηλαδή στηρίζονταν σε ένα υπολογιστικό μοντέλο που εκπαιδευόταν από έναν μεγάλο όγκο κειμένων και πρότειναν μεταφράσεις σύμφωνα με τη μαθηματική πιθανότητα συνάφειας τους. Πλέον όμως λειτουργούν σε νευρωνική βάση, η οποία έχει ονομαστεί έτσι κατ' αναλογία προς το νευρωνικό δίκτυο του ανθρώπινου εγκεφάλου. Στο πλαίσιο αυτό, απαιτείται μια διαδικασία δύο σταδίων. Το πρώτο βήμα είναι η προπόνηση των νευρωνικών μηχανών πάνω σε έναν τεράστιο όγκο στοιχισμένων δίγλωσσων segments, από τον οποίο οι μηχανές «θα μάθουν» τις αντιστοιχίες μεταξύ

των segments: πρόκειται για τη φάση της εκπαίδευσης των νευρωνικών μηχανών ¹¹⁵. Άπαξ και τελειώσει η εκπαίδευση, ζητείται κατ' ουσίαν από τις μηχανές να παρέχουν μεταφραστικές προβλέψεις χάρη σε αλγορίθμους που προβαίνουν σε διαδοχικές διαβαθμίσεις των αντιστοιχιών τις οποίες διαπιστώνουν, με αφετηρία μια σειρά κριτηρίων σχετικών με τις πιθανότητες, τη γραμματική, τα συμφραζόμενα και άλλα. Οι μεταφραστικές προτάσεις των εργαλείων είναι χρήσιμες, συχνά δε και εντυπωσιακές. Το ευρύ κοινό και οι ιστότοποι χρησιμοποιούν κατά κόρον τέτοια νευρωνικά εργαλεία όταν χρειάζονται μια μετάφραση κατά προσέγγιση. Οι επαγγελματίες μεταφραστές, περιλαμβανομένων των νομικών μεταφραστών, τα χρησιμοποιούν επίσης επικουρικά ως μέσο υποστήριξης της μεταφραστικής εργασίας.

Το *eTranslation* είναι ένα πολύ αποτελεσματικό νευρωνικό εργαλείο το οποίο έχει αναπτυχθεί και χρηματοδοτηθεί σε διοργανικό επίπεδο. Το εργαλείο αυτό αξιοποίησε την τεράστια βάση δεδομένων Euramis για να εκπαιδεύσει αρχικά νευρωνικές μεταφραστικές μηχανές που προσφέρουν μεταφραστικές προτάσεις από τα αγγλικά προς όλες τις άλλες επίσημες γλώσσες και αντιστρόφως, όπως επίσης και μεταξύ γερμανικών και γαλλικών. Σταδιακά, καθώς τα διάφορα θεσμικά όργανα, και ιδίως το Δικαστήριο, ζητούσαν να διευρυνθεί το πεδίο, δημιουργήθηκαν συμπληρωματικές μηχανές για την κάλυψη ειδικών ή θεματικών αναγκών. Έτσι, κατόπιν στοχευμένου αιτήματος της μεταφραστικής υπηρεσίας του Δικαστηρίου, οι μηχανές εκπαιδεύτηκαν αποκλειστικώς στη νομολογία του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου. Λαμβανομένων υπόψη των μεθόδων εργασίας του Δικαστηρίου, οι μηχανές εκπαιδεύτηκαν να παράγουν άμεσες αμφίδρομες μεταφράσεις μεταξύ όλων των επίσημων γλωσσών και της γλώσσας των διασκέψεων. Για τον σκοπό αυτό, ανατρέχουν μόνο στο σώμα κειμένων το οποίο είναι εξ ορισμού το πλέον χρήσιμο και σχετικό για τη μεταφραστική υπηρεσία του Δικαστηρίου: το δικό της. Ως εκ τούτου, οι μηχανές αναπαράγουν τη νομική γλώσσα του Δικαστηρίου.

Οι γλωσσομαθείς νομικοί έχουν επίσης στη διάθεση τους ένα εργαλείο της αγοράς, ονόματι DeepL Pro, το οποίο δίνει αξιόλογα αποτελέσματα, και δη για ορισμένους γλωσσικούς συνδυασμούς και για ορισμένες κατηγορίες λιγότερο τεχνικών, από νομικής απόψεως, κειμένων. Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει διάφορες απόπειρες αξιολόγησης της ποσοτικής συμβολής αυτών των εργαλείων, μέσω μελετών τόσο σε

115| Η μηχανή δημιουργεί, σε διαδοχικά στρώματα, χιλιάδες νευρωνικές συνδέσεις, τέτοιας πολυπλοκότητας που η όλη διαδικασία αυτής της εκπαίδευσης από όγκους δεδομένων αποκαλείται συχνά ως «deep learning» (βαθιά μάθηση).

πανεπιστήμια όσο και εντός των ίδιων των θεσμικών οργάνων της Ένωσης ¹¹⁶. Ομολογουμένως, είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί με ακρίβεια αυτή η συμβολή, δεδομένων των μεθοδολογικών δυσκολιών που συνδέονται με τη μέτρηση των σχετικών παραμέτρων (ικανότητα του εκάστοτε μεταφραστή, συνθήκες εργασίας, ποιότητα του τελικού προϊόντος). Ωστόσο, η προστιθέμενη αξία των εργαλείων αυτόματης μετάφρασης είναι αναμφίβολα σημαντική, ακόμη και αν η μηχανή δεν μπορεί προς το παρόν να φτάσει την ανθρώπινη μετάφραση. Τούτο διότι η διαδικασία είναι αυτοματοποιημένη και τα αποτελέσματά της πρέπει να αξιολογούνται, να ελέγχονται και, εφόσον χρειάζεται, να φιλτράρονται από την ανθρώπινη νοημοσύνη. Η αυτόματη μετάφραση, μολονότι δεν οδηγεί συνήθως σε εξαμβλωματικές λύσεις, αδυνατεί να μιμηθεί τη διεργασία την οποία πρέπει ακολουθήσει ο γλωσσομαθής νομικός για να καταλήξει σε μια ποιοτική μετάφραση: να βουτήξει στα μύχια της σκέψης του συντάκτη για να μπορέσει να εντοπίσει και να ανασύρει στην επιφάνεια το μήνυμα, να το επεξεργαστεί και ύστερα να καταφέρει να το αποδώσει με το ίδιο γλωσσικό ύφος. Επιπλέον, υπάρχουν και άλλοι περιορισμοί, είτε τεχνικοί, όπως οι παραλείψεις λέξεων, είτε εννοιολογικοί, όπως η αδυναμία να «εξαναγκαστεί» η μηχανή να προκρίνει μια ορολογία η οποία παρεκκλίνει ή απαντά λιγότερο συχνά από εκείνη που προτείνεται εξαρχής επειδή υπήρχε μέσα στο σώμα κειμένων πάνω στο οποίο εκπαιδεύτηκε η μηχανή.

Το νευρωνικό εργαλείο δικαίως δημιουργεί υψηλές προσδοκίες, γεννά όμως και παρεξηγήσεις μεταξύ χρηστών και νομικών μεταφραστών ως προς τι είναι εύλογο να αναμένεται από αυτό. Οι πρώτοι διαπιστώνουν ότι το ακατέργαστο αποτέλεσμα το οποίο δίνει η μηχανή είναι ήδη πολύ χρήσιμο και τους φέρνει πραγματικά κοντά σε ένα επαρκές επίπεδο κατανόησης του κειμένου που μεταφράζεται· οι δεύτεροι γνωρίζουν ότι κάθε μεταφρασμένο *segment* πρέπει να αναλύεται κριτικά, σαν να μεταφραζόταν εκ νέου. Ξέρουν επίσης ότι το χάσμα μεταξύ της κατανόησης χάρη στο μηχανικό προϊόν και της τέλει κατανόησης συμπίπτει ακριβώς με το κατεξοχήν διανοητικό και, ως εκ τούτου, το πιο χρονοβόρο κομμάτι της διαδικασίας της νομικής μετάφρασης, ιδίως όταν το αποτέλεσμα συνιστά πηγή δικαίου και παράγει δικαιώματα και υποχρεώσεις που έχουν άμεση εφαρμογή.

116| Κοινή μελέτη της Επιτροπής και του Πανεπιστημίου της Γάνδης: «Assessment of neural machine translation output in DGT's language departments», 3 Ιουνίου 2019· Lieve Macken, Daniel Prou και Arda Tezcan. Quantifying the Effect of Machine Translation in a High-Quality Human Translation Production Process, *Informatics*, 7, 12, 2020, <https://doi.org/10.3390/informatics7020012>.

Τα προαναφερθέντα εργαλεία πληροφορικής χρησιμοποιούνται συνδυαστικά για να ενισχύσουν την παραγωγικότητα και την ποιότητα της εργασίας των γλωσσομαθών νομικών του Δικαστηρίου. Τους απαλλάσσουν από ένα μέρος του εργασιακού τους φόρτου, το πιο απλό, και τους δίνουν κατ' επέκταση τη δυνατότητα να επικεντρωθούν στα πιο σύνθετα και νομικά ζητήματα, τα οποία απαιτούν εντονότερη προσπάθεια. Η ριζική αύξηση της παραγωγικότητας της μεταφραστικής υπηρεσίας του Δικαστηρίου οφείλεται σε ένα σύμπλεγμα παραγόντων (ατομική προσπάθεια, εξωτερικές αναθέσεις, ορολογία, κατάρτιση κ.λπ.), στους οποίους προστίθενται, με ολόένα πιο αποτελεσματικό τρόπο, οι νέες τεχνολογίες.

4.3.4 Τα εργαλεία υποβοήθησης της διερμηνείας

Οι διερμηνείς έχουν στο intranet της υπηρεσίας τους μια σελίδα αφιερωμένη στην προπαρασκευή για τις επ' ακροατηρίου συζητήσεις, όπου συγκεντρώνονται όλα τα απαραίτητα για την προετοιμασία τους εργαλεία πληροφορικής, τα οποία ουσιαστικά αντιστοιχούν σε εκείνα των γλωσσομαθών νομικών. Εκεί βρίσκουν, για παράδειγμα, συνδέσμους προς τη «δεξαμενή τεκμηρίωσης» που περιέχει όλα τα δικόγραφα για μια δεδομένη υπόθεση, προς τα έγγραφα τα οποία ετοιμάζουν οι γλωσσομαθείς νομικοί ή οι οριζόντιες υπηρεσίες της Γενικής Διεύθυνσης, ή ακόμη προς τις γλωσσικές και ορολογικές βάσεις δεδομένων όπως το Euramis, το Quest ή η IATE.

Οι ίδιοι σύνδεσμοι είναι προσβάσιμοι και από την καμπίνα χάρη στον υπολογιστή με τον οποίο είναι εξοπλισμένος κάθε διερμηνέας. Το στάδιο της προετοιμασίας όμως είναι εκείνο κατά το οποίο ο διερμηνέας αξιοποιεί περισσότερο τα εργαλεία πληροφορικής. Τούτο διότι η αμεσότητα της ταυτόχρονης διερμηνείας μειώνει στο ελάχιστο το χρονικό περιθώριο και τη γνωσιακή ενέργεια που έχει στη διάθεσή του ο διερμηνέας για να κάνει έρευνα στον υπολογιστή ενώ διερμηνεύει. Αναγκαστικά, ο διερμηνέας στηρίζεται τότε κυρίως στην ποιότητα της προετοιμασίας του, στους συναδέλφους του στην καμπίνα και στις προσωπικές και επαγγελματικές του δεξιότητες (βλ. σημείο 4.2).

4.3.5 Η διερμηνεία των εξ αποστάσεως αγορεύσεων

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19 επινοήθηκαν νέοι τρόποι εξ αποστάσεως συμμετοχής ώστε να μπορέσουν, από τις 25 Μαΐου 2020, να ξαναρχίσουν στο Δικαστήριο και στο Γενικό Δικαστήριο οι επ' ακροατηρίου συζητήσεις, οι οποίες είχε χρειαστεί να ακυρωθούν ή να αναβληθούν τον Μάρτιο του ίδιου έτους. Ειδικότερα, ενώ οι διερμηνείς συνέχισαν να εργάζονται από τις αίθουσες ακροατηρίου, επιτράπηκε για πρώτη φορά σε ορισμένους εκπροσώπους ή δικηγόρους που δεν ήταν σε θέση να

μεταβούν στο Λουξεμβούργο λόγω των υγειονομικών περιορισμών να αγοράσουν εξ αποστάσεως. Δεδομένου ότι, χωρίς την απαιτούμενη ποιότητα και σταθερότητα σήματος, θα ήταν αδύνατη η εξασφάλιση απρόσκοπτης και ποιοτικής διερμηνείας, καθιερώθηκε μια διαδικασία προηγούμενης έγκρισης του χώρου στον οποίο θα βρισκόταν ο κάθε ομιλητής. Επιπλέον, πριν από κάθε επ' ακροατηρίου συζήτηση με συμμετοχή εξ αποστάσεως, ελεγχόταν και η ποιότητα της σύνδεσης. Αν αποδεικνυόταν ότι η επικοινωνία δεν ήταν καλή, ο προεδρεύων δικαστής μπορούσε να αποφασίσει την ακύρωση ή τη διακοπή της επ' ακροατηρίου συζήτησης.

Η διερμηνεία ομιλητών που αγοράζουν από απομακρυσμένες τοποθεσίες είναι δυνατή χάρη στην εφαρμογή ασφαλών τεχνικών μετάδοσης ήχου και εικόνας στις σχετικές αίθουσες ακροατηρίου. Το Δικαστήριο έχει επιλέξει ένα σύστημα κωδικοποίησης που επιτρέπει τη συμπίεση (COdage) και την αποσυμπίεση (DECodage) των αναμεταδόσεων και εγγυάται έτσι την ακεραιότητα και, κατά περίπτωση, την εμπιστευτικότητα της επικοινωνίας.

Η τεχνική πτυχή δεν είναι πάντως η μόνη που πρέπει να ληφθεί υπόψη εδώ. Οι τεχνικοί όντως πρέπει να είναι παρόντες για να ελέγχουν τα εργαλεία και τις συνδέσεις και συχνά καλούνται να επιλύσουν προβλήματα σε πραγματικό χρόνο. Αυτή η νέα μέθοδος εργασίας όμως αυξάνει το άγχος και την πίεση των ίδιων των διερμηνέων, επιβαρύνοντάς τους με ακόμη μεγαλύτερο γνωσιακό φορτίο ¹¹⁷, και όλα αυτά συντείνουν σε μια πρόσθετη κόπωση που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τη διαχείριση του προγράμματός τους, πέραν του ενδεχομένου υπέρβασης της προβλεπόμενης διάρκειας της εκάστοτε επ' ακροατηρίου συζήτησης.

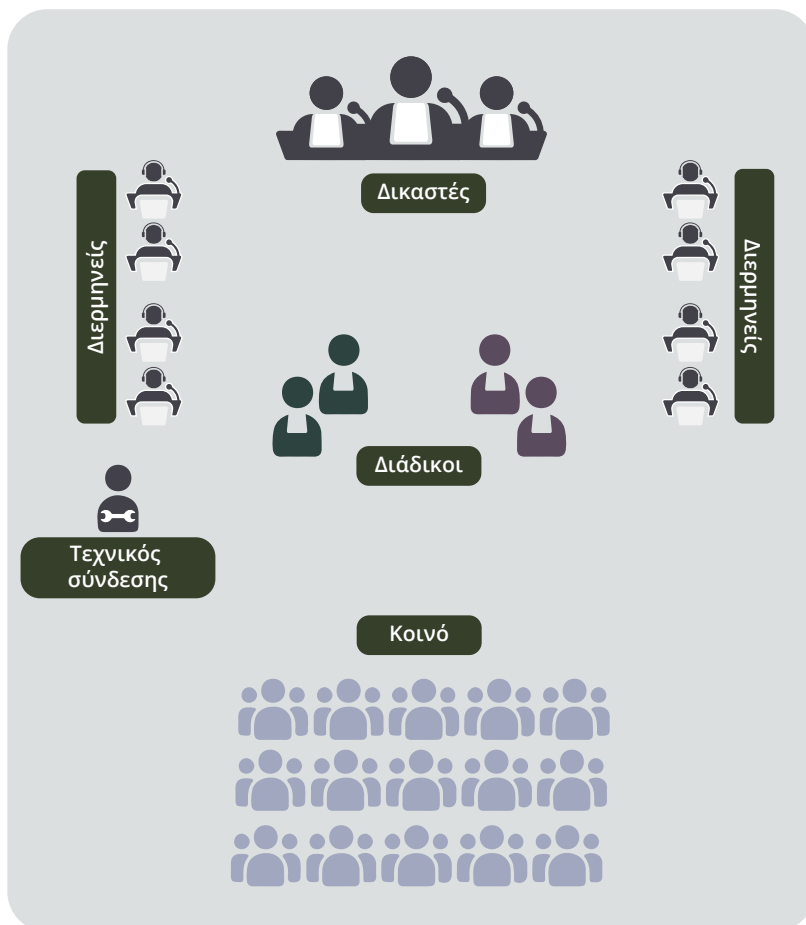
Αυτός ο νέος τρόπος αγόρευσης και διερμηνείας τέθηκε σε εφαρμογή στη χαλεπή συγκυρία της υγειονομικής κρίσης και, για να λειτουργήσει, χρειάστηκε να ξεπεραστούν πολλά εμπόδια σε επίπεδο τεχνικής, οργάνωσης αλλά και νοοτροπίας. Κάτι που έγινε εφικτό χάρη στην προσήλωση των διερμηνέων και των τεχνικών, οι οποίοι συνεργάστηκαν στενά με τους προϊσταμένους τους, τις Γραμματείες και τα γραφεία των προέδρων των δικαιοδοτικών οργάνων. Η δε επιτυχία ήταν τόσο μεγάλη, που το Δικαστήριο τιμήθηκε με το Βραβείο Καλής Διοίκησης 2021 από την Ευρωπαϊά Διαμεσολαβήτρια Emily O'Reilly, στην κατηγορία «Αριστεία στην καινοτομία/μεταμόρφωση».

117| Βλ., για παράδειγμα, για μια επισκόπηση του ζητήματος αυτού, Sabine Braun, «Remote Interpreting», στο Holly Mikkelsen και Renée Jourdenais (επιμ.), *Routledge Handbook of Interpreting*, Routledge, Λονδίνο / Νέα Υόρκη, 2015, σ. 352-367.

Διερμηνεία μιας εξ αποστάσεως παρέμβασης

Απομακρυσμένη
τοποθεσία

4.3.6 Η τηλεδιερμηνεία

Κατά τη διάρκεια της κρίσης λόγω της πανδημίας Covid-19, υπήρξαν ορισμένες περιπτώσεις στις οποίες, λόγω του συνδυασμού της εξ αποστάσεως συμμετοχής με τηλεδιάσκεψη και της πλήρους γλωσσικής κάλυψης στο πλαίσιο επ' ακροατηρίου συζητήσεων ενώπιον του τμήματος μείζονος συνθέσεως ή της ολομέλειας του Δικαστηρίου, κατέστη αναγκαία η «σύζευξη» περισσότερων αιθουσών ακροατηρίου.

Πράγματι, το πλήθος των γλωσσικών συνδυασμών σε ορισμένες επ' ακροατηρίου συζητήσεις και οι υγειονομικοί περιορισμοί (λόγω των οποίων επιτρέπονταν μόνον ένας, δύο ή τρεις διερμηνείς ανά καμπίνα, ανάλογα με το ισχύον υγειονομικό πρωτόκολλο στις διάφορες φάσεις της πανδημίας) είχαν ως συνέπεια να μην επαρκούν οι καμπίνες, ακόμη και στην πιο μεγάλη αίθουσα ακροατηρίου του Δικαστηρίου, για όλους τους διερμηνείς της ομάδας.

Ως εκ τούτου, για να αντισταθμιστεί η έλλειψη καμπίνων στην κύρια αίθουσα ακροατηρίου, μέρος της ομάδας διερμήνευε από άλλες αίθουσες, συνδεδεμένες σε δίκτυο με την κύρια αίθουσα. Σε αυτές τις αίθουσες, ο ήχος και η εικόνα που χρειαζόνταν οι διερμηνείς για να μπορούν να εργαστούν έρχονταν από την κύρια αίθουσα και από τις απομακρυσμένες τοποθεσίες. Αυτή είναι η λεγόμενη «τηλεδιερμηνεία».

Έτσι, η «σύζευξη» αιθουσών, μέσω της σύνδεσης των καμπίνων διερμηνείας της κύριας αίθουσας ακροατηρίου με άλλες καμπίνες σε μία ή περισσότερες δευτερεύουσες αίθουσες, επέκτεινε τις δυνατότητες γλωσσικής κάλυψης των επ' ακροατηρίου συζητήσεων την περίοδο της πανδημίας, οπότε ήταν δύσκολη η άσκηση της διερμηνείας υπό κανονικές συνθήκες.

5. Ποιο το μέλλον της πολυγλωσσίας;

5.1 Οι προϋποθέσεις για την ανάδειξη ταλέντων

Τα σύνορα της Ευρώπης έχουν ατονήσει. Οι πολίτες της κυκλοφορούν, συναντούν ο ένας τον άλλον, δημιουργούν δεσμούς φιλίας και αλληλοεπηρεάζονται. Για να αξιοποιηθεί πλήρως αυτό το εκπληκτικό δώρο της εποχής μας, πρέπει οι άνθρωποι να μπορούν να επικοινωνούν ή, ακόμη καλύτερα, να κατανοούν ο ένας τον άλλον. Είναι όμως δυνατό να καταλάβουμε πραγματικά τον άλλον, αν δεν ενδιαφερθούμε για τη γλώσσα και την κουλτούρα του; Πώς μπορεί ο Γερμανός να αντιληφθεί τι εννοεί ο Γάλλος όταν του μιλάει για «Βατερλώ», αν δεν γνωρίζει τη γλώσσα και την ιστορία του συνομιλητή του; Τι νόημα θα βγάλει ο Πορτογάλος αν ο Λεττονός του μιλήσει για «υψηκότητα», ενώ στη δική του γλώσσα «υψηκότητα» και «ιθαγένεια» είναι το ίδιο πράγμα; Είμαστε, αλήθεια, σε θέση να συλλάβουμε την ετερότητα αν δεν έχουμε εξερευνήσει τουλάχιστον μία άλλη γλώσσα και έρθει σε επαφή με τον πολιτισμό και την κοσμοθεώρηση που τη συνοδεύουν;

Η εκμάθηση μιας διαφορετικής γλώσσας, έστω και μόνο μίας, είναι το κλειδί για μια θεμελιώδη συνειδητοποίηση: της ετερότητας. Ο άλλος δεν είμαι εγώ· οι κοινές μας αξίες βασίζονται σε διαφορετικές ιστορίες, γλώσσες και αντιλήψεις για τον κόσμο, οι οποίες όμως μπορούν να αλληλοεμπλουτιστούν. Μόλις εμπεδωθεί το αίσθημα της δικής μας ετερότητας, η εκμάθηση νέων γλωσσών φέρνει περισσότερη κατανόηση και ανοίγει διαύλους και κώδικες επικοινωνίας με κάθε ανθρώπινο ον που μοιράζεται την ίδια γλώσσα.

Mit jeder Sprache mehr... ¹¹⁸

Mit jeder Sprache mehr, die du erlernst, befreist
Du einen bis daher in dir gebundnen Geist,

Der jetzo tätig wird mit eigner Denkverbindung,
Dir aufschließt unbekannt gewes'ne Weltempfindung,

Empfindung, wie ein Volk sich in der Welt empfunden;
Nun diese Menschheitsform hast du in dir gefunden.

Ein alter Dichter, der nur dreier Sprachen Gaben
Besessen, rühmte sich, der Seelen drei zu haben.

Und wirklich hätt' in sich nur alle Menschegeister
Der Geist vereint, der recht wär' aller Sprachen Meister.

Η κάθε νέα γλώσσα που ο ίδιος κατακτάς
ελευθερώνει πνεύμα που μέσα σου κρατάς,

που με δικό του τρόπο ιδέες συσχετίζει
και αίσθηση καινούργια του κόσμου σου χαρίζει,

την αίσθηση που έχει ένας άλλος λαός,
ανθρωπιά που τη βρίσκεις εις την ψυχή σου εντός.

Εις τα παλιά τα χρόνια ζούσε ένας ποιητής που απ' τις
γλώσσες όλες γνώριζε μόνο τρεις,
κι ένιωθε πως η γνώση ετούτη τον πλουτίζει και τρεις
ψυχές στο στήθος, χάρη σ' αυτή, κερδίζει.

Το πνεύμα των ανθρώπων θα 'χεις όντως ενώσει,
αν όλων των γλωσσών τους κτήμα σου γίνει η γνώση.

Τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται μια πραγματική άνθιση στην εκμάθηση των γλωσσών, τόσο στις ευρωπαϊκές χώρες όσο και σε ολόκληρο τον κόσμο. Από μια άποψη, η πρόοδος που έχει σημειωθεί είναι σημαντική, δεδομένου ότι οι περισσότεροι πολίτες της Ένωσης γνωρίζουν πλέον, πέραν της μητρικής τους, μια ακόμη γλώσσα, συχνά την αγγλική, ή έχουν τουλάχιστον μια στοιχειώδη ικανότητα συνεννόησης σε αυτήν. Είναι κάτι αναμφίβολα χρήσιμο. Τι απέγιναν όμως, αλήθεια, όλοι εκείνοι οι Ευρωπαίοι διανοούμενοι οι οποίοι, αν ανατρέξουμε μερικές ακόμη δεκαετίες πιο πίσω, δεν σταματούσαν στη μία γλώσσα, αλλά μάθαιναν τρεις, τέσσερις, πέντε ή και ακόμη περισσότερες; Και γιατί η μοναδική «ξένη» γλώσσα που μαθαίνει ο κόσμος να είναι πάντοτε η αγγλική; Δεν έχουν πια κανένα όφελος και καμία αξία για εμάς οι γλώσσες του Γκέτε και του Σίλερ, του Δάντη και του Έκο, του Βολταίρου και του Καμύ, του Θερβάντες, του Βόντελ και όλων των άλλων; Η γλώσσα η οποία κυριαρχεί στην εκάστοτε ιστορική περίοδο, η λεγόμενη *lingua franca*, όπως τη μεταχειρίζεται –καλά ή λιγότερο καλά– πλήθος μη φυσικών ομιλητών, κρύβει έναν κίνδυνο υποβάθμισης του επιπέδου κατανόησης και σκέψης. Μπορεί ευλόγως να αναρωτηθεί κάποιος αν μια τέτοια γλώσσα, εξ ορισμού απλουστευμένη, αλλοιωμένη, ακόμη και μπασταρδεμένη, είναι ικανή να εισχωρήσει στην ετερότητα, όταν αρκεί απλώς για να αγγίζει την επιφάνεια των πολιτισμών του κόσμου, ακόμη και εκείνων των λαών που την αποκαλούν μητρική τους γλώσσα ¹¹⁹.

Δεν αποκλείεται η απάντηση στον προβληματισμό αυτόν να βρίσκεται ακριβώς στην πολυγλωσσική πρακτική του Δικαστηρίου. Η ανάγκη των Ευρωπαίων πολιτών για πολυγλωσσική επικοινωνία πρέπει να βρίσκει ανταπόκριση στη δέσμευση των θεσμικών οργάνων της Ένωσης να υπηρετούν την πολυγλωσσία και η δέσμευση αυτή μπορεί να υλοποιηθεί μόνον αν υπάρχει διαθέσιμο, σε κάθε κράτος μέλος, το κατάλληλο έμπυχο δυναμικό. Η ίδια η δυνατότητα παροχής ποιοτικών πολυγλωσσικών υπηρεσιών προϋποθέτει την ύπαρξη μιας πλούσιας δεξαμενής ατόμων ικανών να εξασφαλίσουν αυτή την πολιτισμική, γλωσσική και νομική κάλυψη την οποία χρειάζεται το Δικαστήριο. Το ενδιαφέρον για τις διαφορετικές γλώσσες και κουλτούρες είναι καλό να καλλιεργείται από μικρή ηλικία. Είναι σημαντικό να δίνεται στα παιδιά η δυνατότητα να μαθαίνουν περισσότερες γλώσσες. Οι νέοι πρέπει να μπορούν να ταξιδεύουν και να έρχονται σε επαφή με άλλους πολιτισμούς, να αγκαλιάζουν τη διαφορετικότητα. Ορισμένοι, όπως

119| Βλ. ειδικότερα, για όλες αυτές τις πτυχές, Robert Phillipson, *English-Only Europe? Challenging Language Policy*, Routledge, 2003, το οποίο μεταφράστηκε στα γαλλικά και επικαιροποιήθηκε το 2018 υπό τον τίτλο *La domination de l'anglais: un défi pour l'Europe*. Βλ. επίσης τον πρόλογο του François Grin στη γαλλική έκδοση.

οι διερμηνείς και οι μεταφραστές, θα κτίσουν πάνω σε αυτό το υλικό το επαγγελματικό τους μέλλον· άλλοι, όπως οι γλωσσομαθείς νομικοί, θα το αξιοποιήσουν ως πλεονέκτημα κατά την άσκηση του επαγγέλματός τους. Η εκπαιδευτική δομή πρέπει σε όλες τις βαθμίδες της να προάγει αυτή την προοπτική μέσω της εκμάθησης πολλών γλωσσών στο σχολείο, της λειτουργίας σχολών μετάφρασης και διερμηνείας, της διατήρησης αλλά και της περαιτέρω ανάπτυξης γλωσσικών και διαπολιτισμικών γνώσεων στη διάρκεια των πανεπιστημιακών σπουδών, ιδίως των νομικών, της χρήσης γλωσσών στον εργασιακό χώρο, ασφαλώς με ανοχή και σεβασμό στις προσωπικές ικανότητες του καθενός ¹²⁰.

Μολονότι η εκμάθηση γλωσσών είναι σημαντική, η νομική και διοικητική πολυγλωσσία στην Ένωση στηρίζεται στην αρχή ότι είναι δικαίωμα κάθε πολίτη να γνωρίζει μόνον τη μητρική του γλώσσα ¹²¹. Ακόμη και οι πολίτες που μιλούν μία ή περισσότερες «ξένες» γλώσσες έχουν πάντοτε το δικαίωμα και μπορεί να αισθανθούν κάποτε την ανάγκη να χρησιμοποιήσουν τη μητρική τους γλώσσα για να επικοινωνήσουν με τη Διοίκηση και να απευθυνθούν στη Δικαιοσύνη. Για να μπορεί να γίνει αυτό, χρειάζεται οι συνθήκες να είναι πρόσφορες ώστε κάποιοι άλλοι πολίτες να γνωρίσουν, να αγαπήσουν και να ασκήσουν τα γλωσσικά επαγγέλματα.

Το Δικαστήριο μπορεί να συμβάλει στην ευαισθητοποίηση του κόσμου όσον αφορά τη σημασία της εκμάθησης γλωσσών, της χρήσης τους και της προάσπισής τους. Ειδικότερα, είναι χρήσιμο εκπρόσωποι των γλωσσικών υπηρεσιών του Δικαστηρίου να επισκέπτονται σχολεία και πανεπιστήμια, να απευθύνονται σε επαγγελματικές και πολιτιστικές ενώσεις, να συναντώνται με πολιτικούς ιθύνοντες και διανοούμενους και να διοργανώνουν ημερίδες για την πολυγλωσσία. Εξάλλου, το Δικαστήριο εκπληρώνει ακριβώς αυτή την αποστολή μέσω της «Πρωτοβουλίας για την πολυγλωσσία», του πολύπλευρου εγχειρήματος που έχει, μεταξύ άλλων, ως συγκεκριμένη και πλέον συμβολική πτυχή τον Κήπο της Πολυγλωσσίας, για τον οποίο έγινε λόγος στο προοίμιο του παρόντος τόμου.

120| Για παράδειγμα, στο Βέλγιο είναι σύνηθες στον ιδιωτικό τομέα οι συμμετέχοντες σε επαγγελματικές συναντήσεις να επιλέγουν ελεύθερα αν θα μιλήσουν στα γαλλικά ή στα ολλανδικά, οπότε δεν είναι μεν όλοι υποχρεωμένοι να μιλούν και στις δύο γλώσσες, πλην όμως αναμένεται από όλους να τις καταλαβαίνουν. Ωστόσο, η χρήση της αγγλικής γλώσσας γίνεται όλο και πιο διαδεδομένη για διάφορους λόγους.

121| Alexandre Viala, «Le droit à la traduction», στο Isabelle Pingel (επιμ.), *Le multilinguisme dans l'Union européenne*, Pedone, Παρίσι, 2015, σ. 21.

5.2 Η συνειδητοποίηση των διακυβευμάτων: Βραχυπρόθεσμη ή μακροπρόθεσμη οπτική;

Η δυνατότητα κάθε πολίτη να έχει πρόσβαση στη δικαιοσύνη και στη νομολογία στη δική του γλώσσα αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της δημοκρατίας, δεδομένου ότι από αυτήν εξαρτάται το αν θα μπορεί να συμμετέχει στην κοινωνία που διέπεται από το κράτος δικαίου και να τυγχάνει ίσων ευκαιριών.

Ήδη το 1549, ο Γάλλος ποιητής Joachim Du Bellay, στο έργο του *Défense et illustration de la langue française*, εξηγούσε πόσο σημαντικό ήταν να απονέμεται η δικαιοσύνη στη γλώσσα που μιλούσε ο λαός και όχι στα λατινικά, τα οποία γνώριζαν μόνο λίγοι προνομιούχοι. Είχε άλλωστε χαράξει τον δρόμο το διάταγμα του Βιλέ-Κοτερέ, το οποίο εκδόθηκε το 1539 από τον βασιλιά Φραγκίσκο Α΄ και καθιέρωνε τη χρήση της γαλλικής γλώσσας στις δημόσιες πράξεις και στις διαδικασίες ενώπιον των δικαστηρίων. Ακόμη και η πιο πρόσφατη ιστορία των χωρών μάς δείχνει πώς οι πληθυσμοί των οποίων η γλωσσική και πολιτιστική ταυτότητα δεν γίνεται επαρκώς σεβαστή αντλούν από την άνιση αυτή μεταχείριση στέρεα επιχειρήματα για να αντιταχθούν στην καθεστηκυία τάξη και να πυροδοτήσουν αλλαγές. Είναι κάτι που έχει συμβεί τόσο σε δημοκρατικά κράτη, όπως το Βέλγιο, όσο και σε έθνη υπό αυταρχικά καθεστώτα, όπως η Λιθουανία τον καιρό της Σοβιετικής Ένωσης.

Με εφόδια την ιστορική εμπειρία και τον ανθρωπισμό, οι Ευρωπαίοι καλούνται να προβληματιστούν για το μέλλον της πολυγλωσσίας στην Ένωση. Τα χρήματα δεν είναι ποτέ αρκετά. Οι δημοσιονομικοί περιορισμοί αυξάνονται και οι περιστασιακές περικοπές μετατρέπονται σταδιακά σε ένα μακρύ τούνελ αδιάκοπης και διαρκώς αυστηρότερης λιτότητας. Η επιδίωξη μεγαλύτερης αποδοτικότητας και εξοικονόμησης πόρων είναι απολύτως θεμιτή και όλες οι προσπάθειες πρέπει να συγκλίνουν στο να μπορεί ο πολίτης να αντλεί «στην καλύτερη δυνατή τιμή» τα οφέλη της Ένωσης, περιλαμβανομένου του θεμελιώδους δικαιώματος για σεβασμό της πολιτιστικής και γλωσσικής ταυτότητας, της αξιοπρέπειας και της πολυγλωσσίας. Εντούτοις, αν η εξοικονόμηση πόρων έχει εν τέλει ως αποτέλεσμα να αποψιλώνεται, να συρρικνώνεται ή να εξουδετερώνεται η πολυγλωσσία, τότε έχει έρθει η ώρα να αναρωτηθούμε μήπως το αντίτιμο της εξοικονόμησης αυτής έχει γίνει υπερβολικά βαρύ.

Πλείστες φορές στην ιστορία οι λαοί της Ευρώπης ξεπέρασαν τα τραύματα επιστρέφοντας στις ανθρωπιστικές και δημοκρατικές αξίες, τις μόνες που μπορούν να τους απελευθερώσουν από τα δεινά και να χαρίσουν μακροχρόνια ευημερία. Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι εμπόλεμες χώρες, καθημαγμένες και κατεστραμμένες,

άρχισαν την ανοικοδόμησή τους αποκαθιστώντας και αναπτύσσοντας κρατικές δομές και ελευθερίες, χωρίς να υπολογίζουν το κόστος. Είναι δυνατόν η Ευρώπη, η οποία ακόμη ευημερεί, να ξεχνά τα διδάγματα του παρελθόντος και, στο όνομα της οικονομίας, να αποδυναμώσει τα θεμέλια του πολυγλωσσου πυλώνα που στηρίζει το κοινό οικοδόμημα της ανάπτυξης, της ευμάρειας και της ειρήνης το οποίο ορθώθηκε σιγά-σιγά με όραμα, ταλέντο, επιμονή και διάλογο;

Καλή και απαραίτητη η οικονομία, αλλά πρέπει να διαφυλάσσεται το ουσιώδες, και το ουσιώδες είναι η διατήρηση και, τουλάχιστον μπορούμε να ελπίζουμε, η συνέχιση της οικοδόμησης μιας Ένωσης βασισμένης σε αξίες τις οποίες μοιράζονται και ενστερνίζονται όλοι οι λαοί και οι πολιτισμοί που τη συνθέτουν.

Στον κόσμο της πολιτικής, κατά έναν –εκ πρώτης όψεως– παράδοξο τρόπο, εκείνοι που δεν τρέφουν αυταπάτες είναι οι πολέμιοι της Ένωσης: έχουν καταλάβει ότι θυσιάζοντας, στον βωμό της λιτότητας, ότι φέρνει τον πολίτη κοντά, με πρώτη την πολυγλωσσία, μπορεί να γεννηθεί ένα αίσθημα αποξένωσης και, συνακόλουθα, ένα χάσμα ανάμεσα σε εκείνον και στα θεσμικά όργανα. Αυτοί οι πολέμιοι της ευρωπαϊκής ιδέας βρίσκουν ισχυρούς αντικειμενικούς συμμάχους στο πρόσωπο των υποστηρικτών των βαθιών περικοπών, οι οποίοι ξέρουν να υπηρετούν μόνο βραχυπρόθεσμους πολιτικούς και οικονομικούς στόχους. Οι κοντόφθαλμοι υπερασπιστές της λιτότητας παραβλέπουν, είτε εσκεμμένα είτε όχι, ότι έτσι εξασθενίζουν την Ευρώπη, παρότι έχουν επίγνωση της τεράστιας οικονομικής συμβολής της. Υπάρχουν δε και εκείνοι οι οποίοι κατανοούν και υποστηρίζουν το μοντέλο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και οι οποίοι αντιλαμβάνονται, το ίδιο καλά με την αντίπαλη πλευρά, ότι η αίσθηση της πολιτισμικής και γλωσσικής αλλοτρίωσης είναι που απειλεί το ευρωπαϊκό οικοδόμημα και που θα μπορούσε να γονατίσει το ιδανικό της ειρήνης και της ευημερίας των λαών της Ευρώπης ενωμένων στην πολυμορφία.

Στην ακανθώδη αυτή αντιπαράθεση, οι καλόπιστοι θιασώτες της ορθολογικής διαχείρισης βρίσκονται στη θέση του διαιτητή. Ας ασχοληθούμε λοιπόν χωρίς ταμπού με το ζήτημα της σχέσης κόστους/οφέλους της πολυγλωσσίας στην Ένωση και ας δούμε αν έχουμε επιχειρήματα για να τους πείσουμε.

5.3 Η χρηματοδότηση της πολυγλωσσίας έναντι του κόστους της μη πολυγλωσσίας

Η πολυγλωσσία έχει οικονομικό κόστος. Τουλάχιστον όμως είναι μετρήσιμο, ενώ το κόστος της απουσίας της είναι πολύ πιο δύσκολα υπολογίσιμο. Το ίδιο ισχύει και για τη δημοκρατία: το κόστος της, σε μεγάλο βαθμό, δεν μπορεί να υπολογιστεί. Αν όμως δεν υπήρχε δημοκρατία, όλοι συμφωνούμε ότι το κόστος, μολονότι αδυνατούμε να το ποσοτικοποιήσουμε, θα ήταν τεράστιο σε οικονομικό, ανθρώπινο και πολιτισμικό επίπεδο.

Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο χαρακτηρίζει –ορθότατα– πολιτικό το κόστος των γλωσσικών υπηρεσιών των θεσμικών οργάνων της Ένωσης¹²². Παρά ταύτα, το κόστος δεν είναι μόνον πολιτικό, ιδίως όταν πρόκειται για το Δικαστήριο. Τούτο διότι η πολυγλωσσία είναι επίσης βασικός συνδετικός κρίκος της διαδικασίας, αλλά και όλων των άλλων δραστηριοτήτων που είναι απαραίτητες για τη διερεύνηση των υποθέσεων, την επίλυση των διαφορών και την παραγωγή νομολογίας.

Ορισμένοι θα έλεγαν ότι η συζήτηση είναι άτοπη, δεδομένου ότι η ταυτότητα και η αξιοπρέπεια κάθε λαού, οι οποίες βρίσκουν έκφραση στη γλώσσα του, συνιστούν αναφαίρετη αξία και πρέπει να προστατεύονται. Ως εκ τούτου, και οι ίδιες οι γλώσσες πρέπει να προστατεύονται για ό,τι αντιπροσωπεύουν πολιτισμικά, συμβολικά και οικονομικά ακόμη. Και εκεί δεν χωρούν διαχωρισμοί ανάμεσα σε μικρές και μεγάλες γλώσσες: όσο αξίζει να προστατευθεί μία, άλλο τόσο αξίζει να προστατευθούν και όλες οι υπόλοιπες¹²³.

Είναι ομολογουμένως ένα από τα πιο ευαίσθητα θέματα. Αρκεί να θυμηθούμε με τι ετοιμότητα και αποφασιστικότητα προσφεύγουν τα κράτη μέλη κατά της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Επιλογής Προσωπικού (EPSO) σε περίπτωση που επιχειρήσει να κάνει

122| Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την ειδική έκθεση αριθ. 5/2005 του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου σχετικά με τις δαπάνες διερμηνείας του Κοινοβουλίου, της Επιτροπής και του Συμβουλίου [2006/2001(INI)] (EE 2006, C 305 E, σ. 67).

123| Alfredo Calot Escobar, ό.π.π.

οικονομία περιορίζοντας το γλωσσικό καθεστώς των γενικών διαγωνισμών των θεσμικών οργάνων της Ένωσης ¹²⁴ (βλ. σημείο 2.5.2).

Αυτή η ευαισθησία δεν προκαλεί καμία έκπληξη, αν ληφθεί υπόψη ότι, πέραν των ζητημάτων ταυτότητας και πολιτισμικών παραδόσεων, τα οποία είναι από μόνα τους ουσιώδη, οι επιλογές στον συγκεκριμένο τομέα έχουν οικονομικές συνέπειες τόσο για το κόστος των γλωσσικών υπηρεσιών όσο και για τους αποδέκτες τους ¹²⁵.

Η άμεση εξοικονόμηση πόρων που θα μπορούσε να προκύψει από την επιλογή μίας ή περισσότερων γλωσσών έναντι των άλλων είναι δυνατόν να αποτιμηθεί σε χρήμα: αντιστοιχεί στο ποσό το οποίο θα δαπανούνταν σε διαφορετική περίπτωση για τη μετάφραση και τη διερμηνεία.

Αντιθέτως, είναι πιο δύσκολο να εκτιμηθεί σε ποιον βαθμό οι ομιλητές των «ηττημένων» γλωσσών θα στερούνταν ορισμένων πλεονεκτημάτων σε σχέση με τους υπόλοιπους και θα υποβάλλονταν σε πρόσθετα έξοδα, με συνέπεια να ανακύπτει μια οικονομική ανισότητα. Μπορούμε να φανταστούμε τα μειονεκτήματα τα οποία θα αντιμετώπιζαν, ως τον αντίποδα των πλεονεκτημάτων που θα απολάμβαναν οι ομιλητές των «νικηφόρων» γλωσσών. Γράφοντας για το ζήτημα αυτό, ο François Grin απαριθμεί πέντε μορφές ανισορροπίας προς όφελος των φυσικών ομιλητών μίας ενιαίας κοινής γλώσσας, την οποία αποκαλεί «μοναρχική»:

- Δεν θα ήταν αναγκαία η πραγματοποίηση εξόδων για μετάφραση και διερμηνεία προς τη συγκεκριμένη γλώσσα·
- Θα μετατρεπόταν σε μονοπώλιο η αγορά του παιδαγωγικού, εκπαιδευτικού, μεταφραστικού και διερμηνευτικού υλικού προς τη γλώσσα αυτή, καθώς και των άλλων μέσων γλωσσικής υποστήριξης·

124| Athanasia Katsimerou και Dionysis Kelesidis, «Le principe de non-discrimination en raison de la langue», *Revue de l'Union européenne*, Éditions Dalloz, αριθ. 592, Οκτώβριος-Νοέμβριος 2015, σ. 534-540, ιδίως σ. 537.

125| Πρβλ. Philippe Van Parijs, «L'anglais lingua franca de l'Union européenne: impératif de solidarité, source d'injustice, facteur de déclin?», *Économie publique/Public economics*, διαδικτυακή έκδοση, 15, 2004/2, <http://journals.openedition.org/economiepublique/1670>.

- θα γινόταν εξοικονόμηση πόρων στη χώρα (ή τις χώρες) της κοινής γλώσσας, επειδή δεν θα υπήρχε για τους ομιλητές της επιτακτική ανάγκη να μάθουν οποιαδήποτε άλλη γλώσσα·
- οι ίδιοι θα μπορούσαν κάλλιστα να επανεπενδύσουν στην εκμάθηση άλλων δεξιοτήτων τους πόρους που θα εξοικονομούνταν κατ' αυτόν τον τρόπο·
- οι φυσικοί ομιλητές της κοινής γλώσσας θα είχαν πλεονέκτημα σε οποιαδήποτε κατάσταση διαπραγμάτευσης, ανταγωνισμού ή σύγκρουσης, ακόμη και αν ο συνομιλητής τους είχε επενδύσει χρόνο και χρήμα στην εκμάθηση της γλώσσας¹²⁶.

Απαντώντας στον συνάδελφό του Philippe Van Parijs, ο οποίος διερωτάται σε ορισμένα έργα του κατά πόσον θα ήταν σκόπιμο να υιοθετηθεί σε επίπεδο Ένωσης μια *lingua franca*¹²⁷ –εν προκειμένω, εκ των πραγμάτων, τα αγγλικά–, ο Grin υπογραμμίζει: «η μονογλωσσία έχει ένα κόστος, διαφορετικό αλλά όχι λιγότερο πραγματικό από εκείνο της πολυγλωσσίας»¹²⁸. Η διαφορά είναι όμως ότι το κόστος της πολυγλωσσίας μοιράζεται, ενώ στην περίπτωση της μονογλωσσίας το κόστος βαρύνει μόνον τους ηττημένους. Μολονότι δεν έχει αποτυπωθεί ποτέ συστηματικά σε αριθμούς, η κυριαρχία της αγγλικής γλώσσας αυτή τη στιγμή στον κόσμο, πέραν του συμβολικού της βάρους, μεταφράζεται σε πολλά δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως, όπερ σημαίνει ότι η συντριπτική πλειονότητα των Ευρωπαίων ούτε λίγο ούτε πολύ «πληρώνει για να βρεθεί σε θέση κατωτερότητας»¹²⁹. Καθίσταται σαφές ότι η συζήτηση σε πολιτικό επίπεδο θα συνεχιζόταν, ακόμη και αν καταφέρναμε να συνθέσουμε μια συνολική εικόνα, αφενός, των διαφόρων οικονομικών μοντέλων μείωσης του κόστους των πολυγλωσσικών υπηρεσιών και, αφετέρου, του διαφορισμένου αντίκτυπου της

126| François Grin, «Coûts et justice linguistique dans l'élargissement de l'Union européenne», *Panoramiques*, αριθ. 69, 4ο τρίμηνο 2004, σ. 97-104.

127| Philippe Van Parijs, ό.π.π.

128| Βλ. εισαγωγική συμβολή της επιστημονικής επιμελήτριας στο Isabelle Pingel (επιμ.), *Le multilinguisme dans l'Union européenne*, Pedone, Παρίσι, 2015, σ. 55-71.

129| François Grin, «L'anglais comme lingua franca: questions de coût et d'équité. Commentaire sur Philippe Van Parijs», *Économie publique*, αριθ. 15, 2004, σ. 3-11.

μείωσης αυτής σε επιμέρους κατηγορίες πολιτών ¹³⁰. Επιπλέον, θα πρέπει να συνυπολογιστούν και πολλοί άλλοι παράγοντες.

5.3.1 Το κόστος της πολυγλωσσίας

Είναι μάλλον εύκολο να προσδιοριστεί πόσο κοστίζει η Ένωση, ξεκινώντας από το δεδομένο ότι το 2023 ο προϋπολογισμός της ανερχόταν σε 170 δισεκατομμύρια ευρώ ¹³¹. Ο προϋπολογισμός αυτός αντιστοιχεί σε ένα ελάχιστο κλάσμα (περίπου 2 %) των συνολικών δημοσίων εξόδων στην Ένωση και περίπου σε 1 % του ΑΕΠ των κρατών μελών (χονδρικά, ισούται με τον προϋπολογισμό της Δανίας) ¹³². Από τον προϋπολογισμό της Ένωσης, το 6 % αφορά διοικητικές δαπάνες, αφού τα κονδύλια για τα διαρθρωτικά ταμεία και τις κοινές πολιτικές είναι μακράν τα μεγαλύτερα. Το συνολικό κόστος της μετάφρασης και της διερμηνείας σε όλα τα θεσμικά όργανα της Ένωσης αντιπροσωπεύει, με τη σειρά του, λιγότερο από το 1 % του προϋπολογισμού αυτού (και συνεπώς λιγότερο από το ένα έκτο των διοικητικών δαπανών). Πρόκειται για περίπου 1,1 δισεκατομμύρια ευρώ ¹³³, δηλαδή λίγο περισσότερα από 2,5 ευρώ ανά πολίτη ετησίως. Για να το θέσουμε με εντελώς απλά λόγια, η πολυγλωσσία κοστίζει, ανά πολίτη, λιγότερο απ' όσο ένας καφές. Αν και, ομολογουμένως, το κόστος 450 εκατομμυρίων καφέδων δεν είναι ακριβώς αυτό που θα λέγαμε αμελητέο.

Το Δικαστήριο έχει υπολογίσει το κόστος του καθεστώτος της πολυγλωσσίας όπως εφαρμόζεται στο θεσμικό όργανο, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις δαπάνες που σχετίζονται με τους μισθούς των γλωσσομαθών νομικών και των διερμηνέων, τις εισφορές της Ένωσης στο συνταξιοδοτικό τους σύστημα, την κατάρτιση, τις κτιριακές υποδομές και τη συντήρησή τους, καθώς και τις προμήθειες, την ασφάλεια, αλλά και τις αναθέσεις σε εξωτερικούς συνεργάτες τόσο για τις ανάγκες της διερμηνείας όσο και της

130| Βλ. επίσης Dominique Hoppe, «Le coût du monolinguisme», *Le Monde diplomatique*, Μάιος 2015, όπου γίνεται λόγος για το κόστος αλλά και για τη σταδιακή οπισθοχώρηση όχι μόνον των συστημάτων, μεταξύ άλλων των νομικών, αλλά και του τρόπου σκέψης σε περίπτωση μιας *de facto* επικράτησης των αγγλικών ως lingua franca.

131| Βλ. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/fr/sheet/28/les-depenses-de-l-union>.

132| Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Ο προϋπολογισμός της ΕΕ με μια ματιά», Σεπτέμβριος 2022, <https://ec.europa.eu/budget/publications/fact-check/index.html>.

133| Fondation Robert Schuman, Parler l'europeén, 23 Δεκεμβρίου 2019, <https://www.robert-schuman.eu/fr/questions-d-europe/0541-parler-l-europeen>.

μετάφρασης. Εν ολίγοις, αυτό είναι το συνολικό κόστος της πολυγλωσσίας του Δικαστηρίου, με βάση την αναλυτική λογιστική. Το 2020 ανήλθε σε 159 εκατομμύρια ευρώ (τουτέστιν 0,36 ευρώ ανά πολίτη ετησίως). Πρόκειται για σημαντικό μέρος του προϋπολογισμού του Δικαστηρίου, ο οποίος ήταν 436 600 000 ευρώ το 2020. Δεν είναι όμως κάτι αξιοπερίεργο, καθώς λόγω του ιδιαίτερα εκτεταμένου καθεστώτος πολυγλωσσίας του Δικαστηρίου οι υπάλληλοι, μόνιμοι και έκτακτοι, της γλωσσικής υπηρεσίας ισοδυναμούν με λίγο περισσότερο από το ένα τρίτο του συνολικού προσωπικού του, ενώ πλαισιώνονται και από διόλου ευκαταφρόνητο αριθμό εξωτερικών συνεργατών. Ωστόσο, το Δικαστήριο είναι ένα θεσμικό όργανο το οποίο χρηματοδοτείται από τους πολίτες και έχει καθήκον να διασφαλίζει τη βέλτιστη διαχείριση των πόρων που του διατίθενται. Τα πολλά μέτρα εξοικονόμησης τα οποία αναφέρθηκαν παραπάνω εντάσσονται ακριβώς στο πλαίσιο της πάγιας δέσμευσής του και της διαρκούς προσπάθειάς του προς αυτή την κατεύθυνση.

Η πολυγλωσσία κοστίζει επομένως ακριβά σε απόλυτους αριθμούς, αλλά με σχετικούς όρους κοστίζει ελάχιστα, χάρη, μεταξύ άλλων, στη χρηστή διαχείριση και στα μέτρα εξοικονόμησης πόρων. Ας αναρωτηθούμε τώρα ποιο θα ήταν το κόστος της απουσίας της. Αυτό είναι σαφώς δυσκολότερο να μετρηθεί.

5.3.2 Το κόστος της μη πολυγλωσσίας

Για να εκτιμήσουμε το κόστος της απουσίας πολυγλωσσίας στα θεσμικά όργανα της Ένωσης και στο Δικαστήριο, δεν μπορούμε παρά να βασιστούμε σε υποθέσεις, καθώς ορισμένες συνέπειες είναι αναπόφευκτες ενώ άλλες απλώς ενδεχόμενες· επίσης κάποιες συνέπειες είναι μετρήσιμες με αρκετή ακρίβεια, οι περισσότερες όμως όχι.

Η πρώτη δυνητική συνέπεια θα μπορούσε να είναι η αναδίπλωση, ακόμη και η εξαφάνιση της Ένωσης, καθώς οι πολίτες της και, κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη της θα έπαυαν να την στηρίζουν. Η υπόθεση αυτή φαίνεται ίσως ακραία, αλλά δεν μπορεί στην πραγματικότητα να αποκλειστεί, αν ληφθεί υπόψη η ανάλυση που προηγήθηκε αναφορικά με τη θεμελιώδη σημασία των ταυτοτήτων για την πίστη και την αφοσίωση των λαών στο ευρωπαϊκό εγχείρημα. Η εν λόγω συνέπεια είναι, σε κάποιον βαθμό, μετρήσιμη και σε οικονομικούς όρους. Ο προϋπολογισμός της Ένωσης ανέρχεται σήμερα σε 164,25 δισεκατομμύρια ευρώ (2021) για 447 εκατομμύρια πολίτες, το οποίο αντιστοιχεί σε 365 ευρώ έμμεση συνεισφορά ανά πολίτη ετησίως, με τους λιγότερο εύπορους πολίτες να συνεισφέρουν φυσικά λιγότερο από τους πιο εύπορους. Θα ήταν απλοϊκό να θεωρηθεί ότι η εξαφάνιση της Ένωσης θα σήμαινε εξοικονόμηση του αντίστοιχου ποσού. Η Ένωση έχει ασφαλώς ένα κόστος, αλλά πάνω απ' όλα

δημιουργεί πλούτο και ευημερία. Ειδικότερα, επενδύει μαζικά στα κράτη μέλη και στις περιφέρειές τους και, πέραν της αλληλεγγύης και της ευεργετικής επίδρασης που έχει στο περιβάλλον και στις συνθήκες διαβίωσης, αποφέρει και σημαντικά οικονομικά οφέλη. Η Επιτροπή εκτιμά ότι, μέχρι το 2023, τα κεφάλαια τα οποία επενδύθηκαν μεταξύ 2007 και 2013 θα έχουν απόδοση 274 %, με άλλα λόγια 2,74 ευρώ για κάθε ευρώ που επενδύθηκε ¹³⁴.

Εξάλλου, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕγχΠ) της Ένωσης, δηλαδή η συνολική αξία όλων των παραγόμενων αγαθών και υπηρεσιών, ανήλθε σε 16 400 δισεκατομμύρια ευρώ το 2019, αντιπροσωπεύοντας περίπου το 15 % του παγκόσμιου εμπορίου αγαθών. Έτσι, η Ένωση καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση στην κατάταξη των μεγαλύτερων εμπορικών δυνάμεων του κόσμου, πίσω από την Κίνα και μπροστά από τις Ηνωμένες Πολιτείες ¹³⁵. Το μέσο ΑΕγχΠ ανά κάτοικο της Ένωσης έχει σχεδόν διπλασιαστεί στη διάρκεια της τελευταίας εικοσαετίας. Για ορισμένα από τα φτωχότερα κράτη μέλη έχει δεκαπλασιαστεί.

Όλα αυτά θα χάνονταν αν η Ένωση εξαφανιζόταν, όπως και πολλά άλλα, αφού δεν πρέπει να λησμονούμε το συνδυαστικό αποτέλεσμα που θα είχαν, μακροπρόθεσμα, διάφοροι έμμεσοι παράγοντες:

- θα ανακοπτόταν η εμβάθυνση της Ένωσης, η οποία κατέστησε δυνατή τη συνεχή αύξηση αυτού του πλεονάσματος πλούτου·
- θα δημιουργούνταν γεωπολιτική ανασφάλεια, αστάθεια, ακόμη και κίνδυνος συγκρούσεων·
- θα αποδυναμωνόταν η Ευρώπη στην παγκόσμια πολιτική σκηνή, ιδίως στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) και των διμερών συμφωνιών, δεδομένου ότι το ειδικό βάρος της Ένωσης υπερβαίνει το αθροιστικό βάρος των κρατών μελών της.

Δύσκολα μπορούμε να φανταστούμε να γίνεται πραγματικότητα ένα τόσο ριζοσπαστικό σενάριο, εφόσον το αναμενόμενο θα ήταν τα κράτη μέλη να θέσουν σε εφαρμογή

134| Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Fact-check για τον προϋπολογισμό της ΕΕ», Μάιος 2020, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/evaluation/expost2013/wp1_synthesis_report_en.pdf.

135| https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/economy_el.

κάποιους εναλλακτικούς μηχανισμούς ώστε να διατηρηθεί σε ισχύ, αν μη τι άλλο, μέρος του ενωσιακού κεκτημένου. Ας κρατήσουμε απλώς κατά νου ότι οποιαδήποτε σημαντική υποχώρηση της πολυγλωσσίας θα ενείχε τον κίνδυνο οπισθοχώρησης του όλου ευρωπαϊκού εγχειρήματος, η οποία θα είχε καταστροφικές οικονομικές επιπτώσεις, πέραν του ότι θα συνεπαγόταν περιορισμούς στην ελεύθερη κυκλοφορία, διάρρηξη των πολιτιστικών δεσμών και επαφών, καθώς και αναδίπλωση στις εθνικές ταυτότητες.

Οι οικονομολόγοι θα είναι πάντως σίγουρα σε θέση να κάνουν πιο πλήρεις και ακριβείς υπολογισμούς ως προς το τι αντιπροσωπεύει η Ένωση ως οικονομικό μέγεθος.

5.3.3 Οι συνέπειες μιας ενδεχόμενης απόφασης για εξάλειψη της πολυγλωσσίας στο Δικαστήριο

Αφού σκιαγραφήσαμε τη γενικότερη εικόνα, ας αναρωτηθούμε τώρα ποιο θα ήταν το κόστος της απουσίας της πολυγλωσσίας στο Δικαστήριο, αν υποθέσουμε ότι η δραστηριότητα του θεσμικού οργάνου μπορούσε να αποκοπεί από το συνολικό πολιτικό πλαίσιο. Ποιος θα ήταν δηλαδή ο αντίκτυπος, αν το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο χρησιμοποιούσαν μία μόνο γλώσσα και οι πολίτες και τα κράτη μέλη όφειλαν να προσαρμοστούν σε αυτή την κατάσταση; Διαπιστώνουμε αμέσως ότι αφήνουμε την επικράτεια του μετρήσιμου και εισερχόμαστε στη σφαίρα των ευρύτερων συνεπειών, των οποίων η σοβαρότητα ενδέχεται να ποικίλλει.

Επί της πρόσβασης στη δικαιοσύνη

Αν τα κράτη μέλη και οι πολίτες αναγκάζονταν να καταθέτουν τα εισαγωγικά δικόγραφα, τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως, τις προσφυγές και τις αιτήσεις αναιρέσεως σε μία προκαθορισμένη γλώσσα, θα παραβιαζόταν σαφώς η ίση μεταχείριση των υποκειμένων δικαίου και των δικαστηρίων. Οι συντάκτες των σχετικών εγγράφων θα είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν μεταξύ της απευθείας σύνταξης στη συγκεκριμένη γλώσσα, εφόσον αισθάνονταν ικανοί γι' αυτό, και της χρήσης ιδιωτικών μεταφραστικών υπηρεσιών, η οποία θα συνεπαγόταν πρόσθετο κόστος και καθυστερήσεις. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις θα υπήρχαν διακυμάνσεις στην ποιότητα, δεδομένου ότι η ικανότητα απολύτως επαρκούς χειρισμού μιας «ξένης» γλώσσας στην πράξη, και δη όταν τίθενται νομικά ζητήματα, είναι αρκετά σπάνια και ο ποιοτικός έλεγχος των μεταφράσεων που προτείνονται σε όσους δεν κατέχουν τη γλώσσα αποδεικνύεται φενάκη. Εκ προοιμίου, οι αοριστίες θα πολλαπλασιάζονταν και θα απειλούσαν την ορθή κατανόηση τόσο των διαδικαστικών εγγράφων όσο του όλου πλαισίου τους από τα επιλαμβανόμενα

δικαιοδοτικά όργανα, υπονομεύοντας συνακόλουθα την ποιότητα των αποφάσεων των τελευταίων.

Το ίδιο θα ίσχυε και για τα υπομνήματα των διαδίκων στις ευθείες προσφυγές, αλλά και για τις παρατηρήσεις τις οποίες υποβάλλουν οι διάδικοι και τα κράτη μέλη στις προδικαστικές υποθέσεις. Τα θεσμικά όργανα, από την άλλη πλευρά, θα ήταν προνομιούχα, καθώς θα μπορούσαν να βασίζονται στη σύνταξη ή τη μετάφραση των εγγράφων από υπαλλήλους που θα ήταν φυσικοί ομιλητές της μοναδικής αυτής γλώσσας διαδικασίας.

Στην προφορική διαδικασία, όπου οι επ' ακροατηρίου συζητήσεις θα διεξάγονταν χωρίς διερμηνεία, οι διάδικοι θα έπρεπε είτε να στηρίζονται πλέον σε δικηγόρους που θα κατείχαν τη νομική ορολογία και διάλεκτο της μίας και μοναδικής γλώσσας διαδικασίας, όπερ στην πράξη θα ευνοούσε τα μέλη των δικηγορικών συλλόγων των χωρών της συγκεκριμένης γλώσσας, είτε να συνεχίσουν να εμπιστεύονται τους νομικούς της δικής τους χώρας, αλλά με τον κίνδυνο η αγόρευση και η εκπροσώπησή τους να είναι λιγότερο αποτελεσματικές και δυναμικές.

Τέλος, η απόφαση, όπως και οι προτάσεις γενικού εισαγγελέα οι οποίες θα προηγούνταν ενδεχομένως αλλά πάντοτε σε μία μόνο γλώσσα, θα ήταν σε γλώσσα διαφορετική, τις περισσότερες φορές, από τη μητρική των διαδίκων της διαφοράς, με αποτέλεσμα αυτοί να μην είναι σε θέση να αντιληφθούν σε βάθος τον νομικό συλλογισμό του δικαιοδοτικού οργάνου και το σκεπτικό της αποφάσεώς του. Στο πλαίσιο των προδικαστικών παραπομπών, θα υπήρχε ακόμη και το ενδεχόμενο παρερμηνείας του περιεχομένου της προδικαστικής αποφάσεως από το αιτούν δικαστήριο και καλόπιστης μη συμμόρφωσης προς αυτή. Θα ήταν επίσης πιθανό να μην απαντήσει το δικαιοδοτικό όργανο της Ένωσης σε κάποιο προδικαστικό ερώτημα λόγω κακής διατύπωσής του, κάτι που θα άνοιγε τον δρόμο για μια νέα προδικαστική διαδικασία, με όλες τις επακόλουθες καθυστερήσεις και πρόσθετες δαπάνες.

Ας αναλογιστούμε ακόμη ότι οι εθνικοί δικαστές, οι οποίοι συχνά βρίσκονται «πνιγμένοι» από τον φόρτο εργασίας και τις συσσωρευμένες εκκρεμείς υποθέσεις, θα χρειαζόταν να μεταφράζουν τις αποφάσεις περί παραπομπής, εν αναμονή απαντήσεων σε μία «ξένη» γλώσσα που δεν την γνωρίζουν όλοι το ίδιο καλά. Διόλου απίθανο λοιπόν πολλοί εξ αυτών να επιδίωκαν να επιλύσουν την εκάστοτε διαφορά παρακάμπτοντας την προδικαστική οδό, με συνέπεια να πλήττεται ο προδικαστικός διάλογος, παρά την κεντρική θέση την οποία κατέχει εντός της δικαιοδοτικής δομής της Ένωσης.

Με βάση τα παραπάνω, η πολυγλωσσία του Δικαστηρίου μοιάζει να αναδεικνύεται σε προϋπόθεση της ίσης μεταχείρισης, της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και της ασφάλειας δικαίου.

Επί της δημοσίευσης

Το δίκαιο της Ένωσης έχει, όπως προαναφέρθηκε, άμεσο αποτέλεσμα και υπερισχύει έναντι του εθνικού δικαίου. Επομένως, κάθε δικαστής σε κάθε κράτος μέλος της Ένωσης υποχρεούται να το εφαρμόζει ως ιεραρχικά ανώτερη πηγή θετικού δικαίου. Τούτο έχει ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο του μηχανισμού της προδικαστικής παραπομπής, όπου ο δικαστής της Ένωσης ερμηνεύει το δίκαιο της Ένωσης με τρόπο που αφορά αμεσότερα όλα τα κράτη μέλη.

Αν οι αποφάσεις δεν δημοσιεύονταν στη γλώσσα τους, οι εθνικές κοινοβουλευτικές, διοικητικές και δικαστικές αρχές όλων των βαθμίδων θα πάσχιζαν, με τις όποιες γλωσσικές και νομικές τους γνώσεις, να καταλάβουν τι τους επιβάλλει ένα δίκαιο γραμμένο σε «ξένη» γλώσσα. Μοιραία θα αναπτύσσονταν από κράτος μέλος σε κράτος μέλος, ή ακόμη και εντός του ίδιου κράτους μέλους, αποκλίνουσες ερμηνείες της νομολογίας οι οποίες θα εφαρμόζονταν διαφορετικά, προκαλώντας ρήγματα στην ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, μεταξύ άλλων και όσον αφορά την εσωτερική αγορά. Οι οικονομικές επιπτώσεις μιας τέτοιας στρεβλής λειτουργίας της θα ήταν σφοδρές και άμεσες, αφού θα λάμβαναν και τη μορφή περιορισμών στο εμπόριο. Εξάλλου, η ανάγκη αποσαφήνισης της κατάστασης θα γεννούσε πλήθος νέων προδικαστικών ερωτημάτων με αντικείμενο την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, πλην όμως οι συνθήκες υπό τις οποίες αυτά θα υποβάλλονταν θα παρέμεναν άνισες και προβληματικές, για τους λόγους που περιγράφηκαν ανωτέρω. Το κόστος των πρόσθετων ένδικων διαφορών που θα ανέκυπταν κατ' αυτόν τον τρόπο θα μπορούσε κάλλιστα να υπερβαίνει από μόνο του το κόστος της λειτουργίας των γλωσσικών υπηρεσιών του Δικαστηρίου.

Πάρα πολλοί δικηγόροι δεν θα ήταν πλέον σε θέση να δώσουν στους πελάτες τους ορθές συμβουλές αν οι υποθέσεις τους ενείχαν στοιχεία ενωσιακού δικαίου και απαιτούσαν ανάλυσή του: μια τέτοια ανάλυση θα στηριζόταν αναγκαστικά σε κείμενα γραμμένα σε μια γλώσσα την οποία οι δικηγόροι θα γνώριζαν «στο περίπου» ή καθόλου.

Ασφαλώς, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να επιλέξουν να αναλάβουν εκείνα το κόστος της μετάφρασης της νομολογίας του Δικαστηρίου, αλλά αυτό θα μετατόπιζε απλώς το κόστος, δημιουργώντας παράλληλα μια νέα ανισότητα εις βάρος των πολιτών των

κρατών μελών που έχουν χαμηλότερο πληθυσμό, λιγότερο πλούτο ¹³⁶ ή όχι τόσο έντονη συναίσθηση της σημασίας της δημοσίευσης της νομολογίας της Ένωσης στην εθνική γλώσσα ή στις εθνικές γλώσσες. Ακόμη όμως και αν τα κράτη μέλη μεριμνούσαν στην πράξη ώστε να υπάρχουν μεταφράσεις σε όλες τις υπόλοιπες γλώσσες, οι άλλες γλωσσικές αποδόσεις θα έπονταν χρονικά, οπότε δεν θα ήταν διαθέσιμες για τον νομικό κόσμο την ημέρα της δημόσιας απαγγελίας της αποφάσεως. Εξάλλου, οι μεταφράσεις αυτές θα υπολείπονταν, κατά πάσα πιθανότητα, σε ποιότητα. Τούτο διότι η πίεση για χαμηλότερη τιμή μετάφρασης ενδέχεται να υπονομεύσει την ποιότητά της, παρότι πρόκειται για κείμενα στα οποία κάθε λέξη, κάθε έννοια, κάθε γραμματική συμφωνία, ενίοτε ακόμη και ένα απλό κόμμα, μπορούν να αλλάξουν το ακριβές νόημα. Επιπλέον, οι σχετικές εργασίες θα εκτελούνταν από μεταφραστές διασκορπισμένους και χωρίς κεντρικό συντονισμό, σε αντίθεση με την τρέχουσα πρακτική του Δικαστηρίου, όπου οι γλωσσομαθείς νομικοί των διαφόρων γλωσσικών μονάδων έρχονται σε άμεση ή έμμεση συνεννόηση μεταξύ τους και επικοινωνούν με τα γραφεία των Μελών που συντάσσουν τις προτάσεις και τις αποφάσεις. Μπορούμε να φανταστούμε ακόμη και ένα σενάριο στο οποίο κάποιο κράτος μέλος, θεωρώντας ότι δεν θα ήταν προς το συμφέρον του να γίνει γνωστό και να εφαρμοστεί ολόκληρο το δίκαιο της Ένωσης στην εσωτερική έννομη τάξη του, θα επικαλούνταν το κόστος της μετάφρασης ως πρόσχημα για να μην το εφαρμόσει.

5.3.4 Η αποκεντρωμένη υποστήριξη των διαδικασιών

Από τα ανωτέρω προκύπτει πέραν αμφιβολίας ότι, αν το Δικαστήριο λειτουργούσε χρησιμοποιώντας μία μόνο γλώσσα, οι συνέπειες θα ήταν άμεσες και πολύ σοβαρές, οπότε η πολυγλωσσία είναι απολύτως απαραίτητο στοιχείο της λειτουργίας του. Αξίζει ωστόσο να τεθεί το ερώτημα κατά πόσον η διαχείριση του πολυγλωσσικού αυτού εγχειρήματος γίνεται με τον πλέον ενδεδειγμένο τρόπο ή αν θα υπήρχε κέρδος στο να αποκεντρωθεί.

¹³⁶ | Οι μηχανισμοί αλληλεγγύης που συνδέονται με το επίπεδο πλούτου των κρατών μελών αντικατοπτρίζονται στη χρηματοδότηση του γενικού προϋπολογισμού της Ένωσης, ο οποίος βασίζεται κατά 70 % στο ΑΕγχΠ των κρατών μελών, και κατ' επέκταση στη χρηματοδότηση της πολυγλωσσίας. Η μετατόπιση της χρηματοδότησης της πολυγλωσσίας θα επιβάρυνε δυσανάλογα τα λιγότερο εύπορα ή λιγότερο πολυπληθή κράτη. Η χρηματοδότηση μιας γλωσσικής έκδοσης από περισσότερα από 90 εκατομμύρια γερμανόφωνους πολίτες και μιας άλλης από 1,3 εκατομμύρια Εσθονούς θα κατέρριπτε τις αρχές της ισότητας των πολιτών και της αλληλεγγύης μεταξύ των λαών μας.

Αναφερθήκαμε ήδη στο ενδεχόμενο να μεταφραζόταν η νομολογία από τα κράτη μέλη. Θα πρέπει λοιπόν να εξεταστεί επίσης σε ποιον βαθμό η άμεση εμπλοκή των κρατών μελών στην παροχή των πολυγλωσσικών υπηρεσιών θα επέτρεπε την αποτελεσματική λειτουργία του θεσμικού οργάνου.

Καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, από τη μετάφραση του εισαγωγικού δικογράφου έως την έκδοση της αποφάσεως στη γλώσσα της διαδικασίας, περνώντας μέσα από τη διερμηνεία στις επ' ακροατηρίου συζητήσεις, ο γλωσσικός δίαυλος καθορίζει την πρόοδο των διαδικασιών, η οποία θα αναχαιτιζόταν σε περίπτωση διακοπής της παροχής γλωσσικών υπηρεσιών.

Η εξάρτηση από τα κράτη μέλη για την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών θα συνεπαγόταν αναπόφευκτα τέτοιο κίνδυνο ελλείψεων, άπαξ και το ένα ή το άλλο κράτος αδυνατούσε να παράσχει τις αναγκαίες υπηρεσίες ανά πάσα στιγμή και στην κατάλληλη ποσότητα. Πράγματι, αυτές πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στον δικαιοδοτικό ρυθμό της κάθε διαδικασίας. Είτε για οργανωτικούς, είτε για υλικοτεχνικούς, είτε για δημοσιονομικούς λόγους, ένα σημαντικό εμπόδιο θα ήταν η ανάπτυξη, η διατήρηση και η διαθεσιμότητα, σε κάθε κράτος μέλος, ανθρώπινου δυναμικού ικανού να μεταφράσει ή να διερμηνεύσει ανά πάσα στιγμή από όλες τις άλλες επίσημες γλώσσες.

Και όχι μόνο αυτό: ο εμπιστευτικός χαρακτήρας των αποφάσεων και το απόρρητο των διασκέψεων απαγορεύουν την ανάθεση της μετάφρασης των σχετικών εγγράφων στα κράτη μέλη πριν από τη δημόσια απαγγελία των αποφάσεων, ανεξαρτήτως αν αυτά χρησιμοποιούν εσωτερικούς πόρους ή εξωτερικούς συνεργάτες. Τα δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης πρέπει να συνεχίσουν να εργάζονται συλλογικά, εν πλήρει ανεξαρτησία και με σεβασμό στο απόρρητο των διασκέψεων.

Επιπλέον, το ζήτημα της ποιότητας επανέρχεται σε σχέση με οποιαδήποτε υπηρεσία μετάφρασης ή διερμηνείας προερχόμενη από τα κράτη μέλη, καθώς οι κίνδυνοι κατακερματισμού των ορολογικών επιλογών, παρερμηνείας των αυτοτελών ή ιδιαίτερων εννοιών και ετερογένειας των γλωσσικών αποδόσεων προστίθενται στις προκλήσεις που μνημονεύθηκαν ήδη.

Διαπιστώνουμε συνεπώς ότι το Δικαστήριο μπορεί να εκπληρώσει την αποστολή του μόνο σε ένα πλαίσιο πλήρους και ελεγχόμενης πολυγλωσσίας. Αυτό αφορά, αφενός, το δικαιοδοτικό του έργο, το οποίο εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τον διάλογο με τους διαδίκους, τις εθνικές αρχές και ιδίως τα εθνικά δικαστήρια, και, αφετέρου, τη διάδοση της νομολογίας του.

Το καλύτερο και μάλλον το μόνο βιώσιμο σύστημα διαχείρισης της πολυγλωσσίας στο Δικαστήριο είναι ακριβώς εκείνο που συνίσταται στον εσωτερικό έλεγχο του ακρογωνιαίου αυτού λίθου της λειτουργίας και της ακτινοβολίας του. Πέραν τούτου, χάρη στα διάφορα μέτρα εξοικονόμησης πόρων, και πρωτίστως στις οικονομίες κλίμακας οι οποίες επιτυγχάνονται λόγω της κεντρικής διαχείρισης των ζητημάτων που συνδέονται με τις ροές, την ορολογία, την κατάρτιση, την εξωτερική ανάθεση και τα εργαλεία πληροφορικής, η συγκεκριμένη λύση είναι επίσης η φθηνότερη και η αποτελεσματικότερη από πλευράς τόσο κρυφού όσο και εμφανούς κόστους.

Εν κατακλείδι, είναι μάταιος κόπος να προσπαθήσει κανείς να αποτιμήσει το κόστος που θα είχε η εγκατάλειψη της πολυγλωσσίας στο Δικαστήριο. Η απλή απαρίθμηση των πιθανών συνεπειών αρκεί για να δείξει ότι το κόστος της πολυγλωσσίας στο Δικαστήριο παραμένει ταπεινό σε σύγκριση με το κόστος ενδεχόμενης απουσίας της. Τέλος, η μετατόπιση του βάρους της διαχείρισης και της χρηματοδότησης της πολυγλωσσίας στα κράτη μέλη θα δημιουργούσε ανισότητες, καθυστερήσεις και αβεβαιότητες, ενώ θα έθετε και σε κίνδυνο το απόρρητο των διαβουλεύσεων, το οποίο συνιστά βασικό εχέγγυο της ανεξαρτησίας των δικαιοδοτικών οργάνων που απαρτίζουν το Δικαστήριο.

Συμπέρασμα

Η πολυγλωσσία μπορεί να νοηθεί ταυτόχρονα ως διεργασία, ως επένδυση και ως αξία.

Ως διεργασία, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις διαδικασίες ενώπιον του Δικαστηρίου. Οι πολίτες δικαιούνται να χρησιμοποιήσουν οποιαδήποτε από τις 24 επίσημες γλώσσες της Ένωσης για να προσφύγουν ενώπιον του Δικαστηρίου ή του Γενικού Δικαστηρίου, δηλαδή των δύο δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης· οι διάδικοι μπορούν να αγορεύσουν στη γλώσσα που επιλέγουν· η δε νομολογία πρέπει να διατίθεται σε όλες τις επίσημες γλώσσες. Ως εκ τούτου, η νομική μετάφραση και η διερμηνεία οφείλουν να καλύπτουν και τους 552 πιθανούς γλωσσικούς συνδυασμούς στο υψηλότερο επίπεδο ποιότητας, στην καλύτερη δυνατή τιμή και εντός των χρονικών ορίων που επιβάλλει η εύρυθμη λειτουργία της ευρωπαϊκής δικαιοσύνης. Προς επίτευξη του στόχου αυτού, η Γενική Διεύθυνση Πολυγλωσσίας (DGM) αντλεί από όλα τα κράτη μέλη έμπυχο δυναμικό, τουτέστιν άτομα που ειδικεύονται στο δίκαιο και στις γλώσσες. Δεν στηρίζεται όμως μόνο σε αυτούς τους σπάνιους ανθρώπινους πόρους, αλλά και σε δοκιμασμένες μεθόδους, όπως είναι η συνεχής κατάρτιση, η ορολογία, η χρήση ενδιάμεσων γλωσσών και η διαρκής αναζήτηση χρήσιμων μέτρων εξοικονόμησης, αλλά και σύγχρονων εργαλείων τα οποία αναλαμβάνει να κατασκευάσει και να αναπτύξει μόνη ή σε συνεργασία με άλλους φορείς, είτε πρόκειται για πολυγλωσσικές διοργανικές βάσεις δεδομένων, είτε για τις πιο πρόσφατες τεχνολογίες υποβοήθησης της μετάφρασης, όπως η νευρωνική μετάφραση, είτε για ισχυρές μηχανές μετα-αναζήτησης.

Ελπίζουμε, παρά ταύτα, να έγινε σαφές χάρη στον παρόντα τόμο ότι η νομική πολυγλωσσία δεν είναι αποκλειστική υπόθεση της DGM. Η ίδια η καθημερινή λειτουργία των δύο δικαιοδοτικών οργάνων και των υπηρεσιών του θεσμικού οργάνου θυμίζει γλωσσικό και νομικό μωσαϊκό. Ομολογουμένως, η DGM είναι το πλέον ορατό κομμάτι της πολυγλωσσικής αυτής πραγματικότητας, αλλά οι Γραμματείες και όλες οι άλλες υπηρεσίες που βοηθούν και υποστηρίζουν τα δικαιοδοτικά όργανα στο έργο τους διαπνέονται από την ίδια λογική και οργανώνονται γύρω από τους άξονες της νομικής και της γλωσσικής επάρκειας του προσωπικού τους.

Ως επένδυση, η πολυγλωσσία διασφαλίζει την ορθή λειτουργία των δικαιοδοτικών οργάνων, τα οποία με τη σειρά τους συνιστούν πυλώνες του ευρωπαϊκού οικοδομήματος στο σύνολό του· ενός οικοδομήματος που θεμελιώνεται στη δημοκρατία, στο κράτος

δικαίου και στον σεβασμό των μειονοτήτων. Δεδομένου ότι η πολιτική, κοινωνική και οικονομική συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι όχι μόνον ουσιώδης αλλά και αναγκαία, η πολυγλωσσία αξίζει να διαφυλαχθεί σε όλες τις περιπτώσεις και τις περιστάσεις στις οποίες αποτελεί προϋπόθεση ή μέσο για την πραγμάτωση της συμβολής αυτής. Όσον αφορά το Δικαστήριο, η πρόσβαση στη δικαιοσύνη και το δίκαιο είναι νευραλγικής σημασίας για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και την υλοποίηση των πολιτικών της Ένωσης εν γένει, περιλαμβανομένων των κοινωνικών και των περιβαλλοντικών της στόχων. Η πολυγλωσσία, ως συστατικό στοιχείο της πρόσβασης αυτής, εφαρμόζεται υπό τις καλύτερες συνθήκες μόνον όταν το ίδιο το θεσμικό όργανο ελέγχει τη διαχείρισή της, ειδάλλως η αποτελεσματικότητά της περιορίζεται και οι επακόλουθες αναγκαστικές παραχωρήσεις πλήττουν τον πυρήνα της δικαστικής ανεξαρτησίας.

Τέλος, η πολυγλωσσία είναι κεκτημένο, βασική αξία της Ένωσης και θεμελιώδες δικαίωμα. Οι λαοί της Ευρώπης μπορούν να είναι ενωμένοι στην πολυμορφία μόνον αν υπάρχει αμοιβαίος και πλήρης σεβασμός για κάθε ταυτότητα και κάθε πολιτισμό, και άρα για τη γλωσσική κληρονομιά που βρίσκεται στο επίκεντρό τους. Χωρίς σεβασμό στην ισότητα των γλωσσών, θίγεται η ισότητα των λαών και διαρρηγνύεται ο δεσμός εμπιστοσύνης ανάμεσα στην Ένωση και στον πολίτη. Θα πρέπει επομένως να παραδεχθούμε ότι, ενώ η προνομιακή μεταχείριση μίας ή περισσότερων γλωσσών θα χώριζε αυτόματα και αυθαίρετα τους πολίτες σε δυο στρατόπεδα, νικητές και ηττημένους, η διατήρηση της πολυγλωσσίας γεννά μόνο νικητές, αφού θέτει όλους τους πολίτες σε ίση βάση, διαφυλάσσοντας παράλληλα την ποικιλομορφία και τη διαφορετικότητα των πολιτιστικών και νομικών αναφορών που συνεισφέρουν όλοι, ανεξαρτήτως της γλώσσας τους, εμπλουτίζοντας την κοινή μας καθημερινότητα.

Στόχος του παρόντος τόμου είναι να διακηρύξει, να περιγράψει και να προασπίσει τη θεσμική πολυγλωσσία. Ωστόσο, η πολυγλωσσία, η οποία συμπλέκεται με τις αξίες της πολυμέρειας και της ενσωμάτωσης, παραμένει καίρια και εκτός των θεσμικών οργάνων της Ένωσης. Το ζήτημα του γλωσσικού πλουραλισμού επανέρχεται ολοένα επιτακτικότερα και στο εσωτερικό των κρατών μελών, καθώς η παγκοσμιοποίηση και η ψηφιακή επανάσταση ωθούν προς μια διαρκή απλούστευση και επιτάχυνση της επικοινωνίας και των συναλλαγών.

Η αναφαίρετη αξία του πολιτισμικού, γλωσσικού και νομικού πλουραλισμού αναδεικνύεται με ενάργεια μέσα από τις εμπειρίες, τους προβληματισμούς και τους στοχασμούς που διαποτίζουν τις σελίδες του δεύτερου βιβλίου του τρίτομου αυτού έργου.

Γλωσσάριο

Απομακρυσμένη τοποθεσία

Αίθουσα με εξοπλισμό τηλεδιάσκεψης, από όπου παρεμβαίνει διάδικος στον οποίο έχει επιτραπεί να αγορεύσει εξ αποστάσεως. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο διάδικος μετέχει με τηλεδιάσκεψη στην επ' ακροατηρίου συζήτηση: τα λεγόμενά του μεταφράζονται από τους διερμηνείς και εκείνος, με τη σειρά του, μπορεί χάρη στη διερμηνεία να ακούσει στη γλώσσα του τα όσα διαμείβονται στην αίθουσα ακροατηρίου.

Γλώσσα πηγή

Η γλώσσα από την οποία γίνεται η μετάφραση ή η διερμηνεία.

Γλώσσα στόχος

Η γλώσσα προς την οποία γίνεται η μετάφραση ή η διερμηνεία.

Γλώσσα relais

Γλώσσα η οποία χρησιμοποιείται στη διερμηνεία ως διαμεσολαβητική ανάμεσα στη γλώσσα-πηγή και στη γλώσσα-στόχο, όταν δεν είναι δυνατή η άμεση διερμηνεία επειδή δεν υπάρχει ή δεν βρίσκεται διαθέσιμος διερμηνέας που να κατέχει τον απαιτούμενο γλωσσικό συνδυασμό. Σε αντίθεση με την ενδιάμεση γλώσσα στη νομική μετάφραση, η γλώσσα relais δεν είναι προκαθορισμένη, αλλά επιλέγεται ανάλογα με τις ειδικές περιστάσεις της εκάστοτε συνεδρίασης ή επ' ακροατηρίου συζήτησης.

Γλώσσα retour

Μια «ξένη» γλώσσα προς την οποία ο διερμηνέας ενδέχεται να κληθεί να διερμηνεύσει από τη μητρική του γλώσσα.

Διαδοχική διερμηνεία

Τεχνική διερμηνείας κατά την οποία ο διερμηνέας μεταφράζει αμέσως μετά την ολοκλήρωση της παρέμβασης του ομιλητή, συνήθως με τη βοήθεια σημειώσεων.

Διερμηνεία με τηλεδιάσκεψη

Ο διερμηνέας βρίσκεται στον ίδιο χώρο με τους περισσότερους συμμετέχοντες σε μια συνάντηση ή σε μια επ' ακροατηρίου συζήτηση. Βλέπει τον ομιλητή μέσω βίντεο και τον ακούει μέσω της ηχογραφημένης μετάδοσης της ομιλίας του.

Δοκιμασία διαπίστευσης

Δοκιμασία στην οποία πρέπει να επιτύχουν οι freelance διερμηνείς προκειμένου να συμπεριληφθούν στον κοινό κατάλογο διερμηνέων συνεδριάσεων (AIC) των τριών ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων (Επιτροπής, Κοινοβουλίου, Δικαστηρίου) και να μπορούν να εργαστούν σε αυτά.

Ενδιάμεση γλώσσα

Γλώσσα η οποία χρησιμοποιείται στη νομική μετάφραση ως διαμεσολαβητική ανάμεσα στη γλώσσα-πηγή και στις διάφορες γλώσσες-στόχους, όταν δεν είναι δυνατή η απευθείας μετάφραση. Για τις ανάγκες της Γενικής Διεύθυνσης Πολυγλωσσίας (DGM), πέντε γλώσσες, τα γερμανικά, τα αγγλικά, τα ισπανικά, τα ιταλικά και τα πολωνικά, χρησιμεύουν ως ενδιάμεσες, η καθεμία για μια προκαθορισμένη ομάδα άλλων γλωσσών (παραδείγματος χάριν, η ισπανική γλώσσα λειτουργεί ως ενδιάμεση για τα λεττονικά, τα ουγγρικά και τα πορτογαλικά). Οι γλωσσομαθείς νομικοί των λεγόμενων «ενδιάμεσων μονάδων» μεταφράζουν απευθείας από το πρωτότυπο με στενή προθεσμία, προκειμένου οι συνάδελφοί τους στις άλλες γλωσσικές μονάδες να μπορέσουν να μεταφράσουν από αυτή την ενδιάμεση μετάφραση, η οποία στη συνέχεια λειτουργεί ως πρωτότυπο.

eTranslation

Νευρωνική υπηρεσία αυτόματης μετάφρασης η οποία αναπτύχθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και χρησιμοποιείται από τα θεσμικά όργανα της Ένωσης, αλλά και από τις εθνικές διοικητικές αρχές. Το Δικαστήριο συνεισφέρει οικονομικά στη συντήρηση, την τροφοδοσία και την ανάπτυξη του eTranslation στο πλαίσιο της διοργανικής

συνεργασίας. Συνεργάζεται άμεσα με την Επιτροπή για την ανάπτυξη μεταφραστικών μηχανών ειδικά προσαρμοσμένων στις εργασίες των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης.

Euramis

Διοργανικό σύστημα διαχείρισης μεταφραστικών μνημών. Οι μνήμες, οι οποίες τροφοδοτούνται από όλα τα θεσμικά όργανα, περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τα νομοθετικά κείμενα και τη νομολογία της Ένωσης.

EURêka

Εσωτερική μηχανή αναζήτησης του Δικαστηρίου, η οποία λειτουργεί ως ενιαίο σημείο πρόσβασης στα δικαστικά έγγραφα, καθώς και στα νομικά, δικονομικά, τεκμηριωτικά και ορολογικά δεδομένα ανάλυσης του θεσμικού οργάνου.

IATE

Διοργανική βάση ορολογικών δεδομένων, προσβάσιμη στο κοινό (<https://iate.europa.eu/home>). Από το 2020, η νομική ορολογία η οποία παράγεται από το Δικαστήριο περνάει απευθείας στη βάση δεδομένων IATE.

Καμπίνα

Δηλώνει μετωπικά τόσο το τμήμα της ομάδας διερμηνέων το οποίο, στη διάρκεια μιας επ' ακροατηρίου συζήτησης, διερμηνεύει προς συγκεκριμένη γλώσσα όσο και τη διοικητική υπομονάδα που συγκροτείται από τους διερμηνείς της ίδιας γλώσσας.

Κατάλογος CAST

Contract Agent Selection Tool (Εργαλείο Επιλογής Συμβασιούχων). Οι «κατάλογοι CAST» προέρχονται από μια βάση δεδομένων της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Επιλογής Προσωπικού (EPSO), όπου συλλέγονται οι υποψηφιότητες για θέσεις συμβασιούχων στις διάφορες ομάδες καθηκόντων και στα διάφορα επαγγέλματα. Ο κατάλογος CAST λειτουργεί ως δεξαμενή υποψηφίων από την οποία τα θεσμικά όργανα μπορούν να αντλήσουν για την πρόσληψη έκτακτου προσωπικού.

Μεταφραστική μνήμη

Γλωσσική βάση δεδομένων που περιέχει τα προς μετάφραση χωρία. Κάθε τέτοιο χωρίο συνίσταται σε ένα segment κειμένου (συντακτική ενότητα, φράση, παράγραφος) από κάποιο έγγραφο και συνοδεύεται από το αντίστοιχο segment του ίδιου εγγράφου σε άλλη γλώσσα

Πακέτο λειτουργιών

Στο πλαίσιο των εργασιών της Γενικής Διεύθυνσης Πολυγλωσσίας, ο όρος αναφέρεται στο σύνολο των αρχείων που απαιτούνται για τη δημιουργία ενός μεταφραστικού project στο Trados Studio. Το «πακέτο λειτουργιών» περιέχει το προς μετάφραση κείμενο (σε μορφή η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί από το λογισμικό Studio), τις σχετικές μεταφραστικές μνήμες, καθώς και όλες τις ορολογικές πηγές και το υλικό τεκμηρίωσης που έχουν ταυτοποιηθεί ως χρήσιμα για τη μετάφραση. Από το 2019, περιλαμβάνει επίσης προτάσεις νευρωνικής μηχανικής μετάφρασης είτε από το διοργανικό σύστημα eTranslation είτε από το εργαλείο της αγοράς DeepL.

Παραλειπόμενα

Τμήματα του κειμένου αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως τα οποία απαλείφονται από το «πρόσωπο αναφοράς», προκειμένου να μειωθεί ο όγκος της μετάφρασης, χωρίς να αλλοιωθεί το νόημα και το πνεύμα του εγγράφου. Το πρόσωπο αναφοράς εισάγει συστηματικά, εντός αγκυλών, σύντομες πληροφορίες σχετικές με το περιεχόμενο των αποσπασμάτων που απαλείφθηκαν. Δεν νοείται καμία επέμβαση με παραλειπόμενα στα ίδια τα προδικαστικά ερωτήματα.

Πολύγλωσσο συγκριτικό νομικό λεξιλόγιο (MLV)

Πολυγλωσσική και πολυσυστημική συλλογή αρχείων ορολογίας, τα οποία έχουν προκύψει από συγκριτική νομική έρευνα που έχουν πραγματοποιήσει γλωσσομαθείς νομικοί στους κλάδους του δικαίου αλλοδαπών, του οικογενειακού δικαίου και του ποινικού δικαίου.

Πρόσωπο αναφοράς

Γλωσσομαθής νομικός της μεταφραστικής μονάδας της γλώσσας διαδικασίας. Αναλαμβάνει με διάφορους τρόπους (παραλειπόμενα, ανωνυμοποίηση, σύνοψη, επεξηγήσεις, δεύτερη ανάγνωση κ.λπ.) να διευκολύνει την επεξεργασία και τη μετάφραση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

Σύζευξη αιθουσών

Τεχνική παρέμβαση μέσω της οποίας οι καμπίνες διερμηνείας που βρίσκονται στην κύρια αίθουσα ακροατηρίου συνδέονται σε δίκτυο με τις καμπίνες σε μια δευτερεύουσα αίθουσα. Η τεχνική χρησιμοποιείται όταν δεν υπάρχουν αρκετές καμπίνες στην κύρια αίθουσα για να φιλοξενήσουν ολόκληρη την ομάδα διερμηνέων που χρειάζεται να εργαστεί για την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Στη συνέχεια, ο ήχος και η εικόνα έρχονται από την κύρια αίθουσα ώστε να μπορεί να γίνει τηλεδιερμηνεία στη συζευγμένη αίθουσα.

Ταυτόχρονη διερμηνεία

Τεχνική διερμηνείας κατά την οποία ο διερμηνέας, καθισμένος στην καμπίνα, ακούει τον ομιλητή μέσω ακουστικών και μεταφέρει αμέσως, μιλώντας σε ένα μικρόφωνο, το μήνυμα σε άλλη γλώσσα. Η διερμηνεία του φτάνει στους ακροατές μέσω των ακουστικών τους.

Τηλεδιερμηνεία

Ο διερμηνέας βρίσκεται σε διαφορετικό χώρο από τους μετέχοντες. Βλέπει τον ομιλητή μέσω βίντεο και τον ακούει μέσω της ηχογραφημένης μετάδοσης της ομιλίας του.

Σειρά γλωσσών και κωδικοί ISO ¹³⁷

Πρωτότυπη ονομασία	Ελληνική ονομασία	ISO
български	βουλγαρικά	BG
español	ισπανικά	ES
čeština	τσεχικά	CS
dansk	δανικά	DA
Deutsch	γερμανικά	DE
eesti keel	εσθονικά	ET
ελληνικά	ελληνικά	EL
English	αγγλικά	EN
français	γαλλικά	FR
Gaeilge	ιρλανδικά	GA
hrvatski	κροατικά	HR
italiano	ιταλικά	IT
latviešu valoda	λεττονικά	LV
lietuvių kalba	λιθουανικά	LT
magyar	ουγγρικά	HU
Malti	μαλτέζικα	MT
Nederlands	ολλανδικά	NL
polski	πολωνικά	PL
português	πορτογαλικά	PT
română	ρουμανικά	RO
slovenčina (slovenský jazyk)	σλοβακικά	SK
slovenščina (slovenski jezik)	σλοβενικά	SL
suomi	φινλανδικά	FI
svenska	σουηδικά	SV

137| Ο πίνακας βασίζεται στον αντίστοιχο, πιο λεπτομερή, πίνακα που περιλαμβάνεται στο «Διοργανικό εγχειρίδιο σύνταξης κειμένων» της Υπηρεσίας Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (διαθέσιμος στη διεύθυνση <https://publications.europa.eu/code/el/el-370200.htm>).

**ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ**

**L-2925 Luxembourg
Tél. +352 4303-1**

Το Δικαστήριο στο διαδίκτυο: curia.europa.eu

Η σύνταξη του κειμένου ολοκληρώθηκε τον Δεκέμβριο του 2022.

Στοιχεία αναφοράς έως τις 31 Δεκεμβρίου 2022.

Το Δικαστήριο ή οποιοδήποτε πρόσωπο ενεργεί εξ ονόματός του δεν φέρει ευθύνη για τον τρόπο με τον οποίο ενδέχεται να χρησιμοποιηθεί το περιεχόμενο του βιβλίου.

Λουξεμβούργο: Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης | Γενική Διεύθυνση Πολυγλωσσίας
Γενική Διεύθυνση Πληροφόρησης | Διεύθυνση Επικοινωνίας
Τμήμα Εκδόσεων και Ηλεκτρονικών Μέσων

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023

Φωτογραφίες: © Ευρωπαϊκή Ένωση, 2019-2023· © Alan Xuereb, Καλλιτέχνης, 2023·
© Joseph Alfred Izzo Clarke, Φωτογραφία, 2023

©Ευρωπαϊκή Ένωση, 2023

Η αναπαραγωγή επιτρέπεται εφόσον αναφέρεται η πηγή.

Η χρήση ή αναπαραγωγή φωτογραφιών ή άλλου υλικού τα οποία δεν καλύπτονται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαγορεύεται χωρίς την άδεια των κατόχων των σχετικών δικαιωμάτων.

Print	ISBN 978-92-829-3738-9	doi:10.2862/994608	QD-03-21-498-EL-C
PDF	ISBN 978-92-829-3873-7	doi:10.2862/118863	QD-03-21-498-EL-N

Το σύνθημα «Ενωμένοι στην πολυμορφία» και ο βαθύς σεβασμός για τις γλωσσικές και πολιτισμικές ταυτότητες που συνθέτουν την Ένωση βρίσκουν μία από τις πιο χαρακτηριστικές εκδηλώσεις τους στην πολυγλωσσία, χάρη στην οποία πραγματώνεται το δικαίωμα κάθε πολίτη να χρησιμοποιεί τη δική του γλώσσα όταν απευθύνεται στα θεσμικά όργανα και να λαμβάνει απάντηση στην ίδια αυτή γλώσσα.

Η πολυγλωσσία, τόσο ως αρχή όσο και ως προς τις λειτουργικές της εκφάνσεις, έχει κωδικοποιηθεί σε διάφορες νομικές πράξεις, κυρίως δε στον πρώτο κανονισμό τον οποίο εξέδωσε η τότε ΕΟΚ, τον περίφημο κανονισμό 1/58 που εξακολουθεί να ισχύει μέχρι σήμερα. Ωστόσο η διαφύλαξη της πολυγλωσσίας, όπως και της δημοκρατίας, απαιτεί μια διαρκή προσπάθεια ευαισθητοποίησης των πολιτών στο πλαίσιο ενός μακρόπνοου οράματος. Πράγματι, η πολυγλωσσία βάλλεται συχνά με το πρόσχημα ότι κοστίζει υπερβολικά σε χρόνο και χρήμα, ως εάν να επρόκειτο για πρόσκομμα και όχι για κομμάτι της κοινής μας κληρονομιάς.

Στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η πολυγλωσσία έχει ξεχωριστή σημασία και ιδιαίτερο ρόλο, καθώς διατρέχει όλες τις διαδικασίες από το ξεκίνημά τους μέχρι το τέλος, οπότε και εξασφαλίζει ότι η νομολογία θα είναι προσβάσιμη σε όλες τις επίσημες γλώσσες. Βέβαια, η εύλογη απαίτηση για όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα με όσο το δυνατόν μικρότερη δημοσιονομική επιβάρυνση είναι καίρια, γι' αυτό συνεχώς αναζητούνται τρόποι και μέσα, όπως τεχνολογίες αιχμής, ώστε να παρέχονται πάντοτε στον πολίτη οι βέλτιστες υπηρεσίες.

Στην παρούσα έκδοση αναλύεται το ιστορικό, νομικό και πολιτικό υπόβαθρο που οδήγησε στην οικοδόμηση μιας ισχυρής θεσμικής πολυγλωσσίας ως παράγοντα ισότητας, συμπερίληψης και προόδου. Γίνεται μια λεπτομερής παρουσίαση του γλωσσικού καθεστώτος του θεσμικού οργάνου αλλά και του τρόπου με τον οποίο εξασκείται η πολυγλωσσία στους κόλπους του, ιδίως μέσα από το έργο των υπηρεσιών διερμηνείας και νομικής μετάφρασης. Εκτίθενται απόψεις και αντεπιχειρήματα που προβάλλονται τακτικά στον Τύπο και στη θεωρία, για να ανασκευαστούν και να αναδυθεί εν τέλει, βάσει αντικειμενικών αναλύσεων, ένα μαχητικό και αισιόδοξο όραμα της πολυγλωσσίας για το μέλλον.

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Thierry Lefèvre, Γενικός Διευθυντής της Γενικής Διεύθυνσης Πολυγλωσσίας

Γενική Διεύθυνση Πολυγλωσσίας

Γενική Διεύθυνση Πληροφόρησης
Διεύθυνση Επικοινωνίας
Τμήμα Εκδόσεων και Ηλεκτρονικών Μέσων

Μάιος 2023

ISBN 978-92-829-3873-7

doi:10.2862/118863

QD-03-21-498-EL-N